

T.C.
TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TÜRK VE ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA
İŞ KAZASI KAVRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyma ZEHİROĞLU

DANIŞMAN

Doç. Dr. Esra YİĞİT

İSTANBUL, Temmuz 2023

T.C.
TÜRK-ALMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI

TÜRK VE ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA
İŞ KAZASI KAVRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şeyma ZEHİROĞLU

(208103001)

DANIŞMAN

Doç. Dr. Esra YİĞİT

İSTANBUL, Temmuz 2023

ÖNSÖZ

Teknolojinin her geçen gün gelişmesiyle birlikte iş kazası sayıları gün geçtikçe artmaktadır. Bu nedenle, sigortalıların meydana gelen kaza sonucu sağlanan sosyal yardım ve haklardan etkili biçimde faydalanabilmeleri için iş kazası kavramının doğru anlaşılması gerekir. Bu çalışmada iş kazası kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için sosyal güvenlik hukuku anlamındaki iş kazası kavramı ve iş kazası sayılan haller tek tek incelenmiştir. Bunun yanı sıra iş kazası sigorta kolunun ilk olarak Almanya’da ortaya çıkması nedeniyle Alman Sosyal Güvenlik Kanunu’nun Yedinci Kitabının sekizinci maddesinde yer alan iş kazası kavramı ve iş kazası olarak kabul edilen durumlar da ele alınmıştır. Çalışmada, Türk ve Alman sosyal güvenlik hukuku anlamındaki “iş kazası” kavramı ve kanunda iş kazası olarak düzenlenen haller ayrı ayrı incelenmiş olup iki hukuk sistemi arasındaki ortak noktalar ve farklılıklar gösterilmiştir.

Çalışmamızın kaynağı, Türk-Alman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Yüksek Lisans Programı kapsamında hazırlanan ve 31.07.2023 tarihinde Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ, Doç. Dr. Mesut Serdar ÇEKİN ve Doç. Dr. Esra YİĞİT’ten oluşan tez jürisi huzurunda sunularak oybirliğiyle başarılı bulunan “Türk ve Alman Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasına dayanmaktadır.

Tez yazım süreci uzun ve meşakkatli bir yol olup bu süreçteki destekler çok kıymetlidir. Bu vesileyle tez yazım aşamasında beni cesaretlendiren, desteğini benden esirgemeyen, çalışmam hakkındaki görüş ve önerilerini benimle paylaşan tez danışmanım ve aynı zamanda kürsü hocam Sayın Doç. Dr. Esra YİĞİT’e tüm yardımları ve anlayışı için sonsuz teşekkür ederim. Yine lisans eğitimimde ders anlatımıyla bana iş hukukunu sevdiren, kıymetli vaktini ayırarak tez jürimde yer almakla kalmayıp bu tez çalışmasının konusunun belirlenmesinden tezin son aşamaya gelmesine kadar olan süreçte engin bilgi birikimiyle bana yol gösteren Saygıdeğer Hocam Prof. Dr. Ömer EKMEKÇİ’ye saygılarımı ve şükranlarımı sunmak isterim.

Aynı şekilde, tez jürimde bulunmayı kabul ederek çalışmam hakkındaki kıymetli görüşlerini benimle paylaşan Sayın Doç. Dr. Mesut Serdar ÇEKİN hocama saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım. Bana huzurlu bir çalışma ortamı sağlayan Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi üyelerine, birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum Türk-Alman Üniversitesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuk Anabilim Dalı kürsü üyelerine manevi destekleri için ayrıca teşekkür ederim.

Sadece tez sürecimde değil hayatımın her aşamasında yanımda olan aileme tüm destek ve sabırları için minnettarım. Bilhassa, hayatımdaki yeri doldurulamaz daimî destekçim annem Aynur ZEHİROĞLU'na her zaman yanımda olup hayatıma ışık tuttuğu için sonsuz teşekkür ederim.

Çalışmanın Türk Hukuku'na faydalı olmasını temenni ederim.

İstanbul, 2023

Şeyma ZEHİROĞLU

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÖZET.....	xi
ABSTRACT.....	xiii
ZUSAMMENFASSUNG.....	xv
KISALTMALAR.....	xvii
GİRİŞ.....	1
TARİHÇE.....	3
BÖLÜM 1: TÜRK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI KAVRAMI.....	4
1.1. İŞ KAZASI KAVRAMININ TANIMI	4
1.1.1. Uluslararası Kuruluşların “İş Kazası” Tanımı.....	4
1.1.2. Türk Hukukundaki “İş Kazası” Tanımı.....	4
1.1.2.1. 5510 Sayılı Kanun’un 13. Maddesine Göre “İş Kazası” Kavramı.....	5
1.1.2.2. 6331 sayılı Kanun Kapsamında İş Kazası Kavramı.....	6
1.2. İŞ KAZASININ ÖZELLİKLERİ	8
1.2.1. Anî Gerçekleşen Olay.....	8
1.2.2. Dış Etken.....	9
1.2.2.1. Kazanın Dış Etken Sonucu Gerçekleşmesi Gerektiği Görüşü.....	9
1.2.2.2. Kazanın Dış Etken Sonucu Gerçekleşmesinin Gerekmediği Görüşü.....	10
1.2.3. İstenilmeyen Olay.....	11
1.2.3.1. Sigortalının Uyarıcı Madde Etkisi Altındayken Kazaya Uğraması....	11
1.3. İŞ KAZASININ UNSURLARI.....	13
1.3.1. Kazaya Uğrama.....	13
1.3.2. Kazaya Uğrayanın SSGSSK Anlamında Sigortalı Sayılması.....	15
1.3.2.1. Genel Olarak Sigortalılık	15
1.3.2.2. Sigortalı Sayılanlar.....	18

1.3.2.3. Sigortalı Sayılmayanlardan Olmamak.....	19
1.3.3. İş Kazası Sayılan Hâller.....	20
1.3.4. Sigortalının Bedensel, Ruhsal Zarara Uğraması veya Ölmesi.....	20
1.3.4.1. Zararın Kaza Anında veya Kazadan Belirli Bir Süre Sonra Ortaya Çıkması.....	22
1.3.4.2. Protezlerde Meydana Gelen Zararlar	22
1.3.5. Sosyal Güvenlik Hukuku Anlamındaki İş Kazasında İlliyet Bağı	23
1.3.5.1. Kaza ile Zarar Arasında Uygun Sebep-Sonuç İlişkisinin Bulunması..	23
1.3.5.2. Uygun Nedensellik (İlliyet) Bağını Kesen Nedenlerin Sosyal Güvenlik Hukukunda Farklı Değerlendirilmesi	27
1.3.5.2.1. Mücbir Sebep	27
1.3.5.2.2. Zarar Gören Sigortalının Ağır Kusuru	28
1.3.5.2.3. Üçüncü Kişinin Ağır Kusuru.....	29
1.4. TÜRK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI SAYILAN HALLER	31
1.4.1. Sigortalının İşyerinde Bulunduğu Sırada Meydana Gelen Kazalar	31
1.4.1.1. Sigortalının Ara Dinlenmesi Süresi İçinde Uğradığı Kazalar	32
1.4.1.2. İşyeri Sınırlarının Tespiti.....	33
1.4.1.2.1. İşyeri.....	34
1.4.1.2.2. İşyerine Bağlı Yer.....	34
1.4.1.2.3. Olayın Çalışma Saatlerinden Bağımsız Olarak İşyeri Sınırları İçinde Değerlendirilen Yerlerde Gerçekleşmesi	35
1.4.1.2.4. Eklentiler	37
i. İşyeri Yatakhanelerinin ve Karavanın Eklenti Olarak Değerlendirilmesi.....	37
ii. Lojmanın Niteliği.....	39
1.4.1.2.5. Araçlar	40
1.4.1.3. İşyerinde Gerçekleşen Kaza Durumları Bakımından Özel Hâller	41
1.4.1.3.1. Alt İşveren İşçisinin İşyerinde Uğradığı Kaza	41
1.4.1.3.2. Geçici İşçinin İşyerinde Uğradığı Kaza	41
1.4.1.3.3. Sigortalının Yıllık Ücretli İzindeyken İşyerine Geldiği Sırada Kazaya Uğraması	42
1.4.1.3.4. Grev Esnasında İşyerinde Gerçekleşen Kazalar	42
1.4.1.3.5. Bulaşıcı Hastalığın İş Kazası Sayılıp Sayılmayacağı Hususu ..	43

1.4.1.3.6. Sigortalının İşyerinde Kalp Krizi Geçirmesi	45
1.4.1.3.7. Sigortalının İşyerinde İntihar Etmesi	47
1.4.2. İşverence Yürütülmekte Olan İş Nedeniyle Uğranılan Kazalar.....	49
1.4.2.1. Bağımlı Çalışan Sigortalının İşverence Yürütülmekte Olan İş Nedeniyle Uğradığı Kazalar.....	49
1.4.2.1.1. Kazanın İşveren Tarafından Yürütülmekte Olan İşle İlişkili olarak Meydana Gelmesi	50
1.4.2.2. Bağımsız Çalışan Sigortalının Uğradığı Kazalar.....	53
1.4.2.2.1. Bağımsız Çalışan Sigortalının İşyerinde Bulunduğu Sırada Kazaya Uğraması.....	53
1.4.2.2.2. Bağımsız Çalışan Sigortalının Yürütmekte Olduğu İş Nedeniyle Uğradığı Kazalar.....	53
1.4.3. Sigortalının İşveren Tarafından Görevli Olarak İşyeri Dışında Başka Bir Yere Gönderilmesi Nedeniyle Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Uğradığı Kazalar.....	54
1.4.3.1. Sigortalının İşverence Görevli Olarak İşyeri Dışında Bir Yere Gönderilmesi.....	54
1.4.3.1.1. Geçici Görevle Yurt Dışına Gönderilen Sigortalının Yabancı Ülkede Uğradığı Kazalar	55
1.4.3.2. Sigortalının Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Uğradığı Kazalar.....	56
1.4.3.2.1. Sigortalının Asıl İşini Yapmadığı Süre İçerisinde Özel Amaçla Hareket Ettiği Esnada Meydana Gelen Kazalar	60
1.4.4. Emziren Kadın Sigortalının Çocuğuna Süt Vermek İçin Ayrılan Zamanlarda Uğradığı Kazalar.....	61
1.4.5. Sigortalının İşverence Sağlanan Bir Taşıtla İşin Yapıldığı Yere Gidiş Gelişi Sırasında Gerçekleşen Kazalar.....	62
1.4.5.1. Taşımanın Niteliği	63
1.4.5.2. Taşıma Faaliyetinin İşverence Tahsis Edilen Araçla Gerçekleşmesi ..	64
1.4.5.2.1. Sigortalının Kendi Özel Aracıyla veya Toplu Taşıma Araçlarıyla İşe Gidiş-Gelişte Uğradığı Kazalar	65
1.4.5.2.2. Yakıt Masrafının İşveren Tarafından Sağlandığı Durumlarda Gerçekleşen Kazalar	65
1.4.5.3. Taşımanın İşin Yapılacağı Yere Yapılması	66
1.4.5.3.1. İşyerine Gidiş-Gelişte Olağan Güzergâhın Kullanılması.....	66
1.4.5.3.2. İş Güzergâhından Sapılması.....	67
1.4.5.4. Yolculuk Sürecinde Meydana Gelen Kazalar	67

1.4.5.4.1. Sigortalının Servis Aracına Binmek İçin İşverence Belirlenen Durağa Giderken ve Durakta Beklerken Uğradığı Kazalar.....	69
1.4.5.4.2. Sigortalının Servis Aracına Binerken, Araçtan İnerken ve Araçta Meydana Gelen Kazalar	70
1.4.5.4.3. Sigortalının İşverence Sağlanan Taşıttan İndikten Sonra Uğradığı Kazalar	70
1.4.5.5. Sigortalının Özel Bir İş Nedeniyle İşverence Tahsis Edilen Araçta Bulunması	71
1.5. UZAKTAN ÇALIŞMA ESNASINDA MEYDANA GELEN KAZALAR.....	73
1.5.1. Uzaktan Çalışmanın Tanımı ve Özellikleri.....	73
1.5.1.1. İşyeri Kavramının Genişlemesi ve İşin İşyerinin Dışında Görülmesi.....	73
1.5.1.2. Sigortalının İşverenin İş Organizasyonu Çerçevesinde İş Görmesi... ..	74
1.5.2. Uzaktan Çalışmanın Bir Türü Olarak Evde Çalışma Esnasında Gerçekleşen Kazalar.....	74
1.5.2.1. Sigortalının Evinin İşyeri Sayılıp Sayılmayacağı	76
1.5.2.2. Sigortalının Evinin İşyeri Sayılmadığı Durumlarda Meydana Gelen Kazalar.....	76
1.5.3. Tele Çalışma Esnasında Meydana Gelen Kazalar.....	77
1.5.3.1. Tele Çalışmanın Yapıldığı Yerin İşyeri Sayılıp Sayılmayacağı	77
1.5.3.2. Tele Çalışmanın Yapıldığı Yerin İşyeri Sayılmadığı Durumlarda Meydana Gelen Kazalar.....	78
1.6. İŞ KAZALARININ TESPİTİ	79
1.6.1. İş Kazalarının Kaydı ve Kuruma Bildirilmesi.....	79
1.6.1.1. Bildirimin Yapılacağı Yerler ve Kişiler	79
1.6.1.2. Bildirimi Yapacak Kişiler.....	79
1.6.1.2.1. Sigortalının İş Kazasını İşverene veya Kuruma Bildirme Yükümlülüğü.....	79
1.6.1.2.2. İşverenin İş Kazasını Bildirme Yükümlülüğü.....	80
1.6.1.3. Bildirimin Süresi ve Şekli	81
1.6.1.3.1. Bağımlı Çalışan Sigortalının Uğradığı Kazaların Bildirimi	81
1.6.1.3.2. Bağımsız Çalışan Sigortalının Uğradığı Kazaların Bildirimi ..	81
1.6.1.4. Bildirim Yapılmamasının Sonuçları	82
1.6.1.4.1. Bildirimin Zamanında Yapılmaması	82
1.6.1.4.2. Gerçeğe Aykırı Bildirim Yapılması	82
1.6.1.4.3. İdarî Para Cezası	83

1.6.2.	İş Kazasının Sosyal Güvenlik Kurumu'na Soruşturulması ve Tespiti	83
1.6.3.	İş Kazasının Tespiti Davası	84
1.6.3.1.	İş Kazasının Tespiti Davasının Özelliği Olarak Sosyal Güvenlik Kurumuna Başvuru Şartı	84
1.6.3.2.	İş Kazasının Mahkeme Tarafından Tespit Edilmesi	85
1.6.3.2.1.	İş Kazasının Tespiti Davasında Davacı ve Davalı Taraf	85
1.6.3.3.	İş Kazalarında Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süre	86
BÖLÜM 2: ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI KAVRAMI		87
2.1.	ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI TANIMI	87
2.2.	İŞ KAZASININ ÖZELLİKLERİ	89
2.2.1.	Sınırlı Zaman İçinde Gerçekleşen Olay	89
2.2.2.	Dış Etken Sonucu Meydan Gelen Olay	89
2.2.3.	Sigortalının İsteği Dışında Gerçekleşen Olay	90
2.3.	İŞ KAZASININ UNSURLARI	91
2.3.1.	Sigortalının Kazaya Uğraması	91
2.3.2.	Kazaya Uğrayanın Sigortalı Olması	91
2.3.2.1.	Bağımlı Çalışan Sigortalıların Uğradıkları Kazalar	92
2.3.2.2.	“Çalışan Gibi” Konumunda Olanların Uğradıkları Kazalar	92
2.3.2.2.1.	Deneme Çalışmasında Gerçekleşen Kazalar	93
2.3.2.3.	Geçici İşçinin Uğradığı Kazalar	94
2.3.2.4.	Kanun’da Sigortalı Olarak Sayılan Diğer Kişilerin Uğradıkları Kazalar	94
2.3.3.	“İş Faaliyeti” Kavramı	95
2.3.3.1.	Faaliyet Çeşitleri	95
2.3.3.1.1.	Sigorta Kapsamındaki İşle İlişkili Faaliyetler	95
2.3.3.1.2.	Sigorta Kapsamındaki İşe Yönelik Hazırlık Faaliyetleri	96
2.3.3.1.3.	Karma Faaliyetler	97
2.3.3.2.	Sigorta Kapsamındaki Faaliyetin Kesintiye Uğraması	98
2.3.4.	Sigortalının İş Görme Amacıyla Hareket Etmesi	99
2.3.4.1.	Sigortalının Bölünmüş Hareket Etme Eğilimi Neticesinde Gerçekleştirdiği Faaliyet	100
2.3.5.	Sigortalının Bedensel ve/veya Ruhsal Zarara Uğraması veya Ölmesi	101

2.3.6. İş Kazalarında İki Basamaklı Nedensellik Bağı.....	102
2.3.6.1. Kaza ile Görülen İş Arasında Uygun Nedensellik Bağının Bulunması	102
2.3.6.2. Kaza ile Meydana Gelen Zarar Arasında Uygun Nedensellik Bağının Bulunması.....	103
2.3.6.3. Nedensellik Bağının Kesilmesi	103
2.3.6.3.1. Mücbir Sebep Hâlinde Meydana Gelen Kazalar.....	103
2.3.6.3.2. Kişisel Faaliyetler Sonucu Meydana Gelen Kazalar.....	104
2.3.6.3.3. Sigortalının Kasti Olarak Sebep Olduğu Kazalar	104
2.4. ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI SAYILAN HÂLLER	105
2.4.1. İşyerinde Gerçekleşen Kazalar (§ 8/ f. 1 c. 2 SGB VII).....	105
2.4.1.1. İşyeri İçerisindeki Yollarda Meydana Gelen Kazalar	106
2.4.1.2. Ara Dinlenme Süresi İçinde Gerçekleşen Kazalar.....	106
2.4.1.3. İşyerindeki Yeme-İçme Faaliyetleri Esnasında Meydana Gelen Kazalar	107
2.4.1.4. İşyerindeki Sigara Molalarında Gerçekleşen Kazalar.....	107
2.4.1.5. Sigortalının İşyerinde Rahatsızlanması Sonucu Alınan Sağlık Önlemleri Esnasında Uğradığı Kazalar	108
2.4.1.6. İşyeri Etkinlikleri Sırasında Gerçekleşen Kazalar	108
2.4.1.7. Eğitim Sırasında Gerçekleşen Kazalar.....	109
2.4.1.8. Uyuşmazlık Hâlinde İşyerinde Meydana Gelen Kazalar	109
2.4.1.9. İşyerinde Yaşanan Tartışma Sonucu Sigortalının Kalp Krizi Geçirmesi	110
2.4.1.10. Sigortalını İşyerinde İntihar Etmesi	110
2.4.2. Yolda Gerçekleşen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 1-4 SGB VII).....	111
2.4.2.1. Doğrudan İşin Görüleceğe Yere Gidiş Gelişler Esnasında Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 1 SGB VII).....	111
2.4.2.1.1. Evden İşyerine Gidiş Gelişlerde Sigorta Korumasının Başlangıç ve Bitiş Anı	112
2.4.2.1.2. Üçüncü Yerden İşyerine Gidiş Gelişlerde Meydana Gelen Kazalar.....	113
i. Üçüncü Yerde Kalış Süresi.....	115
2.4.2.2. Yol Üzerinde Gerçekleşen Bazı Faaliyetler	116
2.4.2.3. Yoldan Sapılması	116
2.4.2.3.1. Yolun Dolanılması.....	117

2.4.2.3.2. Ters Yöne Girilmesi	119
2.4.2.4. Sigorta Kapsamındaki Yola Ara Verilmesi.....	120
2.4.2.4.1. Kesinti Süresi	120
2.4.2.5. Sigortalının Aynı Evde İkamet Eden Çocuklarının İş Faaliyeti Nedeniyle Üçüncü Kişinin Himayesine Bırakılması (§ 8/ f. 2 no. 2-(a) SGB VII).....	121
2.4.2.5.1. Çocuğun Üçüncü Kişiye Bırakılması.....	122
2.4.2.5.2. Sigorta Koruması	123
2.4.2.6. Sigortalının İşe Gitmek İçin Sigortalı Olarak Çalışan Başka Kişilerle Aynı Aracı Kullandığı Sırada İş Güzergâhından Sapması Nedeniyle Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 2-(b) SGB VII)	124
2.4.2.7. Sigorta Kapsamındaki Faaliyetin Ortak Konutta Görülmesi Durumunda Sigortalının Çocuklarının No. 2-(a) Uyarınca Üçüncü Kişinin Himayesine Bırakılması İçin Katedilen Yollarda Meydana Gelen Kazalar	124
(§ 8/ f. 2 no. 2a SGB VII)	124
2.4.2.8. Sigortalıyla Aynı Evde İkamet Eden Kişilerin Çocuklarının Üçüncü Kişinin Himayesine Bırakılması Esnasında Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 3 SGB VII)	125
2.4.2.9. Faaliyet Yerine Yakın Yerden Gidiş Gelişlerde Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 4 SGB VII)	125
2.4.2.10. İş Ekipmanlarıyla Bağlantılı Olarak Gerçekleşen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 5 SGB VII)	126
2.4.2.11. İşin Görülmesini Sağlayan Yardımcı Aletle ilişkili Kazalar (§ 8/ f. 3 SGB VII)	127
2.5. UZAKTAN ÇALIŞMA HÂLİNDE MEYDANA GELEN KAZALAR.....	129
2.5.1. Evde Çalışma Esnasında Meydana Gelen Kazalar.....	129
2.5.1.1. Ev İçindeki İşyerinde Gerçekleşen Kazalar	129
2.5.1.1.1. Yol Kazalarında Sigortası Korumasından Yararlanmaya İlişkin Genel Kuralın Evde Çalışma Halinde Uygulanmaması	130
2.5.1.1.2. Ev İçinde Katedilen Yolda Meydana Gelen Kazalar.....	130
i. Belirleyici Ölçüt Olarak Sigortalının Hareket Etme Eğilimi	131
ii. Kişisel Faaliyetler Esnasında Gerçekleşen Kazalar.....	131
2.5.2. Sigortalının Evinin Dışında Görülen Uzaktan Çalışma.....	132

2.6. SİGORTALININ İŞ GÖRMEYE HAZIR BULUNDUĞU HALLERDE MEYDANA GELEN KAZALAR.....	133
2.6.1. Sigortalının İşe Çağrılabilceğı Süre İçinde Meydana Gelen Kazalar	133
2.6.2. Nöbet Görevi Süresi İçinde Meydana Gelen Kazalar.....	133
2.7. İŞ KAZASININ TESPİTİ.....	134
2.7.1. İş Kazasının Bildirilmesi.....	134
2.7.1.1. Bildirim Yükümlülüğünün İş Göremezlik Süresine Bağlı Olması	134
2.7.2. İş Kazalarını Kayıt Altına Alma ve Belgelendirme Yükümlülüğü...	135
2.7.3. Kazanın İspatı.....	136
2.7.3.1. İspat Yükünün Sigortalı Lehine Hafiflemesi	136
2.7.4. İş Kazasının Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Tespit Edilmesi	137
2.7.5. İş Kazasının Mahkeme Tarafından Tespit Edilmesi.....	137
SONUÇ.....	138
KAYNAKÇA.....	148

ÖZET

TÜRK ve ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI KAVRAMI

Teknolojinin her geçen gün gelişmesiyle birlikte iş kazası sayıları gün geçtikçe artmaktadır. Bu nedenle iş kazası sayılması gereken olaylar belirlenmelidir. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki, sosyal güvenlik hukukundaki kaza kavramı ile bireysel iş hukukundaki kaza kavramı birbirinden farklıdır. Bireysel iş hukukuna göre iş kazası olarak adlandırılan her kaza aynı zamanda sosyal güvenlik hukuku anlamında da bir iş kazası olarak nitelendirilirken, sosyal güvenlik hukukundaki “kaza” kavramı bireysel iş hukuku bakımından bir “iş kazası” teşkil etmeyebilir. Bu nedenle, sigortalıların meydana gelen kaza sonucu sağlanan sosyal yardım ve haklardan etkili biçimde faydalanabilmeleri için iş kazası kavramının doğru anlaşılması ve sigortalının 5510 sK. m. 13/ f. 1 hükmünde sayılan hallerden birisine girecek şekilde kazaya uğraması gerekir. Bu çalışmada iş kazası kavramının daha iyi anlaşılabilmesi için sosyal güvenlik hukuku anlamındaki iş kazası kavramı ve iş kazası sayılan haller tek tek incelenmiştir. Bunun yanı sıra iş kazası sigorta kolunun ilk olarak Almanya’da ortaya çıkması nedeniyle Alman Sosyal Güvenlik Kanunu’nun yedinci kitabının sekizinci maddesinde yer alan iş kazası kavramı ve iş kazası olarak kabul edilen durumlar da ele alınmıştır.

Çalışma; giriş, iki ana bölüm ve sonuç olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın amacı, Türk ve Alman hukukundaki düzenlemelere karşılaştırmalı olarak yer vererek iş kazası olarak kabul edilen durumları tek tek açıklayıp iş kazası kavramının doğru biçimde anlaşılmasını sağlamaya çalışmaktır. Çalışmanın ilk bölümünde Türk sosyal güvenlik hukukundaki iş kazası kavramının tanımı, unsurları ve kanunda iş kazası olarak düzenlenen hâller ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümde Alman sosyal güvenlik hukukundaki iş kazası kavramının tanımı, unsurları ve ilgili düzenlemeye göre iş kazası olarak nitelendirilen hâller, konuyla ilgili yargı kararlarına da değinilerek incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümde ise Türk ve Alman sosyal güvenlik hukukunda iş kazası sayılan hâller karşılaştırmalı biçimde ele alınarak, iki ülke düzenlemesinin benzerlikleri ve farklılıkları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş kazası, SSGSSK m. 13, sosyal güvenlik hukuku, Arbeitsunfall, gesetzliche Unfallversicherung § 8 SGB VII.



ABSTRACT

THE CONCEPT OF WORK ACCIDENT IN TURKISH AND GERMAN SOCIAL SECURITY LAW

Especially with the new developments in technology, the increasing number of occupational accidents requires the definition of which situations may be considered as occupational accidents. In this context, it is of importance concepts of “accident” in the area of social security law and in the area of individual labour law should be distinguished. At this stage, it should be noted immediately that, while every accident that is called as an occupational accident according to individual labour law, constitutes an occupational accident in terms of social security law as well; not every accident within the area of social security law may constitute an occupational accident in terms of individual labour law. Therefore, in order for the insured to effectively benefit from the social benefits and rights provided as a result of the accident, the concept of work accident must be understood correctly and the insured must be injured in one of the cases listed in Article 13/ paragraph 1 of the Turkish Code of Social Security numbered 5510. Due to the importance of the subject, in this study, the term of occupational accident in the meaning of social security law and the situations considered as occupational accidents are analysed. In addition to this, considering the fact that the occupational accident insurance branch first emerged in Germany, the concept of occupational accident in the eighth article of the seventh book of the code of German Social Security and the situations that are accepted as occupational accidents are also discussed.

The study titled "The Concept of Occupational Accident in Turkish and German Social Security Law" consists of four parts in total: Introduction, two main chapters and conclusion. The aim of the study is to provide the most accurate understanding of the term of occupational accident by explaining the situations that are accepted as occupational accidents in accordance with the legislation of the relevant country one by one. For this reason, the study also includes relevant judicial decisions. In the first part of the study, the definition of the concept of occupational accident in Turkish social security law, its elements and the situations regulated as occupational accidents in the law are explained.

In the second part, the definition of the concept of occupational accident in German social security law, its elements and the situations that are considered as occupational accidents according to the relevant regulation are explained by including related court decisions in the relevant sections. In the last part, the situations considered as occupational accidents in Turkish and German social security law are compared and the similarities and differences between the two countries' regulations are observed.

Keywords: occupational accident, SSGSSK art.13, social security law, Arbeitsunfall, gesetzliche Unfallversicherung § 8 SGB VII.

ZUSAMMENFASSUNG

DER BEGRIFF DES ARBEITSUNFALLS IM TÜRKISCHEN UND DEUTSCHEN SOZIALVERSICHERUNGSRECHT

Insbesondere mit der fortschreitenden Technologie erfordert die zunehmende Zahl von Unfällen die genaue Bestimmung der Situationen, die als Arbeitsunfälle anzuerkennen sind. In diesem Zusammenhang ist es wichtig, zwischen dem Begriff des Arbeitsunfalls im Sinne des Sozialversicherungsrechts und dem Begriff des Unfalls im Sinne des Individualarbeitsrechts zu unterscheiden. An dieser Stelle ist darauf hinzuweisen, dass ein Unfall im Sinne des individuellen Arbeitsrechts auch im Rahmen des Sozialversicherungsrechts als Arbeitsunfall anerkannt wird. Umgekehrt aber, stellt nicht jeder Unfall im Bereich des Sozialversicherungsrechts einen Arbeitsunfall im Sinne des individuellen Arbeitsrechts dar. Der „Begriff des Arbeitsunfalls im Sinne des Sozialversicherungsrechts“ muss richtig verstanden werden, damit der Versicherte die aufgrund eines Unfalls gewährten Sozialleistungen in Anspruch nehmen kann. Der Versicherte sollte in einem der in Art. 13/ Abs. 1 des Gesetzes Nr. 5510 aufgeführten Fälle verletzt sein. Aus diesem Grund wurde der Begriff des Arbeitsunfalls im Sozialversicherungsrecht und die als Arbeitsunfälle geltenden Fälle ausführlich untersucht. In Anbetracht der Tatsache, dass der Zweig der Arbeitsunfallversicherung erstmals in Deutschland entstanden ist, wurden die Fälle, die im achten Artikel des siebten Buches des deutschen Sozialversicherungsgesetzes als Arbeitsunfälle dargestellt sind, erläutert.

Diese Masterarbeit mit dem Titel „Der Begriff des Arbeitsunfalls im türkischen und deutschen Sozialversicherungsrecht“ besteht aus insgesamt vier Kapiteln: Einleitung, zwei Hauptkapitel und einer Schlussfolgerung. Ziel der Arbeit ist es, die als Arbeitsunfall geltenden Fälle zu erläutern und ein möglichst genaues Verständnis des Begriffs „Arbeitsunfall“ zu vermitteln. Im ersten Teil der Arbeit wurde der Begriff des Arbeitsunfalls im türkischen Sozialversicherungsrecht, seine Tatbestandsmerkmale und die im Gesetz als Arbeitsunfälle geregelten Fälle erläutert.

Anschließend wurde der Begriff des Arbeitsunfalls im deutschen Sozialversicherungsrecht, seine Tatbestandsmerkmale und die im Gesetz festgelegten Arbeitsunfälle erklärt und anhand von Gerichtsentscheidungen angereichert. Im letzten Teil wurden die im türkischen und deutschen Sozialversicherungsrecht als Arbeitsunfälle geltenden Fälle zusammengeführt und die Gemeinsamkeiten und Unterschiede der Regelungen beider Länder aufgezeigt.

Schlüsselwörter: Arbeitsunfall, SSGSSK Art. 13, Sozialversicherungsrecht, Arbeitsunfall, gesetzliche Unfallversicherung § 8 SGB VII.

KISALTMALAR

age	: Adı geçen eser
ArbZG	: Arbeitszeitgesetz
Aufl.	: Auflage
Art.	: Artikel
b.	: Bent
BAG	: Bundesarbeitsgericht
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BBiG	: Berufsbildungsgesetz
Bd.	: Band
BeckOGK	: Beck-Online Grosskommentar
BeckRS	: Beck-Rechtsprechung
BetrVG	: Betriebsverfassungsgesetz
BGB	: Bürgerliches Gesetzbuch
Bkz./bkz.	: Bakınız
BSG	: Bundessozialgericht
C.	: Cilt
c.	: Cümle
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
DGUV	: Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung
E.	: Esas
Ed.	: Editör

EL	: Ergnzungslieferung
E.T.	: Eriřim Tarihi
f.	: fıkra
HD	: Hukuk Dairesi
hk.	: Hakkında
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
ILO	: International Labour Organization
İSGK	: İř Sağlığı ve Güvenliği Kanunu
İÜHF	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
	Mecmuası
İşK.	: İř Kanunu
K.	: Karar
LSG	: Landessoziagericht
m.	: madde
No./no.	: Numara
NZS	: Neue Zeitschrift für Sozialrecht
rn.	: Örneğin
Rn.	: Randnummer
RG.	: Resm Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
s.K.	: sayılı Kanun
SG	: Sozialgericht
SGB	: Sozialgesetzbuch

SGG	: Sozialgerichtsgesetz
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SSGSSK	: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
SSIY	: Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği
SDÜHFD	: Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
SÜHFD	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
T.	: Tarih
TAÜHFD	: Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
TBBB	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
Urt.	: Urteil
v.	: von
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
WHO	: World Health Organization
Y.	: Yıl
Yarg.	: Yargıtay
YHGK	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Yön.	: Yönetmelik
§	: Paragraf

GİRİŞ

İşçiler çalıştıkları işyerinde yürüttükleri iş faaliyetinden ötürü çoğu zaman iş kazasına uğrama ve yaralanma riskiyle karşılaşır. Uluslararası Çalışma Örgütü ILO’nun 28.06.1952 tarih ve 102 No’ lu Sosyal Güvenliğin Asgarî Şartlarına İlişkin Sözleşmesi’nde¹ iş kazaları “sosyal riskler” başlığı altında ele alınmıştır. Zira ILO verileri uyarınca her yıl iş kazası ve buna bağlı olarak oluşan zararlar sonucu yaklaşık 2,3 milyon çalışan hayatını kaybetmektedir². Türkiye’de de iş kazaları nedeniyle çok sayıda insan hayatını kaybetmektedir. Sosyal Güvenlik Kurumu’nun (SGK’nın) 2021 yılı verilerine göre 1.382 sigortalı iş kazası sonucu hayatını kaybetmiştir³.

Türk sosyal güvenlik hukukunda iş kazaları, “mesleki risk hâli” olarak değerlendirilmiş olup sosyal sigorta kapsamına alınmıştır. Böylece, işçinin işyerinde ve gördüğü işin ifası veya iş dolayısıyla maruz kaldığı sosyal ve mesleki risk sonucu uğrayacağı zarar giderilmeye çalışılmıştır. Artan kaza sayısı göz önünde bulundurulduğunda, hangi olayların iş kazası olarak nitelendireceği oldukça önemlidir. Çalışmamızda, iş kazası sigortasının ilk olarak Almanya’da tanımlanmış ve sosyal güvenlik yönünden karşılık bulmuş olduğu dikkate alınarak, Türk ve Alman sosyal güvenlik hukukundaki “iş kazası” kavramı incelenmiştir. Bu kapsamda, 5510 sayılı Türk Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 13. maddesinde düzenlenen ve iş kazası sayılan hâller ile Alman Sosyal Güvenlik Kanunu’nun “kanunî kaza sigortası” başlıklı Yedinci Kitabının sekizinci maddesinde yer alan iş kazası tanımı ve iş kazası sayılan durumlar ayrı ayrı ele alınmıştır.

¹ Türkiye’de yürürlüğe girdiği tarih: 29 Ocak 1975, <<https://www.ilo.org>>, (E.T. 09.09.2022).

² <<https://www.ilo.org>>, (E.T. 09.09.2022).

³ <www.sgk.gov.tr>, (E.T. 09.09.2022).

Çalışmada konuyla ilgili bilimsel görüşlerin yanında, iş kazasıyla ilgili olarak uygulamada çok sayıda uyuşmazlık söz konusu olduğundan, konuyla ilgili yargı kararlarına da yer verilmiştir. Çalışmamızın temelini “iş kazası” kavramı oluşturmaktadır. Bu nedenle, iş kazası olarak nitelendirilebilecek olan hâllerin tespiti gerekmektedir. İş kazasından doğan sorumluluk ve iş kazası sonrası sigortalıya sağlanan yardımlar, doğrudan konuyla bağlantılı olmadığından, çalışmanın kapsamına dâhil edilmemiştir.

TARİHÇE

İş kazası sigortası, Alman hukukunda meslek hastalığı sigortasıyla ilk olarak 1884 yılında Almanya’da kabul edilen Kaza Sigortası Kanunu’nda düzenlenmiştir. Bugün artık, Alman Sosyal Güvenlik Kanunu’nun “kanunî kaza sigortası” başlıklı Yedinci Kitabının sekizinci maddesinde “iş kazası” kavramı tanımlanmış olup, kanun gereği iş kazası olarak kabul edilen hâller sayılmıştır.

Türk hukukunda, “iş kazası” kavramı ilk kez 16 Haziran 1937 tarihinde yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanunu’nda⁴ yer almıştır. Daha sonraki yıllarda, 27.06.1945 tarihinde kabul edilen 4772 sayılı “İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası Kanunu”⁵, 01.03.1965 tarihinde yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu⁶ ile yürürlükten kaldırılmıştır. İlk kez, 506 sayılı Kanun’un 11. maddesinde hangi hâl ve durumlarda meydana gelen kazaların iş kazası olarak kabul edileceği düzenlenmişti. Bugün artık, 2006 yılında kabul edilen 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda⁷ iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu, “kısa vadeli sigorta hükümleri” başlığı altında üçüncü bölümde⁸ düzenlemiş olup, ilgili Kanun’un 13. maddesinde iş kazası kavramına ve iş kazası sayılan hâllere yer verilmiştir.

⁴ RG., T. 15.06.1936, S. 3330.

⁵ RG., T. 07.07.1945, S. 6051.

⁶ RG., T. 29.07.1964, S. 11766.

⁷ RG., T. 16.06.2006, S. 26200.

⁸ 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, m. 13-25.

BÖLÜM 1: TÜRK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI KAVRAMI

1.1. İŞ KAZASI KAVRAMININ TANIMI

1.1.1. Uluslararası Kuruluşların “İş Kazası” Tanımı

Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat) iş kazasını; “iş sırasında fiziksel ve zihinsel zarara yol açan ani bir olay”⁹ olarak ifade ederken, Dünya Sağlık Örgütü (WHO) “önceden planlanmamış, çoğu zaman yaralanmalara, makinelerin ve teçhizatın zarara uğramasına veya üretimin bir süre durmasına yol açan olayları” iş kazası olarak nitelendirmiştir. Benzer şekilde, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), “işle bağlantılı olarak ortaya çıkan, yaralanmaya, hastalanmaya veya ölüme neden olan, beklenmedik ve önceden planlanmamış”¹⁰ olayları iş kazası olarak adlandırmıştır.

1.1.2. Türk Hukukundaki “İş Kazası” Tanımı

Türk hukukunda “iş kazası” kavramına hem 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nda (SSGSSK) hem de 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda (İSGK) yer verilmiştir.

⁹ <<https://ec.europa.eu/eurostat>>, (E.T. 12.12.2022).

¹⁰ <<https://ilostat.ilo.org>>, (E.T. 12.12.2022).

1.1.2.1. 5510 Sayılı Kanun'un 13. Maddesine Göre “İş Kazası” Kavramı

İş kazası ve meslek hastalığı risklerine sosyal güvenlik mevzuatında kısa vadeli sigorta kolları içerisinde yer verilmiştir. 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasında yer alan hâllerde ortaya çıkan ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ve/veya ruhen zarara uğratan olaylar, iş kazası olarak sayılmıştır. 5510 s.K. m. 13/ f. 1 hükmü uyarınca sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazasının unsurları; bir kazanın (zararlandırıcı olayın) gerçekleşmesi, zarara uğrayan işçinin sigortalı olması, kazanın maddede sayılı hâl ve durumlardan herhangi birine uygun olarak gerçekleşmesi¹¹, kaza sonucunda sigortalının bedenen ve/veya ruhen zarar görmesi¹² ve son olarak kaza ile ortaya çıkan zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunmasıdır.

Konuya sosyal güvenlik hukuku açısından yaklaşıldığında, “iş kazası” terimi sosyal güvenlik hukuku bakımından isabetli değildir. İş kazası kavramı söz konusu olduğunda, meydana gelen kazanın işle ilgili olması gerektiği düşünülebilir. Oysa 5510 sayılı Kanun'da (6331 sayılı Kanun'dan farklı olarak) işyeri dışında ve işin yürütümüyle ilgili olmayan kazalar da iş kazası olarak sayılmıştır. Bu nedenle, iş kazası terimini salt işin yürütülmesiyle ilgili kazalar olarak anlamamak gerekir¹³.

¹¹ Yarg. 21. HD, E. 2014/5451, K. 2015/2809, T. 19.02.2015, (lexpera). Doğukan Eker, **İş Sağlığı ve Güvenliğinde Kamusal Yaptırımlar**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 35.

¹² Yarg. 10. HD, E. 2014/17731, K. 2014/22889, T. 06.11.2014, (legalbank).

¹³ Ömer Ekmekçi/Ayşe Köme Akpulat/Ayşe Ledün Akdeniz, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2. Baskı, 2022, s. 181, 182.

1.1.2.2. 6331 sayılı Kanun Kapsamında İş Kazası Kavramı

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun üçüncü maddesinin (g) bendinde iş kazası kavramı tanımlanmıştır. Tanıma göre, iş kazası; *"işyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenengelli hâle getiren olay"* şeklinde ifade edilmiştir. 6331 sayılı Kanun'daki iş kazası tanımı ile 5510 sayılı Kanun'daki iş kazası tanımı birebir örtüşmemektedir. Belirtmek gerekir ki, iş sağlığı ve güvenliği anlamında bir kazanın iş kazası sayılması için kazanın (sosyal güvenlik hukukundaki iş kazasından farklı olarak) görülen çalışmayla (işle) bağlantılı olması gerekir¹⁴.

6331 sayılı Kanun ile 5510 sayılı Kanun'un amacı birbirinden farklı olup, bu nedenle iş kazası tanımının her iki Kanun'da birebir aynı olmaması, normal karşılanmalıdır¹⁵. Bu çerçevede, 6331 sayılı Kanun'un iş kazası tanımının 5510 sayılı Kanun'a göre daha dar olduğu sonucuna varılabilir¹⁶. Örneğin, 5510 sayılı Kanun'da bağımlı çalışan kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda geçirdiği kaza olayları 6331 sayılı Kanun anlamında bir iş kazası oluşturmazken, 5510 sayılı Kanun m. 13/ f. 1-(d) hükmü uyarınca iş kazası sayılmaktadır. Şöyle ki, 5510 sayılı Kanun'da yer alan iş kazası tanımı sosyal güvenlik hakları ve tazminle ilgili bir tanımdır¹⁷. Buna karşılık 6331 sayılı Kanun'un amacı, işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasıdır (6331 sayılı Kanun m. 1). Bu nedenle, 5510 sayılı Kanun'daki tanımın (sigortalıların sosyal haklardan etkili biçimde yararlanabilmeleri adına) daha geniş yorumlanmış olması yerindedir.

¹⁴ İlknur Kılış, **İş Sağlığı ve Güvenliği**, Bursa, Dora Yayıncılık, 3. Baskı, 2018, s. 11.

¹⁵ Kılış, **age**, s. 217.

¹⁶ Ali Güzel/Alı Rıza Okur/Nurşen Caniklioğlu, **Sosyal Güvenlik Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 19. Baskı, 2021, s. 377.

¹⁷ Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz, **age**, s. 215.

Yargıtay’a göre bir olayın iş kazası olarak kabul edilebilmesi için iki koşulun bir arada bulunması zorunludur. Bu halde,

“[...] Olaya, maruz kalan kişinin 5510 sayılı Kanunun 4. maddesi anlamında sigortalı olması, olayın, 5510 sayılı Kanunun 13. maddesinde sayılı ve sınırlı olarak belirtilen hâl ve durumlardan birinde meydana gelmesi koşuldur. Başka bir anlatımla, olayın, iş kazası sayılabilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi zorunludur [...]”¹⁸.

¹⁸ YHGK, E. 2019/389, K. 2020/120, T. 11.02.2020, (legalbank); Yarg. 10. HD, E. 2013/4466, K. 2014/3445; T. 24.02.2014, (calismatoplum).

1.2. İŞ KAZASININ ÖZELLİKLERİ

İş kazası, anî gerçekleşen bir olay olarak ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, kaza olayının dış bir etken sonucu gerçekleşip gerçekleşmeyeceği, kazanın isteyerek gerçekleştirilen bir hareket sonucu meydana gelip gelmeyeceği öğretide tartışmalıdır.

1.2.1. Anî Gerçekleşen Olay

5510 sayılı Kanun iş kazasını sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ve/veya ruhen zarara uğratan olay olarak nitelendirmiştir. Başka bir anlatımla, bir iş kazasından söz edebilmek için ani ve zarar verici bir kaza olayının gerçekleşmesi gerekir. Nitekim *Tuncay/Ekmekçi, Uşan, Günay* ve *Centel* iş kazasının ani biçimde ya da çok kısa bir zaman içinde gerçekleşmesi gerektiğini haklı olarak ifade etmektedirler¹⁹. Aynı şekilde, *Korkusuz/Uğur* da iş kazası ve meslek hastalığı arasındaki farklılıkları ortaya koyarken iş kazasının aniden gerçekleştiğine, meslek hastalığının ise uzun sürede oluştuğuna dikkat çekmişlerdir²⁰. İş kazasında olay tektir ve bir defada tamamlanır²¹. Diğer bir ifadeyle, başlangıcı ve sonu sabit olan, aniden veya kısa bir zaman içinde meydana gelen olaylar (kanundaki diğer koşulların da varlığı halinde) iş kazası sayılacaktır²². Yargıtay, uzun süre çalışma neticesinde ortaya çıkan zararların meslek hastalığı konusu olabileceğine, iş kazasının anî bir olay olduğuna hükmetmiştir²³.

¹⁹ Can Tuncay/Ömer Ekmekçi, *Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, İstanbul, Beta Yayıncılık, 21. Baskı, 2021, s. 409; Fatih Uşan/Canan Erdoğan, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2022, s. 385; Cevdet İlhan Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, Ankara, Yetkin Yayınları, 6. Baskı, 2020, s. 217; Tankut Centel, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 217.

²⁰ Mehmet Refik Korkusuz/Suat Uğur, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Ankara, Ekin Yayınları, 8. Baskı, 2022, s. 268.

²¹ Fikret Eren, “*Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 344, Ankara, Sevinç Matbaası, 1974, s. 10.

²² Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 409; Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 382; Mesut Balcı, *İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması*, Ankara, Yetkin Yayınları, 3. Baskı, 2018, s. 111.

²³ Yarg. 10. HD, E. 2022/10788, K. 2022/11379, T. 28.09.2022, (lexpera); Yarg. 10. HD, E. 2021/8745, K. 2021/16742, T. 07.12.2021, (lexpera); Yarg. 10. HD, E. 2020/7763, K. 2021/7615, T. 03.06.2021, (lexpera); Yarg. 10. HD, E. 2016/17217, K. 2019/3441, T. 15.4.2019, (lexpera).

Kaza sonucu oluşan zararın hemen ortaya çıkması gerekmez. Bu kapsamda, iş kazalarında zararın ortaya çıkma süresinin birkaç saat olabileceği gibi, birkaç gün de olabileceği ifade edilmiştir²⁴. Önemli olan, zararı oluşturacak etkenin vücuda bir seferde girmiş olmasıdır. Örneğin, zehirlenme olaylarında zehirli maddenin vücutta belirli bir düzeye ulaşmasından sonra belirti vermeye başlaması mümkündür. Burada, zarar birkaç saniye içinde gerçekleşmeyip birkaç saat içinde de ortaya çıkabilir²⁵. Aynı şekilde, kaza olayının etkileri belli bir süre devam edebilir ve ortaya çıkan zarar zaman içinde artma veya azalma gösterebilir. Örneğin, iş kazası sonucu yaralanan sigortalı tedavi sürecinde ölebilir. Bu durum, gerçekleşen ölüm olayının anı nitelikteki kazanın bir sonucu olduğunu değiştirmez²⁶.

1.2.2. Dış Etken

Sigortalıyı zarara uğratan veya ölümüne neden olan olayın sosyal güvenlik hukuku bakımından iş kazası olarak kabul edilmesi için kazanın dış bir etken sonucu meydana gelmesinin gerekip gerekmediği konusunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur.

1.2.2.1. Kazanın Dış Etken Sonucu Gerçekleşmesi Gerektiği Görüşü

Bizim de katıldığımız öğretideki baskın görüş uyarınca, sigortalının vücut bütünlüğünü zarara uğratan ya da onun ölümüne yol açan olayın çalışanın bünyesinden kaynaklanmayıp harici bir etken yani dış bir etken sonucu meydana gelmesi gerekir²⁷. Örneğin, sigortalının dışarıda çalışırken fenalaşması ile kaldırıldığı hastanede kalp krizi geçirip vefat etmesi arasında uygun nedensellik bağı mevcutsa, meydana gelen ölüm iş kazası olarak kabul edilmelidir.

²⁴ Yusuf Alper, **Sosyal Sigortalar Hukuku**, Bursa, Dora Yayıncılık, 12. Baskı, 2022, s. 250.

²⁵ Mesut Balcı/Birol Soner/Bahri Aydoğan/Ahmet Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 110.

²⁶ Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, s. 147.

²⁷ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 407; Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 377; Günay, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, s. 216; Eren, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, s. 9; Çoşkun Saraç, “İşyerinde Kalp Krizinden Ölüm ve İşverenin İş Kazasından Dolayı Sorumluluğu”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 26, Y. 2012. s. 128.

Buna karşılık, zarara uğrayanın (sigortalının) işyerinde ve fakat kendi biyolojik yapısından dolayı maruz kaldığı rahatsızlıklar, iş kazası sayılmamalıdır. Bu hâlde, sigortalının kronik hastalığının çalışma sırasında tekrarlayarak bedenî bir zarara neden olması, iş kazası olarak nitelendirilmemelidir. Çünkü burada zararın temel sebebi, işçinin yaptığı iş değildir.

1.2.2.2. Kazanın Dış Etken Sonucu Gerçekleşmesinin Gerekmediği Görüşü

Doktrinadaki bir diğer görüşe göre, 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinden hareket ederek işyerinde meydana gelen kaza olayının dış bir etken sonucu ortaya çıkması gerektiği sonucuna varılamaz²⁸. Bu görüş uyarınca, sigortalının iş kazası kapsamında bir zarara uğraması, içten gelen bir hastalığın etkisiyle de gerçekleşebilir. Başka bir ifadeyle, sigortalıdan ötürü gerçekleşen olayların da işyerinde meydana gelmeleri koşuluyla, iş kazası sayılması gerektiği savunulmaktadır.

Yargıtay uygulamasında da olayın iş kazası sayılabilmesi, dışarıdan bir etkenle meydana gelme şartına bağlı tutulmamıştır. Bu nedenle sigortalının işyerinde beyin kanaması, kalp krizi geçirmesi veya intihar etmesi sonucu ölümler gibi bünyesel veya kişiden kaynaklı hasarlar da iş kazası olarak nitelendirilmektedir. Yargıtay'ın 506 sayılı Kanun döneminde vermiş olduğu bir kararda konuyla ilgili olarak şu ifadelerle yer verilmiştir:

“[...] Bir olayın kurum ya da işveren açısından iş kazası olarak kabul edilmemiş olması, harici etkenlerle [...] ortaya çıkıp çıkmaması, yasanın açık hükmü karşısında olayın iş kazası sayılmamasını gerektirmeyecektir. Zira; yasada açıkça ifade edildiği üzere, zararlandırıcı sigorta olayının, yasada sayılan hal ve durumlardan herhangi birisinde gerçekleşmiş olması, gerekli ve yeterlidir. Daha açık ifadeyle; sigortalının, işyerinde çalışmakta iken kalp krizi geçirerek ölümü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 11. maddesinin (A) fıkrasının (a) bendinde gösterilen “Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelme” haline uygun bir olay olduğu gibi, aynı maddenin (b) bendinde yer alan “işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla meydana gelme” haline de uygun olup; iş kazası sayılması gerekir. Maddede, başkaca bir şart ya da kısıtlamaya yer verilmemiş olduğundan, yasada olmayan bir kısıtlamanın yorum yoluyla getirilmesine de olanak yoktur [...]”²⁹.

²⁸ Korkusuz/Uğur, *age*, s. 268.

²⁹ YHGK, E. 2004/529, K. 2004/527, T. 13.10.2004, (lexpera); Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yarg. 10. HD, E. 2014/10933, K. 2015/13255, T. 30.06.2015, (lexpera).

1.2.3. İstenilmeyen Olay

Gerçekleşen kaza olayının sigortalının isteği (kastı) sonucu meydana gelip gelmeyeceği tartışmalıdır. Öğretideki bir görüş uyarınca, sigortalının kastı yani kendi kusuru sonucu uğramış olduğu kazalar da iş kazası sayılmalıdır³⁰. Bu görüşe göre, sigortalının kastı, sosyal güvenlik hukuku bakımından olayın iş kazası sayılmasını engellemez³¹. Kaldı ki, 5510 s.K. m. 22/ f. 1-(c) hükmü uyarınca, kastî bir hareketi nedeniyle iş kazasına maruz kalan sigortalıya geçici iş göremezlik ödeneği veya sürekli iş göremezlik geliri yarısı tutarında ödenir. Bu hâlde, sigortalının kastı sadece Kurum tarafından sağlanacak ödenek veya gelirlerin eksilmesine yol açar. Buna karşılık bizim de katıldığımız diğer görüşe göre, meydana gelen zarar sigortalının kastî hareketi sonucunda oluşmuşsa, kaza iş kazası sayılmamalıdır³². Zira kazaya neden olan dış etkenin sigortalı tarafından arzu edilmemiş olması gerekir³³. Bu nedenle, işyerinde dahi olsa iradî bir şekilde gerçekleşen olayların iş kazası sayılmaması gerekir. Kanaatimizce de 5510 s.K. m. 22/ f. 1-(c) hükmü, kasıtlı davranan sigortalıyı yardımlardan belirli ölçüde yoksun bırakmak suretiyle onu cezalandıran bir düzenleme olup³⁴, sigortalının iradesi sonucu oluşan kazaları iş kazası olarak tanımlamayı mümkün kılmaz.

1.2.3.1. Sigortalının Uyarıcı Madde Etkisi Altındayken Kazaya Uğraması

Sigortalı, uyarıcı veya uyuşturucu madde etkisi altında iken işyerinde bir kazaya yol açmış ve bunun neticesinde bir zarara uğramışsa, gerçekleşen olay iş kazası sayılır. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin 506 sayılı Kanun döneminde verdiği bir kararda şu ifadeler yer almaktadır:

³⁰ Mustafa Çenberci, **Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi**, Ankara, Olgaç Matbaası, 1985, s. 117; Güzel/Okur/Canıklıoğlu, **age**, s. 383; Faruk Andaç, **Sosyal Güvenlik Hukuku ve İlgili Kuruluşlar**, İstanbul, Legal, 2018, s. 179; Müjdat Şakar, **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 14. Baskı, 2021, s. 267.

³¹ Resul Aslanköylü, **Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi**, C. 1, Ankara, Bilge Yayınevi, 2017, s. 650, 651.

³² Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 408; Günay, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, s. 216.

³³ Eren, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, s. 10.

³⁴ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 408.

“[...] Davacılar vekili, müvekkillerinin murisinin, davalı Cemil'in mezbahane işyerinde 29.11.1987-29.05.1989 tarihleri arasında hizmet akti ile çalıştığını, 29.05.1989 günü kesim yaparken bıçağı bacağına kaçırıp kan kaybından dolayı öldüğünü, bu nedenle ölüm olayının iş kazası sonucu meydana geldiğinin tesbitine karar verilmesini istemiştir. Mahkeme, işverenin et ticaretine 13.07.1988 tarihinde başladığı vergi dairesinin yazısından anlaşıldığı için ölen kişinin 29.11.1987-29.05.1989 arası çalıştığının tespitine, ancak sarhoş vaziyette kesim yaptığından ölüm olayının iş kazası sayılamayacağına karar vermiştir. Ancak, dinlenen tanıklar, murisin işveren hesabına haftada 2 gün kesim yaptığını söyledikleri halde, mahkemenin sürekli çalıştığı şeklinde hüküm kurması isabetsiz olup, bozma nedenidir. ayrıca 02.10.1989 günlü müfettiş raporu ile ölümünün iş kazası sonucu meydana geldiği ve işveren hakkında 506 sayılı Kanunun 10 ve 26. maddelerin uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Anılan Yasanın 11. maddesinin A-a/b fıkrası gereği, sigortalının işyerinde çalışırken ve işverinin işini yaparken öldüğü sabit olduğuna göre ölümün iş kazası sonucu meydana geldiğinin kabulü yerine, işyerinde sarhoş çalışırken öldüğünü gözönüne alıp olayın iş kazası sayılamayacağına karar verilmesi keza isabetsiz olup, bozma nedenidir [...]”³⁵.

O hâlde, kazaya uğrayan sigortalının kusurlu olması, olayın iş kazası olarak nitelendirilmesini engellemeyecektir. Buradan hareketle, Yargıtay'ın sigortalının kusurlu davranışı sonucu gerçekleşen kaza olaylarını (kanunda sayılı hâllerden birisinin gerçekleşmesi koşuluyla) iş kazası olarak değerlendirdiği anlaşılmaktadır.

³⁵ Yarg. 10. HD, E. 1991/12579, K. 1992/3624, T. 23.03.1992, (legalbank).

1.3. İŞ KAZASININ UNSURLARI

İş kazası kavramının unsurları bakımından bireysel iş hukuku ve sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası olmak üzere ikili bir ayırım söz konusudur. Bu doğrultuda, sosyal güvenlik hukuku kapsamındaki her iş kazasının bireysel iş hukuku anlamında da bir iş kazası teşkil ettiği kabul edilemez³⁶. Çalışmamızın konusunu sosyal güvenlik hukuku anlamındaki iş kazası kavramı oluşturduğundan, bireysel iş hukuku bakımından kazadan işverenin sorumlu tutulup tutulmayacağı konusuna değinilmeyecektir.

Sosyal güvenlik hukukunda bir iş kazasından söz edebilmek için, öncelikle zararlandırıcı olayın (kazanın) 5510 s.K. m. 13/ f. 1 hükmünde yer alan hâllerden birisinin gerçekleşmesi gerekir. Bunun yanı sıra, kazaya uğrayanın SSGSSK anlamda sigortalı olması zorunludur. Ayrıca, kaza sonucu sigortalıda bedensel ve/veya ruhsal bir zararın ortaya çıkması gerekir. Son olarak, gerçekleşen kaza ile zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunması gerekir (m. 13/ f. 1).

1.3.1. Kazaya Uğrama

Bir iş kazasından söz edebilmek için sigortalının (kanunda belirtilen hâllerden birisinde) meydana gelen ve onu beden ve/veya ruhen zarara uğratan bir kaza olayıyla karşı karşıya kalmış olması gerekir³⁷. Genel olarak kaza; öngörülemeyen, kontrol edilemeyen, anî, sonucu arzu edilmeyen ve zararlar sonuçlanan bir olay olarak nitelendirilir³⁸. Sigortalının bünyesel yapısına yabancı, dış bir etken sonucu gerçekleşen olaylar da kaza kavramına dâhildir³⁹.

³⁶ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 407; Ayşe Ledün Akdeniz, “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”, **İÜHFM**, C. 72, S. 2, 2014, s. 9, Yalçın Bostancı/Tunahan Çetinel, “İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Taleplerinin Usul Hukukunun Bazı Kurumları Bakımından Değerlendirilmesi”, **SDÜHFD**, C. 11, S. 1, 2021, s. 336, 337.

³⁷ Haluk Hadi Sümer, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2022, s. 103.

³⁸ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Yetkin Yayınları, 27. Baskı, 2022, s. 778.

³⁹ Ali Nazım Sözer, **Türk Sosyal Sigortalar Hukuku**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 6. Baskı, 2023, s. 340.

Kaza kavramı hukukî açıdan ikiye ayrılır. Bu kapsamda, bir zararın doğumuna neden olan sebeplerin bütününe (kompleksine) geniş anlamda kaza adı verilir.⁴⁰ Şöyle ki, can ve mal değerlerinin zarar görmesine yol açan olaylar, geniş anlamda kaza kavramı kapsamındadır⁴¹. Dar anlamda kaza ise, salt vücut bütünlüğünün zedelenmesine veya ölüme neden olan olaylardır⁴². İş kazaları açısından dar anlamdaki kaza kavramı esas alınmıştır⁴³. Bu nedenle, iş kazası sonucu oluşan hasarlar yalnız ölüm ve vücut bütünlüğünün ihlâlini kapsamakta olup, eşyaya ilişkin zararlar konunun dışında kalmaktadır⁴⁴.

İş kazasının özelliği, zarar verici olayın (bağımlı çalışanlar bakımından) işverenin otoritesi altındayken ortaya çıkmış olmasıdır⁴⁵. Bu kapsamda, kazanın işle ilgili olması veya zararlandırıcı olayın işverenin ekonomik çıkarlarına hizmet etmesi gerekir. Gerçekleşen kaza olayının sosyal güvenlik hukuku bakımından iş kazası sayılması için, kazaya kimin sebep olduğunun ve kazanın oluş biçiminin önemi yoktur. Bu sebeple, sigortalının kastı sonucu gerçekleşen olaylar da iş kazası sayılır⁴⁶. Önemli olan, sigortalının kanunda sayılı hâllerden birisine girecek şekilde bir kazaya uğramış olmasıdır.

Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2016/21 sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları İşlemleri Genelgesi'nde iş kazası olarak kabul edilen hâller, örnekler verilmek suretiyle düzenlenmiştir. Söz konusu örnekler sadece SGK bakımından bağlayıcıdır. Yoksa sigortalı veya hak sahipleri anılan örneklerle bağlı değildir⁴⁷. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun bir olayı iş kazası olarak kabul etmemesi halinde, sigortalı (veya hak sahipleri) iş kazasının tespiti için mahkemeye başvurarak dava açabilir.

⁴⁰ Eren, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, s. 6.

⁴¹ Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 382.

⁴² Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, s. 106; Günay, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, s. 216.

⁴³ Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 382.

⁴⁴ Eren, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, s. 6.

⁴⁵ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 407; Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 377.

⁴⁶ Korkusuz/Uğur, **age**, s. 268.

⁴⁷ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 407.

1.3.2. Kazaya Uğrayanın SSGSSK Anlamında Sigortalı Sayılması

1.3.2.1. Genel Olarak Sigortalılık

SSGSSK m. 13 hükmünde iş kazasının unsurları ve kanunî şartları “sigortalı”⁴⁸ kavramından hareket edilerek belirlenmiştir.⁴⁹ Sosyal güvenlik hukukunda bir olayın iş kazası sayılabilmesi için zarar görenin sigortalı olması zorunludur⁵⁰. 5510 sayılı Kanun’a göre sigortalı, kısa ve uzun vadeli sigorta kolları bakımından adına prim ödenmesi gereken veya kendi adına prim ödemesi gereken kişilerdir⁵¹.

İş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu, 5510 sayılı Kanun’un m. 4/1-(a) ve m. 4/1-(b) hükümleri kapsamına giren sigortalılar ile kısmî sigortalıları düzenleyen beşinci maddede sayılanları kapsar⁵². Belirtmek gerekir ki, bağımlı çalışanlar yanında bağımsız çalışanlar da Kanun gereği sigortalı sayılır. Ancak bağımsız çalışan sadece yürütmekte olduğu iş sebebiyle kazaya uğraması durumunda iş kazası sigortasından faydalanır⁵³. Çalışmamız kapsamında, sigortalılığa ilişkin genel açıklamalar bağımlı çalışanlar ile bağımsız çalışanlar üzerinden yapılacak olup, sigortalı sayılan diğer kişilerden ise aşağıda⁵⁴ kısaca bahsedilecektir.

Çalışanlar işe başlamalarıyla (kanun gereği) kendiliğinden sigortalı olur⁵⁵. O hâlde, sigortalı sayılan kişilerin uğradıkları kazalar, (kanundaki diğer koşulların da sağlanması durumunda) iş kazası olarak kabul edilir. Sigortalı olmayan kişinin bir kazaya maruz kalması durumunda ise, olay (diğer bütün unsurları taşısa bile) iş kazası sayılmaz⁵⁶.

⁴⁸ Kimlerin sigortalı sayılacağı 5510 sayılı Kanun’un üçüncü maddesinde tanımlanmıştır. Aynı Kanun’un dördüncü maddesi tüm sigorta kolları açısından sigortalı sayılanları, beşinci maddesi, istisnai bir hüküm olarak, bazı sigorta kollarının uygulanacağı kimseleri belirlemektedir. Kanun’un altıncı maddesi sigortalı sayılmayanları düzenlemektedir. “Sigortalı” kavramı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Tuncay/Ekmekçi, *age*, § 14, s. 313-378; Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, § 9, s. 75-218; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 197-264; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 499-515; Alper, *age*, s. 61-167.

⁴⁹ Centel, *age*, s. 215.

⁵⁰ Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 378; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 268; Mesut Balcı, *İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması*, s. 114; Kadir Arıcı, *Türk Sosyal Güvenlik Hukuku*, Ankara, Gazi Kitabevi, 2. Baskı, 2022, s. 335.

⁵¹ SSGSSK m. 3/6.

⁵² Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 405.

⁵³ Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 378.

⁵⁴ Bkz. Sigortalı sayılanlar, s. 18.

⁵⁵ Haluk Hadi Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 3. Baskı, 2022, s. 86.

⁵⁶ Alper, *age*, s. 249.

Bağımlı çalışanlar açısından bir iş kazasından bahsedebilmek için işçinin bir hizmet sözleşmesiyle⁵⁷ çalışıyor olması zorunludur. Bu nedenle, eser sözleşmesi kapsamında çalışan kişinin geçirdiği kaza, iş kazası olarak kabul edilmez. Bu noktada, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin kararında konuyla ilgili olarak şu ifadelerle yer verilmiştir:

“[...] Somut olay irdelendiğinde; Y. K. oturduğu iki katlı ahşap evin dış cephesinin boyanması için boyacı H. K. ile anlaşmıştır. Her ne kadar mahkemece taraflar arasındaki hukuki ilişkilerin hizmet akdinden kaynaklandığı belirtilmiş ise de, tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde; davacıların murisi H. K. ile davalı Y. K. arasında günün belirlenen bir saatinde iş başı yapıp belirlenen zamanda işin bırakılacağı bu mesai karşılığında günlük ücret ödeneceği yönünde bir anlaşma olmadığı, müteveffa H. K. ile davalı Y. K. arasında istisna akdine dayalı olarak işin yürütüldüğü sırada meydana gelen kazada H. K. 'nin öldüğü, bu nedenle taraflar arasındaki ilişkinin hizmet akdine değil istisna akdine dayandığı anlaşılmıştır. Bir kazanın iş kazası sayılıp sayılmaması kişinin, kazanın olduğu tarihte hizmet akdine dayanarak çalıştığının saptanmasına bağlıdır. Binanın dış cephesinin boyanması için getirilen ustanın yaptığı iş hizmet akdi değil istisna akdi olduğundan, dolayısıyla kazanın iş kazası sayılmayacağı düşünülmeksizin yazılı şekilde karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir [...]”⁵⁸.

Başka bir anlatımla yapılan iş, hizmet akdi yerine eser sözleşmesi çerçevesinde yerine getirilmişse, meydana gelen kaza iş kazası olarak değerlendirilmeyecektir. Bağımlı çalışan kişinin iş kazasına ilişkin hükümlerden yararlanabilmesi için, kural olarak bir hizmet sözleşmesine bağlı olarak çalışması ve 5510 sayılı Kanun'un altıncı maddesinde öngörülen sigortalı sayılmayanlar kapsamında olmaması gerekir⁵⁹.

⁵⁷ Hizmet sözleşmesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ömer Ekmekçi/Esra Yiğit, **Bireysel İş Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 4. Baskı, 2022, s. 23-34; Sarper Süzek, **İş Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 22. Baskı, 2022, s. 233-242; Nuri Çelik/Nurşen Caniklioğlu/Talat Canbolat/Ercüment Özkaraca, **İş Hukuku Dersleri**, İstanbul, Beta Yayınevi, 35. Baskı, 2022, s. 164-176; Ercan Akyiğit, **İş Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 14. Baskı, 2022, s. 99-178; Kenan Tunçomağ/Tankut Centel, **İş Hukukunun Esasları**, İstanbul, Beta Yayıncılık, 10. Baskı, 2022, s. 71-74; Hamdi Mollamahmutoğlu/Muhittin Astarlı/Ulaş Baysal, **İş Hukuku**, Ankara, Lykeion Yayınları, 7. Baskı, 2022, s. 319-350; Haluk Hadi Sümer, **İş Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 26. Baskı, 2022, s. 37-39; Öner Eyrenci/Savaş Taşkent/Devrim Ulucan/Esra Baskan, **İş Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 10. Baskı, 2020, s. 61-102; Fahrettin Korkmaz/Nihat Seyhun Alp, **Bireysel İş Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 4. Baskı, 2019, s. 101-127; Şükran Ertürk, **Bireysel İş Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2022, s. 106-167; Murat Demircioğlu/Tankut Centel/Hasan Ali Kaplan, **İş Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 21. Baskı, 2021, s. 67-82; Aydın Başbuğ/Mehtap Yücel Bodur, **İş Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 6. Baskı, 2021, s. 119-140.

⁵⁸ Yarg. 10. HD, E. 2004/12320, K. 2005/3188, T. 24.03.2005, (legalbank).

⁵⁹ Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, s. 137.

5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalı sayılabilmek için sigortalının fiilen çalışmaya başlamış olması (Kanun gereği sigortalı sayılmayanlardan olmamak koşuluyla) yeterlidir. Nitekim iş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolunun uygulanması açısından belli bir süre sigortalı olma ya da prim ödeme koşulu aranmaz⁶⁰. Bu hâlde, kişinin işe yeni alınmış ve sigortasının henüz yapılmamış olması, meydana gelen kazanın iş kazası sayılmasını engellemez⁶¹. Sigortalının işe girdikten bir saat sonra uğradığı zararlandırıcı olay, iş kazası olarak nitelendirilir⁶². Bunun yanı sıra, işe başlatılan bir kimse Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmemiş olsa dahi sigortalı olarak kabul edilir⁶³. Bunun sonucu olarak, Kurum'a bildirilmemiş olan sigortalılar da SSGSSK m. 23/ f. 1 gereğince sigorta yardımlarından yararlanır⁶⁴. Yine, işçinin deneme süresi içerisinde bulunduğu veya işyerinde geçici olarak çalıştığı durumlarda, meydana gelen kaza olayları (diğer koşulların varlığı hâlinde) iş kazası sayılır.

Bağımlı çalışanların yanında m. 4/ f. 1-(b) bendi uyarınca, kendi ad ve hesabına (bağımsız) çalışanlar da sigortalı sayılır⁶⁵. Örneğin, ticarî kazancı nedeniyle gelir vergisi yükümlüsü olanlar, bağımsız çalışan olarak sigortalıdır. Belirtmek gerekir ki, iş kazasını düzenleyen 13. maddede işçiler (bağımlı çalışanlar) için beş ayrı kaza karinesi düzenlenmiş iken bağımsız çalışanlar için sadece iki karine öngörülmüştür. O hâlde, bağımsız çalışanların sadece işyerlerinde ve/veya yürütmekte oldukları iş⁶⁶ nedeniyle uğradıkları kazalar, iş kazası sayılır. Bu nedenle, bağımsız çalışanın iş gezisi nedeniyle işyeri dışında bulunduğu sırada asıl işini yapmaksızın geçirdiği zamanlarda gerçekleşen kazalar, kural olarak iş kazası olarak değerlendirilmez⁶⁷.

⁶⁰ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 406; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 379; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 266; Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, s. 103; Murat Demircioğlu/Doğan Korkmaz/Hasan Ali Kaplan, *Sorularla İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, İstanbul, Beta Yayınları, 2020, s. 250, 251.

⁶¹ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 405, 406.

⁶² Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 379; Centel, *age*, s. 216.

⁶³ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 405, 406.

⁶⁴ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 405, 406; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 378; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, s. 86.

⁶⁵ Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 378; Ali Güneren, *İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları*, Ankara, Adalet Yayınları, 3. Baskı, 2020, s. 481.

⁶⁶ Centel, *age*, s. 215, 216; Güneren, *age*, s. 481.

⁶⁷ Uşan/Erdoğan, *age*, s. 384; Nurşen Caniklioğlu, "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri", *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S. 8, Y. 2006, s. 55.

1.3.2.2. Sigortalı Sayılanlar

Bir iş kazasından bahsedebilmek için kazaya uğrayan kişinin sigortalı olması gerekir. İş kazası ve meslek hastalığı sigorta kolu, 5510 sayılı Kanun'un m. 4/1-(a) ve m. 4/1-(b) hükümleri kapsamına giren sigortalılar ile kısmî sigortalıları düzenleyen beşinci maddede sayılanları kapsar. Bağımlı ve bağımsız çalışanlara ilişkin açıklamalara yukarıda yer verilmiş olup, sigortalı sayılan diğer kişilerden ise kısaca bahsedilecektir.

Şöyle ki, sendika yöneticileri, sanatçılar, ceza infaz ve tutukevlerinde çalıştırılan hükümlü ve tutuklular, aday çırak ve çıraklar, meslek okulu öğrencileri, Türkiye İş Kurumu kursiyerleri, Türkiye'yle sosyal güvenlik sözleşmesi olmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce yurt dışında götürülen Türk işçiler, koruma bekçileri, genel kadınlar, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından düzenlenen kurslarda usta öğretici olarak çalışanlar, ders ücreti karşılığında görev yapanlar, üniversitelerde kısmi süreli iş sözleşmesiyle çalışan öğrenciler, iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının kapsamında olup kaza sigortası hükümlerinden yararlanırlar⁶⁸.

Bunların dışında, 5510 sayılı Kanun'un ek m. 5/ f.4 uyarınca tarım ve orman işlerinde hizmet akdiyle süresiz olarak çalışanlar, ek 9. maddesinde öngörülen şartlarda ev hizmetlerinde çalışanlar, intörn statüsündeki öğrenciler de iş kazası ve meslek hastalığı sigortası kapsamındadır. Görüldüğü üzere, kısmen sigortalılar iş kazası bakımından sigortalı sayılırlar. Bunların kanunda sayılı hâllerden birisine uygun olarak kazaya uğraması, iş kazası olarak kabul edilecektir.

⁶⁸ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 405.

1.3.2.3. Sigortalı Sayılmayanlardan Olmamak

Bir kişinin sigortalı sayılması için, yukarıda açıklanan koşulların yanı sıra ayrıca 5510 sayılı Kanun'un altıncı maddesinde düzenlenen sigortalı sayılmayanlar kapsamında bulunmaması gerekir. 5510 sayılı Kanun'un altıncı maddesinde belirtilenler örneğin, işverenin işyerinde ücretsiz çalışan eşi, konut içinde yapılan işlerde çalışanlar sigortalı sayılmaz. Bu kişilerin 5510 sayılı Kanun'un on üçüncü maddesinde yer alan hâllerde uğradıkları kazalar, iş kazası değildir.

1.3.3. İş Kazası Sayılan Hâller

Bir iş kazasından bahsedebilmek için, kazaya uğrayan kişinin sigortalı sayılmasının dışında, ayrıca Kanun'da belirtilen hâllerden birisine girecek biçimde bir kazaya uğramış olması gerekir. Yani uğranılan kaza, somut bir vâkıâ olarak, bu somut vâkıâyâ Kanun'da karşılık gelen soyut (koşul, unsur) vâkıâyâ uygun biçimde gerçekleşmiş olmalıdır. Bu kapsamda, iş kazası olarak kabul edilen hâller; 5510 sayılı Kanun'un on üçüncü maddesinin birinci fıkrasında beş bent halinde sınırlı biçimde sayılmıştır. Buna göre, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, bağımlı çalışanın işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, işverene bağlı olarak çalışan sigortalının görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, bağımlı çalışan kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, ve son olarak sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olaydır, iş kazası olarak kabul edilmiştir [m. 13/ f. 1 bent (a)-(e)]. Konunun önem ve kapsamına binaen iş kazası sayılan hâller aşağıda⁶⁹ ayrı bir başlık altında detaylı biçimde anlatılacaktır.

1.3.4. Sigortalının Bedensel, Ruhsal Zarara Uğraması veya Ölmesi

Borçlar hukukunda geniş anlamda zarar, bir kişinin malvarlığında veya şahıs varlığında iradesi dışında meydana gelen eksilmedir. Buna karşılık, sosyal güvenlik hukuku anlamında bir iş kazasından bahsedebilmek için sigortalının “vücut bütünlüğünün” ihlâl edilmiş olması gerekir. Başka bir anlatımla, ortaya çıkan iş kazası neticesinde sigortalının beden ve ruh bütünlüğünün bozulması veya ölüm olayının gerçekleşmesi gerekir⁷⁰.

⁶⁹ Bkz. 1.4. Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Sayılan Haller, s. 31-72.

⁷⁰ Eren, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, s. 7; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 607; Gökhan Antalya, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Seçkin Yayınları, C. V/ 1, 2, 2. Baskı, 2019, s. 258; Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 428; Güzel/Okur/Caniklioglu, **age**, s. 392; Çenberci, **age**, s. 116; Sümer, **Sosyal Güvenlik**, s. 152; Günay, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, s. 216.

Bedensel zarar kavramına yaralanma, işitme duyusu gibi bir duyunun azalması veya kaybı gibi dış organlarda meydana gelen anatomik değişiklikler ve beyin kanaması gibi iç organlarda oluşan zararlar dâhildir⁷¹. Yine, tik sahibi olmak veya elin, ayağın titremesi gibi durumlar da zarar kapsamında değerlendirilir⁷². Bunun dışında, iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ortaya çıkan bedensel zararın kişiler üzerinde bıraktığı acı ve elem duyguları, kişinin duygusal dengesini bozan panik, korku gibi olumsuz hisler manevî zarar olarak nitelendirilir⁷³. Bu çerçevede, örneğin işyerindeki patlama sonucunda sigortalıda gürültü fobisinin başlaması veya sürekli sinir bozukluğu gibi sigortalıyı ruhsal yönden etkileyen olaylar, iş kazası olarak sayılır⁷⁴. Aynı şekilde, sigortalının yaşadığı korku sonucu kalp krizi geçirmesi, vücut bütünlüğünün ihlalini oluşturur ve iş kazası olarak kabul edilir⁷⁵.

Kaza olayının iş kazası sayılması için uğranılan zararın tıbbî müdahale ve Sosyal Güvenlik Kurumu'nca sosyal sigorta yardımlarına hak kazandırabilecek nitelik ve derecede olması gerekir⁷⁶. Şüphesiz ki zarar doğmadıkça, iş kazasından bahsedilemez. Belirtmek gerekir ki, eşyaya ilişkin kayıplar iş kazası sonucu oluşan zarar kavramının dışında kalır. Başka bir ifadeyle, mal kaybına neden olan olaylar, sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası olarak kabul edilmez⁷⁷.

⁷¹ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 428; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 392; Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 163.

⁷² Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 216.

⁷³ Kemal Oğuzman/Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, Vedat Kitapçılık, C. 2, 14. Baskı, 2018, s. 40, 41; Haluk Nami Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul, Beta Yayınları, 19. Baskı, 2023, s. 181; Şahin Akıncı, *Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler*, Konya, Sayram Yayınları, 13. Baskı, 2022, s. 232; Gökhan Antalya, *age*, s. 207, 208; Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 428; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 392; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 270; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 216; Sözer, *age*, s. 356; Mehmet Ayan, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara, Adalet Yayınları, 12. Baskı, 2020, s. 320; Murat Kandemir, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Boyutuyla Psikososyal Riskler*, İstanbul, Legal, 2017, s. 226.

⁷⁴ Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 163; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 392; Güneren, *age*, s. 473, 474.

⁷⁵ Yarg. 21. HD, E. 1997/8067, K. 1997/8106, T. 8.12.1997, (legalbank).

⁷⁶ Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz, *age*, s. 204; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 270; Centel, *age*, s. 219; Alper, *age*, s. 250; Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 164.

⁷⁷ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 428; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 392; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 270; Centel, *age*, s. 219.

1.3.4.1. Zararın Kaza Anında veya Kazadan Belirli Bir Süre Sonra Ortaya Çıkması

İş kazası sonucu sigortalıda oluşan bedensel ve ruhsal zarar, kazanın gerçekleştiği anda ortaya çıkabileceği gibi, belirli bir süre sonra da ortaya çıkabilir⁷⁸. Yargıtay da aynı doğrultuda vermiş olduğu kararlarında kazanın etkilerinin belli bir süre devam edebileceğini ve zararın daha sonra ortaya çıkabileceğini kabul etmiştir⁷⁹. Örneğin, iskeleden düşen işçinin ayağının kırılmasında zarar derhâl, aynı işçinin düşme sonucu iki gün sonra iç kanama geçirip ölmesi hâlinde ise, zarar sonradan ortaya çıkmış olacaktır⁸⁰.

1.3.4.2. Protezlerde Meydana Gelen Zararlar

Sigortalının 5510 s.K. m. 13/ f. 1 hükmünde öngörülen hâllerden birisine uygun olarak kazaya uğraması durumunda, sigortalıya takılan ve organ görevi gören protezlerde (takma bacak, kol, diş vb.) meydana gelen zararın iş kazası olarak kabul edilip edilmeyeceğinin ortaya konulması gerekir. Bu hâlde örneğin, sigortalının takma kolu veya işitme cihazı eşya olarak değerlendirilirse, bunlar üzerinde mülkiyet kurulabilmesi mümkün olacağından, bunlarda oluşan zararın iş kazası kapsamında kalmadığı savunulabilir. Zira mala yönelik herhangi bir zarar iş kazası oluşturmaz. Bu kapsamda, bizim de katıldığımız görüş uyarınca “vücut bütünlüğü” kavramı geniş yorumlanmalıdır. Başka bir deyişle, vücudun ayrılmaz bir parçası hâline gelen ve âdeta organ görevi gören yapay organlarda oluşan hasarlar, iş kazası sonucu oluşan bedensel zarar olarak kabul edilmelidir⁸¹. Örneğin, kanaatimizce işçinin dizindeki protezin zarar görmesi halinde, hâlihazırda protezle yürüyebilen işçi açısından vücut bütünlüğü ihlal edilmiş olur.

⁷⁸ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 428; Eren, *Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu*, s. 8; Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, s. 109; Sözer, *age*, s. 357; Alper, *age*, s. 250.

⁷⁹ Yarg. 21. HD, E. 2018/5018, K. 2019/2931, T. 15.04.2019, (lexpera). Sözer, *age*, s. 357.

⁸⁰ Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, s. 152.

⁸¹ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 428; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 392; Centel, *age*, s. 219, 220.

1.3.5. Sosyal Güvenlik Hukuku Anlamındaki İş Kazasında İlliyet Bağı

1.3.5.1. Kaza ile Zarar Arasında Uygun Sebep-Sonuç İlişkisinin Bulunması

İşçinin uğradığı her kaza iş kazası sayılmaz. Bir olayın sosyal güvenlik hukuku bakımından iş kazası olarak kabul edilebilmesi için, 5510 s.K. m. 13/ f. 1 hükmünde sayılan durumların birisine uygun biçimde gerçekleşmiş olması ve kaza ile sigortalının uğradığı bedensel veya ruhsal zarar arasında uygun nedensellik (illiyet) bağının yani uygun sebep-sonuç ilişkisinin bulunması gerekir⁸². Ayrıca, gerçekleşen kazanın ortaya çıkan türden zararlı bir sonucu meydana getirmeye elverişli bir olay olması gerekir.

Somut olayda gerçekleşen türden bir sonucu (olayların normal akışına ve hayat tecrübelerine göre⁸³) meydana getirmeye genel olarak elverişli olan olay (kaza) ile söz konusu sonuç (zarar) arasındaki bağlantıya uygun nedensellik (illiyet) bağı denilir⁸⁴. Örneğin, tarlada güneş altında çalışan sigortalının (işyerinde) çalışırken hastaneye kaldırılıp hastanede tedavi olduktan sonra kalp krizi sonucu ölmesi, iş kazası sayılmaz. Çünkü sigortalı güneş çarpması sonucu değil, geçirdiği kalp krizi nedeniyle ölmüş olup, kaza ile zarar arasındaki uygun nedensellik bağı kesilmiştir⁸⁵.

⁸² Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 427, Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 393; Kemal Oğuzman, “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu”, **İÜHF**, İstanbul, C. 34, S. 1-4, 1968, 2011, s. 338; Alper, **age**, s. 254, 255; Aslanköylü, **age**, s. 658; Sözer, **age**, s. 357; Abdurrahman Akman/Mesut Cemil İşler, “Trafik İş Kazalarının İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi”, **International Journal of Engineering Research and Development**, C. 4, S. 2, 2012, s. 22; Çelik Ahmet Çelik, “İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarına İlişkin Bazı Konuların Gözden Geçirilmesi”, **Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi**, C. 12, S. 45, 2015, s. 117-142.

⁸³ İbrahim Kaplan, **Türk Borçlar Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 7. Baskı, 2021, s. 188.

⁸⁴ Eren, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, s. 12; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 622.

⁸⁵ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 427.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun konuyla ilgili olarak vermiş olduğu bir kararında şu ifadelere yer verilmiştir:

“[...] Somut olayda; müteveffanın 12.12.2012 tarihinde baraj inşaatı işinden işveren tarafından sağlanan servis ile evine dönerken servis aracının arızalanması neticesinde araçtan indiği ve yanında bulunan bir kısım iş arkadaşlarıyla para çekmek amacıyla ilçe merkezinde bulunan bankamatiğe kadar yürüme kararı verdikleri ve servisin arızalandığı noktadan uzaklaştıkları anda trafik kazası yaşandığı konusunda şüphe bulunmamaktadır. Bu durumda sigortalının işverenin yeni servis göndereceğini bildirmesine rağmen kendi iradesi ile işverenin hakimiyet alanı olarak kabul edilen servis noktasından ayrıldığı ve para çekmek amacıyla yürürken trafik kazasının yaşandığı hususları değerlendirildiğinde, yaşanan trafik kazasının iş kazası olarak kabul edilmesi usul ve yasaya uygun değildir. Netice itibarıyla para çekmek amacıyla yolda yürüyen sigortalının yaşadığı kaza işverenin organizasyon alanı içinde kalmamakla birlikte, işin yürütümü ile ilgili olmadığı gibi sigortalının yaptığı işle de bağdaşmamaktadır. [...] Somut olayda, davacılar murisinin işverence temin edilen servis aracının yolda arızalanması üzerine servisten inerek yürümeye başlaması ve servisin bulunduğu noktadan ayrılması ile illiyet bağı kesilmiştir. Buna göre, kazanın 5510 sayılı Kanunun 13. maddesinde sayılan hâl ve durumlardan herhangi birine girmediği ve aynı zamanda bu olay ile sigortalının uğradığı zarar arasında uygun illiyet (nedensellik) bağı da bulunmadığı gerekçesi ile davanın reddine ilişkin ilk derece mahkemesi kararı usul ve yasaya uygun olduğundan Bölge Adliye Mahkemesince davacının istinaf başvurusunun reddine karar verilmesi gerekirken, kabulüne karar verilmesi, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir. O hâlde, davalıların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır”⁸⁶.

Somut olayda; meydana gelen kaza iş kazası olarak kabul edilmemiştir. Nitekim 5510 sayılı Kanun'da iş kazası sayılan hâllerden (b) bendi dışında kazanın yapılan işle ilgisi aranmamaktadır. İş kazası kavramının kanunda bu şekilde geniş düzenlenmesinin sebebi, sosyal güvenlik hakkının koruyucu kapsamının mümkün olduğunca genişletilmesinin amaçlanmasıdır.

⁸⁶ YHGK, E. 2019/389, K. 2020/120, T. 11.02.2020, (legalbank).

“[...] Sosyal güvenlik hakkı, anayasa ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınmış, temel sosyal haklardandır. Sosyal güvenlik; toplumsal risklere karşı bireyin korunma hakkıdır. Sosyal devletin gerçekleşme aracı olan sosyal güvenlik kavramı önde, bireyin karşılaşacağı ve yaşamı için tehlike oluşturan olaylara karşı bir güvence arayışının ürünüdür. Tehlikeyle karşılaşan bireye asgari bir güvence sağlamak, onlara insan onuruna yaraşır asgari bir yaşam düzeyini temin etmek sosyal güvenliğin varoluş nedenidir. Dolayısı ile sigortalı olan bir kişinin, beden bütünlüğüne yönelik eylemin, özellikle çalışma şartları içinde iş kazası olarak değerlendirilmesi, bu temel hak kapsamındadır [...]”⁸⁷.

Bizim de katıldığımız karşı oy yazısı uyarınca; “[...] ölen sigortalının ölüm olayı işe geliş ve gidiş sırasındaki zamanda, kısaca işverenin gözetme borcunun devam ettiği yer içinde meydana gelmiştir. Araç arızalanmasa idi işçi evine kadar bırakılacaktı. İşveren aracının arızalanması, uygun illiyet bağı kapsamında da değerlendirilebilir. Ölen işçinin gönderilecek aracı beklemeden ayrılması; onun kusurunu, dolayısıyla işverenin sorumluluğunu etkileyecektir. Ancak bu durum iş kazası olgusunu ortadan kaldırmayacaktır. Bölge Adliye Mahkemesinin ‘kazanın 5510 sayılı Kanun’un 13. maddesindeki işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında kapsamında olduğu ve bu nedenle somut olayda meydana gelen kazanın iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiği’ [...]”⁸⁸ yönündeki gerekçesi isabetlidir.

Yukarıda bahsedilen ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun 11.02.2020 tarihli ve 2019/389 E., 2020/120 K. sayılı kararına konu olan olayda kaza, 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(e) bendi uyarınca, sigortalının işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında meydana gelmiş olduğundan, iş kazası olarak kabul edilmelidir. Burada, sigortalı işveren tarafından sağlanan servisle evine dönerken servis aracının arızalanması neticesinde araçtan inmiş olup, para çekmek amacıyla ilçe merkezinde bulunan bankamatiğe doğru yürürken yani henüz taşıma faaliyeti sona ermemiş iken trafik kazası geçirmiştir. Bunun yanı sıra, sigortalı meydana gelen trafik kazası sonucunda hayatını kaybetmiş olduğundan, meydana gelen kaza ile zarar (ölüm neticesi) arasında uygun nedensellik (illiyet) bağı mevcuttur.

⁸⁷ YHGK, E. 2019/389, K. 2020/120, T. 11.02.2020, (legalbank).

⁸⁸ YHGK, E. 2019/389, K. 2020/120, T. 11.02.2020, (legalbank).

Bu nedenlerle, gerçekleşen kazadan işverenin sorumlu tutulması mümkün olmasa da olayın sosyal güvenlik hukuku bakımından iş kazası sayılması uygun olur. Sosyal güvenlik hukuku alanındaki her iş kazası, bireysel iş hukuku anlamında işverenin sorumluluğuna yol açmaz. İş hukuku bakımından sorumluluğun temel ögesi, nedensellik bağıdır. Şöyle ki meydana gelen zarar, işverenin eyleminin bir neticesi olarak ortaya çıkmış olmalıdır. Nitekim sorumluluk hukuku kapsamında; zarar veren, meydana gelen zarara neden olduğu takdirde ve ölçüde sorumlu olmalıdır⁸⁹. Buna karşılık, işverenin kusurlu eylemi ile meydana gelen zarar arasında uygun bir nedensellik (illiyet) bağı yoksa işverenin sorumluluğundan söz edilmez⁹⁰.

Kanaatimizce, her somut olay özelinde, bu olaya özgü biçimde gerçekleşen kaza ile zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunup bulunmadığı saptanmalıdır. Bizim katıldığımız görüş uyarınca, kaza ile uğranılan zarar arasındaki bağlantı yanında, sigortalının gördüğü iş ile kaza arasında da nedensellik bağı bulunmalıdır⁹¹. Bu hâlde gerçekleşen kaza, olayların normal akışına ve genel hayat tecrübelerine göre sigortalının gördüğü işle de uygun nedensellik bağı içinde olup, bu işin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olmalıdır⁹². Bu çerçevede, kazaya uğranıldığı sırada görülen işin işletmenin amaçlarına hizmet ettiği hâllerde, sigortalının işverenin otoritesi altında bulunduğu kabul edilmelidir. Kaza ile sigortalının uğradığı zarar arasındaki nedensellik bağının belirlenmesinde “işverenin otoritesi altında bulunma” ölçütüne başvurulmaktadır⁹³. Bu hâlde, işverenin otoritesi altında gerçekleşen kaza olayları iş kazası sayılmalıdır⁹⁴.

⁸⁹ Andreas Furrer/Markus Muller-Chen/Bilgehan Çetiner, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2. Bası, 2022, s. 350.

⁹⁰ YHGK, E. 2019/389, K. 2020/120, T. 11.02.2020, (legalbank). Akıncı, **age**, s. 233.

⁹¹ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 409, 410; Uşan/Erdoğan, **age**, s. 385; Eren, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, s. 11, 12.

⁹² Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 410.

⁹³ Güzel/Okur/Caniklioglu, **age**, s. 393.

⁹⁴ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 415.

1.3.5.2. Uygun Nedensellik (İlliyet) Bağını Kesen Nedenlerin Sosyal Güvenlik Hukukunda Farklı Değerlendirilmesi

Türk borçlar hukukunda borçlunun (işverenin) sorumluluğundan söz edebilmek için, kazanın meydana gelmesinde işverenin kusurunun bulunması gerekir⁹⁵. İşveren zarar gören sigortalıya karşı her türlü kusurundan sorumlu olur⁹⁶. Ancak sigortalıda oluşan zarar ile görülen iş arasında nedensellik (illiyet) bağı mevcut değilse, işveren zarardan sorumlu olmayacak ve tazminat ödemeyecektir. Türk borçlar hukukunda uygun nedensellik bağına kesen üç durum; mücbir sebep, zarar görenin ağır kusuru ve üçüncü kişinin ağır kusurudur⁹⁷. Sorumluluktan kurtulma nedeni olan bu üç sebebin varlığı hâlinde, işveren tazminat ödemek zorunda kalmaz. Bu hallerin sosyal güvenlik hukukunda da kaza ile zarar arasındaki uygun nedensellik bağına kesip kesmediği incelenecektir.

1.3.5.2.1. Mücbir Sebep

Mücbir sebep; davranışta bulunan kişinin etki alanı, iradesi, faaliyet ve işletmesi dışında gerçekleşen, öngörülmesi ve engellenmesi mümkün olmayan ve kaçınılmaz bir biçimde zararlı sonucun ortaya çıkmasına yol açan olağanüstü olay olarak tanımlanmıştır⁹⁸. Öğretide mücbir sebepteki kaçınılmazlığın borçlu da dâhil herkes için mutlak ve objektif olduğu kabul edilir.⁹⁹ Bunlara deprem, yangın, yıldırım düşmesi gibi olaylar örnek olarak verilebilir. Mücbir sebep, işverenin davranışı (gördüğü iş) ile kaza arasındaki nedensellik bağına kestiği için sorumluluktan kurtaran bir sebeptir¹⁰⁰.

⁹⁵ Mehmet Remzi/Sezer Aydın, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Adalet Yayınevi, 12. Baskı, 2020, s. 255.

⁹⁶ Ayan, **age**, s. 314, 315.

⁹⁷ Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 639; Nomer, **age**, s. 187; Hüseyin Hatemi/Emre Gökyayla, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, İstanbul, Filiz Kitapevi, 5. Bası, 2021, s. 146, 147; Şahin Akıncı, **age**, s. 234; İbrahim Kaplan, **age**, s. 190; Ayan, **age**, s. 332, 333; Remzi/Aydın, **age**, s. 308.

⁹⁸ Mücbir sebep kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. YHGK, E. 2012/11-1096, K. 2013/382, T. 20.03.2013, (legalbank). Eren, **Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu**, s. 96; Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, s. 640-646; Fikret Eren/Ünsal Dönmez, **Eren Borçlar Hukuku Şerhi**, Ankara, Yetkin Yayınları, C. II, 2. Baskı, 2023, s. 1255; Oğuzman/Öz, **age**, s. 128, 129; Furrer/Muller-Chen/Çetiner, **age**, s. 355; Ahmet Kılıçoğlu, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 26. Baskı, 2022, s. 821-822; Antalya, **age**, s. 301-305; Akıncı, **age**, s. 234, 235; Remzi/Aydın, **age**, s. 256.

⁹⁹ Furrer/Muller-Chen/Çetiner, **age**, s. 355, 356.

¹⁰⁰ Eren/Dönmez, **age**, s. 1255, 1256.

Bu durumda, işveren kazadan ve kaza sonucu oluşan zarardan sorumlu olmaz¹⁰¹. Örneğin, sigortalının gerçekleşen deprem (mücbir sebep) sonucu (kendisinin veya işverenin davranışı ve kusurundan bağımsız olarak) deprem sonucu zarar görmüş ve çalışamayacak duruma gelmiş olması halinde, işçinin çalışma ve işverenin de ücret ödeme borcu sona erer. Bunun yanı sıra, işveren işçiye tazminat ödemek zorunda da kalmaz. Zira deprem, mücbir sebep teşkil ettiğinden, taraflar edimlerini ifa edemeyecek duruma gelmişse, borçlar karşılıklı olarak sona erer.

Buna karşılık, sosyal güvenlik hukuku bakımından mücbir sebep nedensellik bağına kesmez¹⁰². Bu hâlde, sosyal güvenlik hukuku bakımından iş sözleşmesinin taraflarının kazadan sorumlu olup olmadıklarından bağımsız olarak, 5510 s.K. m. 13'te belirtilen hallerde gerçekleşen ve sigortalıyı zarara uğratan olaylar, iş kazası kapsamında değerlendirilir. Somut olayda, her ne kadar görülen iş ile meydana gelen zarar arasında nedensellik bağı kesilmiş ve işveren meydana gelen zarardan sorumlu olmayacaksa da sigortalı gerçekleşen kaza (örneğin, deprem) sonucu bir zarara (örneğin, bedensel bir zarara) uğradığı takdirde, iş kazası geçirdiği kabul edilecek olup, sigortalı iş kazası sigortasına ilişkin yardım ve ödeneklerden yararlandırılır. Bu hâlde, sigortalının kaldığı işyeri yatakhanelerinin depremde yıkılması, iş kazası sayılır.

1.3.5.2.2. Zarar Gören Sigortalının Ağır Kusuru

Nedensellik bağına kesen diğer bir hâl ise kural olarak zarar gören kimsenin (sigortalının) (ağır) kusurudur¹⁰³. Zarar gören, herhangi bir kişinin aynı durumda ve aynı koşullarda alacağı temel tedbirleri almamışsa, nedensellik bağı zarar görenin (ağır) kusuru nedeniyle kesilebilir. Borçlar hukukunda; zarar görenin (işçinin) ortak kusuru, nedensellik (illiyet) bağına kesecek yoğunlukta ise, zarar veren (işveren) sorumluluktan kurtulur ve tazminat ödemez. Buna karşılık, bu yoğunlukta değilse, tazminattan indirim sebebi söz konusu olur¹⁰⁴.

¹⁰¹ Furrer/Muller-Chen/Çetiner, *age*, s. 638.

¹⁰² Mesut Balcı, "İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu", *Sicil İş Hukuku Dergisi*, S. 4, 2006, s. 153.

¹⁰³ Zarar görenin (ağır) kusuru kavramı için bkz. Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 646-649; Furrer/Muller-Chen/Çetiner, *age*, s. 327; Antalya, *age*, s. 305, 306.

¹⁰⁴ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 646; Eren/Dönmez, *age*, s. 1244; Akıncı, *age*, s. 235.

Buna karşılık, kaza SSGSSK m. 13/ f. 1 hükmünde yer alan hâllerden birisine uygun biçimde gerçekleşmişse, zararlandırıcı olayın kaynağının sigortalı (işçi) olması, olayın sosyal güvenlik hukuku kapsamında iş kazası sayılmasını engellemez¹⁰⁵. Bu nedenle, sigortalının işyerinde (mezbaa) sarhoşken kesim yapıp bıçağı yanlışlıkla bacağına saplayıp kan kaybından ölmesi¹⁰⁶ veya işyerinde intihar etmesi¹⁰⁷, iş kazası sayılmıştır. Başka bir anlatımla işçinin kusuru, olayın iş kazası niteliğini engellemez¹⁰⁸. Bundan başka, sosyal güvenlik hukukunda bir iş kazasından bahsedebilmek için, kazada işverenin kusurlu bulunması da gerekmez. Dolayısıyla, iş kazasının tespiti kusur unsurundan bağımsız olarak gerçekleşir ve değerlendirilir. Bu hâlde, sigortalının kendi kusuru sonucu uğradığı kazalar (diğer koşulların varlığı halinde) iş kazası sayılır. Bunun sonucu olarak, sigortalıya (kusuru kast derecesinde olsa dahi) gerekli yardımlar Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılır.

1.3.5.2.3. Üçüncü Kişinin Ağır Kusuru

Türk Borçlar hukuku bakımından nedensellik bağıını kaldıran sebeplerden sonuncusu, üçüncü kişinin (nedensellik bağıını kesecek yoğunluktaki) ağır kusurlu davranışdır¹⁰⁹. İşçi (sigortalı) ve işveren arasındaki iş ilişkisinin dışında olan tüm ilgili kişiler üçüncü kişidir. Sosyal güvenlik hukuku bakımından üçüncü kişinin kusurlu olması, olayın iş kazası olarak nitelendirilmesini engellemez.¹¹⁰ Yargıtay bir kararında, sigortalının içinde bulunduğu aracın terör saldırısında yakılmasını, iş kazası saymıştır¹¹¹.

¹⁰⁵ Yarg. 21. HD, E. 2018/7249, K. 2019/48, T. 14.1.2019, (legalbank).

¹⁰⁶ Yarg. 10. HD, E. 1991/12579, K. 1992/3624, T. 23.03.1992, (legalbank).

¹⁰⁷ Yarg. 10. HD, E. 2004/4465, K. 2004/6425, T. 05.07.2004, (legalbank).

¹⁰⁸ Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz, *age*, s. 182.

¹⁰⁹ Üçüncü kişinin (ağır) kusuru kavramı için bkz. Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 649-653; Furrer/Muller-Chen/Çetiner, *age*, s. 327, 328; Akıncı, *age*, s. 235; Antalya, *age*, s. 306, 307.

¹¹⁰ Yarg. 10. HD, E. 2002/10290, K. 2003/298, T. 27.01.2003, (legalbank).

¹¹¹ Yarg. 21. HD, E. 2016/14803, K. 2017/5255, T. 12.06.2017, (lexpera).

İşyerinde gerçekleşen kazanın; mücbir sebep, sigortalının ağır kusuru ya da üçüncü kişinin fiili sonucu ortaya çıkması, olayın Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında iş kazası sayılmasına engel olmaz. Kazanın oluşumunda işverenin, işçinin veya üçüncü kişinin kusurlu bulunması, Kurumun rücu hakkının kapsamının belirlenmesi için önemli olup, olayın iş kazası niteliğini engellemez¹¹².

¹¹² Balcı, **İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu**, s. 153.

1.4.TÜRK SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI SAYILAN HALLER

İş kazası olarak kabul edilebilecek olan olayların belirlenmesinde başvurulması gereken kanunî dayanak 5510 sayılı Kanun'un "iş kazasının tanımı, bildirilmesi ve soruşturulması" başlıklı 13. maddesidir. Anılan hükümde açıkça hangi hâllerin iş kazası kapsamına dâhil olacağı düzenlenmiştir. Bir iş kazasından bahsedebilmek için, kaza olayının mutlaka SSGSSK m. 13/ f. 1 hükmünde sayılan hâllerden birisine uygun biçimde ortaya çıkması gerekir. Hemen eklemek gerekir ki, 13. madde kapsamında bentler halinde yapılan sayım, örnek kabilinden olmayıp, tahdididir¹¹³. Kanunda sayma yöntemi ve birbirinden bağımsız olarak düzenlenen durumların dışında meydana gelen olaylar, iş kazası olarak kabul edilmez.

1.4.1. Sigortalının İşyerinde Bulunduğu Sırada Meydana Gelen Kazalar

İşle kaza olayı arasında bir nedensellik bağı bulunup bulunmadığının tespitinde kanun koyucu 5510 s.K. m. 13 hükmünde belirli bazı karineler öngörmüştür¹¹⁴. Bu kapsamda, 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) hükmü uyarınca sosyal güvenlik hukuku yönünden zararlandırıcı olayın işyerinde meydana gelmesi, iş kazası sayılması için yeterlidir. Bu doğrultuda, işyerinde gerçekleşen kazalar bakımından sigortalının gördüğü iş ile gerçekleşen zararlandırıcı olay arasında ayrıca uygun nedensellik bağının varlığı aranmayacaktır¹¹⁵. Bu hükümle sigortalı işyerine ayak bastığı andan itibaren işyerini terk ettiği ana kadar korunmaktadır¹¹⁶. Kazanın sigortalı dinlenirken veya çalışırken meydana gelmesi önemli değildir. Önemli olan, kazanın sigortalının işyerinde bulunduğu sırada gerçekleşmesidir¹¹⁷. Bu nedenle, kazanın gerçekleştiği yerin işyeri sınırları içinde kalıp kalmadığının araştırılması gerekir.

¹¹³ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 405; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 383; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 269; Centel, *age*, s. 217; Aslanköylü, *age*, s. 651; Kandemir, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Boyutuyla Psikososyal Riskler*, s. 224.

¹¹⁴ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 414.

¹¹⁵ Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, s. 147.

¹¹⁶ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 414; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 384; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 269; Alper, *age*, s. 251; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 215; Andaç, *age*, s. 178.

¹¹⁷ Ali İnceman, *5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi*, C. 1, Ankara, Adalet Yayınevi, 2023, s. 420.

1.4.1.1. Sigortalının Ara Dinlenmesi Süresi İçinde Uğradığı Kazalar

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) hükmü uyarınca iş kazasından bahsedebilmek için, kazanın işyeri sınırları içinde gerçekleşmesi yeterli olup, kazanın ayrıca çalışma süresi¹¹⁸ içinde gerçekleşmesi aranmaz. Bu kapsamda, sigortalının işyerinde geçirdiği ara dinlenme süresi¹¹⁹ içinde gerçekleşen kazaların iş kazası sayılıp sayılmayacağı tespit edilmelidir.

İşçinin ara dinlenme hakkı İşK. m. 68 hükmünde düzenlenmiştir. Her şeyden önce, ara dinlenmeleri kural olarak çalışma süresinden sayılmaz¹²⁰. İşçi, bu süreyi işyerinde geçirmek zorunda değildir. Bu hâlde, işçi ara dinlenme süresini işyeri içinde veya dışında geçirebilir. Önemli olan, işçinin bu süre içinde çalışmıyor olmasıdır. Bu kapsamda, sigortalının dinlenme saatinde işyerinde oturmakta iken uğradığı kaza, zararlandırıcı olay işyeri sınırları içinde meydana geldiğinden, iş kazası olarak kabul edilecektir. Aynı şekilde, sigortalının işyerinde yemek yerken veya ihtiyaçlarını gidermeye gittiği sırada geçirdiği kaza (diğer koşulların da varlığı hâlinde) iş kazası sayılacaktır¹²¹.

Son olarak belirtmek ki, yalnızca bağımlı çalışanların değil, bağımsız çalışanların iş yerlerinde uğradıkları kazalar da bu bent kapsamına girer. Bağımsız çalışanlar bakımından bu bendin değerlendirilmesi ileride¹²² ayrıca yapılacaktır.

¹¹⁸ Çalışma süresi hk. ayrıntılı bilgi için bkz. Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 433-444; Süzek, **age**, s. 799-808; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, **age**, s. 714-723; Tunçomağ/Centel, **age**, s. 168-172; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, **age**, s. 1261-1298; Akyiğit, **age**, s. 372-415; Korkmaz/Alp, **age**, s. 261-276; Eyrenci/Taşkent/Ulucan/Baskan, **age**, s. 269-282; Ertürk, **Bireysel İş Hukuku**, s. 435-460; Emine Tuncay Senyen Kaplan, **Bireysel İş Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 12. Baskı, 2022, s. 519-563; Demircioğlu/Centel/Kaplan, **age**, s. 129-138; Başbuğ/Yücel Bodur, **age**, s. 163-170.

¹¹⁹ Ara dinlenmesine ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 438; Süzek, **age**, s. 853-855; Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, **age**, s. 765-767; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, **age**, s. 1360-1364; Akyiğit, **age**, s. 416-419; Sümer, **İş Hukuku**, s. 156, 157; Tunçomağ/Centel, **age**, s. 183, 184; Eyrenci/Taşkent/Ulucan/Baskan, **age**, s. 324-326; Korkmaz/Alp, **age**, s. 287-289; Demircioğlu/Centel/Kaplan, **age**, s. 138, 139; Senyen Kaplan, **age**, s. 563-565; Ertürk, **Bireysel İş Hukuku**, s. 460-462.

¹²⁰ Yarg. 9. HD, E. 2016/6689, K. 2019/16588, T. 24.09.2019, (calismatoplum).

¹²¹ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 416; Aslanköylü, **age**, s. 640.

¹²² Bkz. 1.4.3.1. Bağımsız Çalışan Sigortalının İşyerinde Bulunduğu Sırada Kazaya Uğraması, s. 53.

1.4.1.2. İşyeri Sınırlarının Tespiti

İşyerinde oluşan kaza olayları, 5510 sayılı Kanun kapsamında iş kazası sayılır. Bu nedenle, işyerinin sınırlarının belirlenmesi önemlidir. Bu kapsamda, 22.04.2005 tarihi itibarıyla Türkiye’de de yürürlüğe giren 155 No’lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme¹²³ “işyeri” kavramının tanımını yapmıştır (m. 3). Bu sözleşmeye göre işyeri, işçilerin işleri nedeniyle bulunmaları gereken ve işverenin kontrolü altında bulunan bütün yerleri kapsamaktadır¹²⁴. Başka bir anlatımla, işverenin otoritesinin devam ettiği yerde meydana gelen kaza olayları, onun iş organizasyonunun kapsamı içerisinde değerlendirilir ve iş kazası sayılır. Bunun dışında, sosyal sigorta uygulaması bakımından işyerinin tanımı 5510 sayılı Kanunu’nun 11. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında yapılmıştır. Bu kapsamda, işyerinde üretilen mal veya verilen hizmetle nitelik yönünden bağılılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar işyeri kavramını oluşturur (5510 s.K. m. 11/ f. 1, 2)¹²⁵. Bu hâlde, işyeri kavramı¹²⁶; asıl işyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar olmak üzere dört alt başlık altında incelenebilir.

¹²³ RG., T. 13.01.2004, S. 25345.

¹²⁴ <<https://www.ilo.org>>, (E.T. 17.06.2023).

¹²⁵ Benzer bir tanım için bkz. 6331 s.K. m. 3/h.

¹²⁶ İşyeri kavramına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 90-96; Süzek, **age**, s. 196-200; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, **age**, s. 136-148; Tunçomağ/Centel, **age**, s. 64-66; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, **age**, s. 241-254; Akyiğit, **age**, s. 54-61; Eyrenci/Taşkent/Ulucan/Baskan, **age**, s. 46-54; Korkmaz/Alp, **age**, s. 86-93; Demircioğlu/Centel/Kaplan, **age**, s. 46-51; Senyen Kaplan, **age**, s. 104-117; Başbuğ/Yücel Bodur, **age**, s. 100-112; Ertürk, **Bireysel İş Hukuku**, s. 80-93.

1.4.1.2.1. İşyeri

5510 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci fıkrasına göre, *“işyeri, sigortalı sayılanların maddî olan ve olmayan unsurlar ile birlikte işlerini yaptıkları yerlerdir”*. Aynı şekilde 4857 sayılı İş Kanunu'nun tanımlar başlıklı ikinci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, *“işveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddî olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir”*. Bir yerde sigortalıların çalışmaya başlamasıyla birlikte o yer işyeri niteliğini kazanır¹²⁷. Bu hâlde, o işyerindeki işçi sayısının herhangi bir önemi yoktur¹²⁸.

1.4.1.2.2. İşyerine Bağlı Yer

İş hukukunda, Kanun'da öngörülen koşullar çerçevesinde bazı yerler işyerinden (işyerine bağlı yer) sayılmıştır. Böylece işyeri, Kanun'un ilgili gördüğü yerlerle bir bütün olarak değerlendirilir¹²⁹. İşyerinde üretilen mal veya verilen hizmetle nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler, işyerine bağlı yer olarak nitelendirilir (5510 s.K. m. 11/ f. 2; 4857 s.K. m. 2/ f. 2).

İşyerine bağlı yerler, işyerinden sayılır. Bu doğrultuda, asıl işyeri ile bağlı işyerinde yürütülen işlerin teknik bir amaç için organize edilmesi ve birbirini tamamlaması gerekir¹³⁰. Bunun yanı sıra, işlerin tek yönetim tarafından örgütlenmiş olması zorunludur¹³¹. Bunun için, söz konusu yerlerin aynı işverene ait olması gerekir¹³². Örneğin, çikolata imal eden kişinin aynı zamanda çikolata paketleyen ve satışa sunan bir işyerinin de bulunması hâlinde, bu iki yer arasında nitelik ve yürütüm bakımından bağlılık mevcuttur.

¹²⁷ Mesut Balcı/Birol Soner/Bahri Aydoğan/Ahmet Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Tazminat Davalarında Görev ve Yetki**, Ankara, Yetkin Yayınları, 2018, s. 583.

¹²⁸ Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 91.

¹²⁹ Tunçomağ/Centel, **age**, s. 64; Şakar, **age**, s. 24.

¹³⁰ Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 91; Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Tazminat Davalarında Görev ve Yetki**, s. 581.

¹³¹ YHGK, E. 2005/496, K. 2005/565, T. 05.10.2005, (legalbank).

¹³² Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 93.

Nitekim işyerinin iş organizasyonu kapsamında bir bütün oluşturması, bu hususu destekler¹³³. Bu hâlde, bu fizikî birimler hukuken tek bir işyeri olarak değerlendirilir¹³⁴. İşyerine bağlı yerler işyerine dâhil olduğundan, bu yerlerde gerçekleşen kazalar 13. maddenin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca iş kazası sayılır.

1.4.1.2.3. Olayın Çalışma Saatlerinden Bağımsız Olarak İşyeri Sınırları İçinde Değerlendirilen Yerlerde Gerçekleşmesi

Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada uğradığı zarar verici olaylar; sigortalının olay sırasında çalışıp çalışmadığına¹³⁵, kazanın işle ilgili olup olmadığına veya çalışma süresi içinde gerçekleşip gerçekleşmediğine veya sigortalının işverenin otoritesi altında bulunup bulunmadığına bakılmaksızın iş kazası sayılır. Örneğin, 506 sayılı Kanun döneminde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu sigortalının çalışma saatleri dışında işyerinin yanında bulunan dereye girerek boğulmasını iş kazası saymıştır. Yargıtay konuyla ilgili kararında şu ifadelere yer vermiştir:

“[...] Somut olayda işverenin işyerinde çalışan ve geceleri de işyerinde kalan sigortalılar için özel yıkanma yerleri hazırlamadığı bu nedenle kazalı sigortalının zorunlu olarak işyerinde bulunan dereye girerek yıkandığı bu nedenle konunun 11 ve 5. maddeleri kapsamında iş kazası olduğu ve çalışma saati dışında sigortalının yıkanmış olmasının sonuca etkili bulunmadığı gözetilmeden yazılı gerekçe ile davanın reddine karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir [...]”¹³⁶.

Diğer bir anlatımla, zararlandırıcı olayın çalışma saati dışında gerçekleşmiş olması, olayın iş kazası olarak nitelendirilmesini engellemez¹³⁷. Önemli olan, kazanın işyerinde gerçekleşmiş olmasıdır. Olayda, işyerinin yanında bulunan dere işyeri sınırları içinde değerlendirilmiş olup, gerçekleşen kazanın işyerinde meydana geldiği kabul edilmiştir.

¹³³ Çelik/Caniklioglu/Canbolat/Özkaraca, *age*, s. 137.

¹³⁴ Yarg. 9. HD, E. 2014/19901, K. 2014/24440, T. 10.07.2014, (legalbank).

¹³⁵ Uşan/Erdoğan, *age*, s. 385; Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 384; Centel, *age*, s. 217; Güneren, *age*, s. 430; Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 143.

¹³⁶ YHGK, E. 2005/444, K. 2005/449, T. 06.07.2005, (lexpera).

¹³⁷ Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, s. 148.

Yargıtay'ın başka bir kararına konu olan olayda, kaza her ne kadar çalışma süresi içinde gerçekleşmiş olsa da boğulma olayının meydana geldiği “yerin işyeri ile faydalı bir bütünlük oluşturmadığı” savunularak, söz konusu olay iş kazası sayılmamıştır. Anılan kararda şu ifadeler yer almıştır:

“[...] Davaya konu somut olayda; sigortalının, [...] karaya sabitlenmiş durumdaki [...] Yolcu Gemisinde garson olarak çalışmakta olduğu, [...] yapılan aramalarda, gemiden 120 metre uzakta ve halka açık, tören alanı olarak kullanılan ve demir parmaklıklarla çevrili yerde giysileri, birkaç metre ileride, denizde ise cesedi bulunmuştur. Olayın meydana geldiği yer kabotaj bayramlarında tören alanı olarak kullanılmakta olup, diğer günlerde halka açık gezinti yeri olarak değerlendirilmektedir. İşyeri olarak kullanılan geminin bağlı bulunduğu bölgenin çok ilerisinde, işin niteliği ve yürütümü bakımından “İşyerine bağlı” ve “ekleni” niteliğiyle “işyerinden sayılır” yerler kapsamında olmadığı, o işle güdülen amacın daha iyi biçimde gerçekleşmesi konusunda sözü edilen yerin işyeri ile faydalı bir bütünlük oluşturmadığı görülmektedir”¹³⁸.

Görülüyor ki, 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) hükmünden yararlanabilmek için kazanın işyerinde veya işyeri kapsamındaki yerlerde meydana gelmesi gerekir. Buna karşılık, sigortalının gece vakti işverenin bilgisi dışında işyerine girmesi ve orada kaza geçirmesi, iş kazası olarak değerlendirilmez¹³⁹. Burada, kaza sigortalının işverenin otoritesi altında bulunmadığı bir zamanda gerçekleşmiş olduğundan, söz konusu olay iş kazası olarak kabul edilmez. Bu kapsamda Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, mesai saati sona erdikten sonra işverenin rızası dışında gizlice işyerine girip orada âlem yapan sigortalıların uğradıkları kazayı (olayda kaza ile görülen iş arasında uygun nedensellik bağı kesilmiş olduğundan) iş kazası saymamıştır¹⁴⁰. Böylece Yargıtay, işyerinde bulunmayı amaç yönünden sınırlamıştır. Kanaatimizce, Yargıtay'ın bu yaklaşımı isabetlidir. Zira alkollü içki içmek amacıyla işyerine girilmesiyle işçinin işyeriyle olan “iş bağlantısı” sona ermiştir. Bu hâlde, gerçekleşen kaza iş kazası olarak kabul edilmemelidir.

¹³⁸ YHGK, E. 2005/496, K. 2005/565, T. 05.10.2005, (lexpera).

¹³⁹ Yarg. 10. HD, E. 2001/5874, K. 2001/8059, T. 22.11.2001, (legalbank).

¹⁴⁰ Yarg. 10. HD, E. 2001/5874, K. 2001/8059, T. 22.11.2001, (legalbank).

1.4.1.2.4. Eklentiler

İşyeri kavramı kapsamında değerlendirilen diğer bir unsur eklentilerdir. Bu sebeple, diğer koşulların da sağlanması hâlinde, eklentilerde gerçekleşen kazalar m. 13/ f. 1-(a) hükmü kapsamında iş kazası sayılır. Eklentilere ilişkin olarak 5510 s.K. m. 11/ f. 2 hükmünde örneklerle yer verilmiştir. Buna göre; dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitim yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler işyerinden sayılır. Kanun'daki bu yerler örnek kabilinden sayılmıştır¹⁴¹. Dolayısıyla bu yerlere ek olarak garaj, otopark, vb. gibi yerler de eklenti olarak kabul edilir¹⁴².

i. İşyeri Yatakhanelerinin ve Karavanın Eklenti Olarak Değerlendirilmesi

İşyeri yatakhaneleri ve karavan eklenti olarak kabul edilmelidir. Yargıtay da haklı olarak bu görüştedir. Söz konusu kararda şu ifadeler yer almıştır:

“[...] Burada öncelikli mesele olayın ‘iş kazası’ olup olmadığının açıklığa kavuşturulmasıdır. Belirtelim ki 506 sayılı Yasanın 11/a maddesine göre, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan ‘bedence veya ruhça’ arızaya uğratan olay iş kazasıdır. Öte yandan anılan Yasanın 5/a maddesine göre de işin niteliği ve yürütümü bakımından işyerine bağlı bulunan yerlerle, işçilerin dinlenme, yemek, uyku vesair gereksinimlerini karşılamaya ayrılmış alanların ‘işyeri’nden sayılacağı öngörülmektedir. Burada işin yürütümündeki maksat: İşyerinde işçilerin sağlığının güvence altına alınmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınmasını da içermektedir. (Çemberci 1977-s.204) Şu hâle göre 506 sayılı Yasanın 11/A-a maddesinde tarif edildiği üzere sigorta olayına neden olan intihar eyleminin işçilerin ikametine ayrılan ve işyerinin eklentisi konumunda bulunan bu nedenle de işyerinden sayılan işçi yatakhanelerinde diğer bir anlatımla sigortalının ‘işyerinde bulunduğu sırada’ meydana geldiğinde ve iş kazası olduğunda kuşku yoktur. Bu bakımdan olayı iş kazası saymayan mahkeme kararı isabetsizdir. Bu bağlamda açıklamak gerekirse, 506 sayılı Yasanın 11. maddesindeki iş kazası oluşturduğu belirtilen haller daha çok iş veya işin yürütümü ile ilgilidir. Zira, 11. madde de sayılan haller, işçinin işverenin otoritesi ve sorumluluğu altında bulunduğu durumlardır. O nedenle işverenin sorumluluğu altında çalıştırdığı sigortalının güvenliği beden ve ruh sağlığı için

¹⁴¹ Tunçomağ/Centel, **age**, s. 66.

¹⁴² Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 96.

gerekli tedbirleri almak yükümü var ise de, bu hâl her zaman için zorunlu değildir. Belirtelim ki böyle bir ilgi ve ilişki (illiyet) söz konusu olmadığı hâl ve durumlardan birinde dahi meydana gelen bir olayında iş kazası sayılması mümkündür. Sözgelimi intihar eylemi eğer işyerinde gerçekleşmiş ise, olayın salt işyerinde meydana gelmesi durumunda bile, intihar eden sigortalının gördüğü işle ilgili ve işverenin kusurundan kaynaklanmamış olmasına rağmen 506 sayılı Yasanın 110 maddesi açıklığı gereği olay yine de iş kazasıdır. Ancak bu durumda olaylarla iş ve işveren arasında nedensellik bağı bulunmayacağı için işveren ve onun halefi olanlar Kuruma karşı sorumlu tutulamaz [...]”¹⁴³.

Bunun yanı sıra, işyerine yakın mesafede bulunan ve işverene ait karavan önünde işçiler arasında çıkan kavganın sonucu hayatını kaybeden sigortalının ölümü, işyeri sınırları içinde bulunan karavan işyeri eklentisi olarak kabul edildiğinden, iş kazası sayılmıştır. Söz konusu kararda şu ifadeler yer almaktadır:

“[...] Davalı işverene ait şantiyeye kuş uçuşu 10 metre mesafede bulunan Köy Hizmetlerine ait 17. Bölge Müdürlüğüne ait karavan önünde, şantiyede çalışan işçiler arasında çıkan kavgayı ayırmak için ekipbaşı muteveffa sigortalı K [...] G [...]’in müdahale ettiği, işçilerden Ş [...] Z [...]’in şantiye mutfağından aldığı bıçakla K [...] G [...]’i öldürdüğü anlaşılmıştır. İş kazasının tanımını yapan 506 sayılı Kanunun 11. maddesine göre, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelen ve sigortalıyı bedence ve ruhca arızaya uğratan olay iş kazasıdır. 506 sayılı Kanunun 5. maddesi, işyerinin tanımını sigortalının işini yaptığı yer olarak ifade ettiğine göre, dosyada mevcut müfettiş raporunda da açıklandığı üzere sigortalı ile davalı işverenin işçilerinden Ş [...] Z [...]’in bulunduğu yer, işin niteliği gereği ve yürütümü bakımından işyerine bağlı bulunan yemek-uyku ve dinlenme yeri olan karavan da işyerinden sayılır. Bu durumda olayın iş kazası olarak kabul edilmesi ve işveren sıfatıyla davalı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün ve olayın faili Ş [...] Z [...]’in olaydaki kusurlarının buna göre tespit edilmesi ve varılacak sonuca göre karar verilmesi gerekir [...]”¹⁴⁴.

İşyeri yatakhane ve işyeri sınırları içinde bulunan karavan; eklenti olarak değerlendirilip işyerinden sayıldığından, bu yerlerde gerçekleşen kazalar iş kazası olarak kabul edilmiştir.

¹⁴³ Yarg. 10. HD, E. 2004/4465, K. 2004/6425, T. 05.07.2004, (legalbank).

¹⁴⁴ Yarg. 10. HD, E. 2004/28, K. 2004/2048, T. 18.03.2004, (legalbank).

ii. Lojmanın Niteliği

Lojmanın işyerine dâhil olup olmadığı hususu değerlendirilmelidir. Yargıtay, konuyla ilgili bir kararında sigortalıya kalması için tahsis edilen ve işyeri yakınlarında bulunan lojmanı işyeri olarak kabul etmemiştir. Söz konusu kararda şu ifadelere yer verilmiştir:

“[...] Somut uyuşmazlıkta davacının iş sözleşmesi işyeri sınırları içerisinde alkol aldığı iddiasıyla feshedilmişse de davalı tarafından alkol alındığını iddia edilen yer davacıya kalması için tahsis edilmiş bir konut olup işyeri niteliğinde değildir. Davacının özel hayatının geçtiği konutu niteliğindedir. Bu konutun işyerine yakınlığı burayı işyeri haline getirmez [...]”¹⁴⁵.

Burada, lojman işçinin özel hayatında ikamet ettiği bir yer olarak ifade edilmiştir. Buna göre sigortalının özel hayatının geçtiği lojman, işyeri içinde bulunsa dahi işyerinden sayılamaz. O hâlde, ilgili karar uyarınca lojmanda gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilemez. Kanaatimizce, lojmanlar her ne kadar işin görüldüğü işyeri niteliğinde olmasalar da (lojmanın işyeriyle aynı binada veya işyeri sınırları içerisinde bulunması koşuluyla) işyeri eklentisi olarak değerlendirilmelidir. Bu doğrultuda, sigortalının lojmanda uğradığı kazalar da iş kazası sayılmalıdır. Kaldı ki, yemek, uyku ve dinlenme yeri olan karavanın işyerinden sayılmasının karşısında, işçilerin aynı şekilde barınmalarını sağlayan lojmanların (işyeriyle aynı binada veya işyerine belirli bir mesafe uzaklıkta olmaları şartıyla) işyerinden sayılmamaları doğru değildir.

¹⁴⁵ Yarg. 9. HD, E. 2016/14655, K. 2017/10166, T. 12.06.2017, (legalbank).

1.4.1.2.5. Araçlar

5510 sayılı Kanun ile araçlar da işyeri kapsamına dâhil edilmiştir (m. 11/ f. 2). Örneğin, şoförlüğü meslek olarak yapanların araçları onların “işyeri” sayılır. Bu hâlde, işyerinden sayılan kamyon, traktör gibi araçlarda gerçekleşen zararlandırııcı olaylar, iş kazası olarak değerlendirilir. Araçların işyerinden sayılması için işverene ait olması gerekmez¹⁴⁶. Aracın işveren tarafından işe tahsis edilmiş olması yeterlidir. Dolayısıyla, söz konusu aracın işin teknik amacına hizmet ediyor ve iş yürütülürken kullanılıyor olması gerekir. Bu şartların varlığı hâlinde, araçlar işyerinden sayılır ve araç içerisinde gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilir¹⁴⁷. Yargıtay konuyla ilgili bir kararında¹⁴⁸ pazarlama şirket aracıyla seyir halinde iken meydana gelen trafik kazasını iş kazası saymıştır.

¹⁴⁶ Tunçomağ/Centel, *age*, s. 66.

¹⁴⁷ Balcı, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu*, s. 171, 172.

¹⁴⁸ Yarg. 21. HD, E. 2000/7118, K. 2000/7412, T. 31.10.2000, (lexpera).

1.4.1.3. İşyerinde Gerçekleşen Kaza Durumları Bakımından Özel Hâller

1.4.1.3.1. Alt İşveren İşçisinin İşyerinde Uğradığı Kaza

Çalışmamız bağlamında incelenmesi gereken durumlardan birisi de alt işverenin uğradığı kazanın iş kazası oluşturup oluşturmadığı hususudur. Alt işveren kavramı, 4857 s.K. m. 2/ f. 6 ve benzer şekilde 5510 s.K. m. 12/ f. 6 hükmünde tanımlanmıştır¹⁴⁹. Asıl işveren – alt işveren ilişkisinde¹⁵⁰, sigortalı alt işverenin işçisi olsa da asıl işverene ait işyerinde iş görür¹⁵¹. Bu hâlde, alt işverenin işçisi asıl işverenin işyerinde bir kazaya maruz kalırsa, olay sosyal güvenlik hukuku bakımından iş kazası olarak kabul edilmelidir.

1.4.1.3.2. Geçici İşçinin İşyerinde Uğradığı Kaza

Geçici iş ilişkilerinde¹⁵², işçi ile asıl işveren arasındaki iş sözleşmesi devam etmekle birlikte sigortalı, iş görme borcunu geçici bir süreyle geçici işverene karşı yerine getirmektedir¹⁵³. Mevzuatta geçici iş ilişkisindeki işçiler bakımından iş kazasına ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu hâlde, kaza olayının işçinin geçici olarak gönderildiği (yani görevlendirildiği) yerde çalışırken gerçekleşmesi, olayın iş kazası sayılmasını engellemez. Kanaatimizce, sigortalının geçici işverenin işyerinde uğradığı kazalar, diğer koşulların da varlığı hâlinde iş kazası sayılmalıdır.

¹⁴⁹ “Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren” alt işveren olarak nitelendirilir, 4857 s.K. m. 2/ f. 6. Benzer yönde tanım için bkz. 5510 s.K. m. 12/ f. 6.

¹⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ekmekçi/Yiğit, *age*, s. 115-179; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, *age*, s. 96-135; Süzek, *age*, s. 163-188; Sümer, *İş Hukuku*, s. 16-20; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, *age*, s. 200-235; Akyiğit, *age*, s. 68-79; Eyrenci/Taşkent/Ulucan/Baskan, *age*, s. 32-44; Korkmaz/Alp, *age*, s. 74-83; Demircioğlu/Centel/Kaplan, *age*, s. 41-44; Senyen Kaplan, *age*, s. 89-104; Başbuğ/Yücel Bodur, *age*, s. 84-89; Ertürk, *Bireysel İş Hukuku*, s. 65-78.

¹⁵¹ Ekmekçi/Yiğit, *age*, s. 122; Süzek, *age*, s. 171; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, *age*, s. 104.

¹⁵² Geçici iş ilişkisi hk. ayrıntılı bilgi için bkz. Ekmekçi/Yiğit, *age*, s. 180-222; Süzek, *age*, s. 294-312; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, *age*, s. 229-252; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, *age*, s. 350-367; Senyen Kaplan, *age*, s. 168-187.

¹⁵³ Ekmekçi/Yiğit, *age*, s. 180; Süzek, *age*, s. 305; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, *age*, s. 231; Esra Yiğit, *Özel İstihdam Büroları Aracılığıyla Geçici İş İlişkisi*, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2019, s. 68.

1.4.1.3.3. Sigortalının Yıllık Ücretli İzindeyken İşyerine Geldiği Sırada Kazaya Uğraması

Sigortalının yıllık ücretli¹⁵⁴ izindeyken işyerine geldiği sırada maruz kaldığı kazaların iş kazası sayılıp sayılmayacağı hususu açıklığa kavuşturulmalıdır. Burada, sigortalının işyerinde uğradığı tüm kazaların m. 13/f.1-(a) hükmü gereğince iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiği savunulabilir olsa da bizim katıldığımız görüş uyarınca yıllık ücretli iznini kullanan sigortalının geldiği işyerinde geçirdiği kaza, iş kazası sayılmamalıdır¹⁵⁵. Çünkü sigortalının izinde iken, örneğin arkadaşlarını ziyaret için işyerine gelmesinin işle hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Bu sebeple, sigortalının yıllık ücretli izinde iken işyerine gitmesi ve orada (işyerinde) kazaya uğraması, iş kazası olarak kabul edilmemelidir. Buna karşılık, sigortalı işverenin çağrısı üzerine ya da ücretini almak için işyerine geldiyse, gerçekleşen kaza iş kazası sayılmalıdır. Zira işverenin çağrısı üzerine işyerine giden sigortalının işverenin otoritesi altına girdiği kabul edilir¹⁵⁶.

1.4.1.3.4. Grev Esnasında İşyerinde Gerçekleşen Kazalar

Tartışmalı olan bir diğer husus, işyerinde gerçekleşen bir grev¹⁵⁷ esnasında grevci işçinin işyerinde uğradığı kazanın iş kazası teşkil edip etmediğidir. Bir taraftan işyerinde gerçekleşen grev esnasında grevci işçinin uğramış olduğu kaza olayı, (sigortalının işyerinde uğradığı her kazanın koşulsuz şartsız iş kazası sayılacağı gerekçesiyle) iş kazası olarak

¹⁵⁴ Yıllık ücretli izne ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 515-529; Süzek, **age**, s. 866-883; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, **age**, s. 780-798; Akyiğit, **age**, s. 426-439; Tunçomağ/Centel, **age**, s. 193-200; Mollamahmutoğlu/Astarlı/Baysal, **age**, s. 1382-1417; Sümer, **İş Hukuku**, s. 163-169; Eyrenci/Taşkent/Ulucan/Baskan, **age**, s. 335-349; Korkmaz/Alp, **age**, s. 293-302; Demircioğlu/Centel/Kaplan, **age**, s. 142-145; Başbuğ/Yücel Bodur, **age**, s. 177-182; Senyen Kaplan, **age**, s. 571-583; Ertürk, **Bireysel İş Hukuku**, s. 471-480.

¹⁵⁵ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 420.

¹⁵⁶ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 420, 421.

¹⁵⁷ Grev kavramı hk. ayrıntılı bilgi için bkz. Ömer Ekmekçi, **Toplu İş Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 5. Baskı, 2023, s. 542-554; Can Tuncay/Burcu Savaş Kutsal/Yeliz Bozkurt Gümrükçüoğlu, **Toplu İş Hukuku**, İstanbul, Beta Yayınları, 8. Bası, 2023, s. 420-508; Fevzi Şahlanan, **Toplu İş Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2020, s. 539-641; Melda Sur, **İş Hukuku Toplu İlişkiler**, Ankara, Turhan Kitabevi, 10. Bası, 2022, s. 431-523; Ahmet Nizamettin Aktay/Olgü Özdemir Ertürk, **Toplu İş Hukuku**, Ankara, Seçkin Yayınları, 3. Baskı, 2022, s. 266-288; Turhan Esener/Ender Demir, **Toplu İş Hukuku**, İstanbul, Vedat Yayınları, 2019, s. 121-162; Ünal Narmanlıoğlu, **Toplu İş İlişkileri**, İstanbul, Beta Yayınları, 3. Baskı, 2016, s. 553-709; Mustafa Kılıçoğlu/Ömer Faruk Tüfek, **Toplu İş Hukukundan Doğan Davalar ve Çözüm Yolları**, İstanbul, Platon Plus Yayıncılık, 2023, s. 542-601.

nitelendirilebilir. Diğer taraftan bizim de katıldığımız aksi yöndeki görüş uyarınca, grevci işçinin işyerinde uğradığı kaza iş kazası sayılmayacaktır. Çünkü kaza işyerinde gerçekleşmiş olsa da işçinin iş görmediği bir dönemde ve işle bağlantısız şekilde meydana gelmiştir¹⁵⁸. Kanaatimizce, ancak (işyerinde) görülen işle bağlantılı olarak meydana gelen kazaların iş kazası olarak kabul edilmesi gerekir.

1.4.1.3.5. Bulaşıcı Hastalığın İş Kazası Sayılıp Sayılmayacağı Hususu

Dünyada geçmiş yıllarda görülen domuz gribi (H1N1) ve koronavirüs (COVID-19) gibi bulaşıcı hastalıkların iş kazası teşkil edip etmeyeceği tartışmalıdır. Bir hastalığın bulaşıcı nitelikte olması, başka kişilere geçme ihtimalinin bulunduğu anlamına gelir¹⁵⁹. Bulaşıcı Hastalıklar Sürveyans ve Kontrol Esasları Yönetmeliği'nde¹⁶⁰ yer alan tanıma göre, “*enfekte olmuş bir kişi ile doğrudan temas yoluyla [...] veya çevreye maruz kalma gibi dolaylı yollardan [...] insandan insana bulaşan, [...] hastalığa*” bulaşıcı hastalık denir (Yön. m. 4/1-c). O hâlde, sigortalının bulaşıcı hastalığa yakalanmasının iş kazası sayılıp sayılmayacağı tespitinde hastalığa neden olan virüsün nerede ve ne zaman bulaştığı önem taşır. Bu kapsamda belirleyici olan, işçinin hastalığı (virüsü) kapıldığı andır. Şöyle ki, virüsün vücuda girdiği an kazanın gerçekleştiği an olarak esas alınmalıdır. Nitekim kaza sonucu (bedenî ve/veya ruhsal zarar) kazadan belirli bir süre sonra da gerçekleşebilir. Diğer bir ifadeyle, iş kazası anî bir olay şeklinde meydana gelirken, bu olaya bağlı zarar daha sonradan da ortaya çıkabilmektedir¹⁶¹.

Bulaşıcı hastalıkların iş kazası oluşturup oluşturmadığının belirlenmesinde; bulaşıcı hastalığın etkilerini gösterdiği tarihin değil, (kuluçka süresi göz önüne alınarak) virüsün sigortalıya nerede ve ne zaman bulaşmış olabileceğinin tespit edilmesi gerekir¹⁶².

¹⁵⁸ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 420.

¹⁵⁹ Şükran Ertürk, “İşçinin İş Sözleşmesinin İşveren Tarafından Hastalık ve Özellikle AIDS Hastalığı Sebebiyle Feshedilmesi ve Sonuçları”, **DEÜHFD**, C. 4, S. 2, 2022, s. 6.

¹⁶⁰ RG., T. 30.05.2007, S. 26537.

¹⁶¹ Kaza sonucu oluşan zararın sonradan ortaya çıkabileceğine ilişkin bkz. Yarg. 21. HD, E. 2018/7249, K. 2019/48, T. 14.01.2019, (lexpera).

¹⁶² Yarg. 21. HD, E. 2018/5018, K. 2019/293, T. 15.04.2019, (lexpera).

Bu doğrultuda, hastalığı neden olan virüs ile ortaya çıkan zarar arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Başka bir ifadeyle, bulaşıcı hastalığa neden olan virüsün Kanun'da sayılı hâllerden birisine uygun biçimde bulaştığının ve zararın bu virüs sonucunda oluştuğunun ortaya konulması gerekir¹⁶³. Bu aşamada belirtmek gerekir, sigortalının virüse işyerinde yakalanıp yakalanmadığının tespiti mümkün olmayabilir. Ancak işçinin virüse işyerinde yakalandığı tespit edilebilirse, olay 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) hükmü gereğince iş kazası sayılmalıdır¹⁶⁴. Aynı şekilde, işyerinde bulunan birden fazla işçide bulaşıcı hastalık tespit edilmiş veya kısa aralıklarla birden fazla işçinin virüse yakalanmış olması hâlinde, enfekte olmuş bir kişiyle (kişilerle) temasa bağlı olarak, sigortalı bulaşıcı hastalığa yakalanmışsa, olay iş kazası olarak kabul edilir. Bunun dışında, market gibi kalabalık işyerlerinde çalışan sigortalılar arasında görülen bulaşıcı hastalığın (örneğin, koronavirüsün) iş kazası sayılması mümkündür. Şöyle ki, bu işyerlerinde virüsün diğer işçilerden bulaşma ihtimalinin yanı sıra müşteriden de bulaşmış olma ihtimali oldukça yüksektir. Bu durumun tespiti halinde, virüs işyerinde bulaştığı için iş kazası olarak değerlendirilmelidir¹⁶⁵.

Bulaşıcı hastalığın (virüsün) işçiye Kanun'un 13. maddesinde öngörülen hallerden birisine uygun biçimde bulaştığı tespit edilirse, olay iş kazası sayılır. Konuya ilişkin Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin verdiği bir kararda şu ifadeler yer almaktadır:

"[...] Somut olayda, tır şoförü olan davacı murisinin 26.11.2009 tarihinde davalı işveren tarafından Ukrayna'ya sefere gönderildiği, 11.12.2009 tarihinde Türkiye'ye giriş yaptığı, Adli Tıp Kurumu raporunda, H1N1 virüsünün kuluçka süresinin 1-4 gün arasında değiştiği, murisin 13.12.2009 tarihli hastaneye başvurusunda belirttiği şikayetlerin hastalığın başlangıç belirtileri olduğu takdirde hastalığın bulaşmasının bu tarihten 1-4 gün öncesinde gerçekleşmiş olacağının bildirildiği, buna göre davacı murisinin, işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle Ukrayna'ya yapılan sefer sırasında bulaştığı yukarıda belirtilen rapor kapsamından anlaşılan H1N1 virüsüne bağlı olarak, daha sonra meydana gelen ölümünün iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiği açıktır [...]"¹⁶⁶.

¹⁶³ Asiye Şahin Emir, "İşçinin Yakalandığı Bulaşıcı Hastalığın 5510 Sayılı Kanun Anlamında İş Kazası Olup Olmadığının Değerlendirilmesi- Domuz Gribi (H1N1) ve Koronavirüs (Covid-19) Özelinde Bir Değerlendirme", **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi**, C.17, S. 66, Y. 2020, s. 573, 574.

¹⁶⁴ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 412.

¹⁶⁵ Şahin Emir, "İşçinin Yakalandığı Bulaşıcı Hastalığın 5510 Sayılı Kanun Anlamında İş Kazası Olup Olmadığının Değerlendirilmesi- Domuz Gribi (H1N1) ve Koronavirüs (Covid-19) Özelinde Bir Değerlendirme", s. 577.

¹⁶⁶ Yarg. 21. HD, E. 2018/5018, K. 2019/2931, T. 15.04.2020, (calismatoplum).

Buna karşılık, hastalığın işçiye işyerinde veya Kanun'un 13. maddesinde belirtilen diğer hâllerde bulaştığı ispatlanamazsa, olay iş kazası olarak nitelendirilmez¹⁶⁷. O hâlde kanaatimizce, işyerindeki hiçbir işçide hastalık tespit edilmemiş ise, hastalığın (yüksek olasılıkla) işyeri dışında bir yerde bulaşmış olduğu sonucuna varılmalıdır.

1.4.1.3.6. Sigortalının İşyerinde Kalp Krizi Geçirmesi

Bir olayın iş kazası olarak kabul edilmesi için zararlandırıcı olayın Kanun'da yazılı durumlar içinde gerçekleşmiş ve sigortalıda bir zarara yol açmış olması yeterlidir. Bu sebeple, kazanın iş kazası olarak kabul edilmesi için ayrıca işin niteliğinden kaynaklanmış olması gerekmez¹⁶⁸. Şöyle ki, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2016/21 sayılı Genelgesi'ne göre sigortalının işyerinde kalp krizi geçirmesi veya benzeri bir olay sebebiyle ölmesi, iş kazası olarak kabul edilmiştir. Buna karşılık, *Tuncay/Ekmekçi* ve *Uşan* ölümün işin niteliğinden kaynaklanması gerektiğini, işyerinde geçirilen her kalp krizi sonucu ölümün (işle alakalı olması durumu haricinde) iş kazası sayılmaması gerektiğini belirtirler¹⁶⁹. Bu çerçevede örneğin, işçinin işte zorlanması sonucu kalp krizi geçirmesi durumunda, kaza (işyerinde görülen) işle bağlantılı olarak gerçekleştiğinden, iş kazası sayılmalıdır. Bizim de katıldığımız bu görüş uyarınca, işyerinde geçirilen kalp krizinin iş kazası sayılabilmesi için işçinin işyerinde görülen iş sonucu kalp krizi geçirmiş, yani işyerinde gerçekleştirilen faaliyet ile zarar verici olay (kalp krizi) arasında nedensellik bağının mevcut olması gerekir. Başka bir ifadeyle, işyerinde görülen iş kalp krizine (zarara) sebebiyet vermiş olmalıdır.

Yargıtay işle ilgili olmaksızın sigortalının işyerinde veya işyeri sayılan yerlerde kalp krizi geçirerek ölmesini, olayın sırf işyerinde gerçekleşmiş olmasından dolayı iş kazası saymaktadır¹⁷⁰.

¹⁶⁷ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 412.

¹⁶⁸ Yarg. 21. HD, E. 2016/14169, K. 2017/7907, T. 17.10.2017, (legalbank).

¹⁶⁹ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 419; Uşan/Erdoğan, *age*, s. 385.

¹⁷⁰ Yarg. 21. HD, E. 2015/20594, K. 2016/9335, T. 07.06.2016, (legalbank).

Yargıtay’a göre, işyerinde gerçekleşen kalp krizinin iş kazası sayılması için kazanın işten kaynaklanmış ve harici etkenler sonucu ortaya çıkmış olması gerekmez.

“[...] Somut olayda sigortalının, kalp krizi geçirdiği tarihteki çalışmasının hizmet sözleşmesine dayalı olduğu, ölümle sonuçlanan olayın, kalp krizi sonrasında meydana geldiği konusunda uyuşmazlık bulunmamaktadır. Ne var ki, bir olayın kurum ya da işveren açısından iş kazası olarak kabul edilmemiş olması, harici etkenlerle veya aniden ortaya çıkıp çıkmaması, yasanın açık hükmü karşısında olayın iş kazası sayılmamasını gerektirmeyecektir. Zira; yasada açıkça ifade edildiği üzere, zararlandırıcı sigorta olayının, yasada sayılan hal ve durumlardan herhangi birisinde gerçekleşmiş olması, gerekli ve yeterlidir. Daha açık ifadeyle; sigortalının, işyerinde çalışmakta iken kalp krizi geçirerek ölümü, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun 11 maddesinin (A) fıkrasının (a) bendinde gösterilen “Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelme” hâline uygun bir olay olduğu gibi, aynı maddenin (b) bendinde yer alan “işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla meydana gelme” hâline de uygun olup; iş kazası sayılması gerekir [...]”¹⁷¹.

Başka bir anlatımla, Yargıtay zararlandırıcı olayın (kalp krizinin) işyerinde gerçekleşmiş olmasını, olayın iş kazası sayılması bakımından yeterli görmektedir. Buna göre, sigortalının işyerinde çalışmakta iken kalp krizi geçirmesi, 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) hükmü uyarınca iş kazası sayılır.

¹⁷¹ YHGK, E. 2016/816, K. 2019/457, T. 16.04.2019, (legalbank).

1.4.1.3.7. Sigortalının İşyerinde İntihar Etmesi

İncelenmesi gereken bir diğer tartışmalı husus, sigortalının işyerinde intihar etmesinin iş kazası teşkil edip etmediğidir. Bizim de katıldığımız görüş uyarınca, (işyerindeki) kazanın iş kazası sayılması için sigortalının isteği dışında meydana gelmiş olması gerekir¹⁷². Bu nedenle, işyerinde dahi olsa iradî bir şekilde gerçekleşen intihar olayının -işle ilgili olması durumu haricinde- iş kazası olarak kabul edilmemesi gerekir. Aksi takdirde, iş kazası kavramı sonu belirsiz bir ölçüde genişletilmiş olur. Buna karşılık Yargıtay, işyerinde gerçekleşen intihar olayını -kazanın işyerinde gerçekleşmiş olmasından dolayı- iş kazası olarak kabul etmektedir.

“[...] Şu hâle göre 506 sayılı Yasanın 11/A-a maddesinde tarif edildiği üzere sigorta olayına neden olan intihar eyleminin işçilerin ikametine ayrılan ve işyerinin eklentisi konumunda bulunan bu nedenle de işyerinden sayılan işçi yatakhaneğinde diğer bir anlatımla sigortalının “işyerinde bulunduğu sırada” meydana geldiğinde ve iş kazası olduğunda kuşku yoktur. Bu bakımdan olayı iş kazası saymayan mahkeme kararı isabetsizdir. Bu bağlamda açıklamak gerekirse, 506 sayılı Yasanın 11. maddesindeki iş kazası oluşturduğu belirtilen haller daha çok iş veya işin yürütümü ile ilgilidir. Zira, 11. madde de sayılan haller, işçinin işverenin otoritesi ve sorumluluğu altında bulunduğu durumlardır [...]”¹⁷³.

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) hükmü uyarınca işyerinde meydana gelen kazalar iş kazası sayıldığından sigortalının işyerinde intihar etmesi, iş kazası olarak nitelendirilmiştir. Yine, Sosyal Güvenlik Kurumu’nun 2016/21 sayılı Genelgesi’nde sigortalının işyerinde intihar etmesi (sigortalının ölümünün işyerinde gerçekleştirilen işle bağlantılı olup olmadığına bakılmaksızın) iş kazası olarak değerlendirilmiştir.

¹⁷² Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 408, 409; Uşan/Erdoğan, **age**, s. 385.

¹⁷³ Yarg. 10. HD, E. 2004/4465, K. 2004/6425, T. 05.07.2004, (legalbank).

Bu görüşün kanunî dayanağını 5510 sayılı Kanun'un 22. maddesi oluşturmaktadır. Anılan görüşe göre, ilgili maddenin birinci fıkrasının (c) bendinde; kasdî bir hareketi yüzünden iş kazasına uğrayan sigortalıdan söz edilmekte olduğundan, sigortalının iradesi sonucu meydana gelen olayların da iş kazası sayılacağı savunulmaktadır. Kaldı ki, sigortalının kasıtlı davranışı sadece parasal yardımların miktarını etkilemektedir (5510 s.K. m. 22/ f. 1-c)¹⁷⁴. Yoksa, olay iş kazası niteliğini koruyacaktır¹⁷⁵. Kısacası, sigortalının işyerindeki intiharı SSGSSK anlamında iş kazasıdır.

Bizim de katıldığımız aksi yöndeki görüşe göre, ilgili madde sigortalının kasıtlı fiillerini iş kazası sayan değil, kasıtlı davranan sigortalıyı belli ölçüde yardımlardan yoksun bırakmak suretiyle onu cezalandırmaya yönelik bir hükümdür¹⁷⁶. Bu nedenle kanaatimizce de işyerinde dahi olsa iradî bir fiil sonucu meydana gelen intihar olaylarının iş kazası olarak kabul edilmemesi gerekir.

¹⁷⁴ Güneren, **age**, s. 433.

¹⁷⁵ Aslanköylü, **age**, s. 650, 651.

¹⁷⁶ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 408.

1.4.2. İşverence Yürütülmekte Olan İş Nedeniyle Uğranılan Kazalar

1.4.2.1. Bağımlı Çalışan Sigortalının İşverence Yürütülmekte Olan İş Nedeniyle Uğradığı Kazalar

Sadece işyerinde gerçekleşen olaylar değil, (işveren tarafından) yürütülmekte olan iş nedeniyle meydana gelen zarar verici olaylar, (b) bendi kapsamında iş kazası sayılır¹⁷⁷. 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(b) hükmü uyarınca “işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olay” iş kazası olarak kabul edilecektir¹⁷⁸. Bu bentten yararlanabilmek için bağımlı çalışan sigortalının işverenin otoritesi altında ve işveren tarafından yürütülmekte olan işle ilişkili olarak bir kazaya uğraması gerekir. Belirtmek gerekir ki, yalnızca bağımlı çalışanların değil, bağımsız çalışanların işyerlerinde uğradıkları kazalar da bu bent kapsamına girer. Bağımsız çalışanlar bakımından bu bendin değerlendirilmesi ileride¹⁷⁹ ayrıca yapılacaktır.

Bir olayın (b) bendi uyarınca iş kazası olarak kabul edilmesi için olayın işveren tarafından yürütülen işle ilişkili olarak ortaya çıkması gerekir. Bu kapsamda, çalışma süresi/ çalışma süresinden sayılan süreler¹⁸⁰ içinde gerçekleşen kazalar, karine olarak iş kazası sayılır. Çünkü iş süresi içinde sigortalının işverence iş görmek üzere görevlendirildiği kabul edilir. Sigortalı yapmış olduğu işin (görevlendirmenin) gereklerini yerini getirdiği sırada kazaya uğramışsa, olay iş kazasıdır¹⁸¹. Buna karşılık, sigortalının talimat dışına çıktığı ve örneğin, kahvehaneye gittiği için orada bir kazaya uğraması, (b) bendi kapsamında bir iş kazası oluşturmaz. Zira görülen iş kahvehanede bulunmayı gerektirmez.

¹⁷⁷ Caniklioğlu Nurşen, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri, **Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi**, S. 8, 2006, s. 58.

¹⁷⁸ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 415; Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 387; Alper, **age**, s. 248; Korkusuz/Uğur, **age**, s. 269; Centel, **age**, s. 218; Günay, **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, s. 519

¹⁷⁹ Bkz. 1.4.3.2. Bağımsız Çalışan Sigortalının Yürütmekte Olduğu İş Nedeniyle Uğradığı Kazalar, s. 53.

¹⁸⁰ Çalışma süresinden sayılan sürelerle ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 433-438; Süzek, **age**, s. 805-808; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, **age**, s. 720-723.

¹⁸¹ Aslanköylü, **age**, s. 653.

Yargıtay, kazanın (b) bendi kapsamında olup olmadığını değerlendirirken dikkat edilmesi gereken unsurları konuyla ilgili bir kararında şu şekilde açıklamıştır:

“[...] sigortalının zarar gördüğü kazanın mesai saatleri içerisinde olup olmadığı, işverenin işyeri sınırlarında olup olmadığı, işveren tarafından yürütülmekte olan bir iş nedeniyle kazanın meydana gelip gelmediği, işveren tarafından bir görevlendirme yapıp yapılmadığı, sigortalının işyerindeki görevi araştırılıp, gerektiğinde keşif yapıp, irdelenerek, öncelikle meydana gelen kazanın iş kazası olup olmadığı kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde tespit edilmeli [...]”¹⁸².

Kanaatimizce, sigortalının işini yaparken uğradığı kazaların iş kazası sayılmasının nedeni, sigortanın bu süre içinde “iş kazası” terimiyle uyumlu olarak iş sözleşmesinden doğan iş faaliyetini veya işveren tarafından yürütülmekte olan işle bağlantılı bir faaliyet gerçekleştirmesidir.

1.4.2.1.1. Kazanın İşveren Tarafından Yürütülmekte Olan İşle İlişkili olarak Meydana Gelmesi

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(b) bendi kapsamında bir iş kazasından bahsedebilmek için, sigortalının işverenin yürüttüğü işle bağlantılı olarak işyeri veya işyeri dışında bir kazaya maruz kalması gerekir. Başka bir anlatımla, bir olayın Kanun’un 13. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca iş kazası sayılması için, görülen iş ile meydana gelen kaza arasında nedensellik bağının bulunması ve zarar verici olayın görülen işle ilişkili olarak ortaya çıkmış olması zorunludur¹⁸³. İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla oluşan kazalar, iş kazası sayılır¹⁸⁴.

¹⁸² Yarg. 10. HD, E. 2014/27507, K. 2016/6202, T. 21.04.2016, (lexpera).

¹⁸³ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 415; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 387; Centel, *age*, s. 218.

¹⁸⁴ Korkusuz/Uğur, *age*, s. 269; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 519; Sözer, *age*, s. 349.

Bu kapsamda Yargıtay, direk dikme işinde çalışan işçinin direğin yerinden oynamaması için yerden taş almak üzere uzandığı esnada elinin akrep tarafından sokulmasını, iş kazası saymıştır. Söz konusu kararda şu ifadelere yer verilmiştir:

“[...]Dosya kapsamındaki kayıt ve belgelerden, müteveffa sigortalının bulunduğu grubun, önden direk diken diğer işçi grubunun diktiği direklerin dibine harç dökme işini yaptığı, sigortalı direğin yerinden oynamaması için yerden taş almak için uzandığında elinin akrep tarafından sokulduğu, sonrasında hastaneye kaldırıldığı ve yaklaşık bir hafta sonra vefat ettiği, hükme esas alınan bilirkişi kusur raporunda olayın iş kazası olmakla birlikte bu iş kazasının beklenmeyen, kestirilmesi ya da öngörülmesi mümkün olmayan kötü bir tesadüf sonucu gerçekleştiği, yaşanan olayın akrebin içgüdüsel olarak kendini savunmak maksadıyla işin doğasından kaynaklandığı, bu nedenlerle davacılar murisine veya davalı işverenlere herhangi bir kusurun atfedilmesinin mümkün olmadığı yönünde görüş bildirildiği anlaşılmaktadır [...] O hâlde, davacılar vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve [...] Bölge Adliye Mahkemesi 7. Hukuk Dairesi’nin istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin kararının kaldırılarak İlk Derece Mahkemesince verilen hüküm bozulmalıdır”¹⁸⁵.

Söz konusu olayda harç dökme işini gören sigortalı işyerinde ve aynı zamanda iş gördüğü esnada kazaya uğradığından, gerçekleşen kaza olayı on üçüncü maddenin hem (a) hem de (b) bendi uyarınca iş kazası niteliğindedir. Yine, işçinin su dağıtım işyerinde dağıtım elemanı olarak çalıştığı ve su bedelini almak üzere işverence gönderildiği yerde asansör boşluğuna düşerek ölmesi, (b) bendi uyarınca iş kazası sayılacaktır.¹⁸⁶ Aynı şekilde, sigortalının bir müşterinin evindeki elektrik arızasını gidermeye çalışırken (işveren tarafından yürütülen işi görürken) elektrik akımına kapılarak ölmesi, iş kazası olarak kabul edilir. Burada, kazanın yürütülen işle olan bağlantısı ön plana çıkmaktadır¹⁸⁷.

¹⁸⁵ Yarg. 10. HD, E. 2020/6998, K. 2020/6526, T. 16.11.2020, (lexpera).

¹⁸⁶ YHGK, E. 2010/21-36, K. 2010/67, T. 03.02.2010, (legalbank).

¹⁸⁷ Güzel/Okur/Caniklioglu, **age**, s. 378.

Kazanın işyeri dışında da gerçekleşmesi mümkündür. Bu kapsamda, sigortalının işveren tarafından yürütülmekte olan işi görmek için işyeri dışında bulunması hâlinde, iş görürken meydana gelen kazalar iş kazası olarak kabul edilir. Çünkü burada, sigortalının işyeri dışındaki yerde bulunma nedeni işveren tarafından yürütülmekte olan işi görmektir. Önemli olan, kazanın meydana geldiği yer¹⁸⁸ ve zamanın işverenin vermiş olduğu görevle ilgili olup olmadığıdır¹⁸⁹. Başka bir anlatımla, sigortalının işyeri dışında geçirdiği kazanın (b) bendi kapsamında iş kazası sayılması için, sigortalının işverence işyeri dışında ve yürütülmekte olan bir iş nedeniyle kazaya uğramış olması gerekir.

Buna karşılık, sigortalıların iş için gittikleri yerde doğrudan işle ilgili olmaksızın ve/veya kişisel işlerini görürken uğradıkları kazalar iş kazası olarak değerlendirilmez. Zira işyeri dışında gerçekleşen ve işverenin gördüğü işle bir bağlantısı olmayan olaylar (b) bendi uyarınca iş kazası sayılmaz¹⁹⁰. Örneğin, sigortalının kişisel bir işini takip için bulunduğu bankada gerçekleşen patlama sırasında yaralanması, iş kazası olarak kabul edilmemelidir.

¹⁸⁸ Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz, *age*, s. 192.

¹⁸⁹ Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 156.

¹⁹⁰ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 415; Uşan/Erdoğan, *age*, s. 384; Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, s. 93; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, s. 149.

1.4.2.2. Bağımsız Çalışan Sigortalının Uğradığı Kazalar

1.4.2.2.1. Bağımsız Çalışan Sigortalının İşyerinde Bulunduğu Sırada Kazaya Uğraması

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) uyarınca, sosyal güvenlik hukuku yönünden zararlandırıcı olayın işyerinde meydana gelmesi, iş kazası sayılması için yeterlidir. Bu doğrultuda, bağımsız çalışan sigortalının (m. 4/ f. 1-(b)) işyerinde bulunduğu sırada meydana gelen zararlandırıcı olaylar, iş kazası olarak kabul edilir. Örneğin, Yargıtay taksi şoförlüğü yapmakta olan m. 4/ f. 1-(b) sigortalısının araçla (işyerinde) geçirdiği kazayı, trafik-iş kazası olarak değerlendirmiştir.¹⁹¹

1.4.2.2.2. Bağımsız Çalışan Sigortalının Yürütmekte Olduğu İş Nedeniyle Uğradığı Kazalar

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(b) hükmü uyarınca “[...] sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle” meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olay iş kazası olarak kabul edilir¹⁹². Bu kapsamda, örneğin bağımsız çalışan ve çiftçilik yapan sigortalının tarlasına giderken yolda kaza geçirmesi, iş kazası olarak nitelendirilir.

¹⁹¹ Yarg. 21. HD, E. 2014/26034, K. 2015/19962, T. 10.11.2015, (legalbank).

¹⁹² Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 415; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 387; Alper, *age*, s. 248; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 269; Centel, *age*, s. 218; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 519.

1.4.3. Sigortalının İşveren Tarafından Görevli Olarak İşyeri Dışında Başka Bir Yere Gönderilmesi Nedeniyle Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Uğradığı Kazalar

Sigortalının görevli olarak gönderildiği yerde çalıştığı sırada kazaya uğraması durumunda m. 13/ f. 1-(b) bendi; asıl işini yapmaksızın geçen boş zamanda kazaya uğraması hâlinde ise, m. 13/ f. 1-(c) bendi uygulanır. Bu kapsamda, bağımsız çalışanlar bakımından işverence görevlendirme olgusu gerçekleşmeyeceğinden, bunlar (c) bendi hükmünün korumasından yararlanmayacaktır¹⁹³. 5510 s.K. m. 13/f.1-(c) hükmüne göre, sigortalının işveren tarafından (görevli olarak) işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda uğrayacağı ve onu bedenen ya da ruhen zarara uğratan kaza olayları, iş kazası olarak kabul edilir¹⁹⁴.

1.4.3.1. Sigortalının İşverence Görevli Olarak İşyeri Dışında Bir Yere Gönderilmesi

Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin uygulanmasında temel unsur, işverence görevlendirmedir. Başka bir anlatımla, sigortalının işyeri dışında uğradığı kazanın iş kazası olarak nitelendirilmesi için, işverence işyeri dışında yürütülmekte olan bir iş nedeniyle görevlendirilmiş olması gerekir¹⁹⁵.

Görevlendirmenin ve dolayısıyla otorite ilişkisinin bulunmadığı olaylar bu bent kapsamında iş kazası olarak kabul edilmeyecektir¹⁹⁶. Zira sigortalının işverence görevlendirilmesi durumunda, iş akdinin bağımlılık unsurunun da gereği olarak sigortalı işyeri dışında bulursa da işverenin hâkimiyeti altındadır¹⁹⁷. Şöyle ki, işveren yönetim hakkı çerçevesinde işin ne zaman, nasıl ve nerede yerine getirileceği gibi hususları belirler.

¹⁹³ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 419; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 388; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 519; Güneren, *age*, s. 455.

¹⁹⁴ Alper, *age*, s. 214.

¹⁹⁵ Kandemir, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Boyutuyla Psikososyal Riskler*, s. 225.

¹⁹⁶ İnceman, *age*, s. 422.

¹⁹⁷ Güneren, *age*, s. 449; Balcı, *İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması*, s. 113.

Burada önemli olan, işçinin işverenin bir işi için işyeri dışında bir yere gönderilmesidir. 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birincin fıkrasının (c) bendinde geçen "başka bir yer" unsuru bir sınırlamaya tabi değildir. Sigortalının görevli olarak gönderildiği yer işyeri dışında herhangi bir yer olabilir¹⁹⁸. Zira sigortalının görevli olarak işyeri dışına gönderilmesi, iş sözleşmesiyle kararlaştırılan işin ifasını sağlar. Sigortalının işyeri dışında başka bir yere görevlendirilmesi halinde, çalıştığı işyerinden ayrıldığı andan işyerine döndüğü ana kadar geçen süre içinde uğrayacağı zararlandırııcı olaylar, kural olarak iş kazası sayılacaktır¹⁹⁹. Nitekim, sigortalının işyeri dışında başka bir şehre veya başka bir ülkeye gönderildiği sırada yaşanan olaylar iş kazası olarak kabul edilmiştir²⁰⁰.

1.4.3.1.1. Geçici Görevle Yurt Dışına Gönderilen Sigortalının Yabancı Ülkede Uğradığı Kazalar

Türkiye Cumhuriyeti ile yabancı ülke arasında bir sosyal güvenlik sözleşmesinin bulunmaması durumunda, yabancı ülkede iş üstlenen Türk işverenlerce yurt dışındaki iş yerlerinde geçici süre için çalıştırılmak üzere götürülen Türk işçileri²⁰¹ m. 4/f.1-(a) hükmü kapsamında sigortalı sayılırlar (5510 s.K. m. 5/1-g, m. 10). Bu hâlde, bu işçiler de kısa vadeli sigorta kolları ve dolayısıyla iş kazası ve meslek hastalığı sigortası hükümlerinden yararlanacaktır²⁰². Başka bir anlatımla, 5510 sayılı Kanun'un 10. maddesinden yararlanabilmek için sigortalının geçici görevle yurt dışına gönderilmesi gerekir. Geçici olarak götürülmeyip doğrudan yurt dışındaki iş nedeniyle işe alınan işçiler o ülke mevzuatına tâbi olacaktır. Bu kişiler 5510 s.K. m. 4/1-(a) hükmü kapsamında sigortalı sayılmayacaklarından, bunların geçirdikleri kazalar 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrası kapsamında iş kazası olarak kabul edilmeyecektir.

¹⁹⁸ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 416; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 388; Centel, *age*, s. 218; Aslı Yılmaz, "Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası ve Anglosakson Hukuk Sistemlerinden Birer Örnek ile Türk Hukuku Karşılaştırması", *Sosyal Güvenlik Dergisi*, C. 6, S. 11, Y. 2017, s. 112.

¹⁹⁹ Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 388; Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, s. 107; Alper, *age*, s. 253.

²⁰⁰ Yarg. 21. HD, E.2009/6341, K.2010/4758, T. 26.04.2010, (legalbank).

²⁰¹ İlgili hükümde Türk işçilerden söz edildiği için, bu hükmün uygulanabilmesi için yurt dışına çalıştırılmak üzere götürülen işçilerin Türk vatandaşı olması gerekmektedir.

²⁰² 01.10.2008 tarihinden önce meydana gelen kazalar açısından bu hüküm uygulanmamaktadır.

Buna karşılık, ilgili düzenleme kapsamına giren Türk işçilerinin yurt dışında görevli oldukları süre boyunca uğradıkları kazalar, kural olarak iş kazası sayılır. Zira sigorta kanunlarının kişiselliği ilkesi gereği tabi olunan sosyal güvenlik mevzuatı geçici görevle yurt dışına gönderilen sigortalıları orada da takip eder²⁰³. Söz konusu maddede geçen “geçici görev” ifadesi açısından bir süre sınırlaması belirlenmediğinden, görevin geçici mi yoksa sürekli mi olduğunun tespitinde somut olayın özelliği ve bu yönde iş sözleşmesinin sigortalıya yüklediği iş görme ediminin niteliği gözetilecektir²⁰⁴.

Görevlerini yaptıkları sürece hem bu işçilerin (sigortalıların) hem de işverenlerinin sosyal sigortaya ilişkin hak ve yükümlülükleri devam eder²⁰⁵. Böyle olunca, çalıştırılmak üzere yurt dışına götürülen işçinin burada sıtma (malarya) hastalığına yakalanması, iş kazası olarak değerlendirilmiştir²⁰⁶.

1.4.3.2. Sigortalının Asıl İşini Yapmaksızın Geçen Zamanlarda Uğradığı Kazalar

Sigortalının m. 13/ f. 1-(c) hükmünden yararlanabilmesi için, asıl işini yaptığı sırada kazaya uğramış olması gerekmez²⁰⁷. Görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilen sigortalı asıl işini yapmadığı süre içerisinde de sigorta koruması altında olacaktır. Bu aşamada hemen belirtmek gerekir ki, asıl işin yapılmadığı zamanlar, gidiş ve geliş yolculuğunu da kapsar²⁰⁸. Bu hâlde, sigortalının işverence işyeri dışında görevlendirilmesi hâlinde, işyeri ile görevlendirildiği yer arasındaki yolda meydana gelen kazalar, diğer koşulların sağlanması durumunda, m. 13/ f. 1-(c) hükmü uyarınca iş kazası olarak nitelendirilecektir²⁰⁹.

²⁰³ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 418.

²⁰⁴ Yarg. 10. HD, E. 2016/9450, K. 2016/12142, T. 06.10.2016, (legalbank).

²⁰⁵ Yarg. 10. HD, E. 2018/746, K. 2019/291, T. 17.01.2019, (legalbank).

²⁰⁶ Yarg. 10. HD, E. 2020/7072, K. 2020/7833, T. 29.12.2020, (legalbank).

²⁰⁷ Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 388; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 519; Alper, *age*, s. 252, 253.

²⁰⁸ Sözer, *age*, s. 351.

²⁰⁹ Yarg. 10. HD, E. 2015/21183, K. 2015/21122, T. 01.12.2005, (lexpera).

Bunun dışında, görevlendirmenin iş süresinin dışına taşması da mümkündür. Bu hâlde, görevlendirme süresi mesai saati süresinden daha uzun ise, görevlendirme ile zorunlu olarak işyeri dışında bulunan sigortalının asıl işini yapmaksızın gündelik hayat içerisinde ve objektif ölçülere göre hoşgörüyü karşılanabilecek durumlarda geçirdiği kazalar iş kazası sayılır²¹⁰.

Bu kapsamda Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nin vermiş olduğu karar uyarınca;

“[...] Sigortalının bir başka yerde görevlendirilmesi söz konusu ise ve görevlendirme süresi mesai saati süresinden daha uzun ise, yalnızca işin gereği olarak bulunduğu yerlerde değil, normal bir insanın günlük hayatı ve hayatın doğal akışı içinde yaptığı işler ve bulunduğu yerler dolayısıyla meydana gelen olaylar da iş kazası sayılacaktır. Dosya içeriğine göre davalı şirketin sigortalı çalışanı olan ve davalı şirketin üyesi olduğu dava dışı K. İş Adamları Derneği tarafından düzenlenen 2014-2015 Futbol Turnuvası için davalı şirketi temsil eden yetkili kişinin talimatı ile futbol sorumlusu belirlenerek futbol oynayabilen ve gönüllü olan işçiler tarafından oluşturulan 'Ö. 1949' adlı futbol takımı kurulduğu, işverenin talimatı ile kurulan bu takımda görev alan davacının 20.01.2015 tarihli müsabakada, halı sahada futbol oynarken sakatlandığı, meydana gelen kaza olayında, futbol takım kadrosunun davalı şirketçe görevlendirilen takım sorumlusu tarafından şirket çalışanları arasından oluşturulmuş olması, halı saha ve diğer giderlerin turnuvaya katılan şirketlerce ve dolayısıyla davalı şirketçe karşılanmış olması, davalı şirket çalışanlarının halı sahaya gidiş-gelişi için servis ve şoför tahsisinin davalı şirketçe sağlanmış olması karşısında, davalı şirketin iş organizasyonu içerisinde görevlendirildiği, bu nedenle 5510 sayılı Yasanın 13. maddesi birinci fıkrasının c bendi hükmünde belirtildiği şekilde “bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda” meydana gelen kaza olayının iş kazası olarak kabul edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır[...]”²¹¹.

Kanaatimizce, somut olay m. 13/f.1-(c) bendi kapsamında değerlendirilmemelidir. Nitekim olayda, sigortalı her ne kadar asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda kazaya uğramış olsa da, “görevli olarak” işyeri dışında başka bir yere gönderilmiş değildir.

²¹⁰ Yarg. 10. HD, E. 2018/5771, K. 2022/8783, T. 08.06.2022, (legalbank). Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 388; Korkusuz/Uğur, **age**, s. 269; Alper, **age**, s. 253; Sümer, **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, s. 107.

²¹¹ Yarg. 10. HD, E. 2018/5771, K. 2022/8783, T. 08.06.2022, (legalbank).

Sigortalının takım sorumlusu tarafından şirket çalışanları arasından futbol takımına seçilmiş olması ve halı sahaya gidiş-gelişin şirketçe sağlanmış olması, sigortalının şirketin iş organizasyonu içerisinde görevlendirildiği anlamına gelmez. Burada, sigortalının futbol oynamak üzere görevlendirilmiş olduğundan söz edilemez, çünkü sigortalının iş sözleşmesiyle görmeyi üstlendiği asıl iş futbol oynamak değildir. Aynı şekilde, sigortalının işveren tarafından yürütülmekte olan bir işi görmek üzere görevlendirildiğinden de bahsedilemeyeceğinden, olay m. 13/f.1-(b) bendi uyarınca da iş kazası sayılmaz. Çünkü işveren tarafından görülen iş futbol oynamak değildir. Bu nedenle, karara konu olan olay, m. 13/f.1 hükmünde sayılan bentler dâhilinde gerçekleşmediğinden, olay iş kazası olarak nitelendirilmemelidir.

Buna karşılık, görevli olarak başka bir yere gönderilen sigortalının otelde konakladığı, dışarıda bir restoranda yemek yediği veya şehri gezmek için dolaştığı zamanlarda uğradığı olaylar, iş kazası olarak değerlendirilmelidir²¹². Bu kapsamda, işveren tarafından görevli olarak işyeri dışında bir yere gönderilen sigortalının yol üzerindeki parkta otururken patlayan bomba sonucu ölmesi iş kazası sayılmıştır. Söz konusu kararda şu ifadelere yer verilmiştir:

“[...] Davada, davacının murisi olan sigortalının işveren tarafından bir iş dolayısıyla görevli olarak başka yere gönderildiği, ne var ki kendisinin gönderilen yere giderken bir bombanın patlaması sonucunda öldüğü hak sahipleri olan davalılara iş kazası sigortasından gelir bağlandığı, bilahare Kurum'un olayı iş kazası görmeyerek geliri kestiği ve ödediği miktarı geri istediği görülmektedir. Burada çözümlenmesi gereken asıl sorun olayın iş kazası olup olmadığı hususudur. Şu hale göre davanın yasal dayanağı 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 11/A-c maddesidir. Anılan madde hükümleri gereğince sigortalının işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanda oluşan kaza dahi iş kazası sayılmıştır. Bu davada olayın sigortalının görev ile başka bir yere gönderildiği zaman süreci içerisinde ortaya çıktığı kuşkusuz olduğuna göre, kazayı iş kazası saymak yasal zorunluluktur. Öbür yandan sigortalının diğer arkadaşlarıyla birlik olup bomba taşıdığı veya kasten bulundurduğu yolunda yeterli delil bulunamamıştır. Kaldı ki aynı yerde birlikte oturan ve sağ kalan arkadaşları aleyhine açılan ceza davası beraatla sonuçlanmıştır. Hal böyle olunca olayın iş kazası olarak kabulü, anılan 11/C maddesinin lafzına ve ruhuna uygun düşer [...]”²¹³.

²¹² Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, s. 157.

²¹³ Yarg. 10. HD, E. 1987/5024, K. 1987/5139, T. 13.10.1987, (legalbank).

Yine, tır şoförünün (sigortalının) görevli olarak gönderildiği yurt dışında gece Arnavutluk'ta mola verdiği, otelde konakladığı ve istirahate çekildiği sırada kalp krizi sonucu ölmesi, iş kazası olarak değerlendirilmiştir.

“[...] Uyuşmazlık dava konusu olayın davalılar yönünden, iş kazası olup olmadığı yönündedir. Davanın yasal dayanağı mülga 506 Sayılı Kanun'un 11/A-c, 5510 Sayılı Kanun'un 13-c maddesinde: '[...]sigortalının işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda' meydana gelen olay iş kazası sayılmıştır. Somut olayda davacılar murisinin 22.10.2002 tarihinden 03.10.2006 ölüm tarihine kadar davalı işveren işçisi olarak çalışmasının Kuruma bildirildiği, sigortalının olay günü görevi gereği Türkiye'den yüklenen yükü yurt dışında yerine ulaştırmak üzere 03.10.2006 tarihinde Arnavutluğun Tiran şehrinde gece molası verip sabahleyin yola çıkmak üzere konakladıkları otel odasında kendi başına istirahata çekildiği sırada 01:30 sıralarında kalp krizi geçirip öldüğü, olayın sözü edilen madde gereği davalılar SGK ve işveren yönünden iş kazası sayılması gerekirken, Mahkemece, olayın SGK yönünden iş kazası olarak kabul edilmekle beraber iş ile ölüm olayı arasında illiyet bağı bulunmadığı gerekçesiyle işveren yönünden iş kazası olarak kabul edilmemesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir [...]”²¹⁴.

Nitekim burada, sigortalının uğradığı zararlandırıcı olay (kalp krizi sonucu ölüm olayı) ile otelde konaklamasının arasında -sigortalının görevli olarak yurt dışına gönderildiği dikkate alındığında- uygun illiyet bağı mevcuttur. Bunun yanı sıra, sigortalının işyerinde asıl işini yapmaksızın geçirdiği süreler içinde meydana gelen kalp krizinin iş kazası olarak kabul edildiği göz önünde bulundurulduğunda, işçinin işveren tarafından görevli olarak gönderildiği yerde geçirdiği kalp krizinin de aynı şekilde iş kazası sayılması isabetlidir.

Başka bir olayda, işveren tarafından Suudi Arabistan'ın Cidde ve Riyad şehirlerine yük götürmek amacıyla görevlendirilen kamyon şoförünün malın tesliminden sonra üzerindeki riyalı dolara çevirmek için Medine şehrine giderken trafik kazası geçirmesi, iş kazası olarak kabul edilmiştir²¹⁵.

²¹⁴ Yarg. 21. HD, E. 2009/6341, K. 2010/4758, T. 26.04.2010, (legalbank); Benzer yönde bir karar için bkz. Yarg. 21. HD, E. 2016/12906, K. 2017/378, T. 23.01.2017, (Yargıtay karar arama).

²¹⁵ Yarg. 10. HD, E. 1987/19, K. 1987/430, T. 03.02.1987, Aslanköylü, **age**, s. 656.

Nitekim işçinin döviz işlemi yapmak üzere bir bankaya girmesi, hayatın olağan akışına uygundur. Bu halde, gerçekleşen kaza ile oluşan zarar arasında uygun neden-sonuç ilişkisinin varlığı kabul edilir.

Görevli olarak işyeri dışına gönderilen sigortalının asıl işini yapmaksızın geçirdiği boş zamanlarda gerçekleşen kazaların tamamının iş kazası sayılması mümkün değildir. Ancak hayatın olağan akışı içerisinde meydana gelebilecek ve gündelik nitelikteki faaliyetlerin görülmesi sırasında gerçekleşen kazalar iş kazası olarak değerlendirilecektir.

1.4.3.2.1. Sigortalının Asıl İşini Yapmadığı Süre İçerisinde Özel Amaçla Hareket Ettiği Esnada Meydana Gelen Kazalar

Sigortalının görev konusu ile ilgili olmayan, hayatın olağan akışı dışında kalan durumlarda gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilmez²¹⁶. Örneğin, gerçekleştirilen seyahatin eğlence amaçlı olması, kazanın görevlendirme ile ilgili olmadığını gösterir. Nitekim Yargıtay özel amaçlı eğlence ve seyahatler sonucu uğranılan kazaları, iş kazası saymamıştır²¹⁷. Bunun dışında, sigortalının asıl işini yapmadığı süre içerisinde salt özel amaçları doğrultusunda hareket etmesi, gerçekleşen kazanın iş kazası olarak nitelendirilmesi engeller. Zira kazanın görevlendirmeye uygun nedensellik (illiyet) bağı içerisinde gerçekleşmesi gerekir²¹⁸.

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin konuyla ilgili olarak vermiş olduğu bir kararında şu ifadeler yer verilmiştir:

"[...] müteveffanın davalı işyerinde sigortalı olarak çalıştığı hususunda ihtilaf bulunmamakla birlikte, iline gidiş nedeni ve amacının yukarıda sayılan (iş kazası) koşulları taşımadığı, müteveffanın kendi şahsi işi için gittiği ve bu sırada kaza geçirerek vefat ettiği anlaşıldığından, mahkemece davanın reddine karar vermek gerekirken, kabulüne karar verilmesi isabetsiz olmuştur [...]"²¹⁹.

²¹⁶ Yarg. 21. HD, E. 2015/18158, K. 2016/9853, T. 14.06.2016, (legalbank). Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, s. 156.

²¹⁷ Yarg. 21. HD, E. 2002/2036, K. 2002/3525, T. 29.04.2002, (legalbank).

²¹⁸ Ekmekçi/Akpulat/Akdeniz, **age**, s. 195.

²¹⁹ Yarg. 21. HD, E. 2015/18158, K. 2016/9853, T. 14.06.2016, (lexpera).

1.4.4. Emziren Kadın Sigortalının Çocuğuna Süt Vermek İçin Ayrılan Zamanlarda Uğradığı Kazalar

Kadın işçilere bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verilir²²⁰. 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(d) hükmü uyarınca, iş akdiyle çalışan kadın işçinin çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda işyerinde veya işyeri dışında kaza geçirmesi, iş kazası sayılmıştır. Bu doğrultuda, süt izninin gerek işverence tahsis edilen bir yerde (örneğin, işyerinde kreş veya emzirme yerleri varsa işyeri sınırları içinde) gerekse kadın sigortalının evinde ya da çocuğunun bulunduğu yerde kullanılması mümkündür. Önemli olan, emzirmenin yapıldığı yer değil ona ayrılan zaman dilimidir²²¹. O hâlde, sigortalının çocuğuna süt vermek için işyeri sınırları içindeki emzirme yerine veya işyeri dışındaki eve gidiş-gelişi sırasında (yolda) veya süt verme esnasında başına gelen olaylar, iş kazası olarak değerlendirilecektir. Başka bir ifadeyle, mesai süresi içinde kalmak kaydıyla süt iznini kullanan kadın işçi evde (mutfakta, banyoda vb.) veya yolda (araçta, yaya olarak vb.) bir kazaya uğrarsa, gerçekleşen kaza iş kazası sayılacaktır²²².

Yargıtay bir kararında, süt izni süresi içinde bulunan sigortalının işyerine gelmek için karşıdan karşıya geçerken bir aracın çarpması sonucu vefat etmesini, iş kazası olarak nitelendirmiştir²²³. Yine, süt izni süresi içinde olan kadın sigortalının süt ısıtırken elini yakması, iş kazası olarak kabul edilmelidir. Bundan başka, kadın sigortalının (süt izni süresi içerisinde) evde çocuğunu emzirirken bir patlama sonucu yaralanması da iş kazası sayılmalıdır. Kısacası, sigortalı kadının süt izni içinde uğramış olduğu kaza, (zararlandırıcı olayın nerede gerçekleştiğinden bağımsız olarak) iş kazası olarak değerlendirilmelidir.

²²⁰ Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik m. 10, RG., T. 16.08.2013, S. 28737; 4857 sayılı İş Kanunu, m. 74, RG., T. 10.06.2003, S. 25134.

²²¹ Alper, *age*, s. 253, 254.

²²² Sözer, *age*, s. 352.

²²³ YHGK, E. 1981/328, K. 1983/652, T.10.06.1983, (lexpera).

1.4.5. Sigortalının İşverence Sağlanan Bir Taşıtlı İşin Yapıldığı Yere Gidiş Gelişi Sırasında Gerçekleşen Kazalar

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(e) hükmüyle getirilen en önemli değişiklik, sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtlı işin yapıldığı yere götürülüp getirilmeleri sırasında toplu taşıma koşulunun kaldırılmış olmasıdır. Bugün artık sigortalıların işverenin sağladığı araç ile toplu veya münferit olarak işin yapıldığı yere götürülüp getirilirken geçirdikleri olaylar, iş kazası sayılmaktadır²²⁴. Çünkü işin gerekli kılması ya da işverence sağlanan bir sosyal yardım olarak ortaya konulan taşıma hizmeti sırasında işçilerin işverenin hâkimiyet alanı içinde bulundukları kabul edilebilir. Sigortalıların taşınmaları sırasında gerçekleşen kazanın iş kazası olarak kabul edilmesi için, taşıtın işveren tarafından sağlanması ve sigortalıların işin yapıldığı yere götürülüp-getirilmeleri gerekir. Yargıtay, bir olayın Kanun'un 13. maddesinin (e) bendi kapsamında işveren tarafından sağlanan bir taşıt sayılması için aranacak ölçütleri açıklamıştır. Yargıtay konuya ilişkin kararında şu ifadelerle yer vermiştir:

"[...] Somut olayda; kurum raporunda kazanın gerçekleştiği nizamiye önündeki karayolunun fabrika sahası içinde kaldığı gerekçesiyle iş kazası tespiti yapılsa da bu karayolunun şehirlerarası ulaşımında kullanılan karayolu olduğu sabittir. Dava konusu kazanın iş kazası sayılması için; Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla veya sigortalının işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda gerçekleşmesi gerektiği ve işbu kazada bu durumlardan birinin gerçekleşmediği ortadadır. Yalnızca "5510 s.yasanın 13. maddesi e bendinde yazılı" "Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtlı işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen" kaza olup olmadığı yönünden yeterli araştırma yapılmamıştır. Yapılacak iş; dava konusu kazanın yapıldığı [...] plakalı aracın işveren tarafından sağlanan bir taşıt olup olmadığını, yakıtının veya yakıt masrafının işveren tarafından sağlanıp sağlanmadığını, sürekli bu araç ile işe ulaşımın sağlanıp sağlanmadığını, araştırmak işveren tarafından sağlanan taşıt olduğu tespit edildiği takdirde yasaya uygun olarak iş kazası olacağını dikkate alarak sonuca gitmekten ibarettir [...]"²²⁵.

²²⁴ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 422; Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 390; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 519; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 270; Balci, *İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması*, s. 113.

²²⁵ Yarg. 21. HD, E. 2019/3698, K. 2019/7972, T. 23.12.2019 (lexpera).

1.4.5.1. Taşımanın Niteliği

İşveren tarafından sağlanan taşıma faaliyeti işyerinde gerçekleştirilen işin niteliğinden ya da işyerinin bulunduğu yerden kaynaklanabilir. Örneğin, işyeri şehir merkezinden uzakta ise, işçilerin işverenin temin ettiği taşıtla her gün işyerine taşınması gerekebilir. Bu durumda, taşıma faaliyeti sırasında gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilmelidir. Başka bir ifadeyle, taşıma işin niteliğinden doğabileceği gibi sosyal amaçla da yapılabilir²²⁶. Burada, “sosyal yardım amacıyla” taşıma ifadesiyle kastedilen, işverenin herhangi bir yasal yükümlülüğü olmaksızın işçileri işin görüleceği yere götürüp getirmesidir. Taşıma ister sosyal yardım amacıyla yapılmış isterse de işin niteliğinden kaynaklanmış olsun, her iki durumda da gerçekleşen kaza SSGSSK m. 13/f.1-(e) bendi uyarınca iş kazası sayılacaktır. 506 sayılı Kanun döneminde Yargıtay Hukuk Genel Kurulu’nun vermiş olduğu kararda şu hususlara işaret edilmiştir:

“[...] Somut olay değerlendirilecek olursa; işyerine gitmek için işverence sosyal yardım amacı ile temin edilen araca binerek işyerine gitmekte olan işçinin karşıdan gelen başka bir aracın kusurlu çarpması sonucu ölümü ile sonuçlanan olayın, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 11. maddesine göre bir iş kazası olarak nitelendirilmesi gerekeceği kuşkusuzdur. Ancak, olayın iş kazası olarak nitelendirilmesi, işverenin bu kazadan sorumlu tutulmasını gerektirmez [...]”²²⁷.

²²⁶ Güzel/Okur/Caniklioglu, **age**, s. 391.

²²⁷ YHGK, E. 1986/722, K. 1987/203, T. 18.03.1987, (lexpera).

1.4.5.2. Taşıma Faaliyetinin İşverence Tahsis Edilen Araçla Gerçekleşmesi

SSGSS.K. m. 13/f.1-(e) bendinde yer alan taşıtın işveren tarafından sigortalının işe gidiş-gelişleri için tahsis edilmiş olması zorunludur²²⁸. Bu sebeple, söz konusu aracın bir toplu taşıma aracı olmaması gerekir. Şöyle ki sigortalının dolmuş, belediye otobüsü ya da özel aracıyla işyerine gidiş geliş sırasında geçirdiği kazalar, iş kazası sayılmayacaktır²²⁹. Çünkü örneğin, belediye otobüsü sadece işçilere ve işe gitmek üzere tahsis edilmiş bir taşıt niteliğinde değildir. Taşıtın malikinin işveren olması gerekmez²³⁰. Aracın işverenin zilyetliği altında bulunması yeterlidir. Bu doğrultuda, işverenin akdettiği taşıma sözleşmesi gereğince taşıma faaliyetinin işverenin nam ve hesabına başka bir kişi (üçüncü bir kişi) tarafından gerçekleştirilmesi durumunda, bu taşıtla uğranılan kazalar iş kazası olarak değerlendirilecektir²³¹. Önemli olan, taşıtın sigortalıya işe gidip gelmesi için tahsis edilmiş olmasıdır. Taşıtın sigortalının işe gidiş-gelişleri için tahsis edilmemiş olması hâlinde, gerçekleşen kaza iş kazası sayılmayacaktır. Nitekim Yargıtay bir kararında işyerine ait taşıtın servis aracı olarak kullanılmadığı, işyerinden eve giden sigortalının ve arkadaşlarının ısrarıyla olay gününe özgü olarak kullanıldığı gerekçesiyle taşıtta uğranılan kazayı iş kazası saymamıştır. Söz konusu karar uyarınca,

*"(...) Yapılan yargılama sonunda, davaya konu olayın, "işveren tarafından araç tahsisinin yapılmaması sebebiyle işveren emir ve talimatı olmaksızın işçilerin kendi tercihleri ile M. Ç. in kullanmış olduğu araca binmeleri şeklinde gerçekleştiği, işveren tarafından bizzat araç tahsisi durumunun olayda bulunmadığı, 5510 sayılı kanun 13 madde 1 fıkra e bendi gereği iş kazası şartlarının oluşmadığı, olayın trafik kazası niteliği taşıdığı" gerekçesiyle iş kazası olarak değerlendirilemeyeceği sonucuna varılmış (...)"*²³².

²²⁸ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 422; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 390; Alper, *age*, s. 254; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuk*, s. 151; Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 519; Balcı, *İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu*, s. 154; Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 160.

²²⁹ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 425; Sümer, *Sosyal Güvenlik Hukuku*, s. 152.

²³⁰ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 422; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 390; Korkusuz/Uğur, *age*, s. 270; Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, s. 108. İnceman, *age*, s. 422.

²³¹ Yarg. 21. HD, E. 2015/8825, K. 2015/20395, T. 17.11.2015, (lexpera).

²³² Yarg. 10. HD, E. 2015/21183, K. 2015/21122, T. 01.12.2015, (lexpera).

Yargıtay'ın kararına konu olan olayda taşıtın işveren tarafından sigortalının işe gidiş gelişleri için “tahsis” edilmiş olduğundan söz edilemeyeceğinden, kaza 5510 s.K. m. 13/f.1-(e) bendi kapsamında görülmemiş olup, iş kazası olarak kabul edilmemiştir.

1.4.5.2.1. Sigortalının Kendi Özel Aracıyla veya Toplu Taşıma Araçlarıyla İşe Gidiş-Gelişte Uğradığı Kazalar

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(e) hükmünde sigortalının işverence sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere gidip gelirken kazaya uğraması öngörüldüğünden, işçinin kendi özel aracıyla işyerine giderken geçirdiği zararlandırıcı olayların iş kazası sayılması mümkün değildir²³³. Buna karşılık, sigortalının işverence tahsis edilen özel araçla işyerine gidip gelirken geçirdiği kazalar iş kazası olarak kabul edilecektir²³⁴. 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(e) hükmü kapsamında bir iş kazasından söz edebilmek için getirilip götürülme işinin işveren tarafından sağlanan bir taşıtla yapılması zorunludur.

1.4.5.2.2. Yakıt Masrafının İşveren Tarafından Sağlandığı Durumlarda Gerçekleşen Kazalar

Taşıtın yakıt ve benzeri giderlerinin işveren tarafından sağlanması hâlinde, işe gidip gelme esnasında gerçekleşen kazaların iş kazası sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre taşıtın işverence sağlanmayıp sadece yakıt ve benzeri giderlerin karşılanması, işverence sağlanan (tahsis edilen) taşıtta meydana gelen kaza kapsamında değerlendirilemez²³⁵. Başka bir anlatımla söz konusu görüş uyarınca, işverence tahsis edilmemiş taşıtta meydana gelen kazalar (yol parası işveren tarafından karşılanıyor olsa da) iş kazası olarak kabul edilmemelidir.

²³³ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 422; Yusuf Alper/İlknur Kılık, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku*, Bursa, Dora Yayınları, 2. Baskı, 2016, s. 220.

²³⁴ Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 390; Centel, *age*, s. 219; Güneren, *age*, s. 462.

²³⁵ Alper, *age*, s. 254.

Bizim de katıldığımız doktrindeki diğer görüşe göre, taşıtın işveren tarafından sağlanmayıp (işe gidiş gelişler için) yakıt giderlerinin işveren tarafından karşılanması durumunda, gerçekleşen kaza iş kazası sayılır²³⁶. Zira işveren yol masraflarını karşılayarak (tıpkı işe gidiş gelişler için bir taşıt tahsis etmiş gibi) sigortalının işe gidip gelmesini ve bunun sonucunda da işyerindeki işin görülmesini sağlar.

1.4.5.3. Taşımanın İşin Yapılacağı Yere Yapılması

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(e) bendinin uygulanabilmesi için taşımanın işin yapılacağı yere yapılması gerekir. Bu kapsamda, işe gidiş gelişlerde olağan bir güzergâhın kullanılmasının gerekip gerekmediği, olağan güzergâhtan sapılması hâlinde gerçekleşen kazanın iş kazası sayılıp sayılmayacağı aşağıda açıklanacaktır.

1.4.5.3.1. İşyerine Gidiş-Gelişte Olağan Güzergâhın Kullanılması

5510 sayılı Kanun'un Tasarısı'nda olağan (mutat) güzergâhtan gidip gelme şartına yer verilmiş idiyse de TBMM'deki Genel Kurul görüşmeleri sırasında verilen bir önerge üzerine bu ibareler 13. maddenin (e) bendi kapsamında çıkartılmıştır²³⁷. İşçilerin toplu olarak taşındığı hallerde, işe gitmek üzere belirli bir güzergâh kullanıldığından, uğranılan kazaların (e) bendi kapsamında kalıp kalmadığının tespiti mümkündür. Öte yandan, münferit taşımalarda işçinin işe giderken sabit bir güzergâh kullanma zorunluluğu yoktur. Bununla beraber, kazanın “sigortalının işe gittiği esnada” gerçekleştiğinden söz edebilmek için olayın ev ile işyeri arasında uygun bir yerde ve işe gidiş-gelişler bakımından olağan bir saatte meydana gelmesi gerekir.

²³⁶ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 422; Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 160.

²³⁷ Aslanköylü, *age*, s. 642.

1.4.5.3.2. İş Güzergâhından Sapılması

Sigortalı, zorunlu sebep bulunmadıkça işe giden güzergâhın dışına çıkmamalıdır. Bu halde, sigortalının kişisel bir işi için işe giden yoldan saptığı esnada gerçekleşen olaylar, (kural olarak) iş kazası sayılmamalıdır. Örneğin, işe gitmeden önce arkadaşıyla buluşmak isteyen sigortalının -iş güzergâhından kişisel işi nedeniyle saptığı dikkate alındığında- yolda geçirdiği kaza, iş kazası olarak kabul edilmemelidir. Buna karşılık, sigortalı zorunlu nedenlerle işe giden yoldan sapmışsa, yolda gerçekleşen kazanın iş kazası sayılması gerekir. Örneğin, sigortalının yolun trafiğe kapatılmış olması nedeniyle işe giden yoldan sapmış olması durumunda, gerçekleşen kaza iş kazası olarak nitelendirilmelidir²³⁸. Şöyle ki, objektif kriterlere göre sigortalının güzergâh değiştirmesi hoşgörü sınırları içinde kalıyorsa, kaza iş kazası sayılmalıdır²³⁹. Bu halde işe giden yoldan sapılması, meydana gelen kaza ve zarar ile uygun illiyet bağı içinde kalıyorsa olayın iş kazası olarak kabul edilmesi gerekir.

1.4.5.4. Yolculuk Sürecinde Meydana Gelen Kazalar

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(e) hükmü kapsamında bir iş kazasından bahsedebilmek için kazanın işverence tahsis edilen taşıtla işin yapıldığı yere gidiş-geliş süreci içerisinde meydana gelmesi gerekir. İşe gidiş geliş esnasında gerçekleşen kazaların iş kazası niteliğinin Sosyal Güvenlik Kurumu'nun 2016/21 sayılı Genelgesi'nde şu şekilde açıklanmıştır; sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla evlerinden işin yapıldığı yere (işyerine), işin bitiminde de işyerlerinden evlerine getirilip götürülmeleri sırasında uğranılan trafik kazaları, işçinin servis aracından inerken düşüp yaralanması veya araç içinde herhangi bir nedenle meydana gelen olaylar, iş kazası sayılacaktır (2016/21 sayılı Genelge, 1.1.2.5).

²³⁸ Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, s. 162.

²³⁹ Aslanköylü, **age**, s. 643.

2016/21 sayılı Genelge'ye göre m. 13/ f. 1-(e) hükmü kapsamında bir iş kazasından söz edebilmek için taşıma faaliyetinin başlamış ve devam ediyor olması gerekir. O hâlde, örneğin işverence sağlanan taşıtla işyerine gitmekte olan sigortalının yolda bozulan aracı çalıştırabilmek için ittiği sırada kazaya uğraması, taşıma faaliyeti henüz sona ermediğinden, iş kazası olarak kabul edilmelidir. Buna karşılık, sigortalının evden servis aracına ulaşmak için yürüdüğü sırada ya da servis aracından indikten sonra evine yürürken yolda geçirdiği kazalar, Genelge uyarınca iş kazası sayılmamaktadır²⁴⁰.

“[...] Burada önemli olan işverence sağlanan bir taşıtın bulunması ve sigortalıların işin yapıldığı yere getirilip götürülmeleri sırasında meydana gelen olayın, yine işverenin kiraladığı bir minibüs veya işyerine ait servis aracı ile sigortalıların evlerinden işyerine, işin bitiminde de işyerlerinden evlerine getirilip götürülmeleri sırasında meydana gelen trafik kazasının, sigortalının servis aracından inerken düşerek yaralanması veya araç içinde herhangi bir nedenle meydana gelen olayın, iş kazası sayılması gerekmektedir. Ancak, sigortalının işe gitmek için bindiği servis aracından indikten sonra yolun karşı tarafında bulunan işyerine geçmek için yolu geçerken uğradığı trafik kazası, sigortalının getirilip götürülme hali sona ermesi nedeniyle iş kazası sayılamayacaktır [...]”²⁴¹.

5510 s.K. m. 13/f.1-(e) hükmünde “taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında” gerçekleşen kazalar iş kazası kapsamına alındığından, araca binmeden önce veya araçtan indikten sonra oluşan zararlandırıcı olaylar iş kazası sayılmamıştır. Burada “işe gidiş geliş” süreci; araca binme ve araçtan inme anı arasında geçen zaman kesiti olarak kabul edilmiştir. *Kanaatimizce*, kaza olayının mutlaka taşıtın içinde gerçekleşmesi gerekmez. Buna göre, kaza taşıtla bağlantılı şekilde gerçekleşmişse, yaşanan olay iş kazası olarak nitelendirilmelidir.

²⁴⁰ Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz, **age**, s. 202, 203.

²⁴¹ 2016/21 sayılı Kısa Vadeli Sigorta Kolları Uygulamaları Genelgesi, 1.1.2.5.

1.4.5.4.1. Sigortalının Servis Aracına Binmek İçin İşverence Belirlenen Durağa Giderken ve Durakta Beklerken Uğradığı Kazalar

Sigortalının henüz işverence sağlanan taşıt aracına binmeden önce kazaya uğraması halinde, olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. *Kanaatimizce*, sigortalının işe gitmek için hazırlanırken gerçekleştirdiği faaliyetler (hazırlık faaliyetleri) bakımından ikili bir ayrıma gitmek doğru olacaktır. Şöyle ki, sigortalının özel alanında (evinde) işe gitmek üzere hazırlanması esnasında gerçekleşen kazalar, iş kazası sayılmamalıdır. Buna karşılık, sigortalının kişisel alandan (evinden) çıkıp kamusal alana (yola) çıktığı andan itibaren sigorta koruması devreye girmelidir. Zira bu durumda sigortalı işveren tarafından sağlanan taşıtın bulunduğu yere gitmek üzere hareket etmektedir. Bu nedenle, sigortalının evden çıkıp taşıtın kalkacağı durağa yürürken uğradığı kazalar, iş kazası olarak değerlendirilmelidir.

Nitekim sigortalının servis bekleme noktasına giderken geçirdiği trafik kazası, iş kazası olarak kabul edilmiştir. Yargıtay 21. HD'nin konuyla ilgili bir kararında şu hususlara işaret edilmiştir:

“[...]Sosyal Sigortalar Kanununun bu davanın yasal dayanağını oluşturan 11-A/e maddesine göre, sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmesi sırasında, bedence ve ruhça arızaya uğratan olay iş kazasıdır. Somut olayda sigortalı, servis aracına binmek üzere işveren tarafından belirlenen yerde beklediği sırada, ruhca arızaya maruz kaldığı açıktır. Hal böyle olunca ve özellikle zararlandırıcı sigorta olayının, yukarıda sözü geçen maddenin (e) bendinde vurgulandığı üzere sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülmesi sırasında, başka bir anlatımla, servis aracına binmek üzere işveren tarafından belirlenen yerde beklediği sırada oluştuğuna göre, sigorta olayının iş kazası sayılması gerektiği hukuksal gerçeği ortadadır. Zira, (e) bendinde; ‘götürülmesi sırasında’ sözcüklerinin sigortalıların işveren tarafından belirlenen yerde servis aracına binmek üzere toplu olarak bulundukları hazırlık dönemini de kapsadığı söz götürmez. Öte yandan, ‘götürme sırasında’ sözcüklerinin salt-servis aracında geçen süreyi değil, servis aracına binmeden önceki süreyi de kapsadığı biçiminde yorumlamak, sosyal güvenlik hukukunun ilkelerine de uygun düşeceği tartışmasızdır [...]”²⁴².

²⁴² Yarg. 21. HD, E. 1996/2674, K. 1996/2738, T. 14.05.1996, (lexpera). Aynı yönde başka bir karar için bkz. Yarg. 21. HD, E. 2016/6933, K.2016/7258, T. 25.04.2016, (lexpera).

Bu hâlde, henüz taşıma başlamadan önce sigortalının servis aracına binmek üzere durakta beklediği dönem hazırlık dönemi olarak kabul edilip, bu esnada meydana gelen kaza iş kazası olarak değerlendirilmiştir. Bizim de katıldığımız görüş uyarınca, servis aracına binmek üzere durakta beklenen sırada gerçekleşen kazalar, iş kazası sayılmalıdır. Zira sigortalının servis aracının kalkacağı durakta beklemesi, toplu taşımanın gerçekleşmesi bakımından hazırlık hareketi niteliğindedir. *Kanaatimizce*, sigortalının işyerine gitmek üzere evden çıktığı andan işyerine ulaştığı ana kadar (iş yolunun katedilmesiyle bağlantılı olarak) gerçekleşen olaylar, işverence yüklenilen taşıma faaliyeti çerçevesinde değerlendirilmeli ve (e) bendi kapsamında iş kazası sayılmalıdır. Bu hâlde, sigortalının servis durağına kadar katettiği yollarda ve servis aracının kalkacağı durakta beklerken uğradığı kazalar, iş kazası olarak kabul edilmelidir.

1.4.5.4.2. Sigortalının Servis Aracına Binerken, Araçtan İnerken ve Araçta Meydana Gelen Kazalar

Sigortalının servis aracına binerken ya da inerken elini kapıya sıkıştırması²⁴³ veya araca açılan ateş sonucu yaralanması, iş kazası olarak değerlendirilir. Yine, işveren tarafından sağlanan araç içinde işçilerin kavga etmesi veya işçinin servis aracında kalp krizi geçirmesi de iş kazası olarak kabul edilecektir²⁴⁴. Zira burada, kaza araç içinde ve taşıma faaliyeti sırasında gerçekleşmiştir.

1.4.5.4.3. Sigortalının İşverence Sağlanan Taşıttan İndikten Sonra Uğradığı Kazalar

Servis aracından işyerinin dışında indirilen sigortalının işyerine doğru yürürken kaza geçirmesi halinde, meydana gelen olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı incelenmelidir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi vermiş olduğu bir kararda; sigortalının servis aracından indikten sonra işyerine gitmek isterken uğradığı kazayı, sigortalının getirilip götürülme hali (taşıma faaliyeti) sona erdiğinden, iş kazası olarak kabul etmemiştir²⁴⁵.

²⁴³ Sümer, *İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku*, s. 108; Aynı yönde; Sözer, *age*, s. 355.

²⁴⁴ Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 163.

²⁴⁵ Yarg. 10. HD, E. 1987/6147, K. 1987/6285, T. 19.11.1987, (Aslanköylü, *age*, s. 657).

Buna karşılık, bizim de katıldığımız görüş uyarınca sigortalının işyeri dışında taşıt aracından indikten sonra işyerine yürüdüğü zaman kesiti içinde gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak değerlendirilmelidir²⁴⁶. Şöyle ki, sigortalının servis aracına bindiği andan işyerine girdiği ana kadar geçen süre içinde geçireceği kazalar, iş kazası sayılmalıdır. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi, sigortalının servis aracından inip, yakın mesafede bulunan işyerine giderken uğradığı kaza olayını iş kazası saymıştır. Söz konusu kararda şu hususlara yer verilmiştir:

“[...] Yapılan incelemede, dinlenen tanık beyanlarından davacılar murisinin servis aracıyla işe giderken servis aracının işçiyi işyerinin içine kadar götürmeyip Erzurum-Ilıca karayolunun üzerinde bırakıp buradan 5-6 dakikalık yürüme yolu ile davalıya ait Şantiye’ye ulaştığı olay gününden önce de işe gidişlerin bu şekilde olduğu anlaşılmaktadır. Olay günü ise, işçinin servis aracından Erzurum-Ilıca yolu üzerinde bırakıldığı, işçinin davalıya ait şantiyeye gitmek üzere yolun sağından soluna geçerken yoldan geçen 3. şahsa ait bir aracın çarpması sonucu öldüğü anlaşılmaktadır. Bilindiği üzere, işe giderken geçirilen süre 506 sayılı Yasa’nın 11. maddesi (e) fıkrası gereğince hizmet süresinden sayılacağından ve dava konusu olay işe giderken gerçekleşmiş olduğundan kazanın trafik-iş kazası olduğu ortadadır [...]”²⁴⁷.

Kanaatimizce, işyerinin yakınlarında indirilen sigortalının işyerine doğru yürürken uğradığı kaza olayının (işçinin işyeri sahasına girmediği ve bu nedenle işe getirilip götürülme faaliyetinin sonlanmadığı dikkate alındığında) iş kazası sayılması isabetli olmuştur.

1.4.5.5. Sigortalının Özel Bir İşi Nedeniyle İşverence Tahsis Edilen Araçta Bulunması

İşverence tahsis edilen aracın sigortalı tarafından işe gidiş-geliş için kullanıldığı sırada gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilecektir. Buna karşılık, sigortalının işverence sağlanan aracı göreviyle ilgili olmayıp, örneğin gezme amaçlı ya da özel bir işini görmek üzere kullanması durumunda, meydana gelen kaza iş kazası sayılmayacaktır²⁴⁸.

²⁴⁶ Aslanköylü, **age**, s. 657.

²⁴⁷ Yarg. 21. HD, E. 2003/4144, K. 2003/4122, T. 01.05.2003, (legalbank).

²⁴⁸ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 423.

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin vermiş olduğu kararda şu hususlara yer verilmiştir:

“[...] Somut olayımızda ise; davacı kazalı davalı 'nin taşıeronu olan davalı işçisi olarak kaldırım kilit taşı döşeme işinde çalıştığını, olay günü işvereni M. S[...] tarafından İ[...] A.Ş.'ye ait üretim yerinden malzeme (kilit taşı) almak için görevlendirildiğini, bu görev gereği dava dışı sürücünün kullandığı kamyonla malzeme yüklü vaziyette şantiye alanına dönerken meydana gelen kazada yaralandığını iddia etmiştir. Davalı ise bu iddiayı reddetmiş böyle bir görevlendirmenin söz konusu olmadığını, kazalının şahsi bir işi için kazaya konu araçta bulunduğunu ve dönüş yolunda meydana gelen kazada yaralandığını ifade etmiştir. Dosyada dinlenen çalışanı olan tanık; ‘iş yerlerinde (İ[...] A.Ş. 'ye ait imalathanede) yüklemelerin makinelerle yapıldığını, davacı kazalının yükleme yapması gibi bir durumun olmadığını’ ifade etmiş, yine aynı iş için görevlendirilen (kilit taşı nakliye işi) diğer kamyon şoförü de bu ifadeyi teyit eder biçimde ‘yükleme alanına yalnız gittiklerini, kazalının kendi şahsi (bir yakınına para gönderme) işi için geldiğini ifade etmiştir. Özetle bir olayın iş kazası sayılması için zararlandırıcı olayın hizmet akdinin ifası sırasında yani işverenin hakimiyeti altında meydana gelmesi şarttır. İşbu dosyada ise asıl işi kilit-parke taşı döşeme işi olan davacının, olay günü malzeme almak için şoför ile birlikte görevlendirildiğine dair iddiasını ispata yeter delil bulunmamakta olup bu kapsamda davasının reddi gerekirken kabulü doğru olmamıştır. Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular nazara alınmaksızın yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir [...]”²⁴⁹.

²⁴⁹ Yarg. 21. HD, E. 2015/14827, K. 2015/19327, T. 02.11.2015, (lexpera).

1.5. UZAKTAN ÇALIŞMA ESNASINDA MEYDANA GELEN KAZALAR

Bugün uzaktan çalışma, tercih edilen bir çalışma türüdür. Bu nedenle, uzaktan çalışmanın tanımı ve özelliklerinden bahsedildikten sonra bu hallerde meydana gelen kazanın iş kazası niteliği aşağıda açıklanacaktır.

1.5.1. Uzaktan Çalışmanın Tanımı ve Özellikleri

Günümüzde artık birçok işçi uzaktan çalışma şeklinde iş görmektedir. 4857 sayılı İş Kanunu'nun²⁵⁰ 14. maddesinin dördüncü fıkrasında yapılan tanım uyarınca, *“uzaktan çalışma; işçinin, işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu kapsamında iş görme edimini evinde ya da teknolojik iletişim araçları ile işyeri dışında yerine getirmesi esasına dayalı ve yazılı olarak kurulan iş ilişkisidir”*. İlgili tanımdan da anlaşılacağı üzere, uzaktan çalışma, gerek “evde çalışmaları” gerekse teknolojik iletişim araçlarıyla işyeri dışında yapılan “tele çalışmaları” kapsamaktadır²⁵¹. Çalışanlar, işverene ait işyeri dışında bir yerde ancak işverenin verdiği emir ve talimatlar doğrultusunda (kural olarak) onun sağladığı teknolojik iletişim araçlarıyla²⁵² ve işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu içinde çalışmaktadır²⁵³.

1.5.1.1. İşyeri Kavramının Genişlemesi ve İşin İşyerinin Dışında Görülmesi

5510 sayılı Kanun'un 11. maddesinin birinci ve ikinci fıkrasında ve 4857 sayılı Kanun'un ikinci maddesinin ikinci ve üçüncü maddesinde işyerinin tanımı yapıldıktan sonra işyeri niteliğini haiz olan yerler sayılmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, *“işyeri; işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür”*. Özellikle teknolojideki gelişmeler sebebiyle bugün artık işyeri bir “yer” olmaktan uzaklaşmıştır.

²⁵⁰ RG., T. 10.06.2003, S. 25134.

²⁵¹ Mustafa Alp, “Tele Çalışma (Uzaktan Çalışma)”, **Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan**, İstanbul, Beta Yayınları, C. 1, 2011, s. 797.

²⁵² Esra Yiğit, “Türk Hukukunda ve Alman Hukukunda Uzaktan Çalışmanın Temel Esasları”, **TAÜHFD**, C. 3, S. 2, Y. 2021, s. 141-142.

²⁵³ Ekmekçi/Yiğit, **age**, s. 25; Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, **age**, s. 224,225.

Uzaktan çalışma türlerinde; sigortalı, hizmet sözleşmesiyle üstlendiği iş görme borcunu tamamen veya kısmen işyeri dışında bir yerde ifa etmektedir. Bu kapsamda, uzaktan çalışma halinde, “işyeri” yerine “iş organizasyonu” kavramı öne çıkmaktadır.

1.5.1.2. Sigortalının İşverenin İş Organizasyonu Çerçevesinde İş Görmesi

Sigortalı iş görme edimini işyeri dışında görüyor olsa da iş faaliyeti işveren tarafından oluşturulmuş “iş organizasyonu”²⁵⁴ çerçevesinde yerine getirilmektedir. Başka bir anlatımla, iş ilişkisinin uzaktan çalışma olarak adlandırılması için, sigortalının iş görme edimini işverence oluşturulan iş organizasyonu içerisinde ve dolayısıyla işverenin emir ve talimatı doğrultusunda yerine getirmesi zorunludur. Bu hâlde, evde çalışan işçiye verilen ekipmanın arızalı olması nedeniyle çıkan yangında yaralanan işçinin geçirdiği kaza, iş kazası olarak değerlendirilecektir²⁵⁵.

1.5.2. Uzaktan Çalışmanın Bir Türü Olarak Evde Çalışma Esnasında Gerçekleşen Kazalar

Genellikle tekstil ve giyim alanında, bilgisayar programcılığı, çevirmenlik gibi işlerde evde çalışma tercih edilmektedir²⁵⁶. Evde çalışmada; iş ilişkisi hizmet sözleşmesiyle kurulmaktadır. Örneğin, bir lokanta için evinde yemek yapan ve bunu lokantaya teslim eden kişi evde çalışmaya uygun olarak iş görmektedir. Evde çalışma hâlinde, sigortalı işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu²⁵⁷ çerçevesinde iş görme borcunu kendi evinde yerine getirmektedir. Burada önemli olan, tarafların iş faaliyetinin sigortalının evinde görüleceği konusunda anlaşmış olmalarıdır.

²⁵⁴ Kübra Demir, “Türk İş Hukukunda Uzaktan Çalışma Kapsamında İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Sağlama Borcu”, **SÜHFD**, C. 3, S. 29, 2021, s. 2505.

²⁵⁵ İnceman, **age**, s. 426.

²⁵⁶ Muharrem Emre Ulusoy, **Ev Hizmetlerinde Bireysel İş İlişkileri**, Ankara, Adalet Yayınları, 2023, s. 64, 65.

²⁵⁷ Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, **age**, s. 225.

Evde çalışan işçinin çalışma yer ve saatlerini kendi belirlemesi, denetimden uzak olması, ekonomik olarak işverene bağımlı olsa da kişisel bakımdan bağımsız olması gibi nedenlerin hizmet sözleşmesinin bağımlılık unsurunu zayıflattığı söylenebilir. Ancak bu noktada unutulmamalıdır ki, işçi işin yapılmasıyla ilgili işverenden emir ve talimat almakta olup, işi işverene ait organizasyon içinde ve işverenin yararına yapmaktadır. Bunun yanı sıra ücret, iş görme ve zayıf olsa da bağımlılık unsurlarının bulunması, evde çalışmanın hizmet sözleşmesi ile yapıldığını göstermektedir²⁵⁸.

Evde çalışma halinde; kaza yürütülmekte olan iş nedeniyle meydana gelmişse, 5510 sayılı Kanun çerçevesinde bir iş kazasının gerçekleştiği kabul edilmelidir²⁵⁹. Bu kapsamda, meydana gelen kazanın evde çalışan sigortalının mesleki faaliyet alanı içerisinde gerçekleşip gerçekleşmediği tespit edilmelidir. Çünkü evde çalışma durumunda, sigortalının iş gördüğü yer ve zaman (kural olarak) kesin biçimde belirlenemediğinden, sigortalının özel yaşamı ile mesleki (iş) faaliyeti iç içe geçmiş olur²⁶⁰.

Burada, sigortalının iş faaliyeti nedeniyle uğradığı kazaların iş kazası olarak değerlendirilmesi gerekir. Örneğin, iş görme borcunun ev ile ana işyeri arasında dönüşümlü olarak ifa edildiği dönüşümlü evde çalışma modelinde, bizim de katıldığımız görüş uyarınca, evden ana işyerine gidiş gelişler esnasında meydana gelen kazaların (c) bendi uyarınca iş kazası olarak nitelendirilmesi uygun olur²⁶¹.

Özellikle evde çalışma esnasında meydana gelen kazaların Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendi kapsamında incelenmesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu bağlamda, öncelikli olarak sigortalının evinin "işyeri" sayılıp sayılmayacağı araştırılmalıdır. Sigortalının evinin işyeri olarak nitelendirilmemesi hâlinde ise, ikinci bir aşamada sigortalının evinde (işyeri dışında) işveren tarafından yürütülmekte olan bir işin görülüp görülmediği tespit edilmelidir.

²⁵⁸ Ulusoy, *age*, s. 66.

²⁵⁹ Dilek Dulay, *Türk İş Hukukunda Evde Çalışma*, Ankara, Turhan Kitabevi, 2016, s. 297.

²⁶⁰ Murat Kandemir, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Tele Çalışma*, İstanbul, Legal Kitapevi, 2011, s. 221.

²⁶¹ Dulay, *age*, s. 297, 298.

1.5.2.1. Sigortalının Evinin İşyeri Sayılıp Sayılmayacağı

İşyerinde uğranılan kazalar, kayıtsız şartsız iş kazası olarak kabul edilecektir. *Kanaatimizce*, sigortalının evinin tamamının işyeri olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Zira sigortalı evinde kişisel işlerini görmekte olup orada yaşamaktadır. Bu hâlde evin tamamı yerine sadece (evde) iş görülen (çalışılan) yer, işyeri olarak kabul edilmelidir. Bunun sonucu olarak, çalışılan süre içinde iş görülen yerde gerçekleşen kazalar, Kanun'un m. 13/f.1-(a) hükmü uyarınca, iş kazası olarak değerlendirilmelidir.

1.5.2.2. Sigortalının Evinin İşyeri Sayılmadığı Durumlarda Meydana Gelen Kazalar

İşyerinde meydana gelen kazalar iş kazası niteliğinde olmakla birlikte, işyeri dışında gerçekleşen zararlandırıcı olaylar, ancak işin yürütülmesi nedeniyle gerçekleşmişse, iş kazası sayılır. Bu hâlde, sigortalının evinin işyeri olarak kabul edilmediği durumlarda, işçi (belirli koşullar altında) Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi hükmünden yararlanır.

Bu durumda, meydana gelen kazanın iş kazası sayılması için sigortalının gördüğü iş ile kaza ve kaza ile zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunması gerekir. Buna karşılık, işle ilgili olmayan ve (görülen iş ile gerçekleşen kaza arasındaki) nedensellik bağını kesen sebeplerin mevcut olması hâlinde, gerçekleşen olay, iş kazası olarak kabul edilmez. Örneğin, uzaktan çalışan kişinin (evde görülen işten bağımsız olarak) evde temizlik yaparken yere düşüp yaralanması, iş kazası sayılmamalıdır. Ancak evde çalışan sigortalı işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle kazaya uğramışsa, zararlandırıcı olay Kanun'un m. 13/f.1-(b) hükmü uyarınca iş kazası sayılacaktır²⁶². Bu nedenle, evden çalışma halinde özellikle işin yapılacağı zamanın (çalışma süresinin) ve işin görüleceği yerin açıkça belirlenmiş olması, uğranılan kazaların iş kazası olup olmadığının tespiti açısından yararlı olur.

²⁶² Kandemir, *İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Tele Çalışma*, s. 219.

1.5.3. Tele Çalışma Esnasında Meydana Gelen Kazalar

Uzaktan çalışma türlerinden biri olan “tele çalışma”, hizmet sözleşmesi bünyesindeki işin bilgi ve iletişim teknolojileri vasıtasıyla işyeri dışında ve işverenin doğrudan denetim ve gözetimi altında bulunmamakla beraber onun iş organizasyonu²⁶³ kapsamında görülmesi olarak tanımlanabilir²⁶⁴. Tele çalışmanın birden fazla türü mevcuttur. Örneğin, evde tele çalışma²⁶⁵, uydu büro ve gezici tele çalışma²⁶⁶. Bununla beraber, tele çalışmada belirleyici olan, sigortalının teknolojik iletişim araçlarını kullanmak suretiyle iş görmesidir²⁶⁷. Tele çalışmada işçinin iş edimini sunduğu yer evi olabileceği gibi, başka bir yer de olabilir.

1.5.3.1. Tele Çalışmanın Yapıldığı Yerin İşyeri Sayılıp Sayılmayacağı

Kanaatimizce, (görülen işten bağımsız olarak) sigortalının evinin dışında üçüncü bir yerde meydana gelen kazalar, Kanun’un 13. maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca iş kazası sayılmayacaktır. Bu nedenle, sigortalının bir kafe veya kütüphane gibi bir yerde bilgisayarda iş görürken kazaya uğraması, bu yerler işverenin işyeri organizasyonu dâhilinde değerlendirilmeyeceğinden, (a) bendi kapsamında iş kazası olarak kabul edilmez. Çünkü tele çalışma halinde sigortalının her gün farklı bir yerde iş görebileceği göz önüne alındığında, bu yerlerin tamamının işyeri dâhilinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Yine, çalışılan yerin bir kereye özgü olarak kullanılmış olması, uğranılan kazanın (a) bendi kapsamında iş kazası sayılmasına yol açmaz.

Buna karşılık, uzaktan çalışılan yerin işveren tarafından tayin edilen ve arzu edilen zamanlarda çalışmaya olanak veren (işyeri dışında) sabit ve tek bir yer olması durumunda, bu yerler işyeri kapsamında görülebilir. Bu hâlde, bu yerlerde gerçekleşen kazalar, 5510 s.K. m. 13/f.1-(a) hükmü gereğince iş kazası sayılır.

²⁶³ Çelik/Caniklioğlu/Canbolat/Özkaraca, *age*, s. 225.

²⁶⁴ Dulay, *age*, s. 63; Ulusoy, *age*, s. 70.

²⁶⁵ Tele Çalışmanın Farklı Uygulanma Biçimleri için bkz. Arkin Günay, **Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Evde Çalışma**, İstanbul, Legal Yayınları, 2018, s. 85-89.

²⁶⁶ Ulusoy, *age*, s. 69.

²⁶⁷ Süzek, *age*, s. 286.

1.5.3.2. Tele Çalışmanın Yapıldığı Yerin İşyeri Sayılmadığı Durumlarda Meydana Gelen Kazalar

Tele çalışmanın yapıldığı yerin işyeri sayılmadığı durumlarda, uğranılan kazanın m. 13/f.1-(b) hükmü uyarınca iş kazası olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği hususu önemlidir. Bu hâlde, uzaktan çalışan sigortalının (işin görüldüğü yerden bağımsız olarak) yapılan işle bağlantılı olarak kazaya uğraması, iş kazası sayılmalıdır. Başka bir anlatımla, kazanın (b) bendi kapsamında iş kazası sayılması için gerçekleşen kaza ile görülen iş ve kaza ile zarar arasında uygun nedensellik bağının bulunması zorunludur. Kanaatimizce, uygun nedensellik bağının ispatında yaşanacak güçlükleri ortadan kaldırmak için özellikle uzaktan çalışma durumunda, işin görüleceği yerin ve zaman aralığının yazılı şekilde belirlenmesi yerinde olur.

1.6. İŞ KAZALARININ TESPİTİ

1.6.1. İş Kazalarının Kaydı ve Kuruma Bildirilmesi

İş kazasının bildirimine ilişkin düzenlemeler Kanun'un 13. maddesinin ikinci fıkrası ile ek beşinci maddenin yedinci fıkrasında ve Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin²⁶⁸ 35. maddesinde düzenlenmiştir. Düşme, çarpma gibi durumların, ileride komplikasyonlara yol açabileceği düşünüldüğünde, kazanın küçüklüğü veya büyüklüğü dikkate alınmaksızın gerçekleşen her türlü kaza olayının, iş kazası olarak kaydının tutulması ve bildirilmesi yerinde olur.

1.6.1.1. Bildirimin Yapılacağı Yerler ve Kişiler

Meydana gelen kaza olayının iş kazası olarak bildirilmesi gerekir. Bu hâlde, iş kazası bildiriminin 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinin ikinci fıkrasının (a) ve (b) bentleri uyarınca Sosyal Güvenlik Kurumu'na ve yetkili kolluk kuvvetlerine; 4857 sayılı Kanun'un yedinci maddesinin dokuzuncu fıkrasının (c) bendine göre, geçici iş ilişkilerinde ayrıca bir de özel istihdam bürosuna²⁶⁹ yapılması gerekir.

1.6.1.2. Bildirimi Yapacak Kişiler

1.6.1.2.1. Sigortalının İş Kazasını İşverene veya Kuruma Bildirme Yükümlülüğü

İşçi uğradığı iş kazasını işverene veya kuruma bildirmekle yükümlüdür. Sigortalının bu yükümlülüğü yerine getirmemesi hâlinde uygulanabilecek olan yaptırımın Kanun'da öngörülmemiş olması nedeniyle, bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigortalı hakkında herhangi bir işlem yapılmaz.

²⁶⁸ RG., T. 12.05.2010, S. 27579.

²⁶⁹ Tuncay/Ekmekçi, *age*, s. 430; Güzel/Okur/Caniklioğlu, *age*, s. 395.

1.6.1.2.2. İşverenin İş Kazasını Bildirme Yükümlülüğü

Kanun'da öngörülen yardımların yapılabilmesi için olayın Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmesi zorunludur²⁷⁰. 5510 s.K. m. 13/f.2 hükmü uyarınca iş kazası bildiriminin, bağımlı çalışan sigortalı açısından işveren tarafından²⁷¹, bağımsız çalışan sigortalı açısından ise sigortalının kendisi tarafından yapılması gerekir. İşveren bütün iş kazalarının kaydını tutup, bunlarla ilgili raporları düzenler. Bunun yanı sıra işveren, sigortalının uğradığı iş kazalarını en geç kazadan sonraki üç iş günü içinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmekle yükümlüdür²⁷². İş kazasına uğrayan işçinin alt işverenin işçisi olması durumunda, bildirim yükümlülüğü alt işverende olmakla birlikte asıl işveren de Sosyal Güvenlik Kurumu'na karşı müteselsilen sorumlu olacaktır²⁷³.

Özel istihdam bürosu aracılığıyla kurulan geçici iş ilişkisinde ise, ödünç alan işveren (geçici işveren) iş kazasına uğrayan işçisiyle ilgili durumu derhâl özel istihdam bürosuna (geçici işçilerin işvereni) ve kazanın olduğu tarihten itibaren üç iş günü içinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na ve yetkili kolluk kuvvetlerine bildirmekle yükümlü kılınmıştır (4857 s.K. m. 7/f.9-(c))²⁷⁴. Kısacası, özel istihdam bürosu aracılığıyla kurulan iş ilişkilerinde bildirim yükümlülüğü geçici işverene aittir.

²⁷⁰ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 429,430; Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 395; Korkusuz/Uğur, **age**, s. 271; Alper, **age**, s. 259.

²⁷¹ Yarg. 21. HD, E. 2018/619, K. 2018/4961, T. 17.05.2018, (lexpera).

²⁷² Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, m. 35/f.1-(a), RG., T. 12.05.2010, S. 27579.

²⁷³ Danıştay 15. D., E. 2015/10087, K. 2018/7937, T. 28.11.2018, (lexpera).

²⁷⁴ Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 395; Güneren, **age**, s. 539, 540.

1.6.1.3. Bildirimin Süresi ve Şekli

1.6.1.3.1. Bağımlı Çalışan Sigortalının Uğradığı Kazaların Bildirimi

İş kazası, bağımlı işçilerin işverenleri tarafından o yer yetkili kolluk kuvvetlerine derhâl ve Kurum’a da en geç kazadan sonraki üç iş günü içinde bildirilmesi gerekir²⁷⁵. Bildirim süreleri iş günü olarak belirlenmiştir²⁷⁶. Öte yandan kaza olayının, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesiyle²⁷⁷ ya da kazaya ilişkin bilgilerin bir dilekçede²⁷⁸ belirtilmesi suretiyle yazılı olarak doğrudan veya taahhütlü posta yoluyla ya da e-bildirgeyle e-sigorta yoluyla Kurum’a bildirilmesi gerekir²⁷⁹. Bildirgenin şekli, içeriği, verilme usûlü Kurum tarafından çıkarılan Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’nde düzenlenmiştir (SSİY m. 35/ f. 1).

Bildirim süresine ilişkin kanunî süre, kazayı takip eden ilk iş günü başlar. Bununla birlikte, kazanın sigortalının görevli olarak işyeri dışındaki bir yerde bulunduğu sırada gerçekleşmesi hâlinde, bildirimle ilişkin süreler iş kazasının işveren tarafından öğrenilme anından itibaren başlar (5510 s.K. m. 13/ f. 3)²⁸⁰. Ayrıca belgelenmiş bir mazeretin olması koşuluyla, bildirim süresi mazeretin ortadan kalktığı tarihten itibaren başlayacaktır (SSİY m. 90)²⁸¹.

1.6.1.3.2. Bağımsız Çalışan Sigortalının Uğradığı Kazaların Bildirimi

5510 sayılı Kanun bağımsız çalışanları da iş kazası sigortası kapsamına almıştır. Bağımsız çalışan sigortalının gerçekleşen kaza olayını (rahatsızlığın bildirim yapmaya engel olmadığı günden sonraki) üç iş günü içinde Kurum’a bildirmesi gerekir.

²⁷⁵ Uşan/Erdoğan, *age*, s. 385.

²⁷⁶ Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz, *age*, s. 207.

²⁷⁷ Bkz. Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği Ek-7’de iş kazası ve meslek hastalığı bildirim formu; Ayrıca 2016/21 sayılı Genelge Ek-13.

²⁷⁸ Dilekçede yer alması gereken bilgiler için 2016/21 sayılı Genelge’ye bakınız, 2016/21 sayılı Genelge, 1.1.3. İş Kazasının Bildirimi ve Bildirim Süresi.

²⁷⁹ Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 396, 397.

²⁸⁰ İstanbul BAM 41. HD, E. 2019/944, K. 2019/138, T. 07.11.2019, (lexpera). Korkusuz/Uğur, *age*, s. 271.

²⁸¹ Güzel/Okur/Caniklioglu, *age*, s. 396; Özgür Oğuz, “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Kurumun İşverene Rücu Hakkı”, *TBB*, S. 140, Y. 2019, s. 406.

Hemen eklemek gerekir ki, bildirim yapılacak sürenin toplamı kaza anından itibaren bir ayı geçemez (SSGSSK m. 13/2-b)²⁸². Bunun dışında, bildirim yapmaya engel olan durumlar hekim raporuyla veya varsa mücbir sebebin belgelenerek ortaya konulması gerekir. Bağımsız çalışan sigortalının kaza olayını kanunî süre içinde bildirmemesi hâlinde, sigortalıya bu süre için Kurum tarafından herhangi bir gelir ve ödenek sağlanmaz.

1.6.1.4. Bildirim Yapılmamasının Sonuçları

1.6.1.4.1. Bildirimin Zamanında Yapılmaması

Sigortalıların süresinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmesi gerekir²⁸³. Buna rağmen, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalı işe girdiğinde Sosyal Güvenlik Kurumu'na hiç bildirilmemiş²⁸⁴ veya sonradan bildirilmiş olabilir. Bu durumda, sigortalı Kurum'a bildirilmeden önce bir iş kazasına maruz kalırsa, sigortalıya sosyal sigorta yardımları Kurum tarafından yapılır (5510 s.K. m. 23). Bunun dışında, iş kazasına ilişkin bildirimin süresinin geçmiş olması bildirim yapma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz. İş kazası bildirimini zamanında yapılmamış olsa dahi kazaya uğrayan sigortalının ya da hak sahiplerinin gelir ve ödenekleri Kurum tarafından ödenir (5510 s.K. m. 21/ f. 2). Bu hâlde, Kurum'ca yapılan ödemeler işverene ayrıca ödettirilir.

1.6.1.4.2. Gerçeğe Aykırı Bildirim Yapılması

İş kazası konusunda gerçeğe aykırı bilgi verilmesi ve olayın aslında bir iş kazası olmadığını anlaşılması hâlinde, kazaya uğrayan sigortalıya veya hak sahiplerine buna rağmen Kurum tarafından ödeme yapılır (m. 13/ f. 3, m. 96/ f. 1). Buradaki gerçeğe aykırı bildirim, olayın hukukî nitelendirmesine ilişkin yapılan hataları kapsamaz.

²⁸² Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, m. 35/ f. 1-(b). Aslanköylü, *age*, s. 644.

²⁸³ Günay, *İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri*, s. 542.

²⁸⁴ Sigortalıların bildirim ve tescili 5510 sayılı Kanun'un sekizinci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, m. 4/ f. 1-(a) hükmüne göre (bağımlı çalışan) sigortalının m. 7/ f. 1-(a) bendine göre belirtilen sigortalılık başlangıç tarihinden önce işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi gerekir.

Şöyle ki, gerçeğe aykırı bildirimden anlaşılması gereken, işverenin Kurum'u yanıltmak ve sigortalıya yarar sağlamak amacıyla yaptığı bildirimdir²⁸⁵. Örneğin, işçi işyeri dışındaki yere görevli olarak gönderilmediği hâlde âdetâ görevliymiş gibi gösterilmişse, Kurum'a gerçeğe aykırı bilgi verilmiş olur. Fazla veya yersiz olarak yapıldığı tespit edilen ödemeler, Sosyal Güvenlik Kurumu'nca geri alınır (SSGSSK. m. 96)²⁸⁶.

1.6.1.4.3. İdarî Para Cezası

İşverenin Kurum'a iş kazası bildirimini yapmamış olması hâlinde, işveren aleyhine idarî para cezası²⁸⁷ uygulanır (5510 s.K. m. 13, 6331 s.K. m. 14). İşverene uygulanacak olan idarî para cezası (bildirilmeyen sigortalı başına değil) iş kazası sayısı esas alınarak belirlenecektir²⁸⁸.

1.6.2. İş Kazasının Sosyal Güvenlik Kurumu'nca Soruşturulması ve Tespiti

Meydana gelen kaza olayının öncelikle Sosyal Güvenlik Kurumu'na bildirilmesi gerekir. Zira iş kazası nedeniyle sosyal sigorta yardımlarının yapılabilmesi için Kurum'un zarar verici sigorta olayını iş kazası olarak kabul etmesi gerekir²⁸⁹. Kurum'un gerçekleşen kazanın iş kazası olarak kabul edilip edilmeyeceği hakkında bir karara varması için Kurum'un²⁹⁰ yetkilendirilen memurlarınca veya Bakanlık iş müfettişlerince²⁹¹ soruşturma açılabilir (Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, m. 37/ f. 2)²⁹². Ancak, Kurum her kaza olayında soruşturma açmak zorunda değildir²⁹³. Soruşturma genellikle, ölümle neticelenen iş kazalarında yapılır. Sigorta müfettişlerince yürütülecek olan soruşturma sonucunda bir rapor düzenlenir.

²⁸⁵ Ekmekçi/Köme Akpulat/Akdeniz, **age**, s. 210.

²⁸⁶ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 429.

²⁸⁷ İş kazası bildiriminin geç yapılması durumunda işverene (çalışan sayısı ve işyerinin tehlike sınıfı esas alınarak) iş kazasını bildirmeme cezası uygulanır. Bu cezalar 2023 yılı için en az 15.529,00 Türk lirası; en çok ise 46.587,00 Türk lirasıdır, <www.sgkbilgisi.com>, (E.T.18.07.2023).

²⁸⁸ 2016/21 sayılı Genelge.

²⁸⁹ Demircioğlu/Korkmaz/Kaplan, **age**, s. 263.

²⁹⁰ Yarg. 21. HD, E. 2018/619, K. 2018/4961, T. 17.05.2018, (legalbank).

²⁹¹ Bkz. RG., T. 10.08.2007, S. 26609, Sosyal Güvenlik Kurumu Rehberlik ve Teftiş Başkanlığı Yönetmeliği m. 13/ f. 1-(i).

²⁹² Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 429; Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 397, 398.

²⁹³ Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 397.

Bu raporda olayın yeri, kazanın meydana geliş biçimi, tanık ifadeleri ve olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağı yer alır. İş kazası niteliği Kurum’ca kabul edilmezse, sigortalının ya da hak sahiplerinin söz konusu olayın iş kazası olduğunu dava yoluyla tespit ettirmesi mümkündür²⁹⁴.

1.6.3. İş Kazasının Tespiti Davası

Sigortalı zararlandırıcı olayın (kazanın) iş kazası olduğunun mahkemece tespit edilmesini talep edebilir. Bunun için iş kazasının tespiti davası açılmalıdır.

1.6.3.1. İş Kazasının Tespiti Davasının Özelliği Olarak Sosyal Güvenlik Kurumuna Başvuru Şartı

Zarar verici olayın iş kazası olduğunun tespiti davası açılabilmesi için, 7036 s.K. m. 4/ f. 1 hükmü uyarınca daha önce SGK’ya olayın iş kazası olduğunun tespiti için başvuruda bulunulmuş olması zorunludur²⁹⁵. Gerçekleşen kaza olayının iş kazası olduğunun tespitine yönelik yapılan başvuruya Kurumca 60 gün içinde cevap verilmezse talep reddedilmiş sayılır. Bu aşamada belirtmek gerekir, Kurum’a karşı dava açılabilmesi için taleplerin reddedilmesi veya cevap verilmeyip reddedilmiş sayılması gerekir²⁹⁶. Belirtmek gerekir ki, Kurum’a başvuru sırasında geçen süre zamanaşımı ve hak düşürücü sürelerin hesaplanmasında dikkate alınmaz²⁹⁷.

²⁹⁴ Yarg. 10. HD, E. 2020/10640, K. 2021/12112, T. 13.10.2021, (lexpera).

²⁹⁵ Ayşe Köme Akpulat, **İş Mahkemelerinde Yargılamanın Özellikleri**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, 2018, s. 300; Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, s. 191; Güneren, **age**, s. 547.

²⁹⁶ Yarg. 21. HD, E. 2017/3201, K. 2018/8355, T. 15.11.2018, (lexpera).

²⁹⁷ Köme Akpulat, **age**, s. 300.

1.6.3.2. İş Kazasının Mahkeme Tarafından Tespit Edilmesi

Sigortalının uğradığı kaza olayının iş kazası olduğunun tespitine yönelik yapılan başvuru üzerine Kurum'un 60 gün içerisinde cevap vermemesi veya olayın iş kazası sayılmadığını bildirmesi durumunda, sigortalı olayın iş kazası olduğunun tespiti talebiyle Sosyal Güvenlik Kurumu ve işveren aleyhine "iş kazasının tespiti davası" açabilir²⁹⁸. Şöyle ki, tespit davası²⁹⁹ bir hukukî olayın varlığının veya yokluğunun tespit edilmesi amacıyla açılmaktadır (6100 sayılı HMK m. 106/ f. 1). Tespit davası açan işçinin, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır (6100 sayılı HMK m. 106/ f. 2). Burada, sigortalının iş kazası tespiti davası açmakta hukukî yararı bulunmaktadır. Nitekim bu gibi tespit davaları aynı zamanda eda davası niteliğinde olduğundan, verilen tespit kararının Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından uygulanması zorunludur³⁰⁰. Buna karşılık, Kurumun iş kazası olarak kabul ettiği olaylara karşı işveren somut olayın iş kazası olmadığının tespitini mahkemeden isteyebilir³⁰¹.

1.6.3.2.1. İş Kazasının Tespiti Davasında Davacı ve Davalı Taraf

Olayın iş kazası olduğunun tespiti davasında davacı taraf, sigortalı veya ölmüşse hak sahipleridir³⁰². Sigortalının veya ölmüşse hak sahiplerince açılacak iş kazası tespiti davasının Sosyal Güvenlik Kurumu ile işverene yöneltilmesi zorunludur. Bu nedenle, Sosyal Güvenlik Kurumu'nun da davalı olarak gösterilmesi gerekir. Davalıların bu arkadaşlığı maddî anlamda olmayıp, şekli anlamda mecburî dava arkadaşlığıdır³⁰³. Bunun sonucu olarak, dava tüm dava arkadaşlarına birden yöneltilmelidir.

²⁹⁸ Tuncay/Ekmekçi, **age**, s. 430; Güzel/Okur/Caniklioğlu, **age**, s. 398. Yarg. 10. HD, E. 2016/17217, K. 2019/3441, T. 15.04.2019, (legalbank).

²⁹⁹ Tespit davası hk. ayrıntılı bilgi için bkz. Hakan Pekcanitez/Muhammet Özkes/Mine Akkan/Hülya Taş Korkmaz, **Pekcanitez Usul Medeni Usul Hukuku**, İstanbul, On İki Levha Yayıncılık, C. II, 15. Baskı, 2017, s. 972-983; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, **Medeni Usul Hukuku**, Ankara, Yetkin Yayınları, 5. Bası, 2022, s. 328-330.

³⁰⁰ Aslanköylü, **age**, s. 659.

³⁰¹ Yarg. 21. HD, E. 2017/2020, K. 2018/7868, T. 30.10.2018, (legalbank).

³⁰² Güneren, **age**, s. 548.

³⁰³ Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, s. 191.

5510 s.K. m. 4/ f. 1-(b) hükmü kapsamında kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanların geçirdiği kazanın iş kazası olduğunun tespitine ilişkin davanın sadece Sosyal Güvenlik Kurumu'na yöneltilmesi gerekir. Burada, davalı sıfatı sadece SGK'ya aittir³⁰⁴.

1.6.3.3. İş Kazalarında Zamanaşımı ve Hak Düşürücü Süre

Yargıtay'ın uygulamasına göre, iş kazasının tespiti davalarında zamanaşımı veya hak düşürücü süre yoktur³⁰⁵. Nitekim 5510 sayılı Kanun'da iş kazasının tespitine ilişkin davaların zamanaşımına veya hak düşürücü süreye bağlı olduğuna ilişkin açık bir süre sınırlaması yoktur³⁰⁶. Buna karşılık, iş kazasının tespiti sonucunda bağlanacak olan gelirin talep hakkına ilişkin zamanaşımı süresi mevcuttur³⁰⁷. 5510 sayılı Kanun'un 97. maddesinin birinci fıkrasına göre, “[...] iş kazası [...] halinde bağlanması gereken gelir ve aylıkların hakkın kazanıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde istenmeyen kısmı zamanaşımına uğrar”. Hemen belirtmek gerekir ki, beş yıllık zamanaşımı süresi sigorta yardımlarına hak kazanma tarihinden itibaren talep şartı olarak değerlendirilir. Nitekim beş yılı geçiren sigortalı ve hak sahibinin de iş kazasının tespiti talebinde hukukî yararı vardır. Bu hâlde, söz konusu ödenek ve gelirler başvuru tarihinden ileriye etkili olarak ödenir.

Yargıtay'ın iş kazasının tespiti davalarında zamanaşımı veya hak düşürücü süre olmayacağına yönelik uygulamasının bir sonucu olarak, sigortalı veya hak sahipleri meydana gelen kaza olayının iş kazası olup olmadığını, herhangi bir süre sınırlamasına tâbi olmadan tespit ettirebilir.

³⁰⁴ Güneren, *age*, s. 549.

³⁰⁵ Yarg. 21. HD, E. 2016/20062, K. 2018/3152, T. 02.04.2018, (lexpera).

³⁰⁶ Yarg. 21. HD, E. 2012/11078, K. 2013/17829, T. 03.10.2013, (legalbank).

³⁰⁷ Yarg. 21. HD, E. 2016/15225, K. 2018/3645, T. 10.04.2018, (lexpera). Balcı/Soner/Aydoğan/Yener, *İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları*, s. 197.

BÖLÜM 2: ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI KAVRAMI

2.1. ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI TANIMI

İş kazası kavramı, Alman Sosyal Güvenlik Kanunu'nun (*Sozialgesetzbuch, SGB*) “kanunî kaza sigortası” (*gesetzliche Unfallversicherung*) başlıklı yedinci kitabının sekizinci maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre iş kazası; sigortalının isteği dışında³⁰⁸, kısıtlı bir zaman içinde (anîden) gerçekleşen, dışsal ve zorlayıcı etkilerle ortaya çıkan, vücuda etki eden ve sağlığa zarar veren veya ölüme yol açan olaylardır (§ 8/ f. 1 c. 2 SGB VII)³⁰⁹. Belirtmek gerekir ki, Alman hukukunda iş kazalarının tespitinde “görülen iş” unsuru esas alınmaktadır. Bu kapsamda öncelikle, sigorta kapsamı içerisinde bulunan bir faaliyetin işyerinin amaçlarına uygun olarak yerine getirilmesi gerekir. Bunun yanında meydana gelen zarar verici olay, kaza anında gerçekleştirilmekte olan iş faaliyeti sonucu ortaya çıkmış olmalıdır. Yine, kaza olayının sigortalıda bedensel ve/veya ruhsal bir zarara veya sigortalının ölümüne yol açmış olması gerekir³¹⁰.

Anılan düzenlemede iş kazası kavramının tanımı verildikten sonra kapsam dâhilindeki durumlar sınırlı biçimde ifade edilmiştir. Kanun'da iş kazası olarak düzenlenen haller çalışmanın devamında ayrı bir başlık altında incelenecektir. Sekizinci maddede öngörülmüş olan hâller iş kazası sayılır. Alman sosyal güvenlik hukukunda, işyerinde gerçekleşen kazalar (kural olarak) iş kazasıdır (§ 8/ f. 1 c.2).

³⁰⁸ BSG, Urt. v. 29.11.2011 - B 2 U 10/11 R, BeckRS 2012, 66303.

³⁰⁹ BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 5/15 R, BeckRS 2016, 71024; BSG, Urt. v. 17.12.2015 - B 2 U 8/14 R, BeckRS 2016, 68272. Jochem Schmitt, „§ 8 Arbeitsunfall“, Versicherungsfall, **SGB VII Gesetzliche Unfallversicherung (Kommentar)**, München, C. H. Beck, 4. Aufl., 2009, Rn. 4-8.

³¹⁰ Silke Kunkel, „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. Frank Ehmann/Carsten Karmanski/Gabriele Kuhn-Zuber), SGB VII – Gesetzliche Unfallversicherung, **Gesamtkommentar Sozialrechtsberatung**, Baden-Baden, Nomos, 3. Aufl., 2023, Rn. 2; Matthias Schneil, „Arbeitsunfall“, (Ed. Klaus Weber), **Rechtswörterbuch**, München, C. H. Beck, 8. Aufl., 2023.

Ayrıca söz konusu faaliyetin (işin) sigortalının evinde veya başka bir yerde görülmesi durumunda, söz konusu faaliyet tıpkı işyerinde gerçekleştirilmiş gibi sigorta kapsamında olur (§ 8/ f. 1)³¹¹. Bu hâlde sözü edilen düzenlemede sayılan ve yol üzerinde gerçekleşen bazı kaza halleri (§ 8/ f. 2 no. 1-4) sigorta koruması altına alınmış olup, iş kazası sayılmıştır. Yine, iş ekipmanıyla (§ 8/ f. 2 no. 5) ve işin görülmesini sağlayan yardımcı aletle (§ 8/ f. 3) bağlantılı olarak gerçekleşen kazalar, iş kazasıdır.

³¹¹ Kunkel, *age*, Rn. 1.

2.2. İŞ KAZASININ ÖZELLİKLERİ

Alman sosyal güvenlik hukukunda bir iş kazasından bahsedebilmek için kazanın sınırlı (belirli) bir zaman içinde ortaya çıkmış olması gerekir³¹². Aynı şekilde, kaza olayının dış bir etken sonucu ve sigortalının iradesi ve isteği dışında meydana gelmiş olması da aranan koşullardandır.

2.2.1. Sınırlı Zaman İçinde Gerçekleşen Olay

Alman hukukunda iş kazasının sınırlı bir zaman dilimi içerisinde meydana geldiği kabul edilir. Zarar verici olayın bir günlük çalışma süresi (vardiya süresi) içinde başlamış ve sona ermiş olması gerekir³¹³. Bu süre aşıldığında, ilgili olay (gerekli diğer koşulların sağlanması hâlinde) meslek hastalığı kapsamında değerlendirilebilir.

2.2.2. Dış Etken Sonucu Meydan Gelen Olay

Bir iş kazasından bahsedebilmek için olayın dış bir etken sonucu gerçekleşmesi gerekir³¹⁴. Bu sebeple, sigortalının kendisinden kaynaklanan sağlık sorunları (örneğin, sigortalının epileptik nöbet geçirmesi veya aniden bayılması) Alman sosyal güvenlik hukukunda iş kazası olarak nitelendirilmez.

³¹² Christian Rolfs, „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. Rudi Müller-Glöße/Ulrich Preis/Ingrid Schmidt), SGB VII – Gesetzliche Unfallversicherung, **Erfurter Kommentar zum Arbeitsrecht**, Nördlingen, C. H. Beck, 23. Aufl., 2023, Rn. 1.

³¹³ BSG, Urt. v. 31.01.2012 - B 2 U 2/11, BeckRS 2012, 68168; Reinhard Holtstraeter, „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. Sabine Knickrehm/Ralf Kreikebohm/Raimund Waltermann), SGB VII – Gesetzliche Unfallversicherung, **Kommentar zum Sozialrecht**, Nördlingen, C. H. Beck, 7. Aufl., 2021, Rn. 2; Kunkel, **age**, Rn. 15; Annemarie Aumann, „Arbeitsunfall 4.0“, **Studien aus dem Max-Planck-Institut für Sozialrecht und Sozialpolitik**, Nomos Verlagsgesellschaft, Band 72, 2019, s. 40.

³¹⁴ BSG, Urt. v. 12.04.2005 - B 2 U 27/04 R, BeckRS 2005, 42456. Kunkel, Rn. 15.

2.2.3. Sigortalının İsteği Dışında Gerçekleşen Olay

Her ne kadar, kazanın sigortalının isteği dışında gerçekleşeceği açıkça düzenlenmemiş³¹⁵ olsa da isteme unsurunun kaza kavramıyla bağdaşmadığı dikkate alındığında, sigortalının bilerek ve isteyerek meydana getirdiği zararlar iş kazası sayılmaz³¹⁶. Kısacası, sigortalının iradî ve yapılan işle bağlantılı olmayan fiilleri sigorta korumasının dışında tutulmalı ve iş kazası olarak kabul edilmemelidir. Örneğin, sigortalının hareket hâlinde olan kamyonun platformunda güneşlenmesi ve bunun sonucunda kazaya uğraması, iş kazası sayılmamıştır³¹⁷.

³¹⁵ Kunkel, Rn. 4.

³¹⁶ Kunkel, Rn. 15.

³¹⁷ Holtstraeter, Rn. 81.

2.3. İŞ KAZASININ UNSURLARI

Alman sosyal güvenlik hukukunda bir iş kazasından söz edebilmek için kazaya uğrayanın sigortalı olması gerekir. Bunun dışında, kazanın (sigorta kapsamındaki faaliyetin) işin görülmesi esnasında meydana gelmesi gerekir. Ayrıca, sigortalının iş sözleşmesiyle görmeyi üstlendiği işi gerçekleştirmek (işe hizmet etmek) amacıyla hareket etmiş olması da şarttır. İşçinin, sigorta kapsamındaki faaliyeti (iş) görürken meydana gelen kaza sonucu bir zarara uğramış olması ve gerçekleşen kaza ile ortaya çıkan zarar arasında da uygun nedensellik bağının bulunması zorunludur.

2.3.1. Sigortalının Kazaya Uğraması

Bir iş kazasından bahsedebilmek için sigortalının (işçinin) isteği ve iradesi dışında zarar verici olaya (kazaya)³¹⁸ uğramış olması gerekir.

2.3.2. Kazaya Uğrayanın Sigortalı Olması

Alman Sosyal Güvenlik Kanunu'nun sekizinci maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi uyarınca, aynı Kanun'un ikinci, üçüncü ve altıncı maddesinde sayılan kişiler sigorta korumasından yararlanır³¹⁹. Çalışmamız kapsamında, söz konusu maddelerde belirtilen kişilerin tamamına değinilmeyecek olup, Kanun'dan bu hususta bazı örnekler verilmesiyle yetinilecektir. Bir iş kazasından söz edebilmek için zarar gören kişinin sigortalı olması gerekir. İşçinin sigortalı olarak bildirilmemiş ve sigorta primlerinin ödenmemiş olması, sigorta korumasından yararlanmayı engellemez. Çünkü bu kişiler kanunen sigortalı sayılır. Bu hâlde örneğin, kayıt dışı çalışan kişinin işle bağlantılı olarak uğrayacağı kaza iş kazası sayılacağından, işçi sosyal yardımlardan faydalanabilir. Hessen Eyalet Sosyal Mahkemesi'nin verdiği bir kararda, köprü yapımında kayıt dışı çalışan kişinin uğramış olduğu kaza iş kazası olarak kabul edilmiştir³²⁰.

³¹⁸ Holtstraeter, Rn. 2; Kunkel, Rn. 15; Anne-Christin Wietfeld, „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. Christian Rolfs/Richard Giesen/Miriam Meßling/Peter Udsching), SGB VII – Gesetzliche Unfallversicherung, **BeckOK Sozialrecht**, C. H. Beck, 69. Edition, 2023, Rn. 8.

³¹⁹ Kunkel, Rn. 2.

³²⁰ LSG Hessen, Urt. v. 30.09.2011 - L 9 U 46/10, BeckRS 2011, 77575.

2.3.2.1. Bağımlı Çalışan Sigortalıların Uğradıkları Kazalar

Sigorta korumasından yararlanacak olan kişiler kanunda düzenlenir. Belirtmek gerekir ki, tüm çalışanlar kanun gereği iş kazalarına karşı zorunlu olarak sigorta kapsamına alınmıştır (§ 2/ f. 1 no. 1 SGB VII). Şöyle ki, bağımlı çalışanlar (işçiler) çalışmaya başladıkları ilk günden itibaren sigortalı sayılır. Bu nedenle, tarafı olduğu iş sözleşmesi gereğince işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu kapsamında iş gören kişi, çalışan sıfatını haizdir (§ 7/ f. 1 SGB IV). Burada esas olan, iş faaliyetinin iş görme amacıyla gerçekleştirilmiş olmasıdır³²¹. İşyerinin görülen iş sonucunda herhangi bir yarar elde etmiş olması gerekmez. Sigortalının subjektif olarak işyerine yarar sağlama amacıyla hareket etmiş olması yeterlidir³²². Bu kapsamda, kazaya neden olan olayın sigorta kapsamındaki iş faaliyetiyle maddi anlamda bağlantı (*sachlicher Zusammenhang*) içinde bulunması zorunludur (§ 7 vd. SGB VII)³²³. Bu koşulların varlığı hâlinde, bağımlı çalışan sigortalının uğradığı kazalar iş kazası olarak kabul edilir.

2.3.2.2. “Çalışan Gibi” Konumunda Olanların Uğradıkları Kazalar

Sigortalı sayılanların önemli bir grubunu “çalışan gibi” (*Wie-Beschäftigte*, § 2/ f. 2 c.1 SGB VII) olarak nitelendirilen kişiler oluşturur. Bunlar, kişisel ve ekonomik anlamda işverene bağımlı olmayıp işverenin iş organizasyonuna dâhil edilmemiştir. Buna rağmen, subjektif olarak işyerine hizmet etme amacıyla hareket eden ve işverenin işyerine özgü bir iş gören kişiler, sigortalı sayılacaklardır. Bu çerçevede, iş sözleşmesiyle çalışan işçinin gördüğü işe benzer bir faaliyet gerçekleştiren kişinin işyerinin amaçları doğrultusunda hareket ettiği kabul edilir³²⁴. Bu noktada, görülen (iş) faaliyetinin işverenin gerçek veya farazî (varsayılan) iradesine uygun olup, ekonomik (iktisadî) bir değer taşıması da önemlidir. Bu kapsamda örneğin, işverenin işyerinde bir günlük deneme çalışması yapan kişi, o işyerinde “çalışan birisi gibi” değerlendirilecek olup, gördüğü işle ilişkili olarak uğrayacağı kazalar iş kazası olarak kabul edilir.

³²¹ Holtstraeter, Rn. 9; Rolfs, Rn. 3.

³²² BSG, Urt. v. 04.12.2014 - B 2 U 14/13 R, BeckRS 2015, 66827.

³²³ Wietfeld, Rn. 8.

³²⁴ BSG, Urt. v. 18.01.2011 - B 2 U 9/10 R, BeckRS 2011, 70759.

2.3.2.2.1. Deneme Çalışmasında Gerçekleşen Kazalar

Deneme çalışması (*Probearbeit*), potansiyel işçiye çalışacağı şirketi ve yapacağı işi (bir iş sözleşmesi kurulmadan önce) görme ve tanıma fırsatı verir. Deneme çalışması, taraflar arasında bir iş ilişkisi kurmaz. Nitekim deneme çalışması yapmak, deneme süreli iş sözleşmesiyle çalışmakla aynı şey değildir. Şöyle ki, çalışmak istediği şirkette bir günlük deneme çalışması yapan kişi, yaptığı işin karşılığı olarak ücrete hak kazanmaz. Bu nedenle, kişi deneme çalışması içerisinde iş görmek zorunda olmayıp, bu süreyi işyerinde gözlem yaparak da geçirebilir. Deneme çalışmasının süresi, deneme süreli iş sözleşmesi³²⁵ kapsamında kararlaştırılacak olan süreden daha uzun olamaz³²⁶.

İşveren ile anlaşarak işyerinde bir günlük deneme çalışması (*Probearbeitstag*) yapan kişi, o işyerinde “çalışan birisi gibi” değerlendirilir (§ 2/ f. 2 c. 1 SGB VII). Bu hâlde henüz işe başlamamış olup, iş işleyişini görmek amacıyla işyerinde bir günlük deneme çalışması yapan kimse, bu süre içerisinde iş görüp işverene ve işyerine hizmet eden bir faaliyet gerçekleştirdiğinden, bu süre içinde meydana gelen kazalar iş kazası olarak kabul edilir. Somut olayda, işyerinde deneme iş günü geçiren kişinin işyerinde çöp tenekesini taşıırken yere düşüp beyin kanaması geçirmesi, iş kazası olarak değerlendirilmiştir³²⁷. Başka bir anlatımla, deneme iş gününün kararlaştırıldığı durumlarda, deneme iş günü içinde gerçekleşen ve işle bağlantılı şekilde meydana gelen kazalar, sigorta kapsamında olup iş kazası sayılır.

³²⁵ Belirsiz süreli iş sözleşmelerinde deneme süresi en çok altı ay olarak kararlaştırılabilir (§ 622/ f. 3 BGB). Meslekî eğitim görme amacıyla kurulan iş ilişkilerinde deneme süresi en az bir ay en çok dört ay olabilir (§ 20 BBIG, Berufsbildungsgesetz). Ayrıntılı bilgi için bkz. Thomas Kania, „Probezeit“, (Ed. Jürgen Röllner), **Küttner Personalbuch**, Nördlingen, C. H. Beck, 30. Aufl., 2023, Rn. 1-10.

³²⁶ Patrick Aligbe, „Die Beurteilung des ‚Probearbeitstages‘ (Einfühlungsverhältnis) im Arbeitsschutzrecht“, **ArbRAktuell**, C. H. Beck, Heft 25, 2019, s. 605.

³²⁷ BSG, Urt. v. 20.08.2019 - B 2 U 1/18 R, BeckRS 2019, 19553.

2.3.2.3. Geçici İşçinin Uğradığı Kazalar

Geçici işçi (*Leiharbeiter*)³²⁸, geçici işçi ödünç alan işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu kapsamında iş görür. Bu hâlde, geçici işçinin iş gördüğü sırada kazaya uğraması, iş kazası sayılır. Örneğin, işyerinde (şantiyede) çalışan geçici işçinin argon gaz şişesinin başına çarpması sonucu ölmesi, iş kazası olarak nitelendirilmiştir³²⁹.

2.3.2.4. Kanun'da Sigortalı Olarak Sayılan Diğer Kişilerin Uğradıkları Kazalar

Kanun'da sayılan kişiler kendiliğinden (kanun gereği) iş kazası sigortasından yararlanacaktır. Bu kapsamda örneğin, serbest çalışanlar, eğitim kurslarında mesleki eğitim ve öğretim görenler (§ 2/ f. 1 no. 2), anaokuluna giden çocuklar, öğrenciler ve üniversite öğrencileri (no. 8), kamu yararı için³³⁰ faaliyette bulunanlar (§ 2/ f. 1 no. 9–13, 16 ve 17 SGB VII), özellikle sağlık ve sosyal yardım hizmetlerinde gönüllü olarak çalışanlar (no. 9) sigorta koruması altındadır. Bunların söz konusu faaliyetlerle bağlantılı olarak uğradıkları kazalar iş kazası olarak kabul edilir.

³²⁸ Leiharbeiter kavramı hk. ayrıntılı bilgi için bkz. Katie Baldschun, „§ 140 Zumutbare Beschäftigungen“, **BeckOGK (Gagel)**, München, C. H. Beck, 2023, Rn. 154-157.

³²⁹ LSG Hamburg, Urt. v. 12.10.2022 - L 2 U 43/21, BeckRS 2022, 31882.

³³⁰ Örneğin, emekli olduktan sonra (üniversiteye destek olmak amacıyla) sınavlara jüri üyesi olarak katılan profesörün kamusal yarar doğrultusunda hareket ettiği ortadadır. Bu nedenle, profesörün sınav esnasında yere düşerek geçirdiği kaza, m. 2/ f. 1 no. 10 SGB VII uyarınca iş kazası sayılır (BSG, Urt. v. 07.09.2004 - B 2 U 45/03 R, BeckRS 2004, 42141).

2.3.3. “İş Faaliyeti” Kavramı

Alman sosyal güvenlik hukukunda bir iş kazasının oluşması için sigortalının sigorta kapsamı dâhilindeki bir faaliyeti gerçekleştirdiği anda kazaya uğraması gerekir. Aşağıda faaliyet türlerinden ve sigorta kapsamına alınan faaliyetlerden bahsedilecektir.

2.3.3.1. Faaliyet Çeşitleri

2.3.3.1.1. Sigorta Kapsamındaki İşle İlişkili Faaliyetler

İş kazaları birer sigorta olayı oluşturur (§ 7/ f. 1 SGB VII). Belirtmek gerekir ki, Kanun’da düzenlenen hâller iş kazası sayılmıştır. Bu kapsamda, bir iş kazasından bahsedebilmek için gerçekleştirilen eylem (*tatsächliche Verrichtung*) ile sigorta kapsamında korunan eylem (*geschützte Tätigkeit*) arasında bir ayırım yapılmalıdır³³¹. Nitekim sigortalının gerçekleştirdiği her eylem sigorta kapsamında korunmaz.

Sekizinci maddenin birinci fıkrası uyarınca § 2, 3 ve 6 SGB VII’de belirtilen sigortalıların Kanun’da düzenlenen ve sigorta kapsamı içerisinde bulunan faaliyetler (*versicherte Tätigkeiten*) sırasında uğradıkları kazalar, iş kazası sayılır. Sigortalının mekânsal ve zamansal olarak sınırlandırılabilen ve işle ilişkili olan eylemleri, “sigorta kapsamındaki iş” olarak nitelendirilir³³². Bu çerçevede, kural olarak iş sözleşmesiyle yüklenilen iş görme borcu “sigorta kapsamındaki faaliyeti” oluşturur. Böylece, iş sözleşmesiyle kararlaştırılan iş faaliyetinin görülmesi esnasında meydana gelen kazalar, iş kazası olarak değerlendirilir³³³. Bu bağlamda, işin görülmesine doğrudan hizmet eden hazırlık hareketleri esnasında gerçekleşen kazalar sigorta korumasından yararlanacak olup, iş kazası sayılır.³³⁴ Ayrıca sekizinci maddenin ikinci fıkrası uyarınca sözleşmeyle yüklenilen edimlerle ilişkili olan yolların katedilmesi esnasında yolda gerçekleşen kazalar da iş kazası olarak kabul edilecektir.

³³¹ Holtstraeter, Rn. 6; Kunkel, Rn. 3; Rolfs, Rn. 2.

³³² BSG, Urt. v. 04.12.2014 - B 2 U 14/13 R, BeckRS 2015, 66827. Kunkel, Rn. 4.

³³³ Aumann, s. 45; Wietfeld, Rn. 26.

³³⁴ Holtstraeter, Rn. 70; Schmitt, Rn. 81.

2.3.3.1.2. Sigorta Kapsamındaki İşe Yönelik Hazırlık Faaliyetleri

Sigorta kapsamındaki işin görülmesini sağlayan hazırlık faaliyetleri esnasında meydana gelen olayların iş kazası sayılıp sayılmayacağı hususu tartışmalıdır. Hazırlık faaliyetleri (*Vorbereitungshandlungen*); asıl iş faaliyetinden önce gerçekleşen, işi kolaylaştıran veya işin görülmesini sağlayan eylemlerdir³³⁵. Bu çerçevede, hazırlık faaliyetleri (sigorta kapsamındaki) işin bir parçası hâline gelir. Söz konusu hazırlıklar işyerinde görülen işle nesnel, zamansal ve mekânsal bağlantı içerisinde olmak koşuluyla sigorta korumasından yararlanır³³⁶. Bu hâlde, söz konusu hazırlıklar esnasında gerçekleşen kazalar, (kural olarak) iş kazası olarak kabul edilir³³⁷. Örneğin, özel olarak iş gezisine yönelik hazırlıklar (otel rezervasyonu, bilet alımı vb.) sırasında meydana gelen kazalar iş kazası olarak değerlendirilmelidir. Zira burada, iş görmek üzere seyahate çıkılır. Buna karşılık, kişisel faaliyet kapsamında değerlendirilen genel hazırlıklar (valiz hazırlamak vb.) sırasında uğranılan kazalar, iş kazası sayılmamalıdır³³⁸. Ancak çalışma olmayan bir günde (örneğin, pazar günü) işe gitmek için tren veya otobüs bileti almak, sigorta kapsamında korunan bir hazırlık faaliyeti oluşturmaz³³⁹. Buna karşılık, sigortalının koruyucu iş kıyafeti giymek zorunda olması ve bu nedenle işyerinde kıyafet değiştirmesi, işe hazırlık faaliyeti olarak değerlendirilmelidir. Bu esnada meydana gelen kazalar, iş kazası sayılır³⁴⁰.

³³⁵ Holtstraeter, Rn. 70; Schmitt, Rn. 102, 103; Wolfgang Ricke, „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. Anne Körner/Stephan Leitherer/Bernd Mutschler/Christian Rolfs), SGB VII – Gesetzliche Unfallversicherung, **Kasseler Kommentar Sozialversicherungsrecht**, Nördlingen, C. H. Beck, 117. EL, 2021, Rn. 123.

³³⁶ BSG, Urt. v. 12.05.2009 - B 2 U 12/08 R, BeckRS 2009, 67321.

³³⁷ Schmitt, Rn. 101.

³³⁸ Wietfeld, Rn. 40.

³³⁹ Ricke, Rn. 123.

³⁴⁰ Holtstraeter, Rn. 20.

2.3.3.1.3. Karma Faaliyetler

Alman hukukunda “karma faaliyet” kavramı ön plana çıkmaktadır. Karma faaliyetler (*gemischte Tätigkeiten*), (en az) iki adet aynı anda gerçekleşen, birbirine ayrılmaz biçimde bağlı ve yan yana yürütülen faaliyetlerden (en az) birisinin sigorta kapsamı içerisinde değerlendirildiği faaliyettir. Söz konusu faaliyet tek bir karma faaliyeti oluşturur³⁴¹. Burada, sigorta kapsamında olan bir faaliyet ile sigorta kapsamı içerisinde değerlendirilmeyen bir faaliyet aynı anda gerçekleştirilir³⁴². Bu hâlde, faaliyetlerden birisi sigorta kapsamında ise bir bütün olarak sigorta korumasından yararlanılacaktır³⁴³. Örneğin, sigortalının dışarıda köpeğini dolaştırırken (sigorta kapsamı dışındaki birinci faaliyet) eş zamanlı olarak telefonda işle ilgili görüştüğü (sigorta kapsamındaki ikinci faaliyet) esnada kaza geçirmesi hâlinde, olayın iş kazası olarak kabul edilip edilmeyeceği önemlidir.

Kazanın sigorta kapsamındaki faaliyete ilişkin risk alanı içerisinde kalıp kalmadığı tespit edilmelidir. Olayda, sigortalı köpeğinin onu çekiştirmesi sonucunda yere düşüp yaralanmışsa, kaza ile görülen iş faaliyeti (telefon görüşmesi) arasında maddî (nedensel) bir bağlantı olmayacağından, olay iş kazası olarak değerlendirilmez³⁴⁴. Buna karşılık, sigortalının gerçekleştirdiği telefon görüşmesi sebebiyle dikkati dağılmış ve kişi yoldaki engele takılarak yere düşüp yaralanmışsa, olay iş kazası sayılır. Çünkü sigortalı telefonda (işyerinde gerçekleştirilen) işle ilgili görüşmüştür. Bu nedenle, sigorta kapsamındaki faaliyet (telefon görüşmesi) ile aynı anda gerçekleştirilen (sigorta kapsamı dâhilinde olmayan) diğer faaliyet de (köpeğin gezdirilmesi) bir bütün olarak sigorta kapsamı içerisinde değerlendirilir³⁴⁵.

³⁴¹ BSG, Urt. v. 14.11.2013 - B 2 U 27/12 R, BeckRS 2014, 67541; BSG, Urt. v. 15.05.2012 - B 2 U 8/11 R, BeckRS 2012, 74957; Holtstraeter, Rn. 10a; Kunkel, Rn. 7; Rolfs, Rn. 4; Aumann, s. 58.

³⁴² BSG, Urt. v. 26.06.2014 - B 2 U 4/13 R, BeckRS 2014, 71804; Eberhard Ziegler, „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. Harald Becker/Edgar Franke/Thomas Molkentin), Gesetzliche Unfallversicherung, **Sozialgesetzbuch VII (Kommentar)**, Nomos, 5. Aufl., 2018, Rn. 180a.

³⁴³ Kunkel, Rn. 7.

³⁴⁴ BSG, Urt. v. 26.06.2014 - B 2 U 4/13 R, BeckRS 2014, 71804.

³⁴⁵ SG Frankfurt, Urt. v. 18.10.2018 - S 8 U 207/16, BeckRS 2018, 28551.

Burada önemli olan, sigorta kapsamındaki faaliyetin kazanın oluşumunda esaslı neden teşkil edip etmediğidir. Söz konusu faaliyetin tek başına kazaya neden olmuş olması gerekmez, oluşumu bakımından esaslı neden niteliğinde olması yeterlidir³⁴⁶.

2.3.3.2. Sigorta Kapsamındaki Faaliyetin Kesintiye Uğraması

Sigortalı, iş gördüğü süre içinde iş faaliyetine ara verebilir. Bu hâlde, sigortalının kişisel (özel) bir iş nedeniyle sigorta kapsamındaki faaliyete ara verdiği dönemde meydana gelen kazaların iş kazası sayılıp sayılmayacağı önemlidir. Şöyle ki, kısa süreli kesintiler (örneğin, işyerinde “ayaküstü” yapılan sohbetler) sigorta korumasının kesilmesine yol açmayacak olup, bu sürede gerçekleşen kazalar iş kazası olarak kabul edilir³⁴⁷. Ancak söz konusu kesintinin (işe ara verilen zamanın) önem arz edecek nitelikte uzun olması hâlinde, sigorta koruması sona erecektir. O hâlde, kesinti süresi içinde meydana gelen kazalar iş kazası sayılmaz³⁴⁸. Sigortalının çalışmaya başlamasıyla birlikte sigorta koruması yeniden devreye girecek olup, o andan itibaren meydana gelen kaza olayları, (kural olarak) iş kazası olarak değerlendirilir³⁴⁹.

³⁴⁶ Aumann, s. 58; Ricke, Rn. 42.

³⁴⁷ Kunkel, Rn. 8.

³⁴⁸ Holtstraeter, Rn. 12.

³⁴⁹ Ricke, Rn. 42.

2.3.4. Sigortalının İş Görme Amacıyla Hareket Etmesi

Sigortalının geçirdiği kazanın iş kazası sayılması için kaza anında görülmekte olan eylemin (iş faaliyetinin) “iş görme (işe hizmet etme) amacıyla” gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin tespit edilmesi gerekir. Şöyle ki, sigortalının iş görme amacıyla hareket etmiş olduğu açıksa, gerçekleştirilen faaliyetin işe hizmet ettiği kabul edilir³⁵⁰. Bu noktada önemli olan, meydana gelen zararın işyerinde görülmekte olan işin sonucu olarak ortaya çıkmış olmasıdır³⁵¹. Zira sigortalının amacı işyerine ve işe hizmet etmek değilse, gerçekleştiren eylem iş faaliyeti olarak değerlendirilmeyip, uğranılan kazalar da iş kazası olarak kabul edilmez. Bir iş kazasından bahsedebilmek için kazaya neden olan faaliyetin “işyerinde görülen işle” ilişkili olması gerekir³⁵². Başka bir deyişle, sigortalının kaza anında gerçekleştirdiği faaliyet iş sözleşmesine dayanan ve işyerine hizmet eden bir faaliyet olmalıdır³⁵³. Bundan başka, sigortalının işe hizmet etme (iş görme) eğilimiyle³⁵⁴ hareket etmiş olması gerekir³⁵⁵.

Sigorta koruması, iş veya işe hizmet eden faaliyete başlanılmasıyla işlerlik kazanır³⁵⁶. Bu hâlde, iş sözleşmesinden kaynaklanan bir faaliyetin görülmesi sigorta kapsamında değerlendirilir³⁵⁷. Bunun için sigortalı (sübjektif olarak) işyerine hizmet etme amacıyla hareket etmiş olmalıdır. Ancak ortaya çıkan sonucun işyerinin yararına olması gerekmez. Esas olan, sigortalının işyerine hizmet eden bir faaliyet gerçekleştirmek istemiş olmasıdır. Bu doğrultuda, sigortalının iş görme amacıyla hareket edip etmediği kazanın gerçekleştiği yer, zaman ve kaza nedeni gibi objektif ölçütler doğrultusunda tespit edilir³⁵⁸.

³⁵⁰ Wietfeld, Rn. 15.

³⁵¹ Wietfeld, Rn. 13.

³⁵² Holtstraeter, Rn. 9.

³⁵³ BSG, Urt. v. 10.10.2006 - B 2 U 20/05 R, BeckRS 2007, 41779.

³⁵⁴ LSG Berlin-Brandenburg, Urt. v. 04.09.2014 - L 2 U 42/12, BeckRS 2014, 72567.

³⁵⁵ BSG, Urt. v. 04.12.2014 - B 2 U 14/13 R, BeckRS 2015, 66827.

³⁵⁶ BSG, Urt. v. 31.08.2017 - B 2 U 11/16 R, BeckRS 2017, 138669.

³⁵⁷ BSG, Urt. v. 15.05.2012 - B 2 U 8/11 R, BeckRS 2012, 74957.

³⁵⁸ BSG, Urt. v. 27.11.2018 - B 2 U 8/17 R, BeckRS 2018, 37285; BSG, Urt. v. 31.08.2017 - B 2 U 9/16 R, BeckRS 2017, 139033.

2.3.4.1. Sigortalının Bölünmüş Hareket Etme Eğilimi Neticesinde Gerçekleştirdiği Faaliyet

Sigortanın gerçekleştirdiği iş (faaliyeti) neticesinde iki farklı (sigorta kapsamı dâhilinde korunan ve korunmayan) sonuç ortaya çıkmış olabilir³⁵⁹. Tek bir faaliyetin ayrıştırılamaz biçimde hem kişisel hem de işle ilişkili amaca³⁶⁰ hizmet etmesi hâlinde, sigortalı “bölünmüş hareket eğilimi” (*gespaltene Handlungstendenz des Versicherten*) doğrultusunda iş görür³⁶¹. Örneğin, bir gezi hem iş hem de kişisel amaçlarla gerçekleştirilebilir. Bu hâlde, meydana gelen kazanın iş kazası sayılması için faaliyetin bir bütün olarak bölünmez nitelikte olması gerekir. Tek bir faaliyetin hem kişisel hem de (en azından temel düzeyde) işle ilişkili amaçlara hizmet etmesi hâlinde, bu faaliyetler sırasında gerçekleşen kazalar iş kazası sayılır³⁶². Buna göre sigorta kapsamındaki faaliyet, işin sonucunda sağlanacak özel menfaat olmasaydı da gerçekleştirilecek idiyse³⁶³, görülen faaliyet bir bütün olarak sigorta korumasından yararlanır³⁶⁴ ve ortaya çıkan zarar verici olay iş kazası olarak kabul edilir. Örneğin, sattığı ürünleri alıcıya teslim etmek ve teslim yerinin yakınlarında oturan kızını ziyaret etmek için çıktığı yolda trafik kazası geçiren sigortalının (kızını ziyaret etmek istemiş olmasaydı da) ürünleri teslim etmek için yola çıkacağı dikkate alındığında, olay iş kazası sayılmalıdır.

Buna karşılık sigortalının sadece kendi amaçları doğrultusunda hareket etmesi, sigorta korumasını devre dışı bırakır³⁶⁵. Örneğin, evden çalışan sigortalının yemek almak için dışarıya çıkıp yolda trafik kazası geçirmesi, iş kazası sayılmamıştır. Burada, sigortalının gördüğü iş (evden çalışmak) ile kaza olayı arasında herhangi bir maddî bağlantı mevcut değildir. Çünkü sigortalının yemek almak için restorana gitmesi, işyerine (ve işyerinde görülen işe) hizmet etmez. Bu nedenle, gerçekleşen kaza olayı iş kazası olarak kabul edilmez³⁶⁶.

³⁵⁹ BSG, Urt. v. 09.11.2010 - B 2 U 14/10 R, BeckRS 2011, 65536.

³⁶⁰ Wietfeld, Rn. 19.

³⁶¹ BSG, Urt. v. 26.06.2014 - B 2 U 4/13 R, BeckRS 2014, 71804. Ricke, Rn. 44.

³⁶² Holtstraeter, Rn. 10.

³⁶³ BSG, Urt. v. 26.06.2014 - B 2 U 4/13 R, BeckRS 2014, 71804.

³⁶⁴ Kunkel, Rn. 7.

³⁶⁵ BSG, Urt. v. 09.12.2003 - B 2 U 23/03 R, BeckRS 2004, 41416.

³⁶⁶ BSG, Urt. v. 18.06.2013 - B 2 U 7/12 R, BeckRS 2013, 72278.

2.3.5. Sigortalının Bedensel ve/veya Ruhsal Zarara Uğraması veya Ölmesi

Alman hukukunda bir iş kazasından bahsedebilmek için kazanın sigortalıda bedensel ve/veya ruhsal bir zarara veya sigortalının ölümüne neden olmuş olması gerekir³⁶⁷. Sekizinci maddenin birinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca bir zarardan söz edebilmek için dışarıdan ve zamansal açıdan sınırlı bir etkenin kaza olayına esaslı biçimde neden olmuş olması gerekir (m. 8/ f. 1 c. 2 SGB VII). Kaza olayı, temelde sigorta kapsamındaki faaliyet sonucu³⁶⁸ meydana gelmiş ve sigortalıda bedensel, zihinsel veya ruhsal bir zarara yol açmış olmalıdır³⁶⁹. Meydana gelen zarar, kişinin vücut bütünlüğüne ilişkin bir hasar olabileceği gibi psikolojik bir rahatsızlıkta olabilir. Şöyle ki; sigortalının fiziksel, manevi veya ruhsal durumunun kötüleşmesine sebep olan durumlar, zarar olarak kabul edilecektir³⁷⁰. Bu hâlde sigortalının işyerinde geçirdiği kafa travması (ve bunun sonucunda sigortalıda oluşan psikolojik rahatsızlıklar), iş kazası sayılacaktır³⁷¹. Buna karşılık, eşyaya ilişkin hasarlar kural olarak zarar kavramı içinde değerlendirilmez.

³⁶⁷ Holtstraeter, Rn. 85; Ziegler, Rn. 184; Wietfeld, Rn. 137.

³⁶⁸ Schmitt, Rn. 11.

³⁶⁹ Kunkel, Rn. 18.

³⁷⁰ Wietfeld, Rn. 137.

³⁷¹ Kunkel, Rn. 20.

2.3.6. İş Kazalarında İki Basamaklı Nedensellik Bağı

Alman sosyal güvenlik hukuku anlamındaki iş kazasında, ortaya çıkan kaza ile sigortalının gördüğü iş arasında uygun nedensellik (illîyet) bağının bulunması gerekir. Bunun yanı sıra sigortalıda oluşan zarar, meydana gelen kaza sonucu ortaya çıkmış olmalıdır.

2.3.6.1. Kaza ile Görülen İş Arasında Uygun Nedensellik Bağının Bulunması

Alman hukukunda bir olay sadece işyerinde ve çalışma süresi içinde gerçekleştiği için iş kazası sayılmaz. Yine, işten kaynaklanmayan ve hayatın olağan akışı içinde gerçekleşen günlük riskler³⁷², iş kazası oluşturmaz. Bu bağlamda, olayın iş kazası sayılabilmesi için sigortalının gördüğü iş ile kaza olayı arasında illîyet bağının bulunması zorunludur. Başka bir deyişle, kaza görülen iş (sigorta kapsamındaki faaliyet) sonucu gerçekleşmiş olmalıdır³⁷³. Ayrıca, sigortalının kaza anındaki hareket eğiliminin işe yönelik olması gerekir³⁷⁴. O hâlde, görülen faaliyet işyerine hizmet etmek amacıyla gerçekleştirilmiş olmalıdır³⁷⁵. Bu bağlamda örneğin, sigortalının işyerinde bulunduğu esnada iş görürken (işte kullanılan) tehlikeli maddenin patlaması sonucu yaralanması iş kazasıdır.

Bir iş kazasından bahsedebilmek için, sigorta kapsamındaki faaliyet (işyerinde görülen iş faaliyeti) ile gerçekleşen kaza arasında mekânsal ve zamansal bir bağlantının bulunması zorunludur³⁷⁶. Bu kapsamda, kazanın işin görüldüğü yerde ve çalışma süresi içinde gerçekleşmesi, kaza ile görülen iş arasında (mekânsal ve zamansal) bir bağlantının mevcut olduğunu gösterir. Görülen işle bağlantılı olarak meydana gelen kazalar iş kazası olarak kabul edilir³⁷⁷.

³⁷² BSG, Urt. v. 18.11.2008 - B 2 U 31/07 R, BeckRS 2009, 59258.

³⁷³ BSG, Urt. v. 13.11.2012 - B 2 U 19/11 R, BeckRS 2013, 66068.

³⁷⁴ BSG, Urt. v. 04.09.2007 - B 2 U 28/06 R, BeckRS 2008, 50107.

³⁷⁵ BSG, Urt. v. 18.03.2008 - B 2 U 12/07 R, BeckRS 2008, 56594.

³⁷⁶ BSG, Urt. v. 12.05.2009 - B 2 U 12/08 R, BeckRS 2009, 67321. Kunkel, Rn. 3.

³⁷⁷ Kunkel, Rn. 7.

2.3.6.2. Kaza ile Meydana Gelen Zarar Arasında Uygun Nedensellik Bağının Bulunması

Yukarıda açıklandığı üzere, sigortalının gördüğü iş ile meydana gelen kaza olayı arasında uygun nedensellik bağının bulunması zorunludur. Bunun yanı sıra, sigortalıda oluşan bedensel ve/veya ruhsal zararın kaza sonucu ortaya çıkmış olması gerekir³⁷⁸.

2.3.6.3. Nedensellik Bağının Kesilmesi

2.3.6.3.1. Mücbir Sebep Hâlinde Meydana Gelen Kazalar

Mücbir sebep, Alman Medenî Kanunu'nun (BGB) 275. maddesinde imkânsızlık (*Unmöglichkeit*) adı altında düzenlenmiştir. Tarafların öngöremediği, onların iradeleri dışında gerçekleşen ve borcun ifasını objektif olarak imkânsız hâle getiren olaylar, sorumlu olunmayan imkânsızlık olarak adlandırılmaktadır (§ 275/ f. 1 BGB)³⁷⁹. Deprem, yangın, sel gibi doğa olayları sonucu oluşan zararlar, hayat içinde maruz kalınan genel tehlikeler olup mücbir sebep teşkil eder. Bu nedenle, bu gibi durumlardan kaynaklanan kaza olayları, kural olarak iş kazası sayılmaz. Ancak sigortalı sadece sigorta kapsamındaki faaliyeti gerçekleştirdiği için bu tür bir kazaya maruz kalmışsa, söz konusu kazanın iş kazası olarak nitelendirilmesi gerekir³⁸⁰. Örneğin, çiftçi tarlada bulunduğu bir sırada yıldırım çarpması sonucu ölmüşse olay iş kazası kabul edilir. Çünkü bu durumda, sigortalının tarlada bulunmasının nedeni gördüğü iştir. Bu hâlde, söz konusu olayın iş kazası sayılması gerekir.

³⁷⁸ Ricke, Rn. 4a.

³⁷⁹ Christian Ernst, „§ 275 Ausschluss der Leistungspflicht“, (Ed. Franz Jürgen Säcker/Roland Rixecker/Hartmut Oetker/Bettina Limperg), **Münchener Kommentar zum BGB**, München, C. H. Beck, Band 2, 9. Aufl., 2022, Rn. 43.

³⁸⁰ Holtstraeter, Rn. 18.

2.3.6.3.2. Kişisel Faaliyetler Sonucu Meydana Gelen Kazalar

Sigortalı işyerinde ve çalışma süresi içinde salt kişisel amaçlara hizmet eden faaliyette (*private Tätigkeit*) bulunabilir. Bu hâlde, bu faaliyet neticesinde meydana gelen kazalar (faaliyet işyerinde ve/veya çalışma süresi içinde yürütülmüş olsa dahi) iş kazası sayılmaz. Çünkü salt kişisel amaçlara hizmet eden faaliyet, nerede ve ne zaman görüldüğünden bağımsız olarak sigorta korumasından yararlanmaz. Örneğin, işyerinde yemek yemek (kural olarak) sigorta kapsamı dâhilinde olan bir faaliyet değildir. Zira bu durumda, sigorta kapsamındaki faaliyetten (işten) bağımsız olarak sigortalı yemek ihtiyacını karşılamaktadır³⁸¹. Bunun dışında, kaza olayının sigortalının rahatsızlığı (örneğin, sigortalının epilepsi nöbeti geçirmesi) sonucu oluşması hâlinde de olay iş kazası sayılmaz.

2.3.6.3.3. Sigortalının Kasti Olarak Sebep Olduğu Kazalar

Sigortalının kasıtlı olarak sebep olduğu kazalar (kural olarak) iş kazası sayılmaz³⁸². Bu nedenle sigortalının intihar etmesi, Alman hukukunda iş kazası olarak kabul edilmemektedir³⁸³. Buna karşılık, sigortalının sarhoş iken kazaya sebebiyet vermesi (belli koşulların varlığı hâlinde) iş kazası sayılmıştır. Burada önemli olan, alınan alkol miktarının sigortalıyı çalışamayacak duruma getirip getirmediğidir. Sigortalının alkol almış olmasına rağmen iş görebiliyor olması, olayı sigorta kapsamından çıkarmaz³⁸⁴. Buna karşılık, sigortalı sarhoş olduğu için iş görebilecek durumunda değil ise kaza ile görülen iş arasındaki uygun nedensellik bağı kesilmiş olur³⁸⁵. Bu durumda, gerçekleşen kaza iş kazası sayılmaz.

³⁸¹ Ricke, Rn. 16.

³⁸² Kunkel, Rn. 16; Wietfeld, Rn. 68.

³⁸³ Ricke, Rn. 99b.

³⁸⁴ Rolfs, Rn. 5; Holtstraeter, Rn. 19.

³⁸⁵ Wietfeld, Rn. 66.

2.4. ALMAN SOSYAL GÜVENLİK HUKUKUNDA İŞ KAZASI SAYILAN HÂLLER

2.4.1. İşyerinde Gerçekleşen Kazalar (§ 8/ f. 1 c. 2 SGB VII)

Sigortalının fiilen işe başladığı yer, işyeri olarak nitelendirilir³⁸⁶. “İşyeri” (*Arbeitsplatz*) kavramı Kanun’da tanımlanmıştır. Buna göre; işçilerin, memurların, hâkimlerin, stajyerlerin ve mesleki eğitim görmek üzere istihdam edilen diğer kişilerin çalıştırıldığı yerler işyeri olarak kabul edilir (§ 156/ f. 1 SGB IX).

Alman sosyal güvenlik hukukunda işyerinde meydana gelen kazalar doğrudan iş kazası olarak nitelendirilmemektedir. Kaza; işyerinde gerçekleşmiş olmasından ziyade sigortalının iş sözleşmesiyle görmeyi üstlendiği işle ilişkili³⁸⁷ olarak ortaya çıkmış olmalıdır. Başka bir anlatımla, çalışanın iş faaliyetleri sigorta kapsamında yer alır. Bu hâlde, sigortalının iş görürken uğradığı kazalar, iş kazası sayılır. Buna karşılık işyerinde uyumak, yıkanmak, giyinmek ve yemek yemek gibi doğrudan sigortalıya hizmet eden faaliyetler sırasında gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilmez³⁸⁸. Ancak sigorta kapsamındaki iş faaliyeti örneğin, sigortalıda açlık veya susuzluk hissine neden olmuşsa, iş ile gıda alımı arasında nesnel bir bağlantı (*sachlicher Zusammenhang*) kurulmuş olacağından³⁸⁹, sigortalının işyerinde yemek yerken uğradığı kaza (istisnaen) iş kazası oluşturur.

³⁸⁶ Holtstraeter, Rn. 109.

³⁸⁷ Kunkel, Rn. 3; Wietfeld, Rn. 21.

³⁸⁸ LSG Niedersachsen-Bremen, Urt. v. 30.05.2008 - L 14 U 45/06, BeckRS 2009, 67295. Ricke, Rn. 72.

³⁸⁹ BSG, Urt. v. 24.02.2000 - B 2 U 20/99 R, BeckRS 2000, 40674.

2.4.1.1. İşyeri İçerisindeki Yollarda Meydana Gelen Kazalar

Sigorta kapsamındaki faaliyetin (*versicherte Tätigkeit*) yerine getirilmesi için katedilen rotalar (işyeri içinde katedilen yollar) sigorta kapsamındaki faaliyetin bir parçasını oluşturur³⁹⁰. Örneğin, okulda çalışan temizlik görevlisi için okul bahçesinden binanın diğer bölümüne geçişi sağlayan yol, işyerindeki iş yoludur (*Betriebsweg*)³⁹¹. Bu yollarda gerçekleşen kazalar, Alman Sosyal Güvenlik Kanunu'nun Yedinci Kitabının sekizinci maddesinin birinci fıkrası uyarınca iş kazası sayılacaktır³⁹². Aynı şekilde, işyerindeki kantine veya mola alanına gitmek için katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, kural olarak iş kazası olarak kabul edilecektir³⁹³. Buna karşılık yeme-içme faaliyeti sigorta kapsamının dışında kaldığından, sigortalının işyerindeki kantine veya mola alanına girmesiyle sigorta koruması devre dışı kalacaktır³⁹⁴.

2.4.1.2. Ara Dinlenme Süresi İçinde Gerçekleşen Kazalar

Ara dinlenme süresi (*Arbeitspausen*) içinde gerçekleşen faaliyetler, kural olarak, sigorta kapsamının dışındadır. Ancak işten kaynaklanan tehlike sonucu meydana gelen kazalar, sigorta kapsamında olup, iş kazası sayılacaktır³⁹⁵. Örneğin, inşaat işçisinin mola verdiği iskelenin çökmesi, iş kazası olarak kabul edilecektir. Ayrıca sigortalı dinlenme süresi içinde kişisel bir iş görürken (yemek yerken, yürüyüş yaparken vb.) kazaya uğrarsa, görülen faaliyetin doğrudan iş gücünü korumaya yönelik olması halinde, gerçekleşen kaza iş kazası olarak nitelendirilecektir³⁹⁶. Örneğin, havalandırmanın çalışmadığı bir işyerinde masa başında oturarak iş gören sigortalının ara dinlenme süresi içinde iş gücü verimliliğini korumak için yaptığı yürüyüşler sırasında gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak değerlendirilecektir³⁹⁷.

³⁹⁰ Wietfeld, Rn. 27.

³⁹¹ Holtstraeter, Rn. 37.

³⁹² BSG, Urt. v. 27.11.2018 - B 2 U7/17 R, BeckRS 2018, 42009.

³⁹³ Holtstraeter, Rn. 49.

³⁹⁴ Ziegler, Rn. 107.

³⁹⁵ Holtstraeter, Rn. 22.

³⁹⁶ Holtstraeter, Rn. 22.

³⁹⁷ Ricke, Rn. 95, 96.

Bunun dışında, (işyerindeki) dinlenme odasına veya kantine ulaşmak için katedilen yollarda meydana kazalar sigorta kapsamındadır³⁹⁸. Ancak dinlenme odasında veya kantinde gerçekleşen kaza olayları (kural olarak) iş kazası sayılmaz.

2.4.1.3. İşyerindeki Yeme-İçme Faaliyetleri Esnasında Meydana Gelen Kazalar

Yemek yemek gibi salt sigortalıya hizmet eden ve işyerindeki işle bağlantı içinde olmayan faaliyetler, kural olarak sigorta kapsamının dışındadır³⁹⁹. Nitekim yeme-içme faaliyetleri o işyerinde görülen işten bağımsız olarak gerçekleştirilmekte olup, “kişisel iş” (*persönliche Tätigkeit*) olarak değerlendirilir. Sonuç olarak, işyerinde görülen yeme-içme faaliyetleri esnasında meydana gelen kazalar (örneğin, zehirlenme vakıaları) iş kazası değildir⁴⁰⁰.

Buna karşılık, sigortalının işyerinde bulunan kantine giderken (kantinin kapısından içeri girene kadar) yolda uğradığı kazalar iş kazası olarak kabul edilir. Benzer şekilde, işyerinde tüketmek üzere yemek almak için (işyeri içinde veya dışında) katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, sigorta kapsamında olup, iş kazası sayılır⁴⁰¹.

2.4.1.4. İşyerindeki Sigara Molalarında Gerçekleşen Kazalar

İşyerinde verilen sigara molaları esnasında uğranılan kazalar sigorta kapsamının dışında kalır⁴⁰². Bu hâlde, sigara içmek için katedilen yollarda ve sigara içme esnasında gerçekleşen kazalar, iş kazası değildir⁴⁰³. Çünkü işyerinde sigara içmek, işe hizmet eden (iş) faaliyeti niteliğini haiz değildir⁴⁰⁴. Bu nedenle, sigara molasından dönerken (işyerinde) yere düşen ve sakatlanan sigortalının geçirdiği kaza, iş kazası sayılmaz.

³⁹⁸ Holtstraeter, Rn. 39.

³⁹⁹ Kunkel, Rn. 7.

⁴⁰⁰ BSG, Urt. v. 18.06.2013 - B 2 U 7/12 R, BeckRS 2013, 72278; BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 5/15 R, BeckRS 2016, 71024.

⁴⁰¹ Schmitt, Rn. 78.

⁴⁰² BSG, Urt. v. 20.02.2001 - B 2 U 6/00 R; Schmitt, Rn. 86.

⁴⁰³ Ricke, Rn. 97a.

⁴⁰⁴ Holtstraeter, Rn. 59a.

2.4.1.5. Sigortalının İşyerinde Rahatsızlanması Sonucu Alınan Sağlık Önlemleri Esnasında Uğradığı Kazalar

Sigortalının işyerinde rahatsızlanması sonucu gerçekleştirilen sağlık müdahaleleri iş gücünün korunması veya geri kazanılmasına hizmet ettiğinden, doktora veya eczaneye gitmek üzere katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, iş kazası sayılır⁴⁰⁵. Buna karşılık, sigortalının kendi bedeninden kaynaklanan rahatsızlıklar, iş kazası olarak kabul edilmeyecektir⁴⁰⁶. Örneğin, sigortalının nedensizce işyerinde baygınlık geçirmesi, iş kazası sayılmaz. Ancak sigortalının iş nedeniyle yüksek ısıya maruz kalıp baygınlık geçirmesi, bu duruma sigorta kapsamındaki faaliyet (işyerinde görülen iş faaliyeti) neden olduğu için iş kazası olarak değerlendirilir⁴⁰⁷.

2.4.1.6. İşyeri Etkinlikleri Sırasında Gerçekleşen Kazalar

İşyeri etkinlikleri (örneğin, iş kutlamaları) esnasında meydana gelen kazanın iş kazası sayılması için söz konusu etkinliğin şirket tarafından düzenlenip finanse edilmesi gerekir⁴⁰⁸. Ayrıca işyerindeki veya ilgili departmandaki tüm çalışanların etkinliği davet edilmiş olması da zorunludur. Çünkü bu etkinliklerin amacı, çalışanlar ile yönetim arasındaki iş ilişkisini güçlendirmektir⁴⁰⁹. Bunun neticesinde ise sigortalıların iş verimi artar. Hâl böyle olunca işyerinde yapılan bu etkinlikler işyerinde görülen işe ve dolayısıyla işverene hizmet etmektedir. Başka bir deyişle, işyerinde gerçekleştirilen bu etkinliklerin sigorta kapsamındaki faaliyet (işyerinde görülen iş) ile nesnel bağlantı içinde olduğu kabul edilir. Bu hâlde, işyerinde gerçekleştirilen etkinlikler sırasında meydana gelen zararlandırıcı olaylar, kural olarak iş kazası sayılır⁴¹⁰.

⁴⁰⁵ Holtstraeter, Rn. 45.

⁴⁰⁶ Ricke, Rn. 81.

⁴⁰⁷ Ricke, Rn. 82.

⁴⁰⁸ Holtstraeter, Rn. 32.

⁴⁰⁹ Rolf, Rn. 9.

⁴¹⁰ BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 19/14 R, BeckRS 2016, 73672; BSG, Urt. v. 26.06.2014 - B 2 U 7/13 R, BeckRS 2014, 73300.

Buna karşılık, etkinliğin gerçekleştirilmesindeki amaç salt çalışanların dinlenmesi ve eğlenmesine yönelik ise sigorta yardımlarından yararlanılmaz. Bu durumda, gerçekleştirilen faaliyet ile işyerinde görülen iş faaliyeti arasında nesnel bir bağlantı kurulmamış olup, bu etkinlikler sırasında meydana gelen kazalar iş kazası olarak kabul edilmez⁴¹¹.

2.4.1.7. Eğitim Sırasında Gerçekleşen Kazalar

İşyerinde çalışan işçilerin meslekî eğitime katılması mümkündür. Ancak alınan eğitim, işyerinde görülen faaliyete (iş faaliyetine) doğrudan bir yarar sağlamıyorsa, bu eğitim sırasında gerçekleşen kazalar iş kazası olarak kabul edilmez⁴¹². Başka bir anlatımla, alınan eğitim sırasında meydana gelen kazaların iş kazası sayılması için söz konusu (meslekî) eğitim işyeri ve dolayısıyla işveren açısından somut bir fayda sağlamalıdır. Ayrıca bu hâlde, eğitim ücreti kısmen de olsa işveren tarafından üstlenilmelidir⁴¹³.

2.4.1.8. Uyuşmazlık Hâlinde İşyerinde Meydana Gelen Kazalar

Genel olarak, işçilerden oluşan ve yine işçiler tarafından seçilen İşçi Temsilcileri Kurulu (*Betriebsrat*) o işyerinde çalışanların lehine olacak şekilde yasaların, yönetmeliklerin, toplu iş sözleşmesinin ve iş sözleşmelerinin uygulanmasını sağlamakla görevli olup (§ 80/ f. 1, b. 1 *Betriebsverfassungsgesetz, BetrVG*), bu ve benzeri konularda çalışanları temsil etmeye yetkilidir. Kurulun faaliyeti aynı zamanda o işyerindeki işin görülmesine de hizmet eder. Bu sebeple, ilgili faaliyet (örneğin, sendika görüşmeleri esnasında gerçekleşen kazalar) sigorta koruması altındadır (§ 2/ f. 1 no. 1)⁴¹⁴. Bunun sonucu olarak, bu görüşmeler esnasında uğranılan kazalar iş kazası sayılır. Ancak grev ve grev öncesinde gerçekleşen hazırlık faaliyetleri, işe ve işletmeye hizmet etmediğinden sigorta kapsamının dışında kalır⁴¹⁵. Bu nedenle, grev faaliyetleri esnasında meydana gelen kaza olayları, iş kazası olarak kabul edilmez.

⁴¹¹ BSG, Urt. v. 15.11.2016 - B 2 U 12/15 R, BeckRS 2016, 113528. Kunkel, Rn. 6.

⁴¹² Ricke, Rn. 56.

⁴¹³ Holtstraeter, Rn. 24.

⁴¹⁴ BSG, Urt. v. 20.02.2001 - B 2 U 7/00 R, BeckRS 2001, 40646. Ricke, Rn. 59.

⁴¹⁵ Holtstraeter, Rn. 66.

2.4.1.9. İşyerinde Yaşanan Tartışma Sonucu Sigortalının Kalp Krizi Geçirmesi

Alman hukukunda, Türk hukukundan farklı olarak, işyerinde gerçekleşen her olay iş kazası sayılmaz. Böyle olmakla birlikte, işyerinde uğranılan psikolojik baskılar sonucu sigortalıda sağlık sorunları ortaya çıkmışsa, meydana gelen zarar verici olayın iş kazası olarak kabul edilmesi gerekir. Örneğin, işyeri müdürü ile tartıştıktan hemen sonra kalbi duran sigortalının yaşadığı bu olay, iş kazası sayılmıştır⁴¹⁶. Nitekim işyerinde gerçekleşen gündelik olayların dahi iş kazasına neden olabileceği unutulmamalıdır. Bu kapsamda önemli olan, kazanın dışsal bir etken (örneğin, işyerinde yaşanan tartışma) sonucu ortaya çıkmış olmasıdır.

2.4.1.10. Sigortalının İşyerinde İntihar Etmesi

Alman hukukunda kazanın ön koşulu, olayın istemsizce gerçekleşmesidir. Diğer bir anlatımla, sigortalının isteği yani onun iradesi sonucu oluşan olaylar, kaza olarak kabul edilmeyecektir. Kişinin kasıtlı olarak kendine zarar vermesi ve örneğin işyerinde intihar etmesi, kural olarak iş kazası sayılmaz⁴¹⁷. Nitekim işyerinde gerçekleşmiş olsa dahi sigortalının ölümü ile görülen iş arasında nedensellik bağı bulunmaz. Buna karşılık, işyerinde görülen işle ilişkili durumlar intihar kararının alınmasında esaslı biçimde etkili olmuşsa, bu olay iş kazası sayılır⁴¹⁸. Örneğin, sigortalının işyerinde geçirdiği psikolojik şokun etkisiyle işyerinde intihar etmesi, kanaatimizce iş kazası olarak kabul edilmelidir.

⁴¹⁶ BSG, Urt. v. 06.05.2021 - B 2 U 15/19 R, BeckRS 2021, 10111.

⁴¹⁷ Ricke, Rn. 25a.

⁴¹⁸ Schmitt, Rn. 132.

2.4.2. Yolda Gerçekleşen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 1-4 SGB VII)

Alman hukukunda, Kanun’da belirtilen hâllerde yolda meydana gelen kazalar iş kazası sayılmıştır. Bunlar “yol kazaları” (*Wegeunfälle*) olarak da adlandırılır (§ 8/ f. 2 no. 1-4 SGB VII). Bu doğrultuda, özellikle işe gidip gelme esnasında yolda gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilmiştir. Şöyle ki, yolun başlangıç ve bitiş noktası arasındaki rotada gerçekleşecek kazalar kanunî kaza sigortası kapsamındadır⁴¹⁹. Söz konusu fıkra kapsamında sağlanan sigorta koruması, (kural olarak) sigortalının evini terk etmesiyle devreye girecek olup, işçinin işyerine ulaştığı anda sona erer⁴²⁰. Hangi hâllerin “yol kazası” olarak değerlendirileceği aşağıda açıklanmıştır.

2.4.2.1. Doğrudan İşin Görüleceği Yere Gidiş Gelişler Esnasında Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 1 SGB VII)

Kanun gereği ikinci, üçüncü ve altıncı maddede düzenlenen sigorta kapsamındaki faaliyetlerle bağlantılı olarak işin görüleceği yere (işyerine) giden veya işyerinden başlayan yolların (*unmittelbare Wege*) katedilmesi, sigorta koruması altındadır (§ 8/ f. 2 no. 2 SGB VII)⁴²¹. Faaliyet yeri (işyeri), çalışanın iş sözleşmesi gereğince borçlandığı iş faaliyetini gerçekleştirdiği yerdir⁴²². Başka bir deyişle, işçinin işverenle anlaşarak iş gördüğü her yer, § 8/ f. 2 no. 1 SGB VII uyarınca işyeri olarak kabul edilecektir. Burada, sigortalı kişisel alandan işin görüleceği alana (örneğin, evden işyerine) veya iş alanından kişisel alana (işyerinden eve) geçiş yapar. Bu hâlde, sigorta kapsamındaki faaliyetle bağlantılı olarak, faaliyetin görüleceği yere doğrudan gidiş-geliş güzergâhında gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak sayılmıştır⁴²³.

⁴¹⁹ Holtstraeter, Rn. 105.

⁴²⁰ BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 5/15, BeckRS 2016, 71024.

⁴²¹ BSG, Urt. v. 04.09.2007 - B 2 U 24/06 R, BeckRS 2007, 49075. Kunkel, Rn. 9.

⁴²² BSG, Urt. v. 18.06.2013 - B 2 U 7/12 R, BeckRS 2013, 72278.

⁴²³ BSG, Urt. v. 04.07.2013 - B 2 U 3/13 R, BeckRS 2013, 72597. Wietfeld, Rn. 37.

Bu kapsamda incelenmesi gereken husus, yolun katedilmesinin (işyerindeki) asıl işin görülmesini sağlayan bir hazırlık faaliyeti veya işi takip eden bir eylem teşkil edip etmediğidir. Yolun katedilmesi, faaliyetin görüleceği yere (işyerine) veya iş sonrası eve gitmek için gerçekleştiriliyorsa, kaza anındaki faaliyet (yolun katedilmesi) ile sigorta kapsamındaki iş arasında nedensellik bağının bulunduğu kabul edilir⁴²⁴.

2.4.2.1.1. Evden İşyerine Gidiş Gelişlerde Sigorta Korumasının Başlangıç ve Bitiş Anı

Sekizinci maddenin ikinci fıkrası kapsamında sigorta koruması altındaki yol (güzergâh), sigortalının oturduğu binanın dış kapısında (veya garaj, bahçe kapısında) başlar ve işin görüleceği yerin (işyerinin) dış kapısında sona erer. Sigortalının evi ile işyeri arasındaki yolda meydana gelen kazalar, iş kazası olarak kabul edilir⁴²⁵. Bu kapsamda, garaja binanın içinden giriliyorsa sigorta koruması garajdan çıkıldığında başlar. Çünkü bu hâlde, garaj ev alanı içinde değerlendirilir. Ancak sigortalılar binadan çıkıp garaja dışarıdan giriyorlarsa, bina kapısından dışarı çıkılmasıyla birlikte sigorta koruması başlar ve garaj kapısının girişine kadar devam eder. Garajdan içeri girilmesiyle sigorta koruması devre dışı kalacak olup, garajdan çıkıldığında ise yeniden devreye girecektir⁴²⁶. Kısacası, sigortalının kişisel alanı olarak kabul edilen ev alanından (*häuslicher Bereich*) çıkıp⁴²⁷ kamusal alana (ev alanı dışında kalan yerler) girmesiyle sigorta koruması başlar⁴²⁸. Sekizinci maddenin ikinci fıkrası uyarınca sağlanan sigorta koruması, sigortalının işyerine yani faaliyet yerine (*Ort der Tätigkeit*) ulaşacağı ana kadar devam eder⁴²⁹. Sigortalının evi ile işyeri arasındaki yolda (doğrudan işyerine giden yolda) gerçekleşen kazalar, sekizinci maddenin ikinci fıkrasının 1 no'lu düzenlemesine göre iş kazası sayılır.

⁴²⁴ BSG, Urt. v. 30.10.2007 - B 2 U 29/06 R.

⁴²⁵ BSG, Urt. v. 27.11.2018 - B 2 U 28/17 R, BeckRS 2018, 40346.

⁴²⁶ Ricke, Rn. 183a; Ziegler, Rn. 231; Schmitt, Rn. 185, 186.

⁴²⁷ Rolfs, Rn. 12.

⁴²⁸ Schmitt, Rn. 187.

⁴²⁹ Ricke, Rn. 185.

Burada belirtmek gerekir ki, sigortalının işe gitmek üzere tercih ettiği yolun işyeri ile sigortalının evi arasındaki en kısa yol olması gerekmez. İşyerine daha uzak, ama kaza riskinin daha düşük olduğu bir yol da sigorta koruması altında olacaktır⁴³⁰. O hâlde, sigortalının işe yürüyerek veya bir araçla gitmesi durumunda yürüme veya araba sürme faaliyeti sigorta kapsamında olup, yolda yürürken veya araçla seyahat ederken meydana gelen kazalar (kural olarak) iş kazası sayılacaktır.

2.4.2.1.2. Üçüncü Yerden İşyerine Gidiş Gelişlerde Meydana Gelen Kazalar

Sigortalı evinden veya evinin dışındaki yerlerden işyerine gidebilir. Sigortalının işyerinin ve evinin dışındaki yerler “üçüncü yer” (*dritter Ort*) olarak adlandırılır⁴³¹. Alman Federal Sosyal Güvenlik Mahkemesi (*Bundessozialgericht, BSG*), sekizinci maddenin ikinci fıkrasının 1’ nolu düzenlemesi uyarınca üçüncü yeri sigorta kapsamındaki yolun başlangıç/varış noktası olarak kabul eder. Bunun yanında, üçüncü yerin işyerine makul sayılabilecek bir uzaklıkta bulunması gerekir⁴³². Başka bir anlatımla üçüncü yerden işyerine gitmek için katedilen yol, evden işyerine giden yolla kıyaslandığında çok daha uzun ve tehlikeli olmayıp kaza riskini arttırmıyorsa, sigorta kapsamında olacaktır⁴³³.

Federal Sosyal Güvenlik Mahkemesi’nin (BSG) 30.01.2020 tarihli ve B 2 U 20/18 R nolu içtihadı uyarınca, bir yolun iş yolu ve dolayısıyla o yolda meydana gelen kazaların iş kazası sayılması için sigortalının işyerine gitme amacıyla hareket etmiş olması zorunludur⁴³⁴. Bu kapsamda, sigortalının işyerine gitme ve iş görme eğilimiyle hareket edip etmediği ayrıca tespit edilmelidir⁴³⁵.

⁴³⁰ Kunkel, Rn. 9.

⁴³¹ Kunkel, Rn. 13.

⁴³² BSG, Urt. v. 02.05.2001 - B 2 U 33/00 R, BeckRS 2001, 40987.

⁴³³ BSG, Urt. v. 03.12.2002 - B 2 U 18/02 R, BeckRS 2003, 40158.

⁴³⁴ BSG, Urt. v. 30.01.2020 - B 2 U 20/18 R, BeckRS 2020, 11511. Holtstraeter, Rn. 111, 112.

⁴³⁵ Kunkel, Rn. 13.

Sigortalının işyerine giden yoldan sapması, kural olarak sigorta korumasını kesintiye uğratır. Buna karşılık, sigortalının yola ara verdiği esnada evinin dışındaki bir yerde (üçüncü bir yerde) iki saati aşan bir süre⁴³⁶ boyunca bulunması ve oradan işyerine gitmek üzere tekrar yola çıkması hâlinde, sigorta koruması yeniden devreye girecektir. Başka bir deyişle, üçüncü yerden işyerine gidiş-gelişler esnasında meydana gelen kazalar, iş kazası sayılır⁴³⁷. Çünkü bu yolun katedilmesi, sigorta kapsamındaki işin (işyerinde görülen işin) gerçekleştirilmesini sağlar. Örneğin, sigortalı işe gitmeden önce akrabalarını ziyaret eder ve orada iki saatten uzun bir süre kaldıktan sonra işin görüleceği yere gitmek için yola çıkarsa, üçüncü yer (akrabaların evi) ile işyeri arasındaki yolda meydana gelen kazalar, kural olarak iş kazası sayılır. Buna karşılık, sigortalının kendi evinden akrabalarının evine (üçüncü yere) giderken katettiği yolda meydana gelen kaza iş kazası olarak kabul edilmez⁴³⁸.

Alman Federal Sosyal Güvenlik Mahkemesi'nin karara bağladığı bir olayda; işyerindeki çalışmasının ardından doğrudan eve geçen sigortalı, evde duş alıp kahvaltısını yaptıktan sonra evindeki inşaat faaliyeti nedeniyle çıkan gürültüden rahatsız olup, iş sonrası dinlenmek için kardeşinin evine gitmeye karar vermiştir. Bunun üzerine yola çıkan sigortalı yolda trafik kazası geçirmiş ve hayatını kaybetmiştir. Olayda, sigortalının eve varmasıyla birlikte sigorta koruması sona ermiştir (§ 8/ f. 2 no. 1 SGB VII). Nitekim, sigortalı iş alanından (işyerinden) çıkmış ve kişisel alana (evine) geçmiştir. Aynı şekilde, sigortalının evinde gerçekleştirdiği faaliyetler (yemek yemek, duş almak) da artık kişisel alana geçildiğini destekler niteliktedir. Her ne kadar, sigortalı mesai sonrası dinlenmek için kardeşinin evine gitmek istemiş olsa da yolun katedilmesinin nedeni sigorta kapsamındaki iş faaliyeti olmayıp, sigortalının evindeki inşaat çalışmaları nedeniyle oluşan gürültüdür. Bu nedenlerle, sigortalının kardeşine giderken yolda uğradığı kaza, iş kazası sayılmamıştır⁴³⁹.

⁴³⁶ BSG, Urt. v. 03.12.2002 - B 2 U 18/02 R, BeckRS 2003, 40158.

⁴³⁷ BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 16/14 R, BeckRS 2016, 74663.

⁴³⁸ Ricke, Rn. 213.

⁴³⁹ BSG, Urt. v. 12.05.2009 - B 2 U 11/08 R, BeckRS 2009, 69443.

i. Üçüncü Yerde Kalış Süresi

Üçüncü yer ile sigortalının evi arasındaki yolda meydana gelen kazaların iş kazası sayılması için sigortalı “üçüncü yer” olarak adlandırılan yerde en az iki saat bulunmuş ve (faaliyetin görüleceğe yere ulaşmak için çıktığı) yolculuğa en az iki saat ara vermiş olmalıdır. Başka bir deyişle, üçüncü yer ile işyeri arasındaki yolda meydana gelen kazalar, ancak üçüncü yerde kalış süresinin iki saatten uzun olması hâlinde, ilgili bentler kapsamında iş kazası olarak kabul edilir⁴⁴⁰. Örneğin, işyerine gitmeden önce kan tahlili yaptırmak için muayenehaneye uğrayan sigortalının oradan ayrıldıktan sonra işyerine giderken (yolda) uğramış olduğu zarar verici olay, ancak aşağıdaki koşulların varlığı hâlinde iş kazası sayılır. Burada, muayenehanenin üçüncü yer olarak değerlendirilmesi için, sigortalının orada en az iki saat veya iki saati aşan bir süre boyunca bulunmuş olması gerekir. Bu hâlde, sigortalı muayenehanede iki saat veya daha uzun bir süre kaldıktan sonra işe gitmek üzere yola çıkmış ve bu yolda kazaya uğramışsa, meydana gelen kaza iş kazası sayılır. Buna karşılık, üçüncü yerde (olayda muayenehanenin içinde) meydana gelen kazalar, kural olarak iş kazası olarak kabul edilmez.

Bunun dışında, sigortalı üçüncü yerde (muayenehanede) iki saatten kısa bir süre için bulunduysa, muayenehane “üçüncü yer” olarak adlandırılamaz. Bu durumda, sigortalının üçüncü yer korumasından yararlanması mümkün değildir. Çünkü bu durumda, sigortalı evden işyerine giden yoldan kişisel bir işini görmek (tahlil yaptırmak) için ayrılmış olacaktır. Bununla birlikte, sigortalının iki saati aşmayan bir süre için yola ara vermesi ve somut olayda kesinti süresinin (iki saatten kısa olması koşuluyla) makul sayılabilecek bir süre teşkil etmesi hâlinde, sapılan yolda uğranılan kazalar iş kazası olarak nitelendirilir⁴⁴¹. Nitekim bu durumda, sigorta kapsamındaki yol (iş yolu) kısa bir süre için terk edilmiş olur. Burada, sigorta korumasının kesildiğinden bahsedilemez. Bu nedenle, (iş yoluna önemsiz sayılacak bir süre için ara verilmesi halinde) sigorta koruması bundan etkilenmeyecek olup, sigortalının evinden çıktığı andan işyerine girdiği ana kadar yolda gerçekleşecek kazalar iş kazası sayılacaktır.

⁴⁴⁰ BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 16/14 R, BeckRS 2016, 74663. Raimund Waltermann, „Wegeunfall-Unterbrechung des Wegs zwecks Arztbesuchs“, NZS, Heft 1, 2017, s. 38.

⁴⁴¹ Ziegler, Rn. 225.

2.4.2.2. Yol Üzerinde Gerçekleşen Bazı Faaliyetler

Kişisel amaçlara hizmet eden faaliyetlerin görülmesi sırasında meydana gelen kazalar, iş kazası sayılmaz⁴⁴². Bu kapsamda, yolculukta kullanılan araç için yakıt almak kişisel bir faaliyet olarak değerlendirilmiş ve sigorta kapsamına dâhil edilmemiştir⁴⁴³. Çünkü sigortalının özel aracı için yakıt almasının işyerine değil doğrudan sigortalıya hizmet ettiği kabul edilir⁴⁴⁴. Bu nedenle, araca benzin alırken yere düşen ve sakatlanan sigortalının geçirdiği kaza, iş kazası olarak kabul edilmez. Ancak yedek depo kullanılmış ve (yakıt almadan) hedefe (işyerine) varılamayacaksa, yakıt almak ve bununla bağlantılı eylemler (ödeme yapmak gibi) sırasında gerçekleşen kazalar, istisnâî olarak iş kazası sayılır⁴⁴⁵. İşyerinde yemek yenmesi de sigorta kapsamına dâhil değildir⁴⁴⁶. Bu sebeple, yemek sırasında gerçekleşecek bir kaza iş kazası olarak kabul edilmez. Ancak işyerinde tüketmek üzere yiyecek ve içecek almak için katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, iş kazası sayılır⁴⁴⁷.

2.4.2.3. Yoldan Sapılması

Kişisel sebeplerle işe gidilen yoldan sapmak (*Wegeabweichung*), sapılan yolda meydana gelen kazaların (kural olarak) iş kazası sayılmasını engeller⁴⁴⁸. Buna karşılık, Kanun'da öngörülen durumlarda sigortalının doğrudan işe giden yoldan sapması, (istisnaen) sigorta korumasını durdurmaz. Bu hâlde, işin görülmesi için katedilen yolda meydana gelen kazalar, iş kazası olarak kabul edilir.

⁴⁴² Holtstraeter, Rn. 122.

⁴⁴³ BSG, Urt. v. 30.10.2020 - B 2 U 9/18 R; Wolfgang Spellbrink, „§ 17 Unfallversicherung“, (Ed. Franz Ruland/Ulrich Becker/Peter Axer), Sozialversicherung, **Sozialrechtshandbuch**, Baden-Baden, Nomos, 7. Aufl., 2022, Rn. 120.

⁴⁴⁴ Ricke, Rn. 218; Schmitt, Rn. 209.

⁴⁴⁵ Holtstraeter, Rn. 67; Ziegler, Rn. 256.

⁴⁴⁶ BSG, Urt. v. 24.06.2003 - B 2 U 24/02 R, BeckRS 2003, 41242.

⁴⁴⁷ Holtstraeter, Rn. 39; Manfred Hering, „Entscheidungen zum Wegeunfall in der gesetzlichen Unfallversicherung“, Straßenverkehrsrecht (SVR), Heft 10, 2012, s. 375.

⁴⁴⁸ Holtstraeter, Rn. 117.

2.4.2.3.1. Yolun Dolanılması

Sigortalı dolambaçlı yola (*Umweg*) girerek evinden doğrudan işyerine giden yolu uzatabilir⁴⁴⁹. Yolun uzaması, sigorta kapsamındaki faaliyete (işe) hizmet ediyorsa, sigorta korumasından yararlanır. İşyerine giden yolun uzadığı ve uzayan yolun sigorta kapsamında kaldığı hallerden bazıları § 8/ f. 2 no. 2 ve no. 3 SGB VII hükmünde özel olarak düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye ileride⁴⁵⁰ değinilecektir.

Sigortalı doğrudan işe giden yoldan saparak yolu uzatmışsa, işyerine gitme koşuluyla bu yol üzerinde gerçekleşen kazalar da (kural olarak) iş kazası sayılır⁴⁵¹. Buna karşılık, sigortalı işe gitmek üzere hareket etmiyorsa, sigorta koruması devre dışı kalır⁴⁵². Bu hâlde işyerine gitme amacı yoksa, sapılan yolda gerçekleşen kazalar iş kazası sayılmaz. Yine, sigortalının dikkatsizliği sonucu olağan güzergâhtan saptığı esnada uğradığı kazalar, iş kazası olarak değerlendirilmez⁴⁵³. Buna karşılık, yoldan kaynaklanan bir sebeple (örneğin, yolun yeterince aydınlatılmamış olması, yolda trafik tabelasının bulunmaması)⁴⁵⁴ veya sigortalıya atfedilemeyen kişisel durumlar (örneğin, hastalık sonucu oluşan bilinç bulanıklığı) sebebiyle yanlışlıkla olağan güzergâh terk edilip dolambaçlı yola girilmişse, bu yol üzerinde gerçekleşen kazalar iş kazası kabul edilir. O hâlde, olağan iş güzergâhının uzaması her durumunda sigorta korumasını sonlandırmaz⁴⁵⁵. Önemli olan, sigortalının işyerine gitme amacıyla hareket etmiş ve kaza riskini arttırmamış olmasıdır. Kaza riskinin artmadığı durumlarda, sapılan yolun olağan güzergâha göre daha uzun olması önemli değildir⁴⁵⁶.

⁴⁴⁹ Ziegler, Rn. 252.

⁴⁵⁰ Bkz. s. 126-130.

⁴⁵¹ Holtstraeter, Rn. 117.

⁴⁵² BSG, Urt. v. 04.07.2013 - B 2 U 3/13 R, BeckRS 2013, 72597.

⁴⁵³ Holtstraeter, Rn. 118.

⁴⁵⁴ Ziegler, Rn. 252.

⁴⁵⁵ Kunkel, Rn. 12.

⁴⁵⁶ Ricke, Rn. 130.

Buna karşılık sigortalının örneğin, evde unuttuğu ilaçları almak için eve geri dönmesi sigorta kapsamında değerlendirilmez. İlaçların alınması, bizzat sigortalıya (sigortalının sağlığının korunmasına) hizmet eder. Kanun'un açıkça düzenlemediği durumlarda doğrudan sigortalıya yarar sağlayan faaliyetler kaza sigortası kapsamında değildir⁴⁵⁷. Bu hâlde, işyerine giderken işle bağlantılı olmayan kişisel eşyanın (örneğin, evde unutulmuş ilaçların) alınması için eve geri dönmüş olması nedeniyle fazladan katedilen yolda meydana gelen kazalar, iş kazası sayılmaz⁴⁵⁸. Buna karşılık işin görülmesi için zorunlu eşyaların (örneğin, çalışma belgelerinin, önemli iş ekipmanının) evde unutulması hâlinde, bunların alınması için eve geri dönülmesi ve iş güzergâhından sapılması, işin görülmesi için gerekli olup işe hizmet ettiğinden bu yol üzerinde gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilir⁴⁵⁹. Ancak örneğin, işyerinden eve dönen sigortalının bankamatikten para çekmek için yoldan saptığı esnada uğradığı kaza, iş kazası olarak nitelendirilmez. Zira olayda, sigortalı bankamatiğe ulaşmak için yolunu uzatmış olup normalde kullandığı güzergâhtan (sigortalının evi ile işyeri arasındaki yoldan) sapmıştır⁴⁶⁰. Buna karşılık, sigortalının yol üzerinde bulunan bir bankamatikten para çektiği sırada meydana gelen kaza olayı, sigorta kapsamındaki yoldan sapılmadığından iş kazası olarak değerlendirilir.

⁴⁵⁷ BSG, Urt. v. 07.09.2004 - B 2 U 35/03 R, BeckRS 2005, 40319.

⁴⁵⁸ LSG Bayern, Urt. v. 13.11.2007 - L 3 U 387/05, BeckRS 2009, 52790.

⁴⁵⁹ Ricke, Rn. 190.

⁴⁶⁰ BSG, Urt. v. 24.06.2003 - B 2 U 40/02 R, BeckRS 2003, 41244.

2.4.2.3.2. Ters Yöne Girilmesi

Çalışan, sigorta kapsamındaki iş yolundan saparak ters yöne girer (*Abweg*)⁴⁶¹ veya işyerinin önünden geçerek yola devam ederse, bu yollarda gerçekleşen kazalar iş kazası sayılmaz⁴⁶². Nitekim yanlış yola sapmak, hedef (işyeri) yönünün terk edildiği ve varılmak istenilen yerin (varış noktasının) değiştiği anlamına gelir⁴⁶³. Bu kapsamda sigortalının kişisel nedenlerle yoldan sapması, kesintinin (yola ara vermenin) önemsiz nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın sigorta korumasının dışında kalır⁴⁶⁴. Şöyle ki, kişisel nedenlerle yoldan sapmak, kaza olayı ile sigorta kapsamındaki faaliyet (işe giden yolun katedilmesi) arasındaki nedensellik bağımlı keser. Bu hâlde, yoldan saptıktan sonra meydana gelen kazalar iş kazası olarak kabul edilmez⁴⁶⁵. Ancak işçi sigorta kapsamındaki yolu terk ettikten (yanlış yola saptıktan) sonra tekrar işyerine giden yola saparsa, sigorta koruması (işyerine giden yola girilmesiyle) yeniden canlanır⁴⁶⁶.

⁴⁶¹ Spellbrink, Rn. 121.

⁴⁶² Kunkel, Rn. 11.

⁴⁶³ Stefan Bultmann, „§ 24 Entschädigung für Arbeitsunfall und Berufskrankheit“, (Ed. Hermann Plagemann), **Münchener Anwaltshandbuch Sozialrecht**, München, C. H. Beck, 5. Aufl., 2018, Rn. 210.

⁴⁶⁴ BSG, Urt. v. 20.12.2016 - B 2 U 16/15 R, BeckRS 2016, 116935. Ziegler, Rn. 248; Holtstraeter, Rn. 119.

⁴⁶⁵ BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 16/14 R, BeckRS 2016, 74663. Ricke, Rn. 202; Ziegler, Rn. 249.

⁴⁶⁶ Kunkel, Rn. 11; Holtstraeter, Rn. 119; Ziegler, Rn. 250.

2.4.2.4. Sigorta Kapsamındaki Yola Ara Verilmesi

Sigortalının kişisel işini görmek üzere (işyerine gitmek yerine) ters yöne sapması, sağlanan sigorta korumasını devre dışı bırakır. Bundan başka, sigorta kapsamındaki yola kişisel nedenlerle (örneğin, alışveriş yapmak için) ara verilmesi (*Unterbrechung des versicherten Weges*), o andan itibaren gerçekleşen kazaların iş kazası sayılmasını engeller. Ancak (istisnaen), kesintinin önemsiz nitelikte ve kısa süreli olması hâlinde, sigorta koruması kesilmez⁴⁶⁷. Kural olarak, sigorta koruması kesinti süresi boyunca durur. Şüphesiz, sigortalının tekrar sigorta kapsamındaki yola (işyerine giden yola) girmesi ve işyerine gitmek üzere yola çıkmasıyla sigorta koruması yeniden devreye girer⁴⁶⁸.

2.4.2.4.1. Kesinti Süresi

Sigorta kapsamı dâhilindeki yola (iş yoluna) kısa bir süre için ara verilmesi, sigorta korumasını sonlandırmaz⁴⁶⁹. Yargı içtihatları uyarınca, kısa süreli ve önemsiz nitelikteki kesintiler (*geringfügige Unterbrechung*) sigorta korumasının kesilmesine yol açmaz⁴⁷⁰. Bu hâlde, “yoldan geçerken” görülen ve kişisel amaçlara hizmet eden işler (örneğin, yol üstündeki dükkânların vitrinlerine bakılması) sigorta kapsamındadır⁴⁷¹. Bunun sonucu olarak, bu süre içinde gerçekleşen kazalar iş kazası olarak kabul edilir. Örneğin, sigortalının işe giderken yol üzerindeki bankamatikten para çekmesi sigorta kapsamı dâhilindedir. Ancak sigorta kapsamındaki yola ne kadar bir süre için ara verilebileceği Kanun’da düzenlenmemiş olup, bu konuyla ilgili olarak doktrinde görüş birliği yoktur.

⁴⁶⁷ BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 16/14 R, BeckRS 2016, 74663; BSG, Urt. v. 07.05.2019 - B 2 U 31/17 R, BeckRS 2019, 24241. Ziegler, Rn. 245.

⁴⁶⁸ Ricke, Rn. 197b; Kunkel, Rn. 10.

⁴⁶⁹ Holtstraeter, Rn. 59.

⁴⁷⁰ Ziegler, Rn. 115; Schmitt, Rn. 223.

⁴⁷¹ BSG, Urt. v. 07.05.2019 - B 2 U 31/17 R, BeckRS 2019, 24241.

Baden Württemberg Eyalet Sosyal Mahkemesi, sigortalının işe giderken yol üzerinde durarak (işle ilişkili olmayan ve) yaklaşık dört dakika süren bir telefon görüşmesi yapmasını, uzun süreli kesinti olarak değerlendirmiş ve bu süre içinde meydana gelen kazayı iş kazası kabul etmemiştir⁴⁷². Buna karşılık, Alman Federal Sosyal Güvenlik Mahkemesi (*Bundessozialgericht, BSG*) iki saatlik üst sınırı ölçüt olarak benimsemiştir. Bu nedenle, örneğin işe gitmek üzere çıkılan yolculuğa iş faaliyetiyle ilgili olmayan (örn. alışveriş, arkadaş ziyareti gibi) nedenlerden dolayı iki saatten uzun bir süre için ara verilmişse, kesinti süresi boyunca meydana gelen kaza olayları kural olarak iş kazası sayılmayacaktır. Zira bu hâlde, sigortalı iş görme eğiliminde değildir. O hâlde, kişisel faaliyete başlanmasıyla sigorta koruması kesilir⁴⁷³. İki saati aşmayan kesintiler ise sigorta korumasının sonlanmasına yol açmaz. Kanaatimizce, her somut olay bakımından kesintinin (aranın) makûl bir süre sınırı içinde kalıp kalmadığı tespit edilip, gerçekleşen kazanın iş kazası olarak kabul edilip edilmeyeceği buna göre belirlenmelidir.

2.4.2.5. Sigortalının Aynı Evde İkamet Eden Çocuklarının İş Faaliyeti Nedeniyle Üçüncü Kişinin Himayesine Bırakılması (§ 8/ f. 2 no. 2-(a) SGB VII)

Sigortalının, eşinin veya hayat arkadaşının meslekî faaliyetleri (işleri) nedeniyle sigortalıyla aynı evde ikamet eden çocuklarının üçüncü bir kişinin himayesine (*fremder Obhut*) bırakılması için doğrudan işe giden yoldan sapılması halinde, sapılan yolda meydana gelen kazalar iş kazası sayılacaktır (§ 8/ f. 2 no. 2-(a) SGB). İlgili hükmün amacı, iş ve aile hayatını bağdaştırmaktır. Bu bağlamda sigortalının çalıştığı süre boyunca çocuklarını bırakabileceği bir yerin/kişinin bulunması, işçinin çalışma hayatına dönmesini kolaylaştırır. Çocuğun bir üçüncü kişinin himayesine bırakılmasının nedeni, sigortalının veya aynı evde ikamet eden eşinin veya hayat arkadaşının iş faaliyetidir⁴⁷⁴. Bu kişiler tam veya kısmî süreli çalışabilir.

⁴⁷² LSG BW Breith 1970, 575 (Ricke, Rn. 42). Benzer yönde başka bir karar için bkz. LSG Baden-Württemberg, Urt. v. 27.03.2017 - L 3 U 4821/16, BeckRS 2017, 116622.

⁴⁷³ Ricke, Rn. 197.

⁴⁷⁴ Ricke, Rn. 224; Holtstraeter, Rn. 128; Ziegler, Rn. 268.

Ebeveynlerden birisinin çalışması ve bu nedenle bakım ve gözetim görevini yerine getirememesi hâlinde, öncelikli olarak çocukların diğer eşin himayesine bırakılıp bırakılmayacağı incelenmelidir. Başka bir anlatımla, söz konusu hükmün uygulanabilmesi için tüm hâne halkının meslekî durumu dikkate alınacak olup⁴⁷⁵, ilgili kişiler iş faaliyeti nedeniyle çocukları bakabilecek durumda olmamalıdır. Bu kapsamda, ebeveynlerden birisinin işten geldiği için dinleniyor veya evde bulunmasına rağmen hastalık nedeniyle çocuklar üzerindeki gözetim yükümlülüğünü yerine getiremiyor olması durumunda da çocukların üçüncü kişinin himayesine bırakılması gerekir⁴⁷⁶.

Burada çocuklar sigortalının işi nedeniyle üçüncü kişiye bırakılacak olup, çocuğun bakılacağı yere götürülüp getirilmesi § 8/ f. 2 no. 2-(a) SGB VII uyarınca sigorta kapsamındaki faaliyet (sigortalının işi) ile nesnel bağlantı içinde kabul edilir⁴⁷⁷. Bunun sonucu olarak da çocuğun bakılacağı yere götürülüp getirilmesi sırasında yolda gerçekleşen kazalar, iş kazası sayılır. Nitekim çocuğun üçüncü kişiye bırakılmadığı hâllerde sigortalının iş görmesi önemli ölçüde güçleşir.

2.4.2.5.1. Çocuğun Üçüncü Kişiye Bırakılması

Söz konusu hükmün uygulanabilmesi için çocukların sigortalıyla aynı evde yaşıyor olması gerekir. Bu noktada, çocuğun yaşı bakımından herhangi bir sınır öngörülmemiştir. Bu hâlde, çocuğun yaşı veya çocuğun bakıma muhtaç olup olmadığı gibi hususlar dikkate alınmaz⁴⁷⁸. Her ne kadar Kanun'da herhangi bir yaş sınırı öngörülmemiş olsa da doktrinde 14 yaşını doldurmamış çocukların bakım ve gözetime ihtiyaç duydukları kabul edilmektedir⁴⁷⁹.

⁴⁷⁵ Ricke, Rn. 224b.

⁴⁷⁶ Ricke, Rn. 225.

⁴⁷⁷ Schmitt, Rn. 229.

⁴⁷⁸ Schmitt, Rn. 237.

⁴⁷⁹ Wietfeld, Rn. 219.

Burada, sigortalı “meslekî faaliyeti (iş faaliyeti) nedeniyle” çocuğunu onlarla aynı evde yaşamayan üçüncü bir kişinin himayesine bırakır⁴⁸⁰. Bu hâlde, çocuğun boşanmış ve ayrı yaşayan çiftlerde diğer ebeveyne, çocuk bakıcısına veya bir anaokuluna bırakılması mümkündür. Ancak çocuğun sürekli aynı yere veya aynı kişinin himayesine bırakılması gerekmez.

2.4.2.5.2. Sigorta Koruması

Sigortalının işyerine gitmeden önce çocuğunu üçüncü kişiye (örneğin bakıcıya) bırakmak için iş güzergâhından sapması, sigorta kapsamına alınmıştır⁴⁸¹. Bu hâlde, sigortalının çocuğunu götürdüğü yer ile işyeri arasındaki yolda meydana gelen kaza olayları iş kazası oluşturur. Belirtmek gerekir ki, sigorta koruması çocuğun bırakılacağı yerin (binanın) dış kapısından içeri girilmesiyle işlerliğini kaybedecek olup, binadan çıkılmasıyla yeniden işlerlik kazanacaktır. Bu hâlde, ancak çocuğun üçüncü kişiye bırakılması için katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilir.

Ayrıca çocuğun götürüleceği yer ile işyeri arasındaki yollarda meydana gelen kazalar, sadece işyerine gidilen günlerle sınırlı olarak sigorta kapsamındadır. İş olmadığı günlerde (izin günlerinde) çocukları başka birine emanet etmek için katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, iş kazası sayılmaz⁴⁸². Aynı şekilde, sigortalının çocuğunu üçüncü kişinin himayesine bıraktıktan sonra işyerine gitmek yerine örneğin, (evden çalışmıyor olmasına rağmen) eve gitmesi hâlinde bu yolda gerçekleşen kaza, iş kazası sayılmamalıdır.

⁴⁸⁰ Wietfeld, Rn. 221.

⁴⁸¹ BSG, Urt. v. 20.03.2007 - B 2 U 19/06 R, BeckRS 2007, 45104.

⁴⁸² Ricke, Rn. 230b.

2.4.2.6. Sigortalının İşe Gitmek İçin Sigortalı Olarak Çalışan Başka Kişilerle Aynı Aracı Kullandığı Sırada İş Güzergâhından Sapması Nedeniyle Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 2-(b) SGB VII)

Birden fazla sigortalının bir araya gelerek beraber aynı yolu veya yolun bir bölümünü katetmek ve işin görüleceği yere gitmek veya oradan dönmek için tek ve aynı aracı (araba, taksi vb.) kullanmaları hâlinde, bu yol üzerinde gerçekleşen kazalar iş kazası sayılır (§ 8/ f. 2 no. 2-(b))⁴⁸³. Yolcular arasında sigortasız kişilerin bulunması, bu bentler kapsamında sigorta korumasından yararlanmaya engel değildir. Yine, sigortalıların iş yerlerinin aynı yerde veya işverenlerinin aynı kişi olması da gerekmez⁴⁸⁴. Önemli olan, bu yolculuğun sigortalı olarak çalışan ve işine gitmek üzere yolda olan birisiyle birlikte gerçekleştirilmesidir.

Kural olarak ortak güzergâhtan sapmamak gerekir⁴⁸⁵. Ancak kişilerin araca alınması veya araçtan indirilmesi için ortak güzergâhtan sapmak, sigorta korumasını devre dışı bırakmaz. Bu hâlde, yolda gerçekleşen kazalar iş kazası olarak kabul edilir. Buna karşılık, sigortalıların kişisel nedenlerle (örneğin daha ucuza benzin almak için) yoldan sapmaları hâlinde, sigorta koruması sona erer⁴⁸⁶. Bu hâlde, sigortalının araca benzin alması (kural olarak) kişisel iş niteliğindedir.⁴⁸⁷

2.4.2.7. Sigorta Kapsamındaki Faaliyetin Ortak Konutta Görülmesi Durumunda Sigortalının Çocuklarının No. 2-(a) Uyarınca Üçüncü Kişinin Himayesine Bırakılması İçin Katedilen Yollarda Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 2a SGB VII)

Sigorta kapsamındaki faaliyetin ortak konutta görülmesi ve sigortalının aynı konutta ikamet eden çocuklarının üçüncü kişinin himâyesine bırakılması hâlinde, çocuğun bırakılacağı yere ulaşmak için katedilen yolda meydana gelen kazalar, iş kazası sayılır.

⁴⁸³ BGS, Urt. v. 12.01.2010 - B 2 U 36/08, BeckRS 2010, 68385.

⁴⁸⁴ Ricke, Rn. 228.

⁴⁸⁵ Holtstraeter, Rn. 129.

⁴⁸⁶ LSG Saarland, Urt. v. 20.09.2006 - L 2 U 130/04, BeckRS 2006, 44358.

⁴⁸⁷ Schmitt, Rn. 209.

Böylece yol kazaları bakımından işyerinde çalışan sigortalılar ile evde çalışan (*home-office*) sigortalılar bakımından eşit düzeyde koruma sağlanır. Bu aşamada belirtmek gerekir ki, kanun koyucu bu bentler kapsamındaki sigorta korumasını sadece evde çalışanlara (*home-office*) sağlamıştır. Bu nedenle, uzaktan çalışmanın diğer hâllerinde (örneğin, ev dışındaki mobil uzaktan çalışmada) söz konusu hüküm uygulanmaz.

2.4.2.8. Sigortalıyla Aynı Evde İkamet Eden Kişilerin Çocuklarının Üçüncü Kişinin Himayesine Bırakılması Esnasında Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 3 SGB VII)

Sigortalıyla aynı evde ikamet eden kişilerin çocuklarının bunların iş faaliyeti sebebiyle üçüncü bir kişiye bırakılması gerekebilir. İş güzergâhından (çocukların üçüncü kişinin himayesine bırakılması için) sapmak, ev ile çocukların bırakılacağı yer arasındaki yolda meydana gelen kazaların iş kazası olarak nitelendirilmesine engel olmaz.

2.4.2.9. Faaliyet Yerine Yakın Yerden Gidiş Gelişlerde Meydana Gelen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 4 SGB VII)

Sigortalının aile konutunun (*Familienwohnung*) işyerine uzak olması nedeniyle işçinin faaliyet yerine yakın bir yerde (*Unterkunft*) konaklaması hâlinde, buradan işyerine gidiş gelişlerde (yolda) meydana gelen kazalar, iş kazası olarak nitelendirilecektir (§ 8/ f. 2 no.4 SGB VII). Bu aşamada öncelikle konut kavramının açıklanması gerekir. Buna göre, sigortalının “önemsiz sayılmayacak bir süre” için yaşamının merkezini oluşturan yere konut denir⁴⁸⁸. Bu sebeple, konut olarak kullanılan yerin yalnızca belirli dönemlerde ziyaret edilmesi veya tatil süresince kullanılması yeterli değildir⁴⁸⁹. Bu yüzden örneğin, yazlıklar (tatil evleri) konut olarak değerlendirilmez. Zira konutun makûl bir süredir fiilen kullanılıyor olması gerekir⁴⁹⁰.

⁴⁸⁸ Holtstraeter, Rn. 132.

⁴⁸⁹ Ricke, Rn. 235.

⁴⁹⁰ Holtstraeter, Rn. 132.

Söz konusu koşulların sağlanması hâlinde, aile konutundan veya konut olarak kullanılan yerden işyerine gidiş dönüşlerde meydana gelen kazalar, iş kazası sayılır⁴⁹¹. Alman Federal Sosyal Güvenlik Mahkemesi bir kararında, ailesiyle birlikte kaldığı yazlıktan aynı günün akşamında tekrar işe başlamak üzere işyerine giderken (yolda) trafik kazası geçiren sigortalının uğradığı zarar verici olayı, iş kazası olarak kabul etmemiştir. Çünkü burada, sekizinci maddenin ikinci fıkrasının 4 no’lu düzenlenmesi kapsamına giren bir kaza olayı gerçekleşmemiştir. Şöyle ki, sigortalı yazlık evden işyerine giderken kaza geçirmiş olup, konut ile işyeri arasındaki yolda hareket etmemiştir. Baştan beri tatil için kiralanan yazlık ev, sigortalının devamlı olarak kullandığı ve yaşamını sürdürdüğü bir konut niteliğinde değildir⁴⁹².

2.4.2.10. İş Ekipmanlarıyla Bağlantılı Olarak Gerçekleşen Kazalar (§ 8/ f. 2 no. 5 SGB VII)

Sigorta kapsamındaki faaliyetin görülmesini sağlayan iş ve koruyucu ekipmanın (*Arbeitsgerät und Schutzausrüstung*) işyerinde veya başka bir yerde muhafaza edilmesi, korunması, bakımı, yenilenmesi ve tedarik işlemleri işverenin talimatı doğrultusunda gerçekleştiriliyorsa, bu etkinlikler sırasında meydana gelen zarar verici olayların yanı sıra bu faaliyetin yürütülmesi için işyerinde veya işyeri dışında katedilen yollarda⁴⁹³ gerçekleşen kazalar da iş kazası sayılır. Belirtmek gerekir ki, ilgili bent kapsamında sağlanan sigorta korumasından yararlanmak için iş ekipmanıyla ilişkili faaliyetin işverenin talimatıyla yürütülmesi gerekir. Bu kapsamda iş aletleri, giysileri ve motorlu taşıtlar gibi iş faaliyetinin gerçekleştirilmesinde kullanılan her türlü araç “iş ekipmanına” dâhildir. O halde, iş ekipmanıyla bağlantı olarak gerçekleşen kazalar, kural olarak iş kazası sayılır. Ancak bunun için söz konusu ekipmanın işyerinde görülen işte kullanılması zorunludur⁴⁹⁴.

⁴⁹¹ Wietfeld, Rn. 236.

⁴⁹² BSG, Urt. v. 03.12.2002 - B 2 U 18/02 R, BeckRS 2003, 40158.

⁴⁹³ BSG, Urt. v. 12.12.2006 - B 2 U 1/06 R, BeckRS 2007, 41860.

⁴⁹⁴ Holtstraeter, Rn. 134; Wietfeld, Rn. 247.

Buna karşılık, kişisel eşya niteliğinde olan ve sigortalının günlük yaşamında da taktığı gözlük, işitme cihazı gibi nesneler iş ekipmanı kavramına dâhil edilmez⁴⁹⁵. Berlin-Brandenburg Eyalet Mahkemesi'nin bir kararına konu olan olayda, kazaya uğrayan sigortalının çalışmadığı zamanlarda da (duymakta güçlük çektiği için) işitme cihazı taktığı, dolayısıyla buradaki aletin (işitme cihazının) salt işin görülmesi için kullanılmadığı ve bunun sonucu olarak da kullanılan alet ile görülen iş arasındaki nedensellik bağının zayıf kaldığı gerekçeleriyle sigortalının uğradığı kaza iş kazası olarak değerlendirilmemiştir⁴⁹⁶.

2.4.2.11. İşin Görülmesini Sağlayan Yardımcı Aletle ilişkili Kazalar (§ 8/ f. 3 SGB VII)

Sigortalının işte kullandığı yardımcı aletin (*Hilfsmittel*) hasara uğraması, vücut bütünlüğünün ihlâlinden doğan zarar kapsamında değerlendirilir⁴⁹⁷. Bunun sonucu olarak, yardımcı aletin hasar görmesi, diğer koşulların da varlığı hâlinde iş kazası olarak kabul edilir. Yardımcı alet, işin görülmesine katkı sağlayan herhangi bir alet olabilir. Ancak, yardımcı aletin sigorta kapsamındaki faaliyetle ilişkili olarak kullanılması zorunludur. Bu nedenle örneğin, Münih Sosyal Mahkemesi'nin bir kararına konu olan olayda işyerinde gerçekleşen kaza sırasında sigortalının çantasında taşıdığı okuma gözlüğünün hasara uğraması, iş kazası olarak kabul edilmemiştir. Çünkü sigorta kapsamındaki iş faaliyetinin görülmesine dolaylı olarak katkı sağlayan yardımcı alet (olayda sigortalının okuma gözlüğü), işin görülmesi sırasında fiilen kullanılmamış olup (sigortalı iş faaliyeti sırasında gözlüğü takmamış), sigortalının çantasında bulunuyordu. Bu nedenle, olayda gerçekleşen kaza iş kazası teşkil etmez⁴⁹⁸.

⁴⁹⁵ Holtstraeter, Rn. 134.

⁴⁹⁶ LSG Berlin-Brandenburg, Urt. v. 10.02.2022 - L 3 U 148/20, BeckRS 2022, 2925.

⁴⁹⁷ Schmitt, Rn. 8.

⁴⁹⁸ SG München, Urt. v. 11.01.2017 - S 23 U 667/15, BeckRS 2017, 101616.

Bir iş kazasından bahsedebilmek için yardımcı aletin kaza anında kullanılıyor olması gerekmez. Şu kadar ki, yardımcı aletin vücutta taşınıyor⁴⁹⁹ ve dış etki sonucu zarara uğraması gerekli ve yeterlidir. Bu kapsamda örneğin, (işyerinde) masanın üzerinde bırakılan iş gözlüğünün yere düşürülüp kırılması, iş kazası sayılmaz. Nitekim burada, sigortalı kaza anında yardımcı aleti üstünde taşımamaktadır.

⁴⁹⁹ Ricke, Rn. 35.

2.5. UZAKTAN ÇALIŞMA HÂLİNDE MEYDANA GELEN KAZALAR

Uzaktan çalışma, evde çalışma ve ev dışındaki mobil uzaktan çalışma olarak ikiye ayrılır. Bu kapsamda öncelikle evde çalışma hâlinde ev içinde meydana gelen kazaların iş kazası sayılıp sayılmayacağı incelenecektir. Sonrasında, ev dışındaki mobil çalışma sırasında meydana gelen kazaların iş kazası niteliği ortaya konulacaktır.

2.5.1. Evde Çalışma Esnasında Meydana Gelen Kazalar

2.5.1.1. Ev İçindeki İşyerinde Gerçekleşen Kazalar

İş sözleşmesinin tarafları, iş görme borcunun kısmen veya tamamen uzaktan çalışma biçiminde sigortalının evinde görüleceğini kararlaştırabilir. Bu kapsamda, işveren tarafından gerekli donanımın, iş ekipmanının ve iletişim olanaklarının sağlanmasıyla sigortalının evinde kalıcı olarak kurulan ve çalışanın düzenli olarak iş gördüğü alan, onun evindeki işyerini (home office) oluşturur⁵⁰⁰. Bunun sonucu olarak, sigortalının iş sözleşmesinde kararlaştırılan evdeki çalışma yerinde (*häuslicher Arbeitsplatz*) iş görürken uğradığı kazalar, iş kazası olarak kabul edilecektir. Buna karşılık, iş sözleşmesiyle kararlaştırılan ifa yeri (işin görüleceği yer) sigortalının evinin dışında bir yer olarak belirlenmişse veya çalışan kendi inisiyatifiyle iş sözleşmesinde kararlaştırılmamış olmasına rağmen ve işverenin bu yönde bir talimatı olmadığı hâlde evde çalışmaya başladıysa, bir home office çalışmasından bahsedilmez. Bu hâlde, sigortalı havanın güneşli olduğu bir günde işyerini ofisten bahçeye taşır veya (işten ve işyerinden kaynaklanan) bir neden bulunmadığı hâlde işini bir kafede gerçekleştirirse, bu yerde gerçekleşen kazalar, iş kazası sayılmaz⁵⁰¹.

⁵⁰⁰ Rainer Schlegel, „Arbeitsunfall im Homeoffice“, (Ed. Jürgen Röller), COVID-19, **Küttner Personalbuch**, Nördlingen, C. H. Beck, 28. Aufl., 2021, Rn. 96.

⁵⁰¹ BSG, Urt. v. 18.06.2013 - B 2 U 7/12 R, BeckRS 2013, 72278; BSG, Urt. v. 30.01.2020 - B 2 U 19/18 R, BeckRS 2020,1741. Ricke, Rn. 92b.

2.5.1.1.1. Yol Kazalarında Sigortası Korumasından Yararlanmaya İlişkin Genel Kuralın Evde Çalışma Halinde Uygulanmaması

Kural olarak, sigortalının evinin dış kapısından içeri girilmesiyle kamusal alandan kişisel alana geçilmiş olur. Bu andan itibaren (sigortalının evinde) gerçekleşen kazalar, iş kazası oluşturmaz. Ancak sigortalının evinin ve işyerinin aynı binada bulunması hâlinde (sigortalının evi aynı zamanda onun işyeri ise) söz konusu genel kural uygulanmaz⁵⁰². Ev ile işyerinin aynı bina içinde bulunması durumunda, çalışan işi gördüğü sırada veya evdeki işyerine (ev ofisini) ulaşmak için ev içinde katettiği yollarda bir kazaya uğrarsa, zarar verici olay iş kazası sayılır⁵⁰³.

2.5.1.1.2. Ev İçinde Katedilen Yolda Meydana Gelen Kazalar

Doktrinde her ne kadar evdeki çalışma odasının dışında meydana gelen kazaların iş kazası olarak nitelendirilmeyeceği savunuluyor olsa da⁵⁰⁴, evde çalışma ile işyerinde görülen çalışma arasında herhangi bir fark bulunmadığından, evde (aynı zamanda sigortalının işyerinde) gerçekleşen olaylar da iş kazası sayılmalıdır. İş faaliyeti sigortalının ev alanı içinde görülüyorsa, sigorta korumasının mekânsal (yer) bakımından geçerliliği bu alanı da kapsar. Ancak bir iş kazasından bahsedebilmek için sigortalının iş görme amacıyla hareket etmiş olması gerekir⁵⁰⁵.

Kural olarak, iş faaliyetinin sigortalının evinde görülmesi (*home office*) durumunda, iş görmek üzere ev içinde kat edilen yollar sigorta kapsamında değerlendirilir. Aynı şekilde, iş gücünü (iş verimini) korumak için verilen molalar sırasında yiyecek ve içecek almak için kat edilen yolda (örneğin, evin koridorunda) meydana gelen kazalar, iş kazası olarak kabul edilir⁵⁰⁶. Buna karşılık, yeme ve içme faaliyetleri sırasında ortaya çıkan zarar verici olaylar, kural olarak iş kazası sayılmaz.

⁵⁰² Schlegel, Rn. 102.

⁵⁰³ BSG, Urt. v. 27.11.2018 - B 2 U 28/17 R, BeckRS 2018, 40346.

⁵⁰⁴ LSG Bayern, Urt. v. 05.04.2017 - L 2 U 101/14, BeckRS 2017, 124371.

⁵⁰⁵ BSG, Urt. v. 12.12.2006 - B 2 U 28/05 R, BeckRS 2007, 41872.

⁵⁰⁶ LSG Hessen, Urt. v. 26.01.2021 - L 3 U 131/18, BeckRS 2021, 7601.

Evde çalışanlar için (mutfakta veya oturma odasında çalışılmıyorsa) kişisel alan içinde değerlendirilen mutfak ve oturma odasına girilmesiyle sigorta koruması işlerliğini kaybeder⁵⁰⁷. Bunun dışında, işyerinde (sigortalının evinin aynı zamanda işyeri olarak kullanıldığı durumda) tuvalete giderken (yolda) gerçekleşen kazalar iş kazası sayılacak iken, tuvalete girilmesiyle sigorta koruması kesilir.

i. Belirleyici Ölçüt Olarak Sigortalının Hareket Etme Eğilimi

Sigortalının evde çalışması durumunda, evdeki çalışma alanına (ev ofisine) ulaşmak için ev içinde katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak değerlendirilecektir (§ 8/ f. 1 c. 2 SGB VII). Alman Federal Sosyal Güvenlik Mahkemesi'nin konuyla ilgili eski içtihadına göre, ev alanının sigorta kapsamı içerisinde değerlendirilmesi için bu alanların işle bağlantılı olarak kullanım sıklığı dikkate alınmaktaydı. Ancak Alman Federal Sosyal Güvenlik Mahkemesi'nin 31.08.2017 tarihli ve B 2 U 9/1 R sayılı kararıyla söz konusu içtihat terk edilmiştir. Mahkeme'nin yeni içtihadına göre, *home office* çalışmalarında da sigortalının iş görme amacıyla hareket edip etmediği dikkate alınır⁵⁰⁸. Bu hâlde, ev içindeki ofis odasına giden yollarda gerçekleşen kazalar (sigortalının iş görme amacıyla hareket etmiş olması hâlinde) iş kazası olarak kabul edilir⁵⁰⁹.

ii. Kişisel Faaliyetler Esnasında Gerçekleşen Kazalar

Sigortalının evde çalışması durumunda, evde görülen kişisel faaliyet sırasında meydana gelen kazalar iş kazası sayılmaz. Aynı doğrultuda, kişisel faaliyetin görülmesi için ev içinde kat edilen yollarda gerçekleşen kazalar da iş kazası olarak kabul edilmez. Bu nedenle, kişisel faaliyet olarak değerlendirilen yeme ve içme faaliyeti veya ara dinlenme süreleri içinde gerçekleştirilen faaliyet sırasında meydana gelen kazalar, kural olarak iş kazası sayılmaz⁵¹⁰.

⁵⁰⁷ Ricke, Rn. 130c.

⁵⁰⁸ Holtstraeter, Rn. 15.

⁵⁰⁹ BSG, Urt. v. 08.12.2021 - B 2 U 4/21 R, BeckRS 2021, 39878. Schmitt, Rn. 12.

⁵¹⁰ Ricke, Rn. 129c.

Alman Federal Sosyal Güvenlik Mahkemesi'nin karara bağlamış olduğu bir olayda, evde çalışan sigortalının evdeki çalışma odasından çıkıp su almak için alt katta bulunan mutfığa inerken merdivenlerden düşüp yaralanması, iş kazası sayılmamıştır⁵¹¹. Su almak için merdivenlerden inerken yararlanan sigortalı, kaza anında iş görme amacıyla hareket etmemiştir. Su içme faaliyeti, sigortalıya fayda sağlayan bir eylemdir. Bu nedenle, söz konusu olay iş kazası olarak nitelendirilemez.

2.5.2. Sigortalının Evinin Dışında Görülen Uzaktan Çalışma

Sigortalının iş görme borcunu mobil uzaktan çalışma şeklinde görmesi mümkündür. Mobil uzaktan çalışmada, işçi işin görüleceği yeri serbestçe belirler. O hâlde sigortalı işini bir kütüphanede, bir kafede veya evinde gerçekleştirebilecektir. Görüldüğü üzere, mobil uzaktan çalışmada işin görüldüğü yer (işyeri) sabit bir yer olmayıp sürekli olarak değişirebilir⁵¹².

Sigortalının evinin dışında gördüğü çalışma esnasında uğradığı kazalar, zarar verici olayın sigortalının iş görme amacıyla hareket ettiği esnada gerçekleşmiş olması koşuluyla iş kazası sayılır⁵¹³. Kanaatimizce, çalışanın evinde (kişisel alanında) iş görürken kazaya uğraması iş kazası kabul edilirken, işçinin risk alanı içinde olmayan kamusal alanda ve bu kapsamda örneğin, bir kafede çalışırken işle bağlantılı olarak geçirdiği kaza olayı evleviyetle iş kazası olarak değerlendirilmelidir.

⁵¹¹ BSG, Urt. v. 05.07.2016 - B 2 U 5/15 R, BeckRS 2016, 71024.

⁵¹² Aumann, s. 204, 205.

⁵¹³ Aumann, s. 211.

2.6. Sigortalının İş Görmeye Hazır Bulunduğu Hâllerde Meydana Gelen Kazalar

İş kazaları bakımından incelenmesi gereken diğer bir husus, çalışanın iş görmediği ve fakat iş görmeye hazır bulunduğu süre boyunca uğradığı kazaların iş kazası olarak kabul edilip edilemeyeceğidir.

2.6.1. Sigortalının İşe Çağrılabilirliği Süre İçinde Meydana Gelen Kazalar

“Sigortalının işe çağrılabilmesi” (*Rufbereitschaft*) ifadesinden anlaşılması gereken, işçinin çalışma süreleri dışında da iş görmek üzere işe çağrılabilmesidir. Bu durumda, sigortalı her an ulaşılabilir ve çağrıldığında makûl bir süre içerisinde iş görebilecek durumda olmalıdır⁵¹⁴. Bu kapsamda her an işe çağrılabilir olan çalışanın örneğin, parkta köpeğini gezdirirken yere düşüp yaralanması, sigortalının bu sırada herhangi bir iş faaliyeti yürütmediği dikkate alındığında, iş kazası olarak kabul edilmemelidir. Bu hâlde, kazanın iş (faaliyeti) sonucu ortaya çıkmış olması hâlinde, söz konusu olay iş kazası sayılmalıdır. Yukarıdaki örnekte, sigortalı işle bağlantısı olmayan bir faaliyet esnasında (köpeğini gezdirirken) kazaya uğramıştır. Başka bir anlatımla, gerçekleştirilen faaliyet ile iş faaliyeti arasında uygun nedensellik bağı yoktur. Bu nedenle, söz konusu olay iş kazası olarak nitelendirilmez.

2.6.2. Nöbet Görevi Süresi İçinde Meydana Gelen Kazalar

Sigortalının nöbetçi (*Bereitschaftsdienst*) olduğu zaman dilimi, § 2/ f. 1 ArbZG (*Arbeitszeitgesetz*) uyarınca çalışma süresi olarak kabul edilir. Kişi, nöbet süresi boyunca iş görmeye hazır şekilde çıkacak işi bekleyecek olup, iş olduğu takdirde çalışacaktır. Dolayısıyla, sigortalının çıkacak işi beklemesi ile görülecek iş (faaliyeti) arasında uygun nedensellik bağı mevcuttur. Bu hâlde, nöbet görevi sırasında gerçekleşen kazalar kural olarak iş kazası olarak değerlendirilir.

⁵¹⁴ BAG, Urt. v. 24.10.2000 - 9 AZR 634/99, BeckRS 2000, 30138634.

2.7. İŞ KAZASININ TESPİTİ

2.7.1. İş Kazasının Bildirilmesi

2.7.1.1. Bildirim Yükümlülüğünün İş Göremezlik Süresine Bağlı Olması

İşverenler işyerinde ve işe gidiş gelişlerde gerçekleşen iş kazalarını Kaza Sigortası Kurumu'na (*Deutsche Gesetzliche Unfallversicherung, DGUV*)⁵¹⁵ bildirmekle yükümlüdür. Başka bir anlatımla, sigortalının ağır biçimde yaralanmasına, ölümüne veya birden fazla sigortalının zarara uğramasına yol açan ve ciddî sağlık zararlarına neden olan kazaların derhâl Kurum'a bildirilmesi gerekir. Aynı şekilde, kaza olayının işyeri hekimine (*Betriebsarzt*), iş güvenliği uzmanına (*Fachkraft für Arbeitssicherheit*) ve yetkili İş Sağlığı ve Güvenliği Kurumu'na (*Arbeitsschutzbehörde*) da mümkün olan en kısa süre içinde bildirilmesi gerekir.

Kazaya uğrayan sigortalının üç günden fazla bir süre için tamamen veya kısmen çalışamaz ve iş göremez durumda olması hâlinde, işveren iş kazasını yetkili ve kaza sigortasından sorumlu Kurum'a bildirmek zorundadır (§ 193/ f. 1 c. 1 SGB VII). Kazanın gerçekleştiği gün bildirim süresine dâhil değildir (§ 26/ f. 1 SGB X). Örneğin, kazanın 19.06.2023 tarihinde gerçekleşmesi durumunda, üç günlük bildirim süresi 20.06.2023 tarihinde başlayacak ve 22.06.2023 tarihinde sona erecektir. Alman sosyal güvenlik hukukunda bildirim süresi iş günü olarak belirlenmemiştir. Bu nedenle, üç günlük bildirim süresine hafta sonu ve tatil günleri de dâhildir.

⁵¹⁵ Ticarî meslek birliklerinden ve sigorta kuruluşlarından oluşan kuruluş; İş kazası hâlinde, Kurum tarafından ilgili kişilere gerekli sağlık yardımları yapılmaktadır <www.service.bumd.de>, (E.T. 17.07.2023).

İş kazasının üç günlük sürenin bitiminden sonra bildirilmesi de mümkündür. Ancak bu durumda, özellikle işçinin meslek sendikası tarafından tıbbî tedavi almak üzere yetkilendirilmiş bir hekime (*Durchgangsarzt*)⁵¹⁶ de görünmemiş olması hâlinde, kazanın çalışma süresi içinde gerçekleştiğinin ispatı zorlaşır. Bu sebeple, her ne kadar iş kazasının sonradan bildirilmesi mümkün olsa da düzenleyici süre içinde bildirimde bulunmak faydalı olur. Öte yandan, işçi de gerçekleşen kaza olayını kaza sigortasından sorumlu Kurum'a bildirebilir. İş kazasının işveren tarafından bildirilmemesi hâlinde, işveren idarî para cezasıyla⁵¹⁷ cezalandırılır.

2.7.2. İş Kazalarını Kayıt Altına Alma ve Belgelendirme Yükümlülüğü

İşyerinde gerçekleşen her kaza olayının derhâl belgelendirilmesi gerekir (*Dokumentationspflicht*). Bundan dolayı, gerçekleşen her kaza olayının (hafif nitelikteki kazalar da dâhil olmak üzere) işverenlerin tutmakla yükümlü olduğu ve verilen ilk yardım hizmetlerini kaydettikleri ilk yardım kitabına işlenmesi gerekir. Bu hâlde kazaya uğrayan sigortalının adı, kaza anı ve yeri, kaza seyri, sigortalıda oluşan sağlık hasarı gibi hususların belgelenmesi zorunludur. Gerçekleştirilen ilk müdahaleler, ilk yardım görevlilerin adları ve olayın tanıkları da ayrıca bildirilir. Bunlar, sigortalının iş faaliyeti sırasında bir sağlık zararına uğradığının delilidir. Bu kayıtlar en az beş yıl süreyle saklanır (§ 24/ f. 6 DGUV⁵¹⁸ Vorschrift 1 Grundsätze der Prävention)⁵¹⁹. Özellikle uzun vadede ortaya çıkan sağlık hasarları bakımından olayın belgelenmesi önemlidir. Örneğin, ağır nitelikteki kazalar sigortalıda psikolojik rahatsızlıklara neden olabilir. Bu hâlde, kazanın sigortalıda oluşturduğu psikolojik etkiler de iş kazası bildirim formunda belirtilir.

⁵¹⁶ Kurum doktorları meslek birliklerince atanır.

⁵¹⁷ İş kazasının işveren tarafından bildirilmemesi durumunda, 2.500 avro 'ya kadar idarî para cezasına hükmedilebilir, <www.haufe.de>, (E.T.18.07.2023).

⁵¹⁸ DGUV Vorschrift 1 Grundsätze der Prävention, DGUV Yönetmeliği 1 Önleme İlkeleri

⁵¹⁹ <https://publikationen.dguv.de>, (E.T. 30.01.2023).

2.7.3. Kazanın İspatı

Alman sosyal güvenlik hukukunda kendiliğinden (re'sen) araştırma ilkesi (*Amtsermittlungsprinzip*) geçerlidir. Bunun sonucu olarak mahkeme, yargıya intikal eden olayın iş kazası sayılıp sayılmayacağına karar verirken, gerekli araştırma ve incelemeyi kendiliğinden yapar, ilgililerin ve tarafların beyanlarıyla ve sunmuş olduğu delilleriyle bağlı değildir (§ 20 SGB X).

“Sigorta kapsamındaki faaliyetin”, kaza anında “gerçekleştirilen iş faaliyetinin”, “kaza olayının” ve “bedensel ve/veya ruhsal zararın” sigortalı tarafından ispat ölçütü bakımından tam ve kesin olarak ispat edilmesi (*Vollbeweis*) gerekir⁵²⁰. Ayrıca yukarıda sayılan unsurlar hayatın olağan akışına uygun olarak ve hâkimde tam bir kanaat uyandıracak şekilde kesinliğe yaklaşan bir biçimde ortaya konulmalıdır⁵²¹. Öte yandan, iş faaliyeti (sigorta kapsamındaki faaliyet) ile sigortalıda oluşan zarar arasındaki nedensellik bağının da yeterli düzeyde mevcut olması gerekir (*hinreichende Wirklichkeit*).

2.7.3.1. İspat Yükünün Sigortalı Lehine Hafiflemesi

Sigortalı işyerinde ve iş faaliyetini gördüğü sırada bir sağlık sorununa maruz kalırsa, kaza anında görülen faaliyet ile sigorta kapsamındaki faaliyet (iş) arasında nesnel bir bağlantının bulunduğu kabul edilir. Başka bir deyişle, sigortalının işyerinde kazaya uğraması durumunda ispat yükü sigortalı lehine hafifler⁵²².

⁵²⁰ Kunkel, Rn. 14.

⁵²¹ SG Frankfurt, Urt. v. 18.10.2018 - S 8 U 207/16, BeckRS 2018, 28551.

⁵²² BSG, Urt. v. 31.01.2012 - B 2 U2/11 R, BeckRS 2012, 68168.

2.7.4. İş Kazasının Sosyal Güvenlik Kurumu Tarafından Tespit Edilmesi

Sigortalı, kaza sigortasından sorumlu olan kurumdan söz konusu kazanın iş kazası niteliğinde olduğunun tespit edilmesini talep edebilir. Kurumun olayı iş kazası saymaması hâlinde, işçi bu karara karşı itiraz edebilir. İtiraz süresi, kararın sigortalıya tebliğinden itibaren bir aydır. Bunun üzerine kaza sigortasından sorumlu olan kurum somut olayın sigorta kapsamında olup olmadığını ve olayın iş kazası olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceğini tekrar inceler. Bir olayın iş kazası sayılması için kazaya neden olan faaliyetin iş sözleşmesi uyarınca görülmesi gereken ve bu nedenle sigorta kapsamında bulunan faaliyetle (işle) nesnel bağlantı içinde olması zorunludur. Aynı zamanda, sigortalının vücut bütünlüğünün (bedensel ve/veya ruhen) zarara uğratılmış olmasının yanı sıra, kaza olayı ile gerçekleşen zarar arasında nedensel bir bağlantı bulunmalıdır. Sigortalının itirazı sonucunda kurum olayı iş kazası olarak nitelendirmeyi reddederse, sigortalı dava yoluna başvurabilir (§ 78 SGG, *Sosyal Mahkemeler Kanunu*).

2.7.5. İş Kazasının Mahkeme Tarafından Tespit Edilmesi

Kaza sigortasından sorumlu kurumun itirazı reddetmesi hâlinde, sigortalı olayın iş kazası olduğuna yönelik tespiti yetkili sosyal mahkeme' den talep edebilir⁵²³. Alman sosyal güvenlik hukukunda yargılamaya ilişkin özel bir durum mevcuttur: Yeniden inceleme başvurusu (*Überprüfungsantrag*). Bu kapsamda, kaza sigorta kurumunun olumsuz yöndeki kararı kesin nitelikte (bu karara karşı kanun yolu süreci sona ermiş) olsa dahi, bu karara karşı yeniden inceleme başvurusunda bulunulabilir. Yeniden inceleme başvurusu kuruma yapılır. Bu şekilde, sigortalıların sosyal güvenliğe yönelik haklarının etkili biçimde korunması amaçlanmıştır.

⁵²³ Kunkel, Rn. 36.

SONUÇ

Türk sosyal güvenlik hukukunda 5510 s.K. m. 13/ f. 1 hükmünde yer alan hâllere uygun biçimde somut olarak gerçekleşen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ve/veya ruhen zarara uğratan olaylar, iş kazası olarak sayılmıştır. Alman sosyal güvenlik hukukunda ise iş kazası kavramı, Alman Sosyal Güvenlik Kanunu’nun “kanunî kaza sigortası” başlıklı Yedinci Kitabının sekizinci maddesinde düzenlenmiştir. Alman Sosyal Güvenlik Kanunu’nun Yedinci Kitabının sekizinci maddesinin birinci fıkrası uyarınca iş kazası, Alman Sosyal Güvenlik Kanunu’nun Yedinci Kitabının ikinci, üçüncü ve altıncı maddeleri gereği sigorta kapsamına alınmış faaliyetin gerçekleşmesi sırasında anîden, dışsal ve zorlayıcı etkilerle meydana gelen ve sağlığa zarar veren veya ölüme neden olan olaylar şeklinde tanımlanmıştır. Hem Türk hem de Alman sosyal güvenlik hukukunda bir iş kazasından bahsedebilmek için gerçekleşen kaza sonucunda sigortalının bedensel ve/veya ruhsal bir zarara uğramış olması gerekir.

Türk sosyal güvenlik hukukunda olduğu gibi, Alman sosyal güvenlik hukuku bakımından da kazanın anîden ve başlangıcı ve sonu sabit bir zaman aralığı içinde ortaya çıkması gerekir. Alman sosyal güvenlik hukukunda kazanın ancak bir dış etken sonucu meydana gelebileceği kabul edilmektedir. Başka bir anlatımla, sigortalının kendi vücudundan kaynaklanan rahatsızlıklar, iş kazası olarak nitelendirilmez. Bu hâlde, Alman sosyal güvenlik hukukunda sigortalının işyerinde kalp krizi geçirmesi, ancak olayın işyerinde görülen iş sonucu meydana gelmiş olması hâlinde iş kazası olarak kabul edilir. Buna karşılık, Türk sosyal güvenlik hukukunda iş kazasına ilişkin düzenlemede kazanın dış bir etken sonucu ortaya çıkması gerektiği düzenlenmediğinden Yargıtay, kazanın sigortalıdan kaynaklanan nedenlerle de meydana gelebileceğini kabul etmiştir. Kanaatimizce, sigortalının kendi vücudundan kaynaklanan zararların iş kazası kapsamında değerlendirilmesi, “iş kazası” kavramıyla bağdaşmamaktadır. Bu nedenle, görülen işten kaynaklanmayan zararlar iş kazası olarak kabul edilmemelidir. Bu hususun kanunda açık biçimde düzenlenmesi, konuyla ilgili tartışmaları bertaraf edecektir.

Alman sosyal güvenlik hukukunda kazanın sigortalının iradesi ve isteği dışında ortaya çıkması gerekir. Bu nedenle, sigortalının bilerek ve isteyerek meydana getirdiği kazalar (kural olarak) iş kazası kapsamında değerlendirilmez. Bu hâlde, işyerinde dahi olsa, iradî şekilde gerçekleşen intihar olayı (işle ilgili olması durumu dışında) Alman hukukunda iş kazası olarak kabul edilmemektedir. Zira isteme unsuru kaza kavramıyla bağdaşmamaktadır. Türk sosyal güvenlik hukukunda ise, kanunda iş kazası olarak düzenlenen hâllerde meydana gelen kazalar, sigortalının iradesi ve isteği sonucu ortaya çıkmış olsa da iş kazası olarak nitelendirilmiştir. Türk sosyal güvenlik hukukunda işyerinde gerçekleşen kazalar (koşulsuz şartsız) iş kazası sayılmıştır. Bu hâlde sigortalının işyerinde örneğin, kalp krizi geçirmesi veya intihar etmesi (olayın sırf işyerinde gerçekleşmiş olmasından dolayı) iş kazası olarak kabul edilir. Kanaatimizce, sigortalının bilerek ve isteyerek yol açtığı kazalar iş kazası sayılamaz. Şöyle ki, işten kaynaklanmayan ve salt sigortalının fiili sonucu oluşan zararları iş kazası olarak nitelendirmek, “iş kazası” kavramının tanımı, içeriği, düzenlenme şekli ve amacı ile örtüşmemektedir.

Türk ve Alman sosyal güvenlik hukukunda bir iş kazasından bahsedebilmek için bir kazanın meydana gelmesi, kazaya uğrayanın sigortalı olması, kazanın ilgili kanunda sınırlı olarak sayılan hâllerden birisine uygun biçimde somut olarak gerçekleşmesi, sigortalının bedensel ve/veya ruhsal bir zarara uğraması veya ölmesi ve sigortalıda oluşan bu zararın gerçekleşen kaza sonucu ortaya çıkmış olması zorunludur. Türk ve Alman hukukunda bir iş kazasından söz edebilmek için kazaya uğrayan sigortalının vücut bütünlüğünün bozulması veya ölüm olayının gerçekleşmesi gerekir. Bu kapsamda, her iki hukuk sistemi bakımından da (kural olarak) eşyaya ilişkin kayıplar, iş kazası sonucu oluşan zarar kavramının dışında bırakılmıştır.

Alman sosyal güvenlik hukukundaki iş kazaları bakımından nedensellik (illîyet) bağının iki farklı yönüyle ele alınması gerekir. İlk olarak, sigortalının gördüğü iş ile kaza olayı arasında uygun nedensellik bağının bulunması zorunludur. Başka bir anlatımla, kazanın görülen işin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olması gerekir. İkinci olarak ise, meydana gelen kaza ile sigortalının uğradığı bedensel ve/veya ruhsal zarar arasında uygun neden ve sonuç ilişkisinin bulunması zorunludur. Alman sosyal güvenlik hukuku bakımından bir iş kazasından bahsedebilmek için hem kaza ile zarar verici sonuç hem de kaza ile yapılan iş arasında uygun nedensellik bağı bulunmalıdır. Buna karşılık, Türk sosyal güvenlik hukukunda bir iş kazasından söz edebilmek için kaza ile gerçekleşen zarar arasında nedensellik bağının bulunması yeterli görülmektedir. Bu kapsamda, kazanın kanunda iş kazası olarak kabul edilen hâllerden birisine uygun olarak somut biçimde gerçekleşmiş olması yeterli olup, kazanın görülen işle uygun nedensellik bağı içinde ortaya çıkması gerekmez.

Türk sosyal güvenlik hukuku anlamında bir iş kazasının meydana gelmesi için zarar verici olayın 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen hâllerden birisine uygun olarak somut biçimde gerçekleşmiş olması gerekir. Alman sosyal güvenlik hukukunda ise, § 8 SGB VII hükmünde kanunen sigorta kapsamına alınmış “iş faaliyetinin” işyerinin ve işin amaçlarına uygun olarak yerine getirilmesi zorunludur. Alman hukukunda (Türk hukukundan farklı olarak) “iş faaliyetinin” iş görme amacıyla gerçekleştirilmiş olması gerekir. Bunun yanı sıra, kazanın gerçekleştirilmekte olan iş neticesinde meydana gelmiş olması da zorunludur. Önemli olan, kazanın gerçekleştiği anda fiilen görülmekte olan faaliyetin sigorta kapsamındaki faaliyete (işe) hizmet edip etmediğidir. Başka bir anlatımla, kaza anında görülen ve kazaya sebep olan faaliyetin sigortalı tarafından görülen işle nedensel (maddi) ilişki içinde bulunması zorunludur. Çünkü Alman sosyal güvenlik hukukunda sadece görülen işle bağlantılı olarak uğranılan kazalar iş kazası sayılmıştır. Türk hukukunda ise, 5510 sayılı Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasında sayılan hâllerde meydana gelen kazalar kanun gereği iş kazası sayılacağından, bu hâllerde sigortalının iş görme amacıyla hareket edip etmediği ayrıca araştırılmaz.

Alman sosyal güvenlik hukukunda iş kazasının tespitinde “iş (faaliyeti)” esas alınmış olup, kanun’ da düzenlen hâller iş kazası sayılmıştır. Bu çerçevede, Alman sosyal güvenlik hukukunda da işyerinde gerçekleşen kazalar (kural olarak) iş kazası sayılır (§ 8/ f. 1 c. 2 SGB VII). Ancak Alman hukukunda (Türk hukukundan farklı olarak) kazanın işyerinde meydana gelmiş olması, olayın iş kazası sayılması için yeterli değildir. Alman sosyal güvenlik hukukunda sigortalının sadece görülen işle ilişkili faaliyeti sigorta kapsamında korunur. Bu kapsamda gerçekleşen kazanın iş kazası oluşturup oluşturmadığının tespitinde belirleyici olan, sigortalının işyerinin hedefleri doğrultusunda ve işyerine hizmet etme (iş görme) amacıyla hareket edip etmediğidir. Nitekim sigortalının amacı işe hizmet etmek değilse, meydana gelen kaza iş kazası olarak değerlendirilmez. Bu nedenle, sigortalı işyerinde salt kişisel amaçlara hizmet eden faaliyette bulunursa, bu faaliyet neticesinde meydana gelen kazalar iş kazası sayılmaz. Bu hâlde işyerinde uyumak, yemek yemek gibi sigortalıya hizmet eden faaliyet sırasında meydana gelen kazalar (kural olarak) iş kazası olarak kabul edilmez. Ancak, işyerinde tüketmek üzere yiyecek ve içecek almak için katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, iş kazası sayılır. Bunun yanı sıra, işyeri içerisindeki yolların katedilmesi sırasında uğranılan kazalar da iş kazası olarak kabul edilir. Bu çerçevede, işyerindeki kantine veya mola alanına gitmek için katedilen yollarda gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak değerlendirilir. Ancak sigortalının işyerindeki kantine veya mola alanına girmesiyle sigorta koruması devre dışı kalır.

Alman sosyal güvenlik hukukunda sigortalının işyerinde veya iş gördüğü sırada deprem gibi mücbir sebep sayılan hâller sonucunda zarara uğraması, iş kazası olarak nitelendirilmez. Alman sosyal güvenlik hukukunda, üçüncü kişinin fiili veya zarar gören sigortalının (ağır) kusuru sonucu oluşan kazalar iş kazası olarak sayılmamıştır. Örneğin, sigortalının kasıtlı olarak kendine zarar vermesi ve işyerinde intihar etmesi iş kazası sayılmaz. Nitekim bu hâllerde sigortalının gördüğü iş ile meydana gelen kaza arasındaki nedensellik bağının koptuğu kabul edilir. Buna karşılık, Türk sosyal güvenlik hukukunda işyerinde gerçekleşen her olay koşulsuz şartsız iş kazası olarak değerlendirilmektedir.

5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) hükmü uyarınca, kazanın işyerinde gerçekleşmesi, olayın iş kazası sayılması için yeterlidir. Başka bir anlatımla, işyerinde gerçekleşen kazanın işyerinde görülen işle ilişkili olması veya işin yapıldığı sırada gerçekleşmiş bulunması gerekmez. Bu çerçevede, sigortalının işyerinde geçirdiği ara dinlenme süresi içinde meydana gelen kazalar, iş kazası sayılmıştır. Aynı şekilde, sigortalının işyerinde yemek yerken uğradığı kazalar da Türk hukukunda iş kazası olarak kabul edilir. Kanaatimizce, sigortalının sadece iş görmek üzere hareket ettiği sırada uğradığı kazalar iş kazası sayılmalıdır. Örneğin, sigortalının ara dinlenmesini işyerinde geçirmesi hâlinde, ara dinlenmesi esnasında yemek yediği ve dinlendiği süre boyunca gerçekleşen kazalar, iş kazası olarak kabul edilmemelidir. Başka bir deyişle, kişisel iş olarak değerlendirilen (ve işyerinde görülen) yeme ve içme faaliyetleri sırasında meydana gelen kazalar, (Alman hukukunda olduğu gibi) Türk hukukunda da iş kazası olarak nitelendirilmemelidir.

Türk sosyal güvenlik hukukunda görülen iş ile meydana gelen kaza arasında uygun nedensellik bağı aranmadığından, mücbir sebep sonucu oluşan kazalar da iş kazası olarak değerlendirilmektedir. Aynı şekilde, kazanın sigortalının veya üçüncü kişinin (ağır) kusuru sonucu meydana gelmesi, olayın iş kazası sayılmasını engellemez. Bundan başka, sosyal güvenlik hukuku anlamında bir iş kazasından söz edebilmek için, gerçekleşen kaza olayında işverenin kusurlu bulunması da gerekmez. Başka bir anlatımla, Türk sosyal güvenlik hukukunda iş kazasının tespiti kusur unsurundan bağımsız olarak sağlanır. Bu hâlde, sigortalının kendi kusuru sonucu uğradığı kazalar (kusuru kast derecesinde olsa dahi) Kanun'da sayılı koşulların varlığı hâlinde, iş kazası sayılır. Bu kapsamda, sigortalının işyerinde sarhoşken çalışıp kazaya uğraması ve ölmesi, iş kazası olarak kabul edilmiştir. Zira 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(a) hükmü kapsamında önemli olan, kazanın işyerinin sınırları içerisinde meydana gelip gelmediğidir. Bu hâlde, Türk sosyal güvenlik hukukunda sigortalının işyerinde geçirdiği her türlü kaza koşulsuz şartsız iş kazası sayılır. Kanaatimizce, mücbir sebep hâllerinde Türk hukukunda (Alman hukukundan farklı olarak) meydana gelen olayların iş kazası sayılması isabetlidir.

Nitekim gerçekleşecek bir deprem neticesinde, sigortalı belirli bir süre iş göremeyecek olabilir. İş görme ediminin tarafların iradesi dışında gerçekleşmediği durumlarda, meydana gelen zarar verici olayın (Türk sosyal güvenlik hukukunda olduğu gibi) iş kazası olarak kabul edilmesi gerekir. Buna karşılık, sigortalının bilerek ve isteyerek sebep olduğu kazalar (işyerinde gerçekleşmiş olsa dahi) kanaatimizce bilme ve isteme unsuru kaza kavramıyla bağdaşamayacağından (Alman hukukunda olduğu gibi) iş kazası sayılmamalıdır.

Alman sosyal güvenlik hukukunda doğrudan veya dolaylı olarak işin yürütülmesi sırasında meydana gelen kazalar, iş kazası olarak değerlendirilmektedir. Türk sosyal güvenlik hukukunda ise 5510 s.K. m. 13/ f. 1 hükmünde tahdidi olarak sayılan hâllerden birisine uygun biçimde meydana kazalar (kaza ile görülen iş arasında uygun illiyet bağı aranmadan) iş kazası sayılmaktadır. Bu durumun istisnası 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(b) hükmünde öngörülmüştür. Şöyle ki, m. 13/ f. 1-(b) bendi uyarınca, “işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa, yürütmekte olduğu iş nedeniyle” işyerinde veya işyeri dışında meydana gelen kazalar iş kazası niteliğindedir. Bu hâlde, m. 13/ f. 1-(b) hükmü kapsamında sigorta korumasından yararlanabilmek için (Alman sosyal güvenlik hukukunda olduğu gibi) sigortalının gördüğü iş ile gerçekleşen kaza arasında uygun nedensellik bağının bulunması zorunludur. Şöyle ki, işyeri dışında meydana gelen ve işverenin yürüttüğü işle bağlantılı olmayan kazalar, 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(b) hükmü uyarınca iş kazası oluşturmaz. Bu kapsamda, anılan hüküm uyarınca bir iş kazasından bahsedebilmek için meydana gelen kaza ile görülen iş arasında uygun nedensellik bağı aranmıştır.

Alman sosyal güvenlik hukukunda sigortalının gördüğü işle bağlantılı olarak gerçekleşen kazalar, kural olarak iş kazası sayılmaktadır. Bu kapsamda, sigortalının işveren tarafından iş görmek üzere işyeri dışında bir yere gönderilmesi hâlinde, işin görülmesi veya iş görmek üzere beklenen zamanlarda gerçekleşen kazalar, doğrudan veya dolaylı olarak işin görülmesine hizmet edeceğinden iş kazası olarak kabul edilmelidir. Bu çerçevede, Alman sosyal güvenlik hukukunda işin görülmesi için (işyeri içinde veya işyeri dışında) katedilen yollarda gerçekleşen kazalar da iş kazası sayılır.

Burada önemli olan, sigortalının iş görme amacıyla hareket etmiş olmasıdır. Nitekim sigortalının amacı iş görmek değilse, meydana gelen kaza, iş kazası olarak değerlendirilmez. Türk sosyal güvenlik hukukunda ise 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(c) bendi uyarınca, bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının işverence görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda uğradığı kazalar iş kazası sayılmaktadır. Ancak bunun için kazanın, yapılması istenilen işin tamamlanabilmesi bakımından normal yaşantı çerçevesinde ve objektif ölçülere göre hoşgörüle karşılanabilecek bir zaman dilimi içerisinde meydana gelmesi gerekir. Başka bir ifadeyle, işveren tarafından görevli olarak işyeri dışında bir yere gönderilen sigortalının hayatın olağan akışı içerisinde yapmış olduğu iş ve bulunduğu yer dolayısıyla uğradığı kaza, iş kazası sayılır. Örneğin, işveren tarafından iş takibi için başka bir şehre gönderilen işçinin otelde banyo yaparken kayıp düşmesi sonucu yaralanması, iş kazası olarak değerlendirilir. Bu bağlamda asıl işin yapılmadığı zaman dilimi, gidiş ve geliş yolculuğuna da kapsar. Bunun sonucu olarak, sigortalının asıl işini yapmaksızın yolda geçirdiği süre içinde meydana gelen kazalar (kural olarak) iş kazası sayılır. Belirtmek gerekir ki, söz konusu hükümden yararlanabilmek için sigortalının işveren tarafından o işi görmek üzere görevlendirilmiş ve işyeri dışında bir yere gönderilmiş olması gerekir. Başka bir anlatımla, meydana gelen kaza ile görevlendirme arasında uygun nedensellik bağı bulunmalıdır.

Yolda gerçekleşen kazalar bakımından 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(e) hükmü işlerlik kazanabilir. İlgili bent uyarınca, sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla toplu veya münferit olarak işin yapıldığı yere götürülüp getirilmeleri sırasında meydana gelen kazalar, iş kazası sayılır. Bunun için taşıtın işveren tarafından sigortalının işe gidiş ve gelişleri için tahsis edilmiş olması gerekir. Bu hâlde, sigortalının toplu taşıma araçlarıyla veya kendi özel aracıyla işe gidip gelirken geçirdiği kazalar, Türk sosyal güvenlik hukukunda iş kazası olarak değerlendirilmez. Bunun yanı sıra, 5510 s.K. m. 13/ f. 1-(e) hükmü uyarınca bir iş kazasından söz edebilmek için taşıma faaliyetinin başlamış ve devam ediyor olması gerekir. Bu kapsamda, madde metninde yer alan “işyerine gidiş geliş sırasında” ifadesinin sigortalıların işveren tarafından belirlenen yerde servis aracına binmek üzere bulundukları hazırlık dönemini de kapsayıp kapsamadığı tartışmalıdır.

Kural olarak, sigortalının evden servis aracına ulaşmak için ya da servis aracından indikten sonra evine yürürken uğradığı kazalar (taşıma faaliyeti esnasında gerçekleşmediğinden) iş kazası sayılmaz. Yine, sigortalının işyeri dışında bir yerde taşıttan indikten sonra işyerine doğru yürürken geçirdiği kazalar (taşıma faaliyeti sona erdiği için) (kural olarak) iş kazası olarak kabul edilmez. Buna karşılık, sigortalının servis aracına binerken, araçtan inerken ve araçta uğradığı kazalar iş kazası olarak değerlendirilir. Kanaatimizce, kazanın işverence sağlanan taşıtla işin yapıldığı yere gidiş ve gelişler sırasında gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespitinde şu şekilde bir ayırım yapılması yerinde olur: Sigortalının kişisel (özel) alanında gerçekleşen kazalar iş kazası sayılmamalıdır. Örneğin, işe gitmek üzere evde hazırlanan sigortalının o sırada uğradığı kazalar, iş kazası olarak kabul edilmemelidir. Ancak sigortalının evden (kişisel alandan) çıktığı ve işe gitmek üzere yolda olduğu (kamusal alana geçiş yaptığı) sırada uğradığı zarar verici olaylar iş kazası sayılmalıdır. Bu nedenle, sigortalının evden çıkıp taşıtın kalkacağı durağa yürürken ve durakta beklerken uğrayacağı kazalar, kanaatimizce iş kazası olarak değerlendirilmelidir. Yine, sigortalının taşıttan indikten sonra işyerine doğru yürürken uğradığı kazalar (henüz işin görüleceği yere ulaşılmamış olduğundan) iş kazası sayılmalıdır. Alman sosyal güvenlik hukukunda, faaliyetin (işin) görüleceği yere gidiş ve gelişlerde meydana gelen kazalar özel olarak sigorta kapsamına alınmış olup, iş kazası sayılmıştır (m. 8/ f. 2 no. 1-4 SGB VII). Bu hâlde, işyerinin bulunduğu yer ile sigortalının evi arasındaki yolda gerçekleşen kazalar, kural olarak iş kazası kabul edilmiştir. Bu çerçevede sigorta koruması, sigortalının evini terk etmesiyle devreye girecek (işlerlik kazanacak) olup, işçinin işyerine ulaştığı anda sona erecektir. Sağlanan sigorta koruması, sigortalının oturduğu binanın dış kapısında (veya garaj, bahçe kapısında) başlar ve işin görüleceği yerin (işyerinin) dış kapısında sona erer. Belirtmek gerekir ki, Alman sosyal güvenlik hukukunda yolda meydana gelen kazaların iş kazası sayılması için işe gitmek üzere kullanılan taşıtın işveren tarafından sağlanmış olması gerekmez. Önemli olan, sigortalının iş görmek üzere işyerine gidiyor olmasıdır. Nitekim söz konusu yolun katedilmesi, iş faaliyetinin görülmesini sağlayacağından (dolaylı olarak) işe hizmet eder.

Kanaatimizce, Alman sosyal güvenlik hukukundaki yaklaşım isabetlidir. Bir iş kazasından bahsedebilmek için sigortalının işe gitmek üzere yolda olması yeterli olmalıdır. Bu nedenle, iş görmek üzere işyerine gitmekte olan sigortalının yolda uğradığı kazalar, taşıtın işveren tarafından tahsis edilmiş olup olmadığından bağımsız biçimde iş kazası sayılmalıdır.

İşyerine giden yoldan kişisel nedenlerle sapmak, (kural olarak) sigorta korumasını kesintiye uğratır. Ancak konuyla ilgili Alman yargı içtihatları uyarınca kısa süreli ve önemsiz nitelikteki kesintiler sigorta korumasının sona ermesine yol açmaz. Aynı şekilde, Kanun'da sayılı hâller kapsamında işe giden yolun terkedilmesi, sigorta korumasının durmasına neden olmayacaktır. Bu bağlamda, Alman sosyal güvenlik hukukunda sigortalının kendisinin, eşinin veya hayat arkadaşının meslekî faaliyeti (iş) nedeniyle sigortalıyla aynı evde ikamet eden çocuklarının üçüncü bir kişinin (örneğin, bakıcının) himayesine bırakılması için evden işyerine giden yoldan sapması mümkündür. Bu hâlde, sigortalının çocuğunu götürdüğü yer ile işyeri arasındaki yolda gerçekleşen kazalar iş kazası sayılır. Ancak bunun için sigortalının çocuğunu üçüncü kişiye teslim ettikten sonra iş görmek üzere işyerine gitmesi gerekir. Çocukların üçüncü kişiye bırakılması, sigortalının iş görebilmesini sağladığından kanaatimizce isabetli olarak işin görülmesine hizmet eden faaliyet olarak değerlendirilmiştir.

Aynı şekilde, birden fazla sigortalının bir araya gelerek beraber aynı yolu veya yolun bir bölümünü katetmek ve işin görüleceği yere gitmek veya oradan dönmek için aynı aracı (araba, taksi gibi) kullanmaları hâlinde, bu yol üzerinde gerçekleşen kazalar Alman hukukunda iş kazası olarak kabul edilmiştir (m. 8/ f. 2 no. 2-(b) SGB VII). İlgili hükümden yararlanmak için sigortalıların iş yerlerinin aynı yerde veya işverenlerinin aynı kişi olması gerekmez. Bu durum, Alman sosyal güvenlik hukukunda sigorta kapsamının belirlenmesinde “görülen iş faaliyetinin” esas alındığını göstermektedir. Buna karşılık, sigortalı işe gitmekten vazgeçip yoldan sapmışsa, sapılan yolda gerçekleşen kazalar artık iş kazası olarak nitelendirilmez. Sigortalının (işe gitmek yerine) ters istikamete saptığı hâllerde ise sigorta koruması kesintiye uğrayacak olup, o yol üzerinde gerçekleşen kazalar kural olarak iş kazası sayılmaz. Ancak sigortalının yeniden işin görüleceği yere (işyerine) giden (sigorta kapsamındaki) yola girmesiyle sigorta koruması yeniden canlanır.

Bundan başka, sigorta kapsamındaki faaliyetin görülmesini sağlayan iş ekipmanı ile ilişkili faaliyetin yürütülmesi sırasında uğranılan kazalar, Alman sosyal güvenlik hukukuna göre (kural olarak) iş kazası sayılır. Bu hâlde işle ilişkili faaliyetlerin görülmesi çerçevesinde örneğin, iş ekipmanının tedarik işlemleri sırasında meydana gelen kazalar iş kazası olarak değerlendirilir. Aynı şekilde, bu faaliyetlerin yürütülmesi için katedilen yolda meydana gelen kazalar da iş kazası olarak kabul edilecektir. Buna karşılık, Türk hukukunda iş ekipmanlarıyla ilgili kazaları doğrudan iş kazası sayan bir düzenleme mevcut değildir.

Görülüyor ki, Alman sosyal güvenlik hukukundaki iş kazası halleri ile Türk sosyal güvenlik hukuku uyarınca iş kazası sayılan hâller doğrudan bağdaşmamaktadır. Kanaatimizce iki hukuk sistemi arasındaki en büyük fark, Alman sosyal güvenlik hukukunda bir olayın iş kazası sayılması için kazanın (sigortalının iş sözleşmesiyle görmeyi üstlendiği) işle bağlantılı olarak gerçekleşmesinin gerektiğidir. Bu bağlamda, işle ilgili olmayan kazalar Alman hukukunda iş kazası sayılmamıştır. Kanaatimizce bu yaklaşımın Türk hukukunda tüm kaza hâlleri bakımından dikkate alınması gerekir. Nitekim olayın “iş kazası” olarak nitelendirilebilmesi için kazanın görülen işle bağlantılı olarak meydana gelmesi gerekli ve yeterli olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

AKDENİZ, Ayşe Ledün: “İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan Sorumluluğunun Niteliği”, **İÜHFM**, C. 72, S. 2, Y. 2014, s. 3-29.

AKINCI, Şahin: **Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler**, 13. Bası, Sayram Yayınları, Konya 2022.

AKMAN, Abdurrahman / İŞLER, Mesut Cemil: “Trafik İş Kazalarının İş Sağlığı ve Güvenliği Mevzuatı Açısından Değerlendirilmesi”, **International Journal of Engineering Research and Development**, C. 4, S. 2, Y. 2012, s. 21-25.

AKTAY, Ahmet Nizamettin / ERTÜRK, Olgu Özdemir: **Toplu İş Hukuku**, 3. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.

AKYİĞİT, Ercan: **İş Hukuku**, 14. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.

ALIGBE, Patrick: „Die Beurteilung des ‚Probearbeitstages‘ (Einfühlungsverhältnis) im Arbeitsschutzrecht“, **ArbRAktuell**, Heft 25, C. H. Beck, 2019, s. 605-608.

ALP, Mustafa: “Tele Çalışma (Uzaktan Çalışma)”, **Prof. Dr. Sarper Süzek’e Armağan**, C. I, Beta Yayınları, İstanbul 2011, s. 795-854.

ALPER, Yusuf: **Sosyal Sigortalar Hukuku**, 12. Bası, Dora Yayıncılık, Bursa 2022.

ALPER, Yusuf / KILKIŞ İlknur: **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 2. Bası, Dora Yayınları, Bursa 2016.

ANDAÇ, Faruk: **Sosyal Güvenlik Hukuku ve İlgili Kuruluşlar**, Legal Yayınları, İstanbul 2018.

ANTALYA, Gökhan: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. V/1, 2, 2. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2019.

ARICI, Kadir: **Türk Sosyal Güvenlik Hukuku**, 2. Bası, Gazi Kitabevi, Ankara 2022.

ASLANKÖYLÜ, Resul: **Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi**, C. 1, Bilge Yayınevi, Ankara 2017.

ATALI, Murat / ERMENEK, İbrahim / ERDOĞAN, Ersin: **Medeni Usul Hukuku**, 5. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

AUMANN, Annemarie: „Arbeitsunfall 4.0“, **Studien aus dem Max-Planck-Institut für Sozialrecht und Sozialpolitik**, Bd. 72, Nomos Verlagsgesellschaft, 2019.

AYAN, Mehmet: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 12. Bası, Adalet Yayınları, Ankara 2020.

BALCI, Mesut: “İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 4, Y. 2006, s. 151-182.

BALCI, Mesut: **İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları Uygulaması**, 3. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.

BALCI, Mesut / SONER, Birol / AYDOĞAN, Bahri / YENER, Ahmet: **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Tazminat Davalarında Görev ve Yetki**, Yetkin Yayınları, Ankara 2018.

BALCI, Mesut / SONER, Birol / AYDOĞAN, Bahri / YENER, Ahmet: **İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarından Kaynaklanan Maddi Tazminat Davaları**, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

BALDSCHUN, Katie: „§ 140 Zumutbare Beschäftigungen“, (Ed. KNICKREHM Sabine/ DEINERT Olaf), **BeckOGK (Gagel)**, C. H. Beck, München 2023, Rn. 154-157.

BAŞBUĞ, Aydın / YÜCEL BODUR, Mehtap: **İş Hukuku**, 6. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2021.

BOSTANCI, YALÇIN / ÇETİNEL, Tunahan: “İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Taleplerinin Usul Hukukunun Bazı Kurumları Bakımından Değerlendirilmesi”, **SDÜHFD**, C. 11, S. 1, 2021, s. 331-375.

BULTMANN, Stefan: „§ 24 Entschädigung für Arbeitsunfall und Berufskrankheit“, (Ed. PLAGEMANN Hermann), **Münchener Anwaltshandbuch Sozialrecht**, 5. Aufl., C. H. Beck, München 2018, Rn. 1-311.

CANİKLİOĞLU Nurşen, “Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanun Tasarısına Göre Kısa Vadeli Sigorta Hükümleri”, **Çalışma ve Topluk Dergisi**, S. 8, Y. 2006, s. 50-92.

ÇELİK, Çelik Ahmet: “İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarına İlişkin Bazı Konuların Gözden Geçirilmesi”, **Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi**, C. 12, S. 45, Y. 2015, s. 117-142.

ÇELİK, Nuri / CANİKLİOĞLU, Nurşen / CANBOLAT, Talat / ÖZKARACA, Ercüment: **İş Hukuku Dersleri**, Yenilenmiş 35. Bası, Beta Yayınevi, İstanbul 2022.

ÇENBERCİ, Mustafa: **Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi**, Olgaç Matbaası, Ankara 1985.

CENTEL, Tankut: **Türk Sosyal Güvenlik Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.

DEMİR, Kübra: “Türk İş Hukukunda Uzaktan Çalışma Kapsamında İşverenin İş Sağlığı ve Güvenliği Sağlama Borcu”, **SÜHFD**, C. 29, S. 3, Y. 2021, s. 2501-2543.

DEMİRCİOĞLU, Murat / KORKMAZ, Doğan / KAPLAN, Hasan Ali: **Sorularla İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2020.

DEMİRCİOĞLU, Murat / CENTEL, Tankut / KAPLAN, Hasan Ali: **İş Hukuku**, 21. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2021.

DULAY, Dilek: **Türk İş Hukukunda Evde Çalışma**, Turhan Kitabevi, Ankara 2016.

EKER, Doğukan: **İş Sağlığı ve Güvenliğinde Kamusal Yaptırımlar**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.

EKMEKÇİ, Ömer: **Toplu İş Hukuku**, 5. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2023.

EKMEKÇİ, Ömer / KÖME AKPULAT, Ayşe / AKDENİZ, Ayşe Ledün: **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.

EKMEKÇİ, Ömer / YİĞİT, Esra: **Bireysel İş Hukuku**, 4. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.

EREN, Fikret: **“Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu”**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları No. 344, Sevinç Matbaası, Ankara 1974.

EREN, Fikret: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 27. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

EREN, Fikret / DÖNMEZ, Ünsal: **Eren Borçlar Hukuku Şerhi**, C. II, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2023.

ERNST, Christian: „§ 275 Ausschluss der Leistungspflicht“, (Ed. SÄCKER Franz Jürgen/RIXECKER Roland/OETKER Hartmut/LIMPERG Bettina), **Münchener Kommentar zum BGB**, Band 2, 9. Aufl., C. H. Beck, München 2022, Rn. 1-183.

ERTÜRK, Şükran: “İşçinin İş Sözleşmesinin İşveren Tarafından Hastalık ve Özellikle AIDS Hastalığı Sebebiyle Feshedilmesi ve Sonuçları”, **DEÜHFD**, C. 4, S. 2, Y. 2022, s. 1-26.

ERTÜRK, Şükran: **Bireysel İş Hukuku**, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

ESENER, Turhan / DEMİR, Ender: **Toplu İş Hukuku**, Vedat Yayınları, İstanbul 2019.

EYRENCİ, Öner / TAŞKENT, Savaş / ULUCAN, Devrim / BASKAN, Esra: **İş Hukuku**, 10. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2020.

FURRER, Andreas / MULLER-CHEN, Markus / ÇETİNER, Bilgehan: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 2. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2022.

GÜNAY, Arkın: **Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Evde Çalışma**, Legal Yayınları, İstanbul, 2018.

GÜNAY, Cevdet İlhan: **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, 6. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

GÜNEREN, Ali: **İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları**, 3. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

GÜZEL, Ali / OKUR, Ali Rıza / CANİKLİOĞLU, Nurşen: **Sosyal Güvenlik Hukuku**, 19. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2021.

HATEMİ, Hüseyin / GÖKYAYLA, Emre: **Borçlar Hukuku Genel Bölüm**, 5. Bası, Filiz Kitapevi, İstanbul 2021.

HERING, Manfred: „Entscheidungen zum Wegeunfall in der gesetzlichen Unfallversicherung“, **Straßenverkehrsrecht (SVR)**, Heft 10, 2012, s. 375-380.

HOLTSTRAETER, Reinhard: „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. KNICKREHM Sabine/KREIKEBOHM Ralf/WALTERMANN Raimund), SGB VII - Gesetzliche Unfallversicherung, **Kommentar zum Sozialrecht**, 7. Aufl., C. H. Beck, Nördlingen 2021, Rn. 1-135.

İNCEMAN, Ali: **5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Şerhi**, C. I, Adalet Yayınevi, Ankara 2023.

OĞUZMAN, Kemal: “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu”, **İÜHF**, C. 34, S. 1-4 (Y. 1968), 2011, s. 322-342.

OĞUZMAN, Kemal / ÖZ, Turgut: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, C. 2, 14. Bası, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018.

KANDEMİR, Murat: **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Açısından Tele Çalışma**, Legal Kitapevi, İstanbul 2011.

KANDEMİR, Murat: **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Boyutuyla Psikososyal Riskler**, Legal, 2017.

KANIA, Thomas: „Probezeit“, (Ed. RÖLLER Jürgen), **Küttner Personalbuch**, 30. Aufl., C. H. Beck, Nördlingen 2023, Rn. 1-10.

KAPLAN, İbrahim: **Türk Borçlar Hukuku**, 7. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2021.

KILIÇOĞLU, Ahmet Mithat: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 26. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2022.

KILIÇOĞLU, Mustafa / TÜFEK, Ömer Faruk: **Toplu İş Hukukundan Doğan Davalar ve Çözüm Yolları**, Platon Plus Yayıncılık, İstanbul 2023.

KILKIŞ, İlknur: **İş Sağlığı ve Güvenliği**, 3. Bası, Dora Yayıncılık, Bursa 2018.

KORKMAZ, Fahrettin / ALP, Nihat Seyhun: **Bireysel İş Hukuku**, 4. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2019.

KORKUSUZ, Mehmet Refik / UĞUR Suat: **Sosyal Güvenlik Hukuku**, 8. Bası, Ekin Yayınları, Ankara 2022.

KÖME AKPULAT, Ayşe: **İş Mahkemelerinde Yargılamanın Özellikleri**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.

KUNKEL, Silke: „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. EHMANN Frank/KARMANSKI Carsten/KUHN-ZUBER Gabriele), SGB VII - Gesetzliche Unfallversicherung, **Gesamtkommentar Sozialrechtsberatung**, 3. Aufl., Nomos, Baden-Baden 2023, Rn. 1-36.

MOLLAMAHMUTOĞLU, Hamdi / ASTARLI, Muhittin / BAYSAL, Ulaş: **İş Hukuku**, 7. Bası, Lykeion Yayınları, Ankara 2022.

NARMANLIOĞLU, ÜNAL: **Toplu İş İlişkileri**, 3. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2016.

NOMER, Haluk Nami: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 19. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2023.

OĞUZ, Özgür: “İş Kazası ve Meslek Hastalıklarında Kurumun İşverene Rücu Hakkı”, **TBBD**, S. 140, Y. 2019, s. 393-424.

PEKCANITEZ, Hakan / ÖZEKES, Muhammet/ AKKAN, Mine/ TAŞ KORKMAZ, Hülya: **Pekcanitez Usûl Medenî Usûl Hukuku**, C. II, 15. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2017.

REMZİ, Mehmet / AYDIN, Sezer: **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, 12. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2020.

RICKE, Wolfgang: „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. KÖRNER Anne/LEITHERER Stephan/MUTSCHLER Bernd/ROLFS Christian), SGB VII – Gesetzliche Unfallversicherung, **Kasseler Kommentar Sozialversicherungsrecht**, 117. EL, C. H. Beck, Nördlingen 2021, Rn. 1-279.

ROLFS, Christian: „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. MÜLLER-GLÖGE Rudi/PREIS Ulrich/SCHMIDT Ingrid), SGB VII – Gesetzliche Unfallversicherung, **Erfurter Kommentar zum Arbeitsrecht**, 23. Aufl., C. H. Beck, Nördlingen 2023, Rn. 1-13.

SARAÇ, Coşkun: “İşyerinde Kalp Krizinden Ölüm ve İşverenin İş Kazasından Dolayı Sorumluluğu”, **Sicil İş Hukuku Dergisi**, S. 26, Y. 2012, s. 127-132.

SCHLEGEL, Rainer: „Arbeitsunfall im Homeoffice“, (Ed. RÖLLER Jürgen), COVID-19, **Küttner Personalbuch**, 28. Aufl., C. H. Beck, Nördlingen 2021, Rn. 96-104.

SCHMITT, Jochem: „§ 8 Arbeitsunfall“, Versicherungsfall, **SGB VII Gesetzliche Unfallversicherung (Kommentar)**, 4. Aufl., C. H. Beck, München 2009, Rn. 1-312.

SCHNEIL, Matthias: „Arbeitsunfall“, (Ed. WEBER Klaus), **Weber kompakt Rechtswörterbuch**, 8. Aufl., C. H. Beck, München 2023.

SENYEN KAPLAN, Emine Tuncay: **Bireysel İş Hukuku**, 12. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2022.

SPELLBRINK, Wolfgang: „§ 17 Unfallversicherung“, (Ed. RULAND Franz/BECKER Ulrich/AXER Peter), Sozialversicherung, **Sozialrechtshandbuch (SRH)**, 7. Aufl., Nomos, Baden-Baden 2022, Rn. 1-140.

SÖZER, Ali Nazım: **Türk Sosyal Sigortalar Hukuku**, 6. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2023.

SUR, Melda: **İş Hukuku Toplu İlişkiler**, 10. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara 2022.

SÜMER, Haluk Hadi: **İş Hukuku**, 26. Bası, Seçkin Yayınları, Ankara 2022.

SÜMER, Haluk Hadi: **İş Sağlığı ve Güvenliği Hukuku**, 6. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.

SÜMER, Haluk Hadi: **Sosyal Güvenlik Hukuku**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.

SÜZEK, Sarper: **İş Hukuku**, 22. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2022.

ŞAHİN EMİR, Asiye: “İşçinin Yakalandığı Bulaşıcı Hastalığın 5510 Sayılı Kanun Anlamında İş Kazası Olup Olmadığının Değerlendirilmesi - Domuz Gribi (H1N1) ve Koronavirüs (Covid-19) Özelinde Bir Değerlendirme”, **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi**, C. 17, S. 66, Y. 2020, s. 547-592.

ŞAHLANAN, Fevzi: **Toplu İş Hukuku**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2020.

ŞAKAR, Müjdat: **İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 14. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2021.

TUNCAY, Can / EKMEKÇİ, Ömer: **Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri**, 21. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2021.

TUNCAY, Can / KUTSAL, Burcu Savaş / GÜMRÜKÇÜOĞLU, Yeliz Bozkurt: **Toplu İş Hukuku**, 8. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2023.

TUNÇOMAĞ, Kenan / CENTEL, Tankut: **İş Hukukunun Esasları**, 10. Bası, Beta Yayıncılık, İstanbul 2022.

ULUSOY, Muharrem Emre: **Ev Hizmetlerinde Bireysel İş İlişkileri**, Adalet Yayınları, Ankara 2023.

UŞAN, Fatih / ERDOĞAN, Canan: **İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku**, 3. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2022.

WALTERMANN, Raimund: „Wegeunfall – Unterbrechung des Wegs zwecks Arztbesuchs“, **NZS**, Heft 1, 2017, s. 38.

WIETFELD, Anne-Christin: „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. ROLFS Christian/GIESEN Richard/MESSLING Miriam/UDSCHING Peter), SGB VII – Gesetzliche Unfallversicherung, **BeckOK Sozialrecht**, 69. Edition, C. H. Beck, 2023, Rn. 1-256.

YİĞİT, Esra: **Özel İstihdam Büroları Aracılığıyla Geçici İş İlişkisi**, On İki Levha Yayınları, İstanbul 2019.

YİĞİT, Esra: “Türk Hukukunda ve Alman Hukukunda Uzaktan Çalışmanın Temel Esasları”, **Türk-Alman Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 3, S. 2, Y. 2021, s. 135-154.

YILMAZ, Aslı: “Sosyal Güvenlik Hukukunda İş Kazası Kavramı: Kıta Avrupası ve Anglosakson Hukuk Sistemlerinden Birer Örnek ile Türk Hukuku Karşılaştırması”, **Sosyal Güvence Dergisi**, C. 6, S. 11, Y. 2017, s. 107-127.

ZIEGLER, Eberhard: „§ 8 Arbeitsunfall“, (Ed. BECKER Harald/FRANKE Edgar/MOLKENTIN Thomas), Gesetzliche Unfallversicherung, **Sozialgesetzbuch VII (Kommentar)**, 5. Aufl., Nomos, 2018, Rn. 1-294.

Çevrimiçi Kaynaklar

<https://ec.europa.eu/eurostat>

<https://ilostat.ilo.org>

<https://karararama.yargitay.gov.tr> (Yargıtay karar arama)

<https://www.ilo.org>

<https://www.gesetze-im-internet.de>

www.beck-online.beck.de

www.calismatoplum.org (calismatoplum)

www.legalbank.net (legalbank)

www.lexpera.com (lexpera)

www.sgkbilgisi.com

www.sgk.gov.tr